Incipit compendioſa hiſtoria hiſpanica. In qua agitur de eius ſitu & diſpoſitione: ſalubritate ac ubertate: gentiſq; humane eius ad religionis cultum pietate: ceteriſq; eiuſdem regionis laudibus. Demum de Gothorum Vandalorum: & cęterorum ad Hiſpanias accedentium origine & in Hiſpania regnantium antiquitate. Necnon de regnorum erectione: regumq; ſucceſſione: ac claris illorũ ſucceſſibus. Tandem pro ampliore hiſtorię ornatu inter ipſa hiſpanica geſta inſeruntur breui Priſcorum Romanorum: Gręcorum: & aliorum exterorum antiquorum clariſſima geſta: dicta: & inſignia documenta ad cuiuſuis principantis: potentis: ſeu nobilis: ac priuati hominis inſtructionem/edita: a Roderico Santii utriuſq; iuris ac artium profeſſore Epiſcopo Palentino Hiſpano Sanctiſſimi domini noſtri domini Pauli Pontificis Maximi in Caſtro ſuo Sancti Angeli de Vrbe Romana Pręfecto. Prologus

SERENISSIMO AC INVICTISſimo principi domino D. Henrico. iiii. Caſtellę & Legionis Regi excellentiſſimo. eiuſdem regię magestatis humilis capellanus/auditor/& conſiliarius Rodericus Santii de Areualo utriuſq; iuris & artium profeſſor/Epiſcopus Palentinus: Hiſpanus Caſtri ſancti Angeli almę Vrbis Romę: pro Sãctiſſimo domino domino Paulo ſecundo Pontifice Maximo Caſtellanus ſeipſum cum ſupplici recommendatione. Fallũtur plurimum qui Hiſpaniarum laudes: patrię ſitum: gentis religionem: & cultum atq; uirtutes: & ſtudia: bellorum quoq; uictorias, aut nolunt/aut ſcire negligũt. Idq; ut arbitror ob ſcriptorum inopiam contigiſſe putãdum eſt: quemadmodum de geſtis Romanorũ Saluſtius

in Cathelinario conqueritur. Inuidet enim Atheniensi/
bus q res sue scribentium industria longe illustriores
in toto orbe q̃ fuerint referantur. Nec aliter de rebus
Hispanicis dici potest: nam & Persarum: Grecorum:
& Romanorum gesta licet amplissima fuerint: uerum
aliquanto forsan inferiora q̃ fama ferantur. Sed quia
magna scriptorum ingenia ea lustrarunt per orbem ter/
rarũ pro maximis celebrata sunt. Hispanica tamen gẽs
nunq̃ habuit talem copiam scriptorum: quia pauci in/
genium sine corpore exercebant: & quilibet optimus uir
potius uolebat facere q̃ dicere. Cupiebatq amplius sua
benefacta laudari q̃ ipse aliorum benefacta narrare. Ce/
terum nonnulli Hispanas res legere dedignantur: eo ut
puto errore ducti: quo nonnulli bonarum partium ac
rerum inexperti: q in angulo mundi ut aiunt: Hispania
sita esse uideatur: contendunt atq extra orbem posita. ut
eorum uerbis utar ab orbis gloria aliena uideatur: lõge
aliter sapientes cosmographi sensere: qui orbem descri/
ptum: ab Hispania tanquam a principali orbis porta in/
cepere. Cum enim mundi machina marino circumfusa
sit pelago: Hispania illa est: que ad orbem ipsum aditũ
prebet: ueluti ex cuius oris atq littoribus Atlãtico mõti
oppositis: pelagus ipse oceanus profluit. & Africam:
Asiam: Europamq nedũ nobilitat: sed lustrat: atq di/
sterminat. Vt igitur huiusmodi hominum error tanto
apertius amentibus sensatorum exulet: quanto est a ue/
ritate remotior. Mãdauit mihi Serenitas. T. que totius
orientis: simul & mediterranee: ac Septentrionis regionũ
sitũ descriptionem & principatus preclarasq res sic mẽte
tenet: ac si pedibus oculisq: illa omnia peragrando con/
spexisset. ut nostram Hispaniam imo tuam: que occidẽtis
plagam tenet: ad aliorum potius q̃ tuam instructionem
breuissime describerẽ: ac paucis quibusdã ut ita dixerim

ſyllabis|paucula quędam interplurima : quę huiuſmodi
prouintiam concernere : & ornare uidentur ſubiicerem .
Verũ quia nõnulli ſancti & ęgregii uiri res Hiſpanicas
ſumatim deſcripſere : prouintię ſitum : gẽtis mores : prę/
conia ſimul & pręclara facinora non ſatis cõplectentes .
Inter quos beatus Iſidorus breui ſed graui ſtilo : gothicę
gentis originem qui in Hiſpania regnarunt : Ex quibus
tua mageſtas tuiq; progenitores ortum trahitis . regũq;
ipſorum geſta & ſucceſſiones : ſua uſq; tempora cõtexuit.
Rurſus id ipſum ęgit Lucas tuden . Deinde Rodericus
ſanctę ſedis Toletanę Archipreſul : eorundem regũ ſuc/
ceſſiones : pariter & ſucceſſus uſq; ad tempora Fernandi :
huius nominis . iii . a quo per rectam lineam tua mage/
ſtas . xi . gradu diſtat breui . Sed ſuaui eloquio luſtrauit .
Quę omnia eadem tua excellẽtia ſolerter inſpexit . uoluit
tamen nunc ſingulari ſuo ingenii acumine : & prętentas
pręclaraſq; res agnoſcẽdi deſiderio accenſus : nedum ea/
rundem Hiſpaniarum ſitum & laudes regumq; ſucceſſi/
ones : ſimul & ſucceſſus : poſt eundem Fernandum . iii .
agnoſcere . ſed lõge ante|a primo uidelicet Hiſpanię rege
poſt illius calamitoſam miſeramq; cladem : quem Pela/
gium eſſe cõſtat : uſq; ad moderna hęc tua tempora : prę/
ſertim quia ea omnia latino ſermone deſcripta : nõ plene
repertãtur . Iniunxiſti profecto princeps Sereniſſime rem :
optimo principi debitam ac te dignam : dum uoluiſti ũt
ea omniũ pręclariſſima orbis regio : quę tibi famulatur
naturali ſubiectione : obſequatur & delectabili lectione :
& delectens illius pręconia ac res geſtas legendo : quam
diligis eius incrementa querendo . Faciam igitur ſatis nõ
quidem deſiderio|ſed pręcepto tuę mageſtatis & rem ip/
ſam altius repetẽdo : breuiſſimas quatuor in hoc hiſtonę
compendio particulas ediſſeram . In prima quidem Hi/
ſpanicę aurę ſalubritatẽ : terręq; feracitatem : auri argẽtiq;

ac cęterorum metallorum & mineralium . diuitias : ac fecūditatem : gentis quoq; religionem : fidem : amicitiam : humanitatem : strenuitatem : deniq; ac cęteras hominum & glebę Hispanię laudes & pręconia : breui interseram : Situm rursus Hispaniarum illarumq; descriptionem : respectu cęterorum orbis climatum : & regionum antiquitatem . Deniq; principatus Hispanici : regnorumq; erectionem : sed & diuisionem & quādo & quomodo : & a quibus inceperunt ; ac in quo tandem regno Hispanię titulus resideat : Rursus in ea parte Gręcorum : Pęnorū ac Romanorū ad Hispanias ingressum . Initium deniq; & originem prīcipatus Gothorum Astrogothorum Vandalorum Alanorum Vgnorum Sueuorum : illorūq; ad Hispanias accessum & incolatum & principatum sucinte perstringam . In secūda uero parte eorūdem Gothorum primum in Hispania regnantium principatum : illorūq; regnādi ordinem successiones ac gesta usq; ad Rodericū ultimum eorundem Gothorum regem : sub quo calamitosa clades Hispanię secuta est : breui calamo percurram. In tertia tandem parte sequentium regum omniū Hispanię successiones : & sucedendi ordinem : successus deniq; & clariora eorum gesta a reparatione Hispanię inchoādo uidelicet post infęlicem cladem usq; ad Fernandum . iii . pręedictum : qui a Pelagio ipso primo post dictā cladem regnante . xxxv . rex fuit sumatim repetam . nonnullaq; addam a pręedictis scriptoribus intacta . In quarta parte continuās Roderici Toletān historiam incipiam a dicto Fernando in quo ille scribendi finem dedit. Deinde sequentiū post illum in Hispania regnantiū successiones : clarioraq; gesta usq; ad hos nostros dies in quos fines sęculi peruenerunt : quibus . T . excellentissima . M . fęlicitāter regnat . Demum quę predictorum regum temporibus digna relatu fuere tam in Romana & apostolica

sede quam imperio clarioraqꝫ exterorū illustrium utrcqꝫ & pulchra sapientum documēta breui & fideliter referā. Vt quod unus Rodericus presul tam utiliter inchoauit: alius eiusdē noīs & professionis expleat: impari tamen sapientia & eloquio: licet pari affectu: dabo ego enarrādis rebus testimonium uerissimū: uelut qui partim corpus dedi historię: & hispaniarum oras: littoraqꝫ: & angulos a mari usqꝫ ad mare: seriose ac personaliter peragraui atqꝫ conspexi. Nec dubito a quibusdam multa in rebus ipsis scripta fore: que forte a tramite uerę narrationis deuiasse audio: pro eo quia nihil oculata fide: sed per audita a remotis narrata scriptitarūt. Tunc enim ut putamus res quęlibet certissimo comprobatur testimonio cum eodem utitur relatore: quo teste.

¶ Incipiunt Capitula primę partis

¶ Capitulum primum de laudibus & pręconiis prouintię: & terrę Hispanię: quo ad aeris & patrię salubritatem.

¶ Capitulum secūdum de Hispanię laudibus: quo ad terrę feracitatem: & aliarum rerum ubertatem: quę naturales efficiunt diuitias.

¶ Capitulum tertium de Hispanię preconiis: quo ad auri: argēti: & aliorum metallorum cęterarūqꝫ rerum copiam quę industriales opes comparant.

¶ Capitulum quartū de Hispanię laudibus: quo ad gentis religionem: fidem: amicitiam: humanitatem: strenuitatē & cęteras uirtutes.

¶ Capitulum quintū de Hispanię situ: & descriptione: respectu cęterorum climatū: & regionum orbis.

¶ Capitulū sextum de eiusdem Hispanię situ: & descriptione respectu particularum prouintiarū in ea sitarum: seu diuersorum regnorum: in ea erectorum.

Explicunt Capitula primę partis.

Capitulũ primũ de laudibus & pręconiis prouintię & terrę Hispanię quo ad aeris & patrię salubritatem

ICTVRVS de regione Hispanię eiusq̧ situ de/
scriptione: ac de Regibus in ea regnantibus & de
illoꝝ genealogia: & clarioribus gestis: decreui paucula
ex multis contexere: scio quidem longiora aut breuiora
dici posse. Ego tamẽ potius breuitati studui: q̃ copie: ne
legentes fastidio afficiã: atq̧ ut lectores attẽtiores reddã:
dignũ existimaui incipere a laudibus & insignibus prę/
coniis eiusdẽ Hispanię prouintię: gentisq̧ religione: fide
humanitate & amicitia. Primo itaq̧ de terrę Hispanicę
salubritate: ac aeris puritate. Secũdo de glebę Hispanicę
feracitate: & rerum omniũ fertilitate: quę naturales diui/
tias ad humanũ uictũ necessarias gignunt breuiter disse/
remus. Tertio de auri & argẽti metallorũ: ac aliarũ rerũ
quę industriales efficiũt opes. Quarto de gentis Hispa/
nicę religione: fide: humanitate: & laudibus: Verũ ne
domesticę laudes ab Hispano uiro allatę Hispanię gloriã
minuant: dabunt fidem historię: rebusq̧ enarrandis uiri
sapientes a sęculo famosi pręcipue: Strabo: Pomponius
mella: Deniq̧ Ptholomeus: Plinius: Solinus: Iustinus:
plerıq̧ alii qui orbis & urbis gesta: fideli narratiõe scri/
pserunt. Hispania itaq̧ ab Hispano Herculis nepote ap/
pellata est: quã longe ante ueteres ab Ibero fluuio Iberiã
alii Hesperiam ab Hespero sydere: quod eam respicit no/
minarũt: & ut statim latius in eius descriptione differe/
mus. Hispania sita est inter Africam & Galliã: ut refert
Strabo: quinimo ut Iustinus subdit: sicut minor utraq̧
terra: Ita utraq̧ longe uberior atq̧ salubrior. Nam neq̧
ut Africa uiolento sole torretur. nec ut Gallia assiduis
uentis fatigatur sed media inter utrãq̧ hic tẽperato calo/
re: ibi fęlicibus & tẽpestiuis imbribus gaudet. Rursus

ut refert Iustinus: Salubritas cęli per omnē Hispaniam ęqualis est: nullacp paludū graui aeris nebula inficitur: ut plures orbis regiones. Tanta deniqꝫ ut Straboni placuit in ea terra: aeris puritas est: ut in ea prouintia non facile noxium animal reperiatur. Temperies item eius tā a priscis sęculis est laudata: ut quidā elisios campos non procul ab ea posuerunt. Ibi enim mites zephiri flant. ibi uita ducitur facillima; nam ad eam marinę aurę accedūt. Vndiqꝫ assiduiqꝫ uentorꝫ flatus: quibus omnem prouītiā penetrantibus pręcipua omnibus sanitas redditur: Nec Aristoteles rerum naturaliū indagator solertissimus id ipsum negauit: ait enim in politicis salubritatem terrę ex duobus maxime causari alterū ex cęlesti conformitate alterū ex uentorꝫ puritate. Conficitur primo patrię salubritas ex cęlesti conditione: ut uidelicet biemali tempore absqꝫ nebulis: debita claritate lustretur. In ęstate uero immoderato calore non opprimatur. Secundo cognoscitur terrę salubritas e uentorꝫ puritate: ea siquidem terra saluberrima comprobatur: quam boreales siue septentrionales purificant uenti. Idqꝫ contingit: cum talis orbis plaga ad eosdē aquilonares uentos aperta est: nec a propinquis montibus impeditur ut Hispania: babent enim proprium ipsi septentrionales uenti: ut a cunctis contagionibus terrā quam uisitant puriorem atqꝫ salubriorem reddant. Hinc Palladius Rutilius scribit: quia salubritatem cuiusuis regionis aerisqꝫ puritatem declarant ipsa loca ab īfimis uallibus & nebularum noctibus absoluta: ac spirituū aquilonariū flatibus non impedita: Constat utiqꝫ Hispanię terrā densis tenebrarū nebulis nō assidue inficiqꝫ nec a quibusuis montibus impediri: quin a septētrionalibus uētis: libere uisitetur cuius salubritatis signa bumana sentiunt corpora hoibus enim eius regionis incolis capitis sanitas: capillorꝫ itē firmitas inest: īoffensū

denicꝫ lumen oculorum: purus auditus: fauces comeatū liquidę uocis exercent: contraria uero aeris malignitatem annuntiāt: Hispani itacꝫ intra natales suos degentes acutiorem firmioremꝫ uisum retinent q̄ si alibi cōmorentur: ubi capitis uertiginē sentiūt: ac capilloꝝ dentiūcꝫ tempestiuius firmitate & pulchritudine frustrantur.

Ca. ii. de Hispanię laudibus: quo ad terrę fertilitatē & aliarū rerū ubertatē: quę naturales efficiūt diuitias

ISPANIE fertilitas ac frugum rerūcꝫ omniū ad uitam mortaliū expedientiū feracitas: non ignota priscis sapientibus fuit: adeo ut non ipsis tantū incolis: uerū etiam Gallię|Flandrię: utricꝫ Britannię: Ipsi quocꝫ Africę cunctarū rerū habundantiā prębet. In Hispania rursus ut Iustinus uoluit: non aquarum cursus ueloces: non torrentes rapidi: ut noceant: uelutí Longobardorū laudata prouintia patitur: sed lenes. Vineis rursus cāpiscꝫ irrigua est ut uitę humanę congruit. nec solū frumenti ingens copia est: uerum & mellis |çucharí| cūctorūcꝫ liquidoꝝ. Adde|nascitur in Hispanię gleba. Alius non paruus thesaurus: alibi rarus: lini enim sparti: uis ingens minii: nulla terra feratior est. Tanta enim patrię ubertas sese offert: ut fęminę non modo res domesticas: sed agroꝝ culturas administrent: dū uiri bellis nōnunꝗ rapinis & uenationibus uaccant. Adde |quia Strabone teste ex Hispanię gleba uini: frumēti: cerę magna extrahitur uis. Item pix: grana: purpurę: & salis ingens copia. Inde lanarū & telarū habundātia: cuniculoꝝ quocꝫ quos plericꝫ lepusculos uocant: tanta est copia ut sterilitatē terrę aliquando ingerant: quo fit ut plerunꝗ habitantes: pecunias uenatoribus ut capiāt largiūtur. Taceo de radice ad tictură idonea quę inibi habūdat: Arbores

in Hispaniç gleba: Strabo fore testatur: ex quarū excisso ramo lac effluebat dulcissimū. Rursus circa Carthag nem nouā fuisse arborem peribet: e cuius cortice tela pulcherrima confiaebatur. Fructuū quoq atq pomorū tam exuberans copia atq dulcedo inibi est: ut ad ceteras orbis partes continuo deferātur. Nam apud Alexandriā fructibus pomisq nostris: cū eorū aromatibus permutatis: prouincia nostra eorū ubertate ditatur: quid de uinorum copia uarietate: & bonitate dici potest: Gallorum littora maritima: atq Flandrensiū uino carētia: id non ignorāt sed & Anglicoꝝ Scotorūq ampla sitis: testimoniū peribet ad quos assidue oneranç naues non pauce deferūtur Olei insuper copia linit eius ubertate & dulcore orbem: Piscū quoq tāta multitudo & magnitudo & bonitas est: ut incredibile uideatur. Nā in capite Beticç prope Gaditanū fretum: res non tam mirabilis q̄ utilis omni āno uisa est. Certis enim temporibus anni innumera dalphinoꝝ multitudo ad littora infallabiliter accedit. quasi piscatoribus se offerāt. Turres enī inibi sitç sunt: ex qbus uenire cateruanm cernūtur: & appositis magnis retibus cum paruo labore: & sūmo uenandi gaudio. Tanta capitur piscū copia: quantā piscatores uolunt: appositisq salibus conseruātur: & per totū fere orbē deferūtur. Vnde Strabo in mari inquit Hispano omnia genera piscium capiūtur ut dalphini: ostrea: conchilia: conceri: murenç a nostris maiores inueniūtur aliquādo quatuor cubitoꝝ. Animaliū quoq & armentoꝝ: Sed & pecudū a quibus pecunia appellata: tanta copia est: ut plerūq ob uellera atq coria multa milia occidantur: capras deniq Hispania equosq producit siluestres habundāter: procreat & castores: Equorū uero ne dum copia sed pernices greges Hispani obtinent: quoꝝ tanta est uelocitas: ut potius uolare q̄ currere credātur: Illorum presertim quos olim

expeditos eques hodie Ginetos uocant: ques Strabo ait esse similes equis spartoꝝ: Reliquos omnes mira celeritate superātes. Rursus equoꝝ Hispanię tanta fertur esse fides: ut cū se percussos in bello sentiāt sessores suos incolumes inter hostes mira probitate extra pręlium reponāt. Sinco uero adeo habūdat: ut cęterę sibi cedant prouintię. Denią in ea prouitia ingens est materialiū copia ad medicamēta: uictuą hominis pernecessarioꝝ. Sed iā agemus finē: si id unum attulerimus: quo huius refertissimę ubertas prouintię feracissima designatur: teste enī eodem Iustino in Lusitania iuxta flumen Tagum quod Toletanos agros usq̄ ī oceanū mira fertilitate rigat: cōpertū est: equas uento flatuq̄ cōcipere: quod a nōnullis fabulose exponitur: pro eo ꝙ inibi tāta equoꝝ equarūq̄ copia generatur: ut quasi uento ipso concepti uideantur: quod ipsoꝝ scribētiū salua dixerim gratia: quinīmo natura ipsa terreq̄ salubritate: aeris puritate: atq̄ supra cęlestiū corpoꝝ peculiari quadā inibi influentia accedente naturali deniq̄ equarū ipsarū cōcipiēdi desiderio: id effici posse phisici non negāt. Idq̄ Solinus in eo quem de mundi mirabilibus libro edidit: constanter affirmat: ait enim in ea quā diximus Hispanię parte aspirāte Fauonio: equas ipsas uento concipere & cū masculos sitiunt: aut odorantur aurarū spiritu maritantur.

Capitulum tertium de Hispanię preconiis quo ad auri argenti & aliorū metallorum cęterarumq̄ rerum copiam quę industriales opes comparant.

OLLICITVS ordo solliciat ut reliquam partem amplectamur. Postq̄ igitur actum est de terrę Hispanicę fetacitate & rerum omnium fertilitate: ex quibus naturales diuitię nomen accepērūt. Superest breui agere

de auri & argenti cęteroꝝ ꝗ metallorum copia : ex q̄bus ĩdustriales opes cõficiũtur. Est itaq; Hispanię terra : minerus auri & argenti & aliorũ metalloꝝ. ditissima : si solerter inqrũtur. ferrariis quoq; ultra cęteras orbis plagas habundat : adeo ut etiã aquas generet : q̄bus ferrũ acrius tẽperatur. Inde calibis copia exhauritur : & plures mũdi prouĩtias ferro : & calibe ditat : nec ullũ apud Hispanos telũ probatur quod nõ aut Birbili fluuio aut calibe tingatur. Vnde etiã calibes huius fluuii finitimi appellati ferro cęteris pręstare dicũtur. Plũbi deniq; & ęris uberrima est : sed ut de auro amplius dicamus usq; adeo auro ditissima est : ut etiã aratro frequenter glebas aureas extrahant rustici : quippe & hodie in arenis Tagi fluminis assiduo uiros : fęminasq; : non paucos cõspicimus noctis tempore arenulas aureas splendentes colligere : Taceo de monte appellato sacro plurima dicere : quem Iustinus meminit si ferro uioletur : nephas grande reputandũ : sed si quando fulgure terra pręcissa est : quod etiã illis locis frequens res est : detectũ aurũ uelut dei munus colligere permittitur. Adde ut Straboni placuit chrisocolla id est auri lauacra appellata : reperiri. Ibi deniq; ex purgamẽto auri quędam fit terra tenax : quam electrũ uocant : apud populos Carthaginis nouę tanta auri & argenti copia est ut eodẽ Strabone teste in ea prouincia quatuor hominũ centuriç : ut uerbis eius utar : & planius loquendo quatuorcenti homines populi Romani nomine. xxv. milia drachmarũ per dies singulos referebãt : adeo ut ex nulla orbis plaga tam ingentem diuitiarũ copiã exhaurirent : cuius rei stant hodie signa patẽtia : cauernę uidelicet atq; fodinę minerales nimis profundę. Aceruus item scoriarũ & purgamentoꝝ argenti : quod illo tempore exhauriebatur : quę in istar mõtis habent. Fatemur tamen nostris temporibus hominũ incuria : nulla ibi metallorum

utilitas carpitur : nō q̄ desit nobis minor ueteribus auri cupiditas : sed illud inquirendi inferior sagacitas. Rursus non puto omittendū quod idem Strabo subiicit : ait enim montes Hispanicos ad boream uersos multū utilitatis prouinciæ afferre : propter aurū & argentū & æs quibus habundat : talis est & carpentania Celtiberorū pars & Beturia : Generatur rursus stagnum copiose admodū supra Lusitanos & in casiteriis insulis in quibus auri & argenti & metallorum copia reperitur. Ibi denique salmoniacum ibi uitreolum : ibi auri pigmētum : ibi sulphuris ingens copia : ibi marchasite omnium genera alchimistis pernecessaria. Ibi thutia & cetera atramenta habundāter reperiūtur. Taceo mercurii copiam designare : quod argentum uiuum appellant : cuius tanta fit exhaurtio : ut nulla in orbis parte tam habundāter colligatur : adeo ut magnū regi uectigal compareat : nec minor boli armenici aluminis spondii copia est.

Capitulū quartū de Hispaniæ laudibus : quo ad gētis religionem ; fidem : amicitiam : humanitatem : strenuitatem : & ceteras uirtutes.

ONSEQVENS est ut post enarrata paucula quedā ex multis laudum preconia terræ Hispaniæ quo ad aeris salubritatem : simul & frugum uberrimam fertilitatem naturalem : sed metallorum : ceterarumque opū industrialem copiosam feracitatem : gentis quoque Hispanicæ : religionem : fidem : amicitiam ingenii denique acumē & uiuacitatem ceterasque laudes breui repetamus. Primo igitur supponendū putamus : illud Aristotelis uerissimū documentū quoniam humana anima operationes intellectuales : ipsasque ingenii uires qbus homines utique recte laudantur : nequaq̄ exercet : nisi mediantibus congruis

corporis organis : pro eo quia ut aiũt : nihil in intellectu esse putatur : quin prius fuerit in sensu : quę una sufficiẽs causa creditur : cur humanus intellectus quandoq̧ fatigatus putetur. Idq̧ q̃q̃ impropríe nec secundum se dictũ sit : creditur tamẽ uerum secundũ ipsos exteriores sensus quibus mediantibus intellectus agit : atq̧ utiliter operatur : Ex quo illud sequi necesse est : ut operationes intellectuales sint habiliores : prout corpora humana melius aut peius disposita reperiuntur. Operatur ergo habilius intellectus ipseq̧ animę uires potiores redduntur : cum corpus maiore aeris salubritate & incolumitate gaudet : Ingenii siquidẽ uis & intellectus acumen : ut est philosophi sententia : non parum ex bona hominis cõplexione & ualiditate prouenire putatur : Ex quo illud elicitur quia ut aiũt aĩe secũtur corpora : pro eo quia ex bona corporis ualitudine sensus animę fiunt uiuatiores : cui igitur natura dat corpus non incolume nec optime dispositũ : perconsequens & dat animã non recte dispositam. Cum igitur Hispania ut pręmisimus incolis suis optimã generet salubritatem : ut etiam eis ingenii excellẽtis acumen intellectusq̧ uiuacitatem tribuat : per quã necessariũ uidetur : habent ergo Hispani ingenia pręclara si ea colere uelint : & ad omnia sciendi genera habilia : Adde huius rei aliã nõ infulsam : sed naturalem causam quia ea est patrię dispositio : ea temperies quę in hominibus remissos atq̧ ęquales spiritus non ad impetus sensuales agitantes tribuat : sed prout bonę corporis & mentis ualitudini conuenit : quo fit ut propter remissiores animorum impetus sanguinisq̧ ęqualitatem : habiles ingenio reperiantur. Demum ut uirtutes corporeas non omittamus : habent Hispani corpora ut ueteribus placuit : ad inediam : & labores aptissima : quarũuis corporis & animi fatigationũ pacientissima : duram obseruant & astrictam parsimoniã

uigilias : solem : & hiemem famem quoq3 : ac sitim pati : & quęuis pericula pro patria sustinere : & pro honore a/ dire paratissimi sunt : uinum quoq3 malunt in cellario q̄ in uentre : quippe qui uēdere potius q̄ gustare pręeligūt. feminę uero & pueri bacchum ut uenenū fugiunt. Rur/ sus Hispanię gētes ut Iustinus refert bellum q̄ ociū pręoptant : & ut aiunt si deest domi : extra hostem querunt : uelocitas Hispanis atq3 lacertorum agilitas inest & fortitudo : saltandi : quoq3 trahendi : luctandi ac natādi arte & exercitio plurimū calent. Hinc Romanus Vegetius Hispanos inquit : nō tantū numero sed uiribus corpoꝝ lacertorum agilitate nostris pręstitisse manifestum est : sed & Liuius id non negauit cum aie : Clarissima uiris & ar/ mis Hispania : quę si uires suas cognouisset facile ī impe/ rium euasisset : Deniq3 Hispanis equi & arma sanguine cariora sunt : Macilenti maiore ex parte & sicci sunt : quod signum est : uigilātię : sobrietatis : & laborum pa/ cietię : ciuiles : & ad omnem dexteritatem ingenii & cor/ poris aptissimi : nec mirum itaq3 si tantū sanguinis Car/ thaginēses : si tantum Romani : in subiuganda Hispania fudere : quotiens enim pugnatum est cum Hispanis im/ pari fortuna ! quotiens cęsi Romani ! exercitus & duces ! quotiens turpi inito fędere capti ! quotiens deniq3 prope ad desperationē redacti fuere ! licet illi nouis creatis du/ cibus : fortius arma sumpserūt : adeo ut neminem roma reperiret : qui Hispaniam accedere niteretur : Nam ut aiūt Liuius & Eutropius anno ab urbe condita . dc . omnes romanos tam ingens Celtiberorum metus inuasit : ut ex omnibus non esset qui in Hispaniā uel miles uel legatus ire auderet : Sed & anno sequenti licet Metellus in Cel/ tiberiam missus esset : infęliciter militauit : cui successit : Quintus Pompeius & demū Quintus Scipio : qui cōtra Viriacum in Lusitania bellum contra Romanos gerentē

inglorii redierunt : fuit autem Viriacus primus pastor mox latro : mox acerrimus dux ut . xiiii . ānis Hispanias dominaretur . tantos enim ad bellum populos côcitauit: ut sepe Senatus res Hispanicas deserere cogitaret: Sed tandem ut Liuius & Eutropius referunt contra Viriacū Sextus Vetulius pretor mittitur : qui toto exercitu cęso: uix fuga lapsus euasit . Deinde Caium Plaucium pretorē multis prelijs fractum fugauit : Post hęc Claudium mināmū cum omni exercitu superauit : Sed interim Viriacus ipse a quibusdā Afris sibi familiarissimis īterfectus est: putantibus Romanos interfectores premio donare debere . Cum ergo a Scipione consule premiū peterent : probe responsum est nunq̄ placuisse Romanis : imperatores a suis militibus interfici : de huius Viriaci moderatione cultu & moribus statim dicemus : cuius tempore Iudas Machabeus & frater eius Ionatas florebāt in iudea . Quanta deniq̄ Hispanorū strenuitas fuerit : nouerūt Romani qui bello Numantino interfuere : qui publice fassi sunt : ut refert Emilius probus potius uictos q̄ uictores Romam rediisse : nihilq̄ ex eo bello aliud q̄ securitatem adeptos : seq̄ magis euasisse Numantinos q̄ uicisse dixerūt : nam cum ex ea tempestate superesset qdā Tyresus Celticus interrogatus a Scipione qua de causa Numātia aut prius inuicta aut post euersa fuerit : nostra inquit infelicitate non tuis uiribus : concordia enim uictoriam : discordia excidium prebuit . Rursus Hispanis nullę sunt balneorū : aut unguētorum delitię : quę uirorū animos efeminatos reddūt : nullus infestus dies : nullus epularum apparatus : aqua calida post secūdum bellum punicum a romanis didicere . Nec parum mirandum est ut inquit Vegetius : in tanta seculorum sene nullus Hispanis dux preter Viriacum fuit : qui ut diximus : annis xiiii . romanos uacua uictoria fatigauit : quem ipsum nō

iudicio populi electum: sed ut cauendi: declinandorũq periculorum scientia peritum: secuti sunt: cuius ea uirtus continentiaq fuit: ut cum consulares exercitus frequenter uicerit: tantis rebus prospere gestis non uestis cultũ: non armorum titulum: non deniq priorem uictum mutauit: sed in eo habitu quo bellare primũ cęperat: perseuerauit: ut quisqs Gregarius miles ipso ĩperatore opulentior uideretur: Fides quoq atq legalitas: erga dominos: Hispanis non facile credibilis est: huic gẽti obedire dominis: natura est: non quidem uiolentia: sed amore & cui semel dedere fidem prestitere simul & uitam: testis est: ut cętera taceamus illa Saguntinoꝝ non modo fortitudo: sed expectata ad socios fides: ut Liuius: deinde Valerius referunt: post duorum Scipionum totidẽq romanorum sanguinis exercituum miserabilem stragem: Sagũtini uictricibus Hannibalis armis intra męnia urbis suę compulsi: cum uim punicam nequirent amplius arcere: collatis in forum: quę cariora cuiq erant & igne succensis: ne a fide & societate romanorum discederent cõmuni rogo semet ipsos subiecerunt. Hinc id ipsũ Augustinus recitans ait: Hispanię ciuitas Saguntinoꝝ populi romani amicissima & fidissima dũ eius populi fidẽ seruauit euertitur. Rursus tãta huius gentis ad domios amicitia & fides est ut testibus Iustino atq Valerio tormẽtis sępe pro fide: pro silẽtio rerum creditarum: afflicti quippe & mortui adeo ut potior illis fidei & taciturnitatis cura q̃ uitę fuerit: cuius rei celebratur etiam bello punico serui Hispani fides & patientia: qui ultus dominũ inter tormenta risu exultauit: serenaq lętitia crudelitatẽ seuientium uicit: uxorum deniq ad uiros fides & sũma dilectio apud Hispanos non solum legum animaduersione: sed assidua obseruãtia celebratur: stat illud pręclarũ nõ longe a nostra ętate: sed sempiternis sęculis cõsecrãdũ

[De fidelitat...]

facinus. Vt enim uera perhibent annalia. Cum Eduardus regis Anglię primogenitus in domini sepulchrum tráffretasset: fuissetq̃ in uia: proditone a Mauro quodã gladio uenenato percussus: & medicorum remediis non tam alleuaretur q̃ alligaretur: tandem in Anglia sine salutis spe est reuersus: eius itaq̃ uxor regis Hispanię filia: nouam atq̃ inauditam: sed amore & pietate plenam adhibuit medelam: plagas enim manu tossico infectas: quę ipsius ueneni ui claudi non poterant: lingua dietim lingebat: suggebatq̃ humorem uenenosum sibiq̃ licorẽ dulcissimum: cuius uigore dicam uenus fidei uxonę uirtute: sic omnem materiam ueneni attraxit: ut integratis uulnerum cicatricibus ille plene curatus: illa incolumis euasenit: Quid igitur huius mulieris fide rarius audin? Quid mirabilius esse potest? ut uxoris lingua fide & dilectione mantali perunćta: uenena a dilecto manto expulerit quę ab electo medico trahi non ualuerũt: & quod plurima exquisitaq̃ non effecerunt medicamenta: una uxoris pietas expleuit. Religionis ĩsuper cultum obseruant Hispani sũma cum ueneratione: diuinis quoq̃ ceremoniis delectantur aprime: assiduoq̃ augetur in eis sacrorum cultus & sanctitudo. postq̃ enim sacrę fidei prima erudimenta sumpsere: quę Iacobi zebedei Cristi apostoli tempore receperunt: nusq̃ a fide deuiarũt: Romanę sedi quę fidei magistra est: sunt obsequentissimi. Nec id Hieronimus negauit: nam ad eosdem occiduos loquens apud uos inquit incorrupta patrum seruatur auctoritas: & cespite terra fecundo dominici seminis puritatem centeno fructu multiplicat ibi sol iustitię oritur: Rursus gẽs Hesperica nouitatum fidei inscia est atq̃ impatiens. Hispanię gens denicq̃ amicitias querit maxime & ad omẽs conuersandi dulcorem obseruat: humanitas illis adest & mãsuetudo perhumilis: & ut paucis agamus: Hispanos

siue clementia aeris: aut benignitate soli: siue natura & instituto ingenio: nō modo litteris sed & ciuilitati cōstat esse aptissimos: solertiaq; & moribus alloquio sed & facilitate perornatos. Sed iam ut ad situm descriptionemq; Hispaniç accedamus: agam finem de laudibus eius: si sub quodam epilogo ea ipsa quę attulimus: ut apud sapientes carpimus summatim succinctecq; referamus. Hispania igitur uelut paradisus domini quinq; principalibus fluminibus irrigatur: & fecundatur: scilicet Hibero: Dorio: Tago: Ana: & Beti. Mōtanis inter quemlibet interiectis mediecq; ualles: quę sui latitudine ubertatem conferunt singularem: Nam humore fluminū & montiū fecundātur: sed & pro magna parte riuis & fontibus irrigantur: puteorum etiam suffragia non desunt. Rursus Hispania fęcunda frugibus: amena fructibus: deliciosa piscibus: habūdans uenationibus: gulosa armentis atq; gregibus: superba eqs: cōmoda mulis: priuilegiata castris: curiosa uino: diues metallis: gloriosa sericis: dulcis melle: copiosa oleo: leta croco: pręcellēs ingenio: audax in prelio: agilis exercitio: fidelis domino: facilis studio: pollens eloquio: fertilis in omnibus: nulla in ipsa fertilitate similis: paucę magnitudine ęquales: in libertate pręcipua: fidelitate pręciosa: in strenuitate singularis.

Capitulum quintū de Hispaniç situ: & descriptione: respectu cęterorum climatū & regionū orbis.

ISPANIE igitur sitū descripsere permulti Ptholomeus quidem per climata prout a superioribus & celestibus corporibus uisitatur: pulchre discernit: Plinius: Solinus: sed & antiqui cosmographi perhabunde: sed inter eos arbitratu meo Iustinus in calce cronicę eius sitū atq; differētias simul & qualitates luculenter enarrat:

Idem quoq; fecit Orosius ueluti qui prouintiam eiusq; sitū nō tam libris q̄ oculis descripsit atq; depinxit. Idem ęgit Pomponius mella: Strabo quoq; grecus latioribus uerbis eam distinxit prouintiam. Verum quia prouintiarū & urbium antiqua nomina non satis a modernis agnoscuntur. Ea de re diuersas huius prouintię descriptiones ut eius situs facilius percipiatur: succincte contexere decreui. In primis igitur ab eo incohandū putaui quod sapientibus quos ediximus: sed & cunctis cosmographis est notissimum: qui enim utiliter orbem describere satagunt: ab Hispania tanq̄ a principali porta ad orbis ingressum incipere oportet: nam cum mūdus pelago cingitur marino: Hispania illa est quę ut diximus ad orbem ipsum una aditum prębet. Equidem ex oris littoribusq; Hispanię Atlāticomonti oppositis pelagus ipse profluit Africam: Asiam: Europāq;. ne dum nobilitat: sed irrigat & illustrat. Est ergo Hispania ipsa tota pene insularis ueluti quę oceano atq; mediterraneo mari circumfusa est: pręter breuem atq; angustū ingressum: qui quiq; fere dietis constat a mari uidelicet oceano appellato mari Baionensi; usq; in mare mediterraneum dictum pelagus Narbonense. Ingressus itaq; ad Hispanias difficilis est: propter Pyreneos montes: qui diuino quodam misterio angustas portas difficilemq; aditum Hispanię naturaliter prębent: quo fit ut Hispanię situm cęlū & pyrenei mōtes finiāt: ordine qui sequitur. Ab oriente igitur oceano sinu qui Hispaniā a Gallia disterminat preserim prouintia Aquitanię & Britānię: in nostris uero littoribus uiscaia est & lepuscia. Versus autem septentrionem: oceano & cingitur: ubi asturia est: & Gallicia in qua compostella: Deinde idem oceanus ab occidente cingit aliam Gallicię partē quę portugalia dicitur: postea uero in eisdem littoribus uersus meridiem Lusitania est: Deinde Bethica ut

in sequenti capitulo dicemus in quibus pars non parua Portugalię est: deinde Ispalis insignis urbs putatur: quę sita est super Beti flumine: Rursus Gades incidit insula ubi ciuitas Gaditen. a Gadibus seu Herculis columnis sic dicta quę nauigãdi strenuitate & populi Romani caritate: eo fęlicitatis peruenit teste Strabone ut in extremo orbe sita uniuersas: celebritate nõis superet. In eis uero littoribus non longe angustus oceani fretus accedit: ex quo oceanum ipsum ueluti torrens orbem rigãs uersus meridiem defluit: quod mare mediterraneum uocant: q̃ siquidem fretus Hispaniam ab Africa paruo spacio. xii. fere miliarium diuidit. In eisdem item littoribus nostris Tarisa est ac Gibraltar insigne oppidum: a quo fretum ipsum nomen sumpsit: appellatum est enim strictus de Gibraltar: habens in oppositum Africam illam uidelicet prouinciam quę & Mauritania: in qua famosus est mons Atlãticus ibi & ciuitas dicta cepta: & Tanger sic hodie urbes appellatę ubi Tingitania a Tanger urbe dicta: quę quondã atq; hodie licet in Africano solo sitę: tamen prouĩtię Hispanię connumerantur: ut infra liquebit. In eisdem denicq; littoribus ad meridiem Hispania mediterraneo mari circumducitur: ibi Bethica prouincia protenditur: in qua regnum est Granatę: quod Sarraceni incolunt: habens in oppositum eam partem Affricę in qua Busia est: & ypponensis urbs cui beatus Augustinus pręfuit: deinde Numidia & cęterę prouintię Africę: quę nunc aliis noibus q̃ antiquitus nuncupãtur ut sunt regna fec: benamarini & Barbarę & Tunitii: Rursus habet Hispania in nostris littoribus Affricę oppositis nouam Carthagunem: deinde Valentiã: Dertusã Tarraconen. prouintiam ubi Barchinona: Perpinianũ usq; Narbonã in Gallia: hic situs Hispanię ita generaliter descriptus est: respectu aliarum prouintiarũ: ut igitur

cum eodē Iustino paucis utar: Hispania ipsa inter Africā & Galliam sita est: Alii uero breuioribus uerbis utētes ad eundem tamen sensum aiunt: Hispaniam totam oceano deinde mediterraneo freto pyreneisq̄ mōtibus claudi: hii sunt illi montes qui ut edixi ingressū ad Hispaniā prebent.

Capitulum. vi. de eiusdem Hispaniȩ situ: & descriptione respectu particularium prouinciarū in ea sitarū seu diuersorum regnorum in ea erectorum.

ESCRIPTA igitur Hispania per differētiam ad exteros: eam rursus inter sese per antiquarum regionum prouincias & ciuitates & demum per regna moderna secernamus. Omnes igitur Hispaniȩ ut antiqui scriptores uolunt: sex habent prouincias: Tarraconēn. Beticam: Lusitaniam: Gallitiam: Sextam: denicq̄ transpontum: & in solo terrȩ Affricȩ: quȩ Mauritania: Tingitanica cognominatur: hȩc non mea: sed Sexti Ruphi uerba sunt in ea cronica: ubi ait quo ordine singulas prouītias respublica Romana assecuta est: ysidorus etiam in ethymologiis eandem facit descriptionem & Mauritaniam transpontum in solo Africȩ partem Hispaniȩ asserit. Repetamus igitur unāquanq̄ prouintiarū huiusmodi per regna hodierna & nobis notas urbes: Tarraconēn. itaq̄ prouintia a limitibus Galliȩ incipit: habet in se Cathaloniā totam & partem regni Aragoniȩ: Carthaginēses uero a noua Carthagine dicta. Valentiam & Murtiam continet & eandem Carthaginem cum adiacētibus atq̄ alterā partem Hispaniȩ: quā hodie La mācha uocamus: Continet etiā Saguntū. Conchēn. & Oxomēn. & plures alias urbes. Bethica uero secundū Pomponiū mellam in cosmographia sua & solinum de mirabilibus mundi. Incipit post Carthaginem uersus oceanum &

protenditur usq; ad Gades : quam Solinus asserit caput
Betice : quo fit ut Betica ipsa utrunq; mare respiciat. In
qua inclite sūt urbes : Astigia : Hispalis : Corduba : Xe/
ritium : & Vandalia : Nonnulli uero huic annumerant :
Toletanam prouintiam : Lusitania post Gades incipit :
& per portugaliam protenditur : usq; ad insigne promō/
torium : Vlisbonēn . quod Artabran alii appellāt : ut idē
Solinus dicit : post Vlisbonēn . Gallicia incipit : ut statim
dicemus . In Lusitania ergo latissime includuntur proui/
tie & plurime urbes licet solum oceano mari obiecta sit :
secundum Pomponium . Hec cōtinet quā diximus por/
tugalie partem . Deinde Pacēn . Placentīn . Caurīen . Ci/
uitatēn . & alias urbes & diōc . sed & latā regionem : quā
extrematuram uocamus . Gallicia uero non parua est
prouintia referta urbibus : sed & montibus plena huius
ut dixi pars est Portugalia : ad occidentem : Deinde fa/
mosam urbem Compostellam habet : Tudēn . Aurīen .
Mindoniēn . Lucēn . totas deniq; Asturias . Viscaiam .
atq; Lepuscuam : & eas partes quas hodie castellam an/
tiquam uocamus : que omnes antiquitus sub Cantabria
& Celtiberia notabantur . Transpontum uero in A frica
que Mauritania appellatur : regna habet : Debelamerin
Marruecos : & de fes : In eadem quoq; prouintia cepta
sita est . hodie tamen propter mare intermedium & dis/
parem religionis & fidei cultum : reges ipsi Maurorum
Tingitaniā & Mauritaniā prouintiam partem esse His/
panie : licet de facto non recognoscunt : Hec igitur sunt
antique prouintie hispanie : quarum una tantum hodie
nomen integrum retinet uidelicet Gallicia . Tarraconēn.
uero & Carthaginēn . urbium non prouintiarum nomīa
tenent : ea ut puto ratione : quia Gallicia a longissimis
temporibus sub uno prīcipe uidelicet rege castelle māsit :
Ceterarum uero nomina propter principantū uarietates

& noua nomina regnorum : antiquas nominationes perdiderunt. Descripta igitur Hispania per antiquas prouintias superest ut per moderna regna illam secernamus & qua parte unūquodq; regnum situm exstat : breuiter differamus. Ex his itaq; sex prouītiis quę totā Hispaniā cōstituunt : quinq; sunt orta regna : quando igitur & quomodo prędicta regna erecta & stabilita sunt in . xvi . capitulo latius tāgemus : nunc uero regna ipsa quo ad sitū discernamus .

Primū quidem atq; principale Hispanię regnū illud est : quod hodie Castellę & Legionis uocatur : quod centrum Hispanię est : & a quo cęterorum regnorū reges usq; in hodiernum diem deriuati sunt . Hoc itaq; regnum cęteris omnibus nō modo terrę situ sed & populis maius : nam ex sex prouītiis quas Hispania cōtinet ut supra diximus : hoc Castellę regnū & Legionis sic hodie appellatū : quatuor fere sub se prouintias cōtinet : uidelicet Carthaginēn Lusitaniā : Beticā : & Gallitiā : habet enī ī lōgitudīe xxx . dietas legales : incipiēdo a Lorca prope Almenā usq; ad finem Gallitię . In latitudine uero quę mensuratur a Tarifa opposita Atlantico monti usq; ad oppidū fontis rapidi in Lepusca : quod Hispaniam a Gallia disterminat xxv . habet dietas similes : quo fit ut a simili impari tamē proportione dici possit de regnāte in Castella : quod propheta ait : quia dominabitur a mari usq; ad mare & a flumine usq; ad termios orbis terrę . Nam a Carthagine & a regno Murtię quod iūgitur mari mediterraneo usq; ad Viscaiam & Gallitiam : quę sunt ad oceanū & ab Ibero flumine : quod diuidit Hispaniam ulteriorem a citeriore usq; ad oppidum quod re & nomine dicitur fines terrę : ubi est ultimus terminus occidentis : om nia sunt sub regno Castellę & Legionis . Ex prędictis patet quomodo hoc regnum respiciat omnes plagas orbis . Nam uersus

orĩẽtem Viſcaiam habet: & Lepuſcam: uerſus ſeptentrionem Aſturias & partem Galleciȩ. Verſus occidentem ultimam habet Galeciȩ partem: ubi Cõpoſtella iacet: ibi enim uere occidens eſt qui nihil ultra orbis habet habitabile: Verſus meridiem uero Carthaginẽn habet ciuitatẽ & Murciam cum adiacentibus.

Secundũ regnum eſt Aragonia cui accedit Valentia atq; Cathalonia: hoc uerſus meridiem protenditur & mediterraneum mare reſpicit: uerſus occidẽtem uero & ſeptẽtrionem regno caſtellȩ cingitur: uerſus orientalem plagã Nauarram & Narbonẽn prouintias conterminat.

Tertium eſt regnum Nauarre: Caſtellȩ & Aragonie cõtiguũ paruum quidem eſt gleba: ſed mira fertilitate refectum: antiquis temporibus. partim ex Cãtabria partĩ ex Celtiberia ſumebat: mare oceanũ parũ attingit: prope fontem rabidam: uerſus orĩẽtem Gallos: Vaſcones: reſpicit. uerſus ſeptentrionem & occidentem regno Caſtellȩ cingitur: ad meridiem uero Aragonẽn & Cathalanos reſpicit.

Quartum regnum Portugalia eſt cuius non paruã partẽ Gallicię antiqui cõnumerant: opulentiſſimũ certe regnũ & oĩbus bonis plenum: ſuper littora oceani conſtitutum ex qua parte occidentalẽ plagã reſpicit. Ex meridiana uero & orientali parte atq; ſeptentrionali Galeciã & Caſtellȩ regnum reſpicit: quo fit ut in Portugaliam acceſſus aut aditus nullibi pateat: niſi per eas partes Hiſpaniȩ quas Caſtella obtinet.

Quintũ regnum Granata nũcupatur: hoc ſolum infidelium eſt: & totum pene adheret Beticis littoribus. Ad meridiem uero mediterraneo mari protẽditur: oppoſitas habet oras Africanas. Ex reliquis uero partibus regno Caſtellȩ cingitur: nec aliter q̃ per Caſtellam: ſi per terrã eundum eſt: ad regnum illud acceſſus patet: regnũ quidẽ

longum: trecenta enim miliaria in longitudine obtinet: Nam a finibus Vandaliȩ per Betticam protenditur usq ad Carthaginem nouã: patria opulentissima est: quȩ bis in anno fructificat: in montibus sita est & pene tota mõtuosa. Arces habet atq urbes inaccessibiles: quibus cõstruendis Sarraceni mirum in modum uaccant: quȩ res huc usq egit ut in nostrã non uenerint ditionem. Adde industriã eoꝝ quȩ tanta est: ut totum fere regnũ irriguũ faciant: quo fit ut aquis fluuialibus ubertatem simul & securitatem nanciscantur: torrentibus enim ac flumibus manu factis uelut quibusdã strictis: sed profũdis canalibus: aquas quo uolunt conducunt: ut equites nisi per pontes crebros: patriã illã ingredi non possint. De hoꝝ itaq regnoꝝ initiis: quando & a quibus inceperunt latius dicemus in. xi. & sequentibus capitulis.

Cap. vii. de initiis antiq principatus & monarchiȩ Hispaniȩ & quãto tempore per unum regem aut per plures Hispania fuit gubernata.

XPLEVIMVS breui Hispaniȩ situm & prouinciarũ antiquarũ & moderno ꝝ regnorum inter se uarietates. Restat de antiquissimis initiis monarchiȩ & principatus Hispaniȩ: & quãto tempore per unum regẽ aut monarchã uel per plures & per quos gubernata fuerit breui differere: omnes igitur quas enumerauimus sex prouintiȩ in Hispaniȩ terra constitutȩ: olim sub uno rege unoq monarcha multis tẽporibus gubernatȩ fuere. qui rex Hispaniȩ: aliquando ĩperator Hispaniarũ appellabatur ut historiȩ aperte docẽt: quod ut Lucidius intueamur a fundamẽtis rem ipsam repetendã censui. Primo nãq supponendũ est ꝙ in Hispania etiã in ea prouintia quȩ Castella dicitur: fuerunt reges longe ante primam

destructionem Troię: Hercules enim ille magnus qui primę destructioni Troię non parum opem dedit: tempore regis Laumedontis ante tempora Priami uenit in Hispaniā quem constat prelium campestre cum Gerione gessisse tunc rege Hispanię: imo ut uerius loquar Castellę: Erat quidam Geryon ipse tunc rex trium regnorum uidelicet Lusitanię quam nunc extrematuram appellant: & Bethicę quam appellamus Andalusiam: & Galicię que hodie antiquum nomen retinet. Heę igitur omnes prouincię hodiernis temporibus: sub ditione sunt regis Castellę. Hercules igitur deuicto Geryone īstituit in ea regē Hispan nepotem suum a quo Hispania dicta est. Hęc autē antiquissima fore nemo ambigit. Ab urbe enim condita usq ad aduentum saluatoris septingenti quindecim fluxerūt anni: & ab euersione ultima Troię: usq ad urbem conditam. cccc liiii. Constat autem ante illam euersionē ultimam fuisse Herculem: quasi per centum annos. Cōstat rursus ante Herculem fuisse reges in Hispania: quo fit ut supputando a Geryone Hispanię rege sic uocato: quem ut diximus in Castella regnasse comperimus: usq ad presentem ętatem fluxerunt duo milia annorum nec est dubitandum ante Geryonem reges fuisse in Hispania licet propter nimiam antiquitatem eorum nomina non retineamus: Ex quibus antiquitas regum & principatus Hispanię aperte conspicitur: Taceo tenerum e grecia in Hispania pulsum & Gargarin & Habiden filium eius: qui per plurima tēpora regnarunt in Hispania ante Herculem: Taceo deniq Herculē ipsum qui quendā cacum in Carpentanea & Celtiberia cōmorantem: quippe & principantem bello uictum ab Hispanis fugasse fertur: qui Vulcani filius dicitur: & in predicto Carpentanię monte adhuc hodie mons caci uulgato nomine moncayo dicitur qui apud Celtiberos habetur celebris: Sic igitur

Hispania longo tempore : sub dominatu græcorum recta fuit fere usq ad tempora Romanorum: præter illa tēpora quibus Asdrubal & Hannibal pennorū duces in aliqua Hispaniæ parte dominati sunt. Demum cōstat quosdam Romanos cōsules amicitiæ : ne dixerim subiectionis nomine quasdam Hispaniæ prouincias obtinuisse : idq egisse legimus Iulium Cæsarem qui plurimis acceptis cladibus prius totū pene orbem perdomuit q̄ Hispania sibi plene cessisset. Sed & plures alios constat Hispanias temptasse subiicere :quorum aliqui prius uitam finiere q̄ uictā Hispaniam occuparent : post quos Vandali : Alani : Hugui: & Sueui Hispanias sunt aggressi : quæ siquidē Barbaricæ gentes causam Hispanias ingrediendi habuerunt: pro eo quia Theodosius imperator eos insequens a Galliis fugauit : quare pulsi sunt Pyreneos montes transire. Hispanias ergo inuasere easq diuiserunt. Alani enim Lusitaniā & Carthaginem sortiti sunt : Vandali Galiciā : Sueui Maritimam : & occidua oceani obtinuerunt & partem Celtiberiæ: Dum Romani Saguntum & Numantiam & nōnullas alias urbes tenebant. Hii Vandali Poloni esse credūtur a flumine Vandalo Poloniæ dicti : quare ab illo tempore in hodierna usq tempora ea Hispaniæ pars quā obtinebant Vandalia dicitur : quā uulgato nomine Andulusiam uocamus. Obtinerunt deniq Mauritaniam Tingitanicam ultra mare in solo Africæ : cuius supra mētio facta est: horum Vandalorum rex Ginsericus Romam occupat Eudosiam Valentiniani relictam & duas filias duxit captiuas cum multis milibus Romanoꝝ: a sanguine tamen abstinuit precibus Leonis papæ sibi in ingressu urbis occurrentis. & sic Roma domina orbis quasi tertio terremotu cōcassata & afflicta fuit: Primo ab Alarico: Secundo ab Ataulsso regibus Gothorū; Tertio Agensorico quo tempore sanctus Paulinus Nolanus

Episcopus se ipsum uendidit Vandalis : pro redemptione captiuorũ . ut beatus Gregorius ait in dialogo . Hic Ginsericus . arriana heresi infectus : per Hispaniam & Affricam ecclesiam persequitur . Sacerdotesq; & plurimos ecclesiastici ordinis uiros : exilio mittit & nõ paucos martires fecit : confessionibusq; linguas abscidit qui ut ysidorus narrat abscisis linguis perfecte loquebantur : Sed tandem rex ipse Vandalorum pęnas exsoluit : cũctis enĩ effusis uiscenbus miserabiliter uitã finiuit : & de his Vãdalorum regibus arriana infectis heresi : pulchre narrat Christianissimus Iustinianus Imperator in ea famosa lege quam edidit . C . de officiis prefecti preto . Affricę inquens q; Vandali ex ecclesiis fecerunt stabula & testatur se uidisse uenerabiles uiros qui abscisis radicitus lĩguis : mirabiliter loquebantur : hęc sub Innocentio primo accidere anno domĩ . cccc . & sub hoc turbine Augustinus obiit .

Capitulum . viii . de ingressu regum Gothorũ in Hispania & quomodo Vãdalos & alias gentes ab Hispania expulerunt & de pręclaris uirtutibus & gestis gentis Gothorum & de laudibus eorum .

EGNANTIBVS igitur Vãdalis in Bethica quę & Vandalia dicitur atq; in prędicta parte Affricę . Sueui etiam regnabãt in Galicia : & in aliquibus Hispanię partibus . Procedente uero tempore hęc duo regna ualida Gothorum manu : & toto deleta sunt : & ad eandẽ gloriosam atq; inuictam gentem Gothorum utrunq; regnũ deuenit . Libet igitur in hac parte de origine gẽtis Gothorum : & illorum strenuitate nobilitate & uictoriis atq; uirtutibus aliquid dicere : tamẽ ysidorus in cronica sua & Rodericus Toletanus Archiepiscopus quędam sucinte circa eam rem disseruerunt & nos illico eorundem

sapientum & antiquorum cosmographorum sententias sequentes aliqua compendiose adducemus. Sed ut breuibus agamus plenus est mundus eorum uictoriis. Nā ut antiqui scribentes tradunt: Gothi regem egipti uelosū fugauerūt: Asiā subiugarūt: ex qbus Parthi ut creditur processerūt. Ho℞ Gotho℞ fēmīę a uiris relictę armis & preliis partē Asię domuerunt. Thelesus rex Gotho℞ uicit Danaos: interemit Thesandrum: insecutus fuit Vlixem. Cirus famosus a Thamari regina fuit occisus. Danus & filius eius Xerses ab Anciro rege Gothorum in prelio uicti sunt: hos Alexander uitandos docuit: Pyrrhus pertimuit: Cęsar exorruit: cum Pompeius pro accipiēdo Ro. reipublicę principatu contra Iulium Cęsarem arma mouit: Gothi fortius cęteris dimicarunt: Traciam irruerunt: Italiam sępe uastarunt: Romā ceperunt: atq eius edificia perpetuis uulneribus pro ampliore eorū memoria non diruerunt: sed perforarunt. Veronam edificauerunt nomen imponentes quasi ue Romam in odium Romanorum: Aduersus hos In tratia ualens Augustus xv. imperio anno cōgressus est: sed magna strage uictus: & subito igne consumptus. Tandem Gothi Italia capta urbe Roma potiti sunt: licet strenuitate & potentia bellisarii in Gallias & Hispanias transiere in quo accessu Gallias sunt egressi: Hispanias sunt adepti: nam postq̄ ut premissum est tam urbem q̄ orbem domuerūt: Hispanicę gentis humanitate & dulcedine freti: illorumq ex trenuitatem & uires experti: derelictis cęteris orbis quas obtinuerunt regionibus: ad Hispanias se conferunt putantes totius Europę monarchia potiri facile posse. Si gentis hispanię aut subiectionē aut amicitiā nācisceretur. Adde quia Gothi ipsi Vandalos: Alanos: Sueuos: Huguos: infestissimos habebant: tanq̄ uicinos eorum natalibus. Quare freti Hispanorum presidiis: fentatem

Vandalorum & Sueuorum ac Huguorum non ferentes: eosdem Vãdalos. & siquę manserunt Sueuorum & Huguorum uestigia. ab Hispanię finibus expulerunt: quo autem tempore quo ordine Gothi regnarunt. & de eorũ successionibus & successibus: breui in fine huius primę partis tangemus. nec illud obmittendum putamus quia duo Gothorum genera legimus: qui enim in Italia mã serunt astrogoti appellati sunt: quasi orientales Gothi. qui uero Hispaniã sortiti sunt Visogothi sunt dicti quasi occidentales Gothi quorum primus rex fuit Arbanaricus. qui & eorum successores populorum Hispanię urbibus freti. non solum crudelissimos Arrianos Vandalos ut diximus ab Hispania expulerunt: sed & Rethiariũ regẽ Sueuorum apud Astoricam deuicerunt atque interfecerũt. Armicum etiam regem Vandalorum latitantem a finibus Hispanię expulerũt: Hi igitur incliti Gothi monarchiam omnium Hispaniarum obtinuerunt cum prędicta Mauritania parte post fretum Africę. ut in fine huius partis tangemus. Tandem continuata est successio in regno. & principatu Gothorum. usque ad Rodericum qui ultimus rex Gothorum dicitur ut statim in eadem parte referemus & latius in historia Roderici Toletani enarratur: huius igitur Roderici regis tẽpore propter peccata christiani populi iusticia dei feriente principatus ipse atque monarchia regum Hispanię humiliata est & potentia diuisa pariter & diminuta: Nam sub eodem Roderico. omẽs Hispanię prouintię pręter Asturias & partem paruam Galicię per Sarracenos ultramarinos occupatę sunt: quos proditor quidam & regis Roderici uasallus Iulianus comes cepte: intra Hispaniam ĩtroduxit: Roderico igitur mortuo & filiis eius interfectis: fratereius Pelagius in montibus Asturiarum latuit & tandem dei clementia miserãte ipse & ab eo descendentes cũ christianorum

Hispanorũ manu paulatim deperditas terras recuperrarũt: Et ab isto Pelagio cõtinuati sunt Reges Hispanię per eãdẽ rectam lineam descendentes usq; ad modernum Henricum quartum Regem castellę: Fatemur tamen quia post dictũ Pelagium in diuersa regna diuisa est Hispanię monarchia ut in secunda & tertia parte dicemus.

Capitulũ nonũ de origine gentis Gothorũ & principatu illorũ & qua prouintia ortũ sunt & de eorum progressu & gestis clarioribus.

[V]ERUM quia succinte de Gothis Vandalis: & Hugnis dictum est: qui ne dum Hispanias: sed plurimas prouintias diuersis temporibus afflixerunt. dignum duxi harũ gentiũ originẽ necnon principatus initium & progressum breui ĩserere. Gothoꝝ igitur originẽ ysidorus late deduxit uelut qui ex illorum stirpe originem duxit: nam Leander & ysidorus & Fulgentius filii fuerunt Seueriani ducis Carthaginẽn: qui etiam genuit Theodosiã quę nuptui data est Leonolgido qui ĩ Hispania regnauit. Seuerianus itaq; ex uxore Theodora ex gothoꝝ sanguine descendẽti: genuit pręfatos gloriosos põtifices & doctores Leandrũ Isidorũ & Fulgentiũ: Circa originẽ itaq; Gothoꝝ. Isidorus ipse & ceteri scribentes in eo cõueniunt uidelicet Gothos ex ĩsula Scãdię siue Scychię septentrionali ortũ habuisse: Quinimo ut ait Martinus Polonius in cronica sua tres gẽtes. s. Gothi Hyppogethi Vandali & Hugni unam linguã habẽtes nomẽ tantũ diuersi ex eadem insula & adiacentibus prodiere: Quilibet igitur gentẽ attingemus & originem atq; progressũ breui sermone disseremus. Gothi pręfata Sanchię insula non contenti inde exierunt & uicinas non infestas eis gentes septentrionales subiicere cupientes: inceperũt

finitimas prouincias inuadere. longe ante Herculē quē
tēpore Gedeonis fuisse legimus sed & eo tēpore Gothos
reges habuisse Isidorus. Lucas Tudēn: atq̧ Vincentius
perhibēt. inter cęteros fuerunt eorum reges Beng: Ga/
darig: & Filimer & alii complures. post Herculem uero
plurimos alios reges Gothos habuisse compertū est. qui
ingentia bella tam aduersus regiones aquilonares q̄ ori/
entales gesserūt: Tantaq̧ fuit eorum in belligerendo fe/
rocitas ut ad fęminas transiret. Nam ex Gothorū genere
famosę illę fęminę dictę Amaçones prodiisse narratur.
quarū Athamança regina tantę potentię & animositatis
fuisse traditur: ut Cirū Persarum regē immanissimū &
potētissimū deuicit & capite truncauit. quod in utre ple/
no sanguine suorū cōsanguineorū demisit inquiēs saciate
sanguine q̄ sitisti: has magnus Alexander debellare uo/
luit cui regina earū talia scripsisse fertur: de tua inqt pru/
dentia non parū est mirandū q̧ cum fęminis natura im/
bellicibus cōfligere statuisti nam si fauente nobis fortuna
subcūbere te cōtingat: gloria quam tantopere queris fru/
straberis quod si deuicas. nequaq̄ tibi ad honorem cedet
quia de mulieribus triumphasti: super cuius prudenti
responso Alexander admiratus. ait: decens fore non per
gladii furorem mulieres uincere. sed potius per amorem
Sic itaq̧ libertatē eis cōcessit quas non uiolētia sed ami/
citia suo imperio tādē subiugauit: Mortuo igitur Beng:
primo Gothorum rege: successit filius Gadarius: qui
magnos & feroces populos in ea parte Scythię quę nūc
Datia & Gothia dicitur subiugauit. Postq̄ filius eius Fi/
limerus uidens terrā minus fertilem. suasit suis trāsmi/
grādū ab illis sedibus. quo euenit ut cęteras Sichię pro/
uintias perquirerēt quas cum occupassent: earū ubertate
delectatus Filimerus decreuit inibi residere: Cum itaq̧
in uasto flumine pontem conspexisset. uoluit regiones

trãs flumen peragrare . cunctꝗ aliqua pars exercitus per pontem transisset : aut diuino iudicio sic disponente . aut pontis uicio . euenit ut pons ipse corrueret . adeo ut nec transmissis licuit remeare . nec ceteros ad eos transire : pars uero Gothorum quę cũ Filimero citra flumen remanserat. extremã partẽ Sichię : quę adiacet ponto mari : preclaris uictoriis obtinuit : Indecꝗ q̃si toti scythię dominãtes : Scythie ut Indigene appellati sunt . & quanq̃ diuersas orbis plagas petissent . suos in Scythia presides dimittebãt : hic euenit ut Iosephus eosdẽ Gothos Scythas appellet : Isidorus uero Getas Unde mutata prima littera |e|in|o| & ultima |e|in|i| qui Gete appellabãtur . Gothi dicũtur Qui fortes per interpretationẽ nominis dicuntur . de quibus Poeta ait : Cõtemnũt mortẽ laudate uulnere gete : Ut igitur paucis agamus Gothi ex plaga aquilonari prodiere . & si accurate cõsiderare libet : utiq̃ reperiemus ex illis regionibus eos originem duxisse quę hodie Regibus Datię subiciuntur . uidelicet Datia Suetia nuregia Gothia siue gothorũ : a quibus prouintiis & ceteris ultra sitũ aquilonarẽ in magna latitutudine diffusis quę hodie a barbaris & tartaris incolũtur Gothi ortũ trahere creduntur : Rursus Gothi licet a primcipio ferocitati insudarent & uix rationalis naturę semitas agnoscerent : postq̃ tamen mores . ceterarũ gentiũ experti sunt : humanitatẽ induerunt . adeo ut ad doctrinas & scientias se conferrẽt : & philosophos ac sapientes ex eorum gente habuerunt . quorum consilio cuncta gerebãt : Gothi igitur in omni armorꝝ genere experti erant . exercitabantur armis . ludorꝝ certaminibus assiduo uaccabant . Solo nauali prelio caruerunt . usq̃ ad tempora Sisebuti regis : Fuerunt naturaliter magnanimi . liberales . ĩgenio faciles : audaces . constantes . gestu decori . habitu uenerãdi . uiribus prepollẽtes . statura proceri . duri uulneris . manu prõpti . corpore ualidi . ad cũcta dispositi : De q̃bus

apud Strabonē legimus Astas .Scytharū principem ad
Philippū scripsisse. Tu quidē macedonibus hominibus
imperas .qui bellandi peritiā didicere: Ego autem Scy/
this qui aduersus famē & sitim & queq͂ aspera pugnare
nouerunt: Gothi igitur Asiam subiugarunt· quoꝝ aliq
inibi remanserunt: Armeniā quoq͂ : Siriam: Ciliciam:
Galatiam: Prisiam & plurimas prouintias domuerunt:
hii ut ait Vincentius & Gilibertus sub quinto rege suo
Filimero ad citeriores partes Danubii Tratię uidelicet:
Datię: Mesię. longe lateq͂ peruagantes in gentē magnā
creuerunt. Tempore uero Detii imperatoris trāsito Da/
nubio. Romanū imperiū molestabāt. quos Detius im/
petens: Tandē cum exercitu suo profligatus & cęsus est
atq͂ peremptus: ex qua uictoria elati: maximo fuerunt
terrori ne dum Romano imperio sed orbi: trans Danu/
bium uero cōstituti tempore ualentis imperatoris inter se
ciuili bello diuisi cęperunt Collidi: Alaricus uero dux
unius partis. cum pręualuisset Frigiterno duci alterius
partis. Frigiternus ipse a ualente imperatore petiit auxi/
lium. pollicens se baptiçari: Valens autem misit auxiliū.
sed parū profuit. Eodē tempore anno. xii. imperii Va/
lentis: Hugni qui etiā in Scythia debaccabātur inuadūt
Gothos discordantes inter se quosdam autem captiuitate
subiugant quosdā patria pellunt. Quo euenit ut Gothi
subditi fierent Hugnis. Magnificati igitur Hugni toti
fere Sichię domīabātur de quoꝝ origine statim dicemus:
Gothi itaq͂ terga dantes transito Danubio ut Eutropius
ait a Valente imperatore. sine ulla fęderis pactione suc/
cepti sunt. Tandem propter intollerabilem auaritiam fa/
me compulsi in arma surgentes ualentem profligant qui
reassumptis uiribus cum eisdem gothis lacrimabili bello
cōmisso tandē exercitus eius miserabiliter ocubuit: ipseq͂
saucius sagitta uersus est infugam sed superuenientibus

Gothis igne crematus est: Idq; diuino iudicio & quidē iusto actū creditur. Nā cum paulo ante Gothi a Valente peterent Episcopos a quibus fidei rudimēta suscaperent: ipse imperator ut erat Arrianus arrianos Episcopos eis misit: quoꝝ doctrina uniuersa illa gēs dogmate arriano īfecta est. Recte igitur Valens ipse ab illis crematus est, quos ipse perfidie succenderat igne: Gothi itaq; uersus Italiā iter agentes, omnia ferro & igne uastabant. Tādē Vnisigothi appellari decreuerūt idest occidētales gothi: & usq; ad ulteriores Hispanias transiere. Gothi uero qui trans Danubiū remanserant, habentes super se regulos Astrogothos idest orientales gothos sese nūcupari uoluerunt: & postea a zenone imperatore Italię regnū dono acceperūt: quod & longo tempore tenuerunt quo euenit ut gothi ipsi quasi duobus cornibus, orientē & occidentē uentilantes, acriter orbē cruciarent & in duo regna Vnisigothoꝝ in Hispania & Astrogothoꝝ in Italia se diuiserūt: Qui uero in Hispania regnarūt Vandalos & Sueuos inde pulerunt: sed ut inquit Vincentius, tertia pars Hispanię quę regnū Galicię cōtinet insuperabilis māsit, quam nec Vnisigothi nec Alani Vandali nec Sueui, sed nec Sarraceni subiicere ualuerūt, quod adhuc uiget incolume & regnū īsuperabile appellatur: q̄q̄ postea accessit regibus Gothoꝝ, qui in Hispania ut indigene regnarunt, ut inferius differetur.

Cap. x. de origine Vādalorū & Hugnoꝝ & de illoꝝ principatu & progressu & clarioribus gestis usq; ad eorū exterminium.

ETERVM de origine Vandaloꝝ & Hugnorū: & eorum regnis breui differendū est. Vandali igitur ut quidā uolunt ex plaga septentrionali presertim ex

ea regione quę hodie Pollonia uocatur originē sumpsere: dicti Vandali a Vandalo flumine ut aiunt sic hodie uocato: Isidorus tamen quē sequitur Vincentius & cęteri cosmographi Vandalos de Scythia natos perhibet ut supra diximus. qui a Gothis uicti terras alienas inuadere temptant. quos circa Danubiū cōmorantes post multa tempora. etiā Fridericus rex Gothoꝝ bello uicit & inde expulit qui Romano se subdentes imperio a Cōstantino magno terrā habitationis petunt & Pānonias acceperūt: ubi per annos. lx. pacifice manserunt: Sed anno. xiii. Archadii Imperatoris rebellare contra rempub. romanā ceperūt. Secꝫ per Gallias diffundentes. quas aliquo tēpore miserabiliter deuastarūt. sed a Gothis expulsi sunt. Non quidē cōpacientibus gallicanę quieti: sed querentibus omnes gallias occupare. Vandali igitur a Gallia pulsi: Hispanias petunt. & nunc illas. nunc rursus gallias multo tēpore affligunt. sed nec sic a Gothis tuti erāt Honorius igitur imperator inito cōsilio. Hispanias & Gallias a Vandalis ereptas. Gothis dedit. Cum igitur Gothi festinarent fugare Vandalos & alios hostes suos a finibus Galliarū & Hispaniarū. Vādali cōclusi undiqꝫ timore gothoꝝ fauentibus sibi peccatis populi inopinabilis & grata illis occurrit oportunitas. Nā inter Bonifaciū & Echiū duces romanos. orta simultate per īuidiā. Bonifacius factus inferior. Cum dolorem suę iniurię no'let ulcisci nisi damno & periculo reipub. ad hispanias transiuit: & Vandalos ad occupandū Libiā & Africam inuitauit. quo cum peruenissent regnū suū longo tēpore inibi cōfirmarunt. diuina & humana perturbātes: Quo tempore beatus Augustinus apud yponā Africę diem clausit uitę mortalis: Primo igitur anno Graciani imperatoris regnat super eos modogisilus annis. xxx. post quem Gudericus filius eius: in aliqua parte Hispanię

regnauit annis. xvi. qui cũ occupata Hispali elatus manus in ecclesias extẽdisset. a demone interimitur secũdũ Vincentiũ. cui successit Gensericus frater eius. qui in heresim arrianã ut fertur lapsus est: cui successit Honorius filius. hic contra ecclesiã cõsurgens: tandẽ dei iudicio percutitur & uermibus scatens miserabiliter moritur: postq̃ regnauit Guthamũdus. & post illum frater eius Trasamũdus. hic Hildericũ filiũ ex Teudosia filia Valẽtiniani imperatoris genuit qui octo annis regnauit. post quẽ Guilimer regnauit annis quinq;. qui tantę fuit crudelitatis ut nec parẽtibus parceret: Tandẽ Belisarius Patricius a Iustiniano imperatore non nisi iussu dei ad Affricã liberandã de manu Vandalo℞ transmissus est. qui Gulimerem cępit & duxit Constantinopolĩ ad Imperatorem. & ita rabies Vandalo℞ funditus euersa est. Hugno℞ uero origo: & eorũ regnũ describit Isidorus & Solinus ac cęteri qui de orbis descriptione scripserũt: sed diuersimode: Nã Albertus magnus eos fore hugnos asserit. quos hodie Pãnones uel Vngaros appellamus. Põponius mela generalius loquens. Hugnos originem ex Scythia sumpsisse contendit: quę ut diximus uastissima regio est in partibus aqlonaribus post Danubiũ. Hugni itaq; ut diximus in omni pene Sichia pricipatũ tenuerũt. ex quibus radix peccati processit. Athilla flagellũ orbis quẽ ad corripiendas gentes peccatrices. deus ut acutum gladiũ destinauit. Igitur Guilimer rex gotho℞. qui post egressum Scanchię insulę quintus rex Getha℞ fuerat. cũ terras Scythię cum ualido exercitu ingrederetur: reperiit in eisdẽ regionibus. quasdã magnas mulieres quas Gethico sermone Alinmas dicũt: Easq; habens plurimum suspectas. de illa regione expulit. quas cum quidã siluestres homines per desertũ uagantes uidissent. earum amplexibus se miscentes hoc genus hominũ. s. Hugnorum

ferocissimū ediderūt quod tantę ferocitatis fuit secundum Vincentiū: ut nisi quia sermonis quasi quasdā habebant imagines. cum essent nigerrimi. oculis quasi pūctis existentibus. nullus eos homīes fore credidisset: hi in filios suos primo die deseuiūt. nā manibus. ferro genas secāt: ut anteq̄ lac suscipiant. sanguinē fundant. Hi imberbes senescunt. ad equitandū promptissimi ceruicibus firmi: superbi & elati cuncti erant orrori & formidini. horum potentiā auxit uictoria habita de Gothis manētibus circa ripas Meothidis paludis: quā uictoriā Vincētius refert hoc modo assecutos fuisse: Venatores Hugnoꝝ sequētes ceruā. Meothidas paludes trāseuntes. explorata regiōe ad suos redierūt. & ad trāseundū animauerūt: Cū igitur transuadassent gens ipsa Hugnoꝝ easdē paludes Scythicas gentes fere omnes subegerūt suo dominio. & ipsos gothos expulerūt sedibus suis. quo factū est ut per lxxx. annos Hugni mundū conarentur euertere: Tandē Gallias & Hispanias plurimū uexantes. postremo a romāis deinde ab ipsis Gothis Hispanis effectis. dissipati & extincti sunt: Sed iam libet ut redeamus ad res hispanicas & breui deducamus ortū & initiū regnoꝝ & regum Hispanię post miserā eius cladē. Illud tamen presupponendū est: quia licet diuersi ante regnū Gothoꝝ in diuersis Hispanię prouintiis regnarūt ut supra dictū est. quia tamen illoꝝ principatus uiolentus fuit & non uolūtarius: erectio regnoꝝ pro eo tempore non fuit legitima. cępit enī ab euentu feliciore. nam potentior regnabat. Secus autē post cladē Hispanię quo tempore per legitimas successiōes & iustos titulos erectio facta est ut statī dicemus.

Cap. xi. de origine regnoꝝ & regum Hispanię post miserā eius cladē: & a quo tempore & quomodo diuersa regna in eadē Hispania erecta sunt: & de ortu

& initio unius cuiuscꝙ regni & a quo incepit. & primo de origine regni & regum Legionis & Castellę

ostēsꝫ igitur in superioribus deduximus initia antiquꝫ principatus Hispanię & per quos quomodo & quanto tempore gubernata fuit. usqꝫ ad miserā cladē & irruptionē diuino iudicio eidē calamitosę Hispanię inflictā tempore Roderici ultimi regis Gothoꝝ: Superest ut breuissime ostēdamus ortū & progressum principantiū in eadē Hispania post prędictā persecutionē acetiā regnoꝝ diuersoꝝ erectionē. Vt igitur in octauo capitulo diximus post huiusmodi calamitosam Hispanię cladē de qua inferius latius agemus. in ultimo capitulo secundę partis. sub Roderico rege: Pelagius qui ut diximus ex genere Gothoꝝ descēdebat. secundū alios frater erat regis Roderici ultimi regis Gothoꝝ. Primus fuit qui ex Asturiis exiēs cępit resistere Sarracenis & paulatī principatū licet tenuē habuit super christianos qui in Asturiis latuerant. non tamen regnū titulū Gothoꝝ sumpsit. ut cęteri ante regē Rodericū: Nā ille titulus regū gothoꝝ penitus cessauit post eandē cladē: licet enī Hispanię reges ab eisdem gothis descēderūt: titulū tamē gothicū nō sumpserūt. sed aliis titulis fuerūt insigniti: Nā alii reges asturiarū postea reges Galicię & Legionis. tandē reges Castellę appellati sunt. Quo autē tempore punctualiter idem Pelagius regnare cępit non habemus. licet aliqui dixerūt quos sequitur Lucas Tudē: quia principari cępit anno domini dcc. xii. alii tamen incertū asserūt tempus principatus sui: nā paulatim principari cępit. quo fit ut aperte nō legatur quo anno regnū sumpserit titulū: sunt tamen qui asserunt ꝙ post biennium a clade prędicta. regalē titulū accepit: nihilominus pro clariore supputatione regū. & ne interruptionē admittamus in principatu Hispanię congruenter

dici potest. q ex eo die regū súpserit titulū: quo ifelicıter Rodericus regnū perdidit: Cōputādo igitur ea tempora putandū est illū regnare cępisse anno prędicto. dcc. xii. regni uero Hispanię. ccc. xx. qui annis. xx. regnauit ut inferius tangemus cum de eodem Pelagio agemus: Hic itaq Pelagius sumpsit pro armis & insigniis suis leonē rubeū. in campo albo. quę constat fore arma regū Legionis. quia ut diximus ab eo tempore cessarūt in hispania intitulationes & insignia regū Gothoꝝ: quod putandū est ea ratione esse factū: quia prima ciuitas quā a Sarracenis recuperarūt. fuit Legionensis. Genuit igitur Pelagius duos filios. Fafilā qui post obitū eius regnauit. & Ormisindā reginā uxorē regis Alphonsi primi dicti catholici. a quo effectualiter regnū Hispanię incepit. Hic Alphonsus filius fuit Petri ducis Cantabrię. qui fuit de genere gloriosi Recharedi regis Gothoꝝ. qui uniuersę Hispanię ante cladē predictā principatū tenebat & heresī arrianā exstirpauit ab Hispania. hic Alphonsus re & nōie catholicus: & gloriosus priceps fuit & a Mauris cāpos gothicos plurimasq ciuitates. prouītias castra & oppida magnifice recuperauit: usq ad mōtes pyreneos. qui uere restaurator patrię dici posset. ut dicemus infra in. iii. parte cum de eodē Alfonso agemus. quas siquidē prouintias & ciuitates · ut inquit Rodericus in cronica sua regno Legionis adiecit. durauit igitur hęc intitulatio a regno Legiōis usq ad Sanciū dictū maiorē regē Nauarrę qui ex successione uxoris suę: quę erat filia Santii comitis Castellę in titulo regio Castellę successit. de quo statī erit sermo ante illū enī Castella quę Bardulia uocabatur comitatus erat: sic dicta Castella quasi sit castellis munita; Castellę igitur regnū ut prędiximus & latius illico tangemus initiū habuit quo ad intitulationē a prędicto Santio & Fernādo filio eius. qui primus segregati regni castellę

titulũ & regiã denoĩatione assũpsit . anno dñi Mil . xvi . tamẽ ante huiusmodi ĩtitulatione pricipatus & iurisdictio Castellę pro aliquo tẽpore pertinuit ad regẽ Legionis itaq Castellani regẽ legionis in superiorẽ cognoscebãt usq ad tempora Ordonii secundi : qui in Legione regnabat . hic Ordonius comites & magnates Castellę ad se euocans proteruo spiritu instigatus . eos iterfici iussit . quo scelere Castellani indignati ab obedientia regũ Legionis discesserunt . ne tamẽ rectore carerent & acephali reputarentur. ex nobilioribus eius prouĩtię : duos sibi iudices elegerũt. unius nomen fuit . Nunius rasura . alterius Laynus calvus quorũ filii & ab eis descendentes comites Castellę appellati sunt : usq ad dictũ Santiũ maiorem & Fernãdũ filium suum . qui primo in Castella ut diximus regnauit Itaq longo tempore distincta fuerunt regna Legionis & Castellę : Vnio autẽ utriusq regni facta est ordine sequẽti. prędictus Fernandus filius Santii primus rex Castellę : duxit uxorẽ Santiã filiam Alfonsi regis Legionis & sororem Veremundi regis . Et cum hic Veremundus absq liberis decessisset . Fernandus primus propter Santiam uxorem . regnũ Legionis obtinuit & sic fuit primus qui rex Castellę & Legionis intitulatus est : & regna fuerunt unita quousq iterũ per Alfonsum regem Castellę & Legionis fuerunt diuisa & iterum reunita ut nunc sunt . ut latius in cronica Roderici continetur & inferius tangemus . Voluimus tamen breuiter hęc scripsisse ut cuiusq regni initium legentes non lateret .

Cap . xii . de origine regni & regum Nauarrę & partium ei adiacentium & a quibus & quomodo initiũ habuerunt & de unione eorum .

EGNVM Nauarrę sic incepisse creditur cum enĩ circa annos domini . dcccc . lxi . Castella & terra

Legionis ac Nauarra uariis Arabum incursionibus uastarentur. aduenit ex comitatu Bigornę. uir bellicosus estrenuus ac armis assuetus. uocatus Enequus. hic in montibus pyreneis Nauarrę contiguis morabatur. Deinde ad planiciem Nauarrę descendens cū plurima bella utiliter gessisset. tandem a populis Nauarrensibus. primus rex Nauarrę assumptus est. Post quem regnauit filius eius Garsias. & post eum Santius dictus abarca. filius eiusdem Sancii. Deinde regnauit Garsias filius eiusdem Santii qui quidē Garsias dictus est tremulentus & hic fuit quartus rex Nauarrę. Post quem regnauit in Nauarra Santius filius eius dictus maior de quo paulo ante diximus. hic fuit quintus rex Nauarrę & duxit uxorem Eluiram filiam maiorem comitis Castellę & sic ex successione reginę uxoris. dictus Santius intitulatus est rex Castellę. Potest ergo hic Santius aut eficacius Fernādus filius eius dici primus rex Castellę presertim post miserā cladem Hispanię. Hic Santius rex genuit ex dicta Eluira regina Castellę Garsiam & Fernandū & dimisit intuitu reginę. regnū Castellę Fernādo. regnū uero Nauarrę reliquit Garsię. Genuit deniq; idem Santius Ramirū bastardū cui reliquit regnū Aragonię. & hic fuit primus rex Aragonū. Regnū uero Valennę adhuc occupabatur a Sarracenis: Quare longe post circa annos domini. Mil. lxviii. Rodericus Cidus obtenta licentia ab Alfonso sexto rege Castellę. cuius uasallus erat. sociatus cōsanguineis & plurimis Castellę nobilibus decreuit contra Sarracenos qui Valentiā & partes illas occupabāt bellum gerere. Cum igitur circa partes Aragonię & Valēnę propinquasset. Petrus rex Aragonum de quo statim dicemus. manu potenti ei resistere decreuit. tamē in bello a Roderico uiuus & icolumis captus est & illico suę libertati donatus: Rodericus igitur Valentiam

a Sarracenis occupatam peciit illamq̧ obsedit. tandem deuicto rege Bucchar & innumera multitudine Sarracenorum eandem urbem Valentię gloriose accepit. quam tenuit quo adiuxit. licet eo mortuo iterum a Sarracenis occupata est & rursus a rege Aragonum Iacobo fęliciter fidei lucro reddita ut īferius tāgemus in capitulo xxvii. tertię partis. Huius autem regni Nauarrę sitū & ubertatē ubi Cantabri degunt gentisq̧ strenuitatem supra deduximus in prīcipio huius primę partis usq̧ ad capitulū vii.

Capitulum xiii. de origine regni & regū Aragonię Valētię & Cathalonię & a quibus & quomodo initium habuerunt & de unione eorum.

EGNVM Aragonię & eius intitulatio ut antiq̄ annalia perhibent incepit a prędicto Ranimiro filio Santii maioris regis Castellę & Nauarrę ut supra diximus & primus intitulatus est rex Aragonię: de quo in pręcedenti capitulo diximus: Nam ante eum nullus intitulabatur rex Aragonię: Sed Santius tertius rex Nauarrę dictus abarca primus fuit qui post cladem Hispanię magnam partem Aragonię a Mauris recuperauit: quam Garsias eius filius & Santius pater huius Ranimiri adauxerūt. ipse uero Ranimirus patre Santio mortuo aliquam partem Aragonię ab Arabibus occupatā post plurimas susceptas clades recuperauit. Incepit autē regnare in Aragonia circa annos domini. M. xvii. hic Ranimirus filium genuit Santium strenuum & animosū qui obsedit Oscam & ibi a Sarraceno sagipta letali percussus obiit. relictis Petro & Alfonso ac Ranimiro: Petrus uero regnum suscepit & Oscā aliasq̧ ciuitates & oppida regno Aragonię adiecit: hic Petrus postea a Roderico de Biuar Castellano Cido cognominato q̧ Valentiā

a Mauris recuperauit ut diximus in bello captus fuit & liberaliter relaxatus: Primis itaq; duobus fratribus sine sobole uita functis: cum regnum sine herede fluctuaret. quia Ranimirus monachus & sacerdos fuerat ordinatus. Eadem magna inter Aragonēn dissensio secuta est: eādē Ranimirum monachū a monasterio reuocarūt & apud Oscam regem sublimarunt: cui uxorem dederunt sororē comitis Pictauensis. Hic Ranimirus filiā genuit Vrracā quę data est nuptui comiti Barchinonę. et exīde facta est unio Cathalonię ad regnū Aragonię. Ranimirus uero redijt ad monasteriū & regnauit pro eo in Aragonia & Cathalonia dictus gener eius ut latius dicemus in tertia parte sub eodē Ranimiro. hoc autem Aragonię regnum Celtiberorū gens bellicosissima incolit quę sępe Romaīs & exteris non paruo terrori atq; exadio fuit. cuius regni situm feracitatem gentisq; nobilitatem & laudes supra te/tigimus in principio huius primę partis.

Capitulum. xiiii. de ortu & initio regni & regū Portugalię: & quando & quomodo & a quibus sceperūt & quot in eodē regno hucusq; regnarūt

ORTVGALIE deniq; regnum nouissime erectū est ordine qui sequitur. Alfonsus sextus rex Hi/spanię qui Toletum e Sarracenorum manibus recupe/rauit. filiam suam bastardam nomine Terasiam. dedit uxorem nobili Henrrico comiti Lotoringię consanguineo Imperatoris. qui de partibus Galliarū uenerat. Motus est ad id Alfonsus rex. quia illū strenue pugnantē cōtra Mahometes cōspexit. Hic comes in rebus bellicis ex/pertissimus fuit. atq; uir magni cōsilii & plurimum prę/sidii regi Alfonso attulit: deditq; ei in dotem partē Ga/licię. quę nunc Portugalia dicitur. Comes igitur ipse

patriam illam possedit cum solita recognitione. regi Hispaniȩ debita: Genuit igitur ex ea filiū Alfonsum Henriques nomine quē rex Castellȩ primo ducē Portugaliȩ creauit. Deinde aliquibus prȩliis habitis cum sarracenis & rebus prospere gestis. uolente rege Castellȩ. regiū titulū assumpsit: hoc igitur Alfonsi Henriquo uita fūcto Therasia eius uxor nupsit cuidā Fernādo comiti quȩ res plurimū displicuit Alfonso eius filio. Quare orta est inter eos implacabilis discordia bellaq; grauia conserta sunt usq; adeo. ut in quodā campestri prȩlio. Alfōsus uictor euasit contra Fernandū uictricū: matremq; suā Therasiā captiuauit & in uinculis trusit. Parū imitatus Coriolanū Romanū qui matris prȩcibus nedum uictor esse noluit. sed prīcipatui cessit. Therasia itaq; conquesta est Romano pontifici. qui per Episcopū Colimbrīēn monuit Alfonsum ut matrē liberaret. alias illū excōmunicaret. ille uero renuit. quē Episcopus anathemati dedit. regnumq; interdixit & Romā aufugit: Demū prȩdictus Ro. Pontifex Cardinalē misit legatū. sed non profuit. quinimo cū Alfonsum iterū excōmunicasset ille in reprobū sensum datus. legatū fugientē persequitur. & capit. Refert tamē Lucas Tudēn q; Alfonsus dolens legatū cȩpisse. coram eo se spoliauit eiq; cicatrices & uulnera ostendit. pro fide catholica augenda a sarracenis illata indigneq; ferebat ut alius a principatu eū pelleret. placatus itaq; legatus pollicitus est absolutionē a Ro. Pontifice obtinere: Mater igitur uidens differri relaxationē suā. maledixit filio. dicens quia crura mea uinculis alligasti & mihi abstulisti honorē a patre relictū. Deū prȩcor ut ab hostibus sis captiuus ut ego sum: Demū crura tua fracta conspicias. sicut mea ferro uinxisti: quod paulopost expletū est: Nā cum bellū apud ciuitatē Pacēn cum Fernando rege Legionis Alfonsus consereret exiens per portam ciuitatis ad

prelium iam cęptū. tibia uectus ferro inuoluta est pariter & rupta. ille uero in bello uictus & captus est. itaq; eadē inobedientia ad mandata appostolica simul & maledictio materna eū cōprehenderunt. Scriptū est enī filius stultus despicit matrē suā. & iterū sapiens ait. maledictus a deo q exasperat matrē: & rursus maledictio matris eradicat fundamenta: ut igitur ad inceptū propositū redeamus. Titulus regni Portugalię a prędicto Alfonso modo quo enarrauimus incepit: Et tandē continuati sunt reges usq; ad Dionisiū regē Portugalię qui per matrimonia pręcedentia nepos erat Alfonsi. x. regis Castellę ex filia: & hic Dionisius fuit per eundē suū auum ab omni recognitione liberatus. quod non sine grauissimis scandalis actū est: ut infra in quarta parte sub eodē Alfonso decio agemus. Itaq; supputando ab eodē Alfonso primo qui regnū titulū in eadē prouintia primus assumpsit. Usq; ad hęc nostra tempora. duodecim reges successiue sortita est Portugalia. ordine sequenti: Primus fuit Alfonsus prędictus gener Alfonsi regis sexti Castellę. Post quē imediate regnauit Sātius primus. deinde Alfonsus secūdus Rursus post illū Santius secundus. cognomēto capello. cuius corpus apud Toletū honorifice tumulatū est. Huic successit Alfonsus tertius: demū regnauit Dionisius. deinde Alfōsus quartus. postea Petrus. deinde Fernādus post quē Iohānes regnauit ex ordine militari assumptus. deinde filius eius Eduardus. post quē Alfonsus nūc feliciter regnat. duas habens sorores. primā nuptui dedit Imperatori Frederico moderno. Alterā Hērrico regi Castellę ut latius sub eodē Henrrico dicemus. Hoc Portugalię regnū ut prędiximus per oceani maris littora difūditur. in eo Lusitani ferocissimi. cunctis sęculis laudati uiri inhabitāt cuius regni sitū ubertatē gēntēq; strenuitatē & laudes supra tetigimus in principio huius partis.

Capitulũ. xv. de ortu & initio regni & regum Granatę & quando & quomodo inceperunt.

RANATE regnũ in Bethica prouincia situ est. ex omi fere parte a ceteris regni Castellę prouinciis cingitur solũ uersus meridiẽ Affricã respicit. ab occidẽte enĩ Vandaliã & Lusitaniã cõterminat: Deinde per litora mediterranea usq ad Carthaginẽ nouã protenditur: Nouissime igitur postq̃ alia Hispanię regna erecta sunt. Granata titulũ regni assumpsit. magis certe sarracenorum̃ sinistris q̃ prosperis euentibus. Fuerat enĩ Granata Mauris prosperãtibus. nõ utiq regni caput. sed pars regni Cordubę quę una lõgis tẽporibus Patritia fuit ciuitas Arabibus & principalior eorum̃ sedes: Pro cuius clariore noticia libet antiq̃ sumati recolere. ut enĩ certissima nos docẽt ãnalia ex Isidoro & Luca Tudẽn referẽtibus: diuina prouidentia cuius iudicia abyssus multa. exigẽtibus peccatis christiani populi Hispaniã flagellare disposuit ac sub ditione Arabũ & misera seruituti subiecit. Fuit eiusdẽ irruptionis pestilens instrumentũ atq principalis fautor sceleratissimus proditor Iulianus comes Cepte ex quadã ad regẽ Rodericũ idignatione. Nã Miramomelinũ potentẽ Arabũ principẽ affricę accersiuit eicq liberũ ad hispanias aditũ obtulit. Ille uero Muçã presidẽ suum & Tarif uirũ bellicosũ cũ innumera Arabũ multitudine in Hispaniam trãsfretare iussit: illi uero aditus liberos ad Hispaniã repere̅tes: cũcta deuastãt: occupant & dirruũt. Veruntamẽ Rodericus rex Hispanię qui a mari usq ad mare omnes Hispaniarũ prouincias obtinebat. cognito ingressu Arabum resistere decreuit. Cũq utrinq acies prope Gienẽn ciuitatẽ confligeret & post plurima bella. ex Arabibus Tarif. dcc. & sex milia cesa essent. tandẽ sic disponẽte diuina sentẽtia domica die de ãno dnĩ. dcc. xiiii. christiani

uicti sunt: cunctis partim cęsis partim fugatis. rege Roderico īterfecto. quo euenit ut infra breue tēpus Mauri oēm fere Hispaniā occuparūt. & pro aliquo tempore qui pricipatū Affricę obtinebāt: etiā cis marinas partes Hispanicas gubernabant. Demū uero Mauri qui Hispaniis preerāt principibus Affricanis rebellātes: diuisi sunt ne dū a principatu Affricano. sed dominia inter se aliquādo ex cōcordia aliquādo ex bellis & seditoībus partiti sunt. Nam quidā Mabomath dictus abenalabeti a prędicto Affricano imperio se diuidens sedē regni apud Cordubā statuit. alius in Hispali & Vandalia. Itaq; exinde sarraceni ipsi particularibus dominiis Hispanias afflixerūt. q̄si miserę & calamitosę Hispanię non suffecisset Mabometis spurcissimis seruire. sed & plures principantes illā deuorarent. ut experiretur quia iuxta prophetā propter peccata gentis multi principes eius. igitur apud Cordubā regnū erectū est. sub quo Granata & Malica fuerunt. alii regnarūt in Hispali: Deinde amplius seuiente ira dei alii in Murtia & noua Carthagine: sic & apud Toletum Valentiā & Cęsaraugustam: quę quidē prouītię singulos reges lōgissimis tēporibus obtinuerūt. usq; ad tempora quorundā principū sarracenoꝝ qui dicebātur Almoranides: qui tandē ab aliis potēcioribus Mauris appellatis almobades ab Hispania expulsi sunt: illi uero sic pro diuiso regnarūt usq; ad tempora regis Fernandi tertii. qui regnare incepit anno dnī. M. cc. xvi. cuius tempore interfecto a suis Mauris. quodā appellato Abenbut. qui Vandaliā & Bethicā obtinebat. alter potens sarracenus dictus Mabomat Arenalagmat aīosus & strenuus licet humiliter natus. ex aratro & bobus in Granata & Giennēn ciuitate regnare cępit. iam enī ira dei placata christianis ex misericordia uires cōcessit q̄bus ex iusticia ante abstulerat. Nā reges Castellę pro tēpore aīos reassumētes

paulati plures deperditas prouintias recuperarunt adeo ut prędictus Fernandus huius noīs . iii . de quo inferius agemus . diuino auxilio munitus Sibiliā : Cordubā : & totā Vandaliā : & partē Bethicę : lucro fidei attulit . quo effectū est ut cū Mauri Ispalim . deinde Cordubā regiā eoꝝ urbē perdidissent : necessitate cōpulsi sedem regiā ad Granatam transtulerūt . quia amplior & insignior illius anguli ciuitas est quā usq; in hodierna tēpora nostra obtinet in fęlicitate . huius autē regni situ ubertatē & laudes explicarē latius . Referremq; dulcius si a Cristi fidelibus habitaretur . sed pudet ut a christiano uiro ea regio laudibus extollatur . in q̄ nō Cristus sed Cristi hostis collatur .

Cap . xvi . quōdo oēs reges regnoꝝ Hispanię ducūt originē ex trūco & stipite regū Castellę & Legionis .

EX HAC igitur supputatione rerūq; gestarū fideli narratione . iuxta historię ueritatē manifeste demōstratur erectio : principiū & ortus regū Hispanię : eorūq; origo & cōtinuatio . Constatq; liquido oēs reges qui post cladē Hispanię erecti sunt : ex trunco atq; stipite regū Hispanię quos nunc reges Castellę appellamus descendisse & originē tulisse . nōnulli tamen remotius aliq propinquius prout supra differtū est : Rex uero ipse Castellę Henrricus quartus modernus ab Athanarico ex Gothis primo regnante per ordinaras successiones descendit . quinimo ab eadē domo eadēq; familia & eodem Gothoꝝ genere sine aliqua extraneę familię ac stirpis interpellatione cōtinuatus est . Adeo ut cōputando quēlibet regē pro uno gradu rex ipse Castellę modernus distat ab Athanarico prędicto per . lxxxii . gradus lineę descendētis aut a Theoderico qui effectualiter monarchiā Hispanię assecutus est per lxx . successiones & a Pelagio . qui primus regnauit post

cladē in Hiſpania per . xliiii . gradus totidēq; ſucceſſiōes quę res ita ſingulariſſima eſt ut in tota Europa ſimilis forte non ualet reperiri : & q̄q̄ in ea multi antiquiſſimi & excellentiſſimi principatus exiſtant : non tamen eſt regiū aliquod ſoliū tam diurnis tēporibus ſub eadē familia & domo regia & ſine interpoſitione alterius familię cōtinuatū : & licet plerūq; inter eoſdē Hiſpanię reges certatū ſit : & pręlia non parua inita : cedeſq; ſecutę : nunq̄ tamen ad extraneā familiā principatus deuenit . quod tam excellēs beneficiū non alia ut putandū eſt ratione eis ab altiſſimo donatū fore niſi ob ſingularē & deuotū religionis catholicę cultū quē a tempore Iacobi apoſtoli uſq; in hodiernū diē perſeuerāter cuſtodierūt : atq; propter obſeruātiſſimā reuerentiā & obedientiā ad ſedē apoſtolicā ut merito nō fallat . ſcriptura ſacra quę ait . ſi obediens uoci ſacerdotis dei faciet te deus cunctis gentibus excelſiorē : & alibi cū rex iuſticiā deo ſeruauerit firmabitur ſoliū eius . & iterum iuxta ſapientē . uir obediens loquetur uictorias : & rurſus ecōuerſo . non deſit aduerſitas contrariū agentibus . iuxta ueritatē eiuſdē diuini oraculi : quo legimus propter iniuſticias & cōtumelias nonnunq̄ transferri regnū de gente in gentē . inter omēs autē iniuſticias nulla capitalior eſt q̄ Criſti uicario ueri dei uices in terra gerenti obediētię & reuerentię cultū ſubtrahere . aut in aliquo diminuere .

Cap . xvii . quomodo in regno quod hodie appellatur Caſtellę & Legionis reſidet titulus & nominatio regum Hiſpanię .

SVPEREST igitur ut illud mīme obmittendum quinimo & īgrendū ſit . in quo uidelicet regno aut prouintia principale Hiſpanię nomē inſideat . erit etiam breuis ſermo de quibuſdā inſignibus uictoriis & bellis

contra Sarracenos habitis. Prędicta igitur regna quẽad modũ pręmissum est per unũ regem atq; monarchã longissimis tẽporibus gubernata fuere & tandẽ diuisa ad inuicẽ & seperata ut supra relatũ est. & unũquodq; regnũ nomẽ regũ sibi assumpsit a noĩbus prouintię quibus tẽpore quo regna erecta sunt nũcupabatur: Nomen uero Hispanię re ipsa & ueritate ac debito uniuersalis successionis titulo: sed & omniũ nationũ ore & noĩatione in ea parte Hispanię mansit. quę hodie subicitur regi Castellę: ea potissimum inter cęteras ratione quia reges Castellę a quibus ipsi descendũt. monarchiã Hispaniarũ ut dictũ est: magnis temporibus insolidũ nacti sunt. accedit quia cõstat maiorẽ Hispaniarũ partẽ subditã fore regi Castellę ita ut iuxta iuriũ dispositionẽ. qui maiorẽ rei partẽ obtinet. totius rei dominus appellari recte possit. Cõstat siquidẽ ex sex prędictis prouĩtiis hispaię: quatuor fere ĩtegras regi Castellę & Legionis subiectas fore. Carthaginẽn: uidelicet Lusitania: Bethica: & Galicia: Id etiã uox oĩum populoꝝ probat: qui licet non ignorent prędicta quinq; regna intra nationẽ Hispanię sita fore: cũ tamen secernũt Hispanię gentes solũ natos in prouintiis prĩcipatus subditu regi Castellę uocãt Hispanos: Cęteros uero a regnis & prouintiis ex quibus nati sunt. Nã plurimi sunt populi qui nunq̃ Castellã sed Hispaniam audierunt. Quod utiq; nequaq̃ ex ignorantia procedit. quasi nesciãt potentiã & latitudinẽ dominioꝝ regũ Castellę: sed ex ĩdustria alios reges propriis noĩbus appellãt. ueluti regẽ Aragonũ & Portugalię: & Nauarrę: atq; Granatę: Solum autẽ rrgẽ Castellę uocãt Hispanię regẽ. Ita enĩ ab ãtiquo inhibitũ est cordibus hoĩum q principatus Hispanię titulo uniuersalis successionis legitime cõtinuatur in reges Castellę: principatus uero & regna alioꝝ ex titulis singularibus & ut plurimũ ex regũ Castellę aut stirpe aut

dependentia processerũt ut dictũ est: non autem ex titulo uniuersalis successionis principatus Hispaniæ & ideo oẽs gentes prudenter & uere ipsos reges Castellę ab antiquo noĩe principatus appellant reges Hispanię: nec inuenio rationẽ quare post illã cladẽ indifferenter non appellãtur reges Hispanię: & huius ueritatis potissimũ signũ est: ꝙ solus rex Castellę habitu & aĩo ac re ipsa tanq̃ uniuersalis heres monarchiæ pricipatus Hispanię preter regna prędicta postea seperata: cętera oĩa habet quę antiquis temporibus spectabant ad unũ Hispanię monarchã. Nam oĩum aliarũ prouintiarũ conquesta quas infideles possidẽt & aliq̃do fuerũt Hispanię ut dictũ est ad eũ ut uniuersalem heredẽ principatus Hispaniæ pertinet nemine inficiante. sicut Granata & omnes insulę in oceano sitę. quę uocantur insulę Herculis & fortunatę atq̃ canarię. quarũ aliquas hodie rex Castellę possidet. Illud pręterea nõ obmittendũ cẽsui. quia inter oẽs turbines & dissidia in Hispanis exorta. nusq̃ a bellis contra mahometes cessatum est. Licet enĩ ut pręmisimus sarraceni per quĩgentos fere annos quinq̃ prouintias Hispanię ex sex prędictis inuaserunt. & sic potentia facti diminuta est: sed tamen ius monarchię & uniuersalis principatus & potestas iuris nõ potuit hostiũ inuasione tolli. q̃q̃ enĩ angustaretur. tã numerus personarũ. q̃ latitudo territorii. ipse tamen principatus prout est ius principandi. illesum manebat heredibus iuste expulsoꝝ: prẽsertim quia ut dictũ est. reges qui a Pelagio prodierũt diuino auxilio & magna eorum uirtute & fide. tandẽ eosdẽ sarracenos taliter restrĩxerũt. ut eos cõpellerent quicq̃ occupatas prouintias deserere & partẽ Bethicę solum in qua nunc degunt incolere: & ut paucis agã: a. ccc. fere annis Castellę & Legionis reges maiorẽ Hispaniarũ partẽ a faucibus hostiũ Christi eripuerũt: intra hoc enĩ tempus ciuitas & patria Ispalẽn: a qua

princeps quidā sarracenoꝝ rex Sibiliȩ uocabatur recuperata est per Fernandū regē. iii. Item ciuitas Cordubēn a qua etiā rex quidā sarracenoꝝ intitulabatur & ciuitates Gienēn: Carmona: Vbeda: Baeça: Badaioç: & fere tota prouīcia Toletān. recuperatȩ sunt. Demū Alfonsus rex Conchēn: Carthagīnēn: & innumeras alias urbes & oppida recuperauit. & sui successores cum sarracenis incredibilia bella gesserunt: in quibus diuina prȩsidia uisibiliter opem tulerunt & beatus Iacobus Hispaniȩ patronus oculariter armis materialibus pugnare uisus est: Sed inter cȩtera gloriosa bella illud mīme obmittendum censui quod gestum est anno domini. M. cc. xii per Alfonsū regem Castellȩ & per cōsanguineos suos regem Nauarrȩ: & regem Aragonū contra Miramomelinū & alios simul reges sarracenorum: qui fauente diuina clementia mirabiliter uicti sunt atqꝫ prostrati. & magna Hispaniȩ pars tūc lucro fidei cessit: cuius belli particularem seriem prȩdictus rex Castellȩ ad cōsolationem sanctȩ matris ecclesiȩ domino Innocentio sūmo pontifici magno cum gaudio intimauit: quȩ siquidem littera in apostolicis libris registrata reperitur: ut latius tāgemus in. iii. parte sub Alfonso. viii. sed iam huius primȩ partis finē absoluamus ut tandem initium principatus Gothorum in Hispania & eoꝝ successiones simul & successus usqꝫ ad regem Rodericū sucante recolamus quia difusius a Roderico Toletān enarrātur: quȩ oīa ideo breui repetemus ut addamus genealogias & successiones sequentium regum post Rodericum & Pelagium usqꝫ ad moderna nostra tempora.

¶Explicit prima pars

[illegible] [illegible] pars [illegible] Hispanię in qua sub breui [illegible] deducitur particularius [illegible] primo [illegible] Gothorum [illegible] Hispania & breui enarrantur eorundem Gothorum successiones & successus usq ad Rodericum ultimum Gothorum regem.

Prologus secunde partis

VONIAM IN SVPERIORIBVS antiquum Hispanię principatum sumarie & in genere retulimus. & tandem deduximus Gothorum reges inclitos Hispanorum uiribus fretos: a finibus Hispaniarum Vandalos expulisse. necnō Hugnos: Sueuos: Alanos: Selinguos: sed & Affros: deinde Romanos: Rursus diximus ab Athanarico primo Gothorum rege usq ad Henricum. iiii. moderno tempore regnātem. lxxii. gradus siue successiones ex eodem Gothorū rege effluxisse. Iam ergo superest ut in hac secūda huius historię parte eorundem Gothorum specificam genealogiam, ac principandi ordinem & numerum sed & personarum regnantiū nomina & successiones clanorasq illorum gesta suis temporibus occurrētia usq ad Rodericum ultimū regem Gothorum breui differamus: Demū uero in tertia parte subsequentiū regum post Rodericum incipientes a Pelagio qui primus post cladem Hispanię regnauit. non solum successiones sed & successus: insigniorasq gesta suis temporibus occurrentia. usq ad Fernandum tertium in quo Roderici Archiepiscopi historia clauditur sucinte perstringemus: In Quarta uero parte successiones regum eorundem genealogiam & gesta ac occurrentia usq ad pręsentia Henrici quarti tempora aliquanto latius describemus.

Athanaricus primus Rex Gothorum.

THANARICVS igitur primus ex gente Gothorum obtinuit principatum ut paulo ante diximus. Incepit autem regnare anno domini. ccc. xliiii. regnauit annis. xiii. licet enim hesitandum non sit Gothos ante Athanaricum plures inter se reges habuisse: postq̃ tamen ab eorum propria patria exierunt: & Italiã: Galliam: Germaniam: & Hispaniam inuaserũt. hunc athanaricum primũ regem elegisse historiographi testantur. hic in Grçcia: Pãnonia: Italia: diuersa bella feliciter ęgit. Demũ ut eundem Athanaricũ post deuastatã dirruptãq; Romam: plurimasq; Italię illatas clades Honorius cęsar ab Italia pelleret Gallias et concessit & Hispanias ut q̃dã referunt. Deinde Cęsar Theodosius ex Hispana familia natus non parum eum formidans. fędus cum illo pepigit. Inuitatus igitur ab eodẽ Theodosio Constãtinopolĩ adiit: ubi honorifice receptus illico obiit. Tẽpore huius Athanarici sedebat in cathedra Petri. Liberius primus: & Fęlix. ii. & Damasus primus. In imperio uero sedit Valentinianus qui ĩperauit unacũ Valente fratre suo. hic Valentinianus cõpescuit Valentẽ fratrẽ uolentẽ persequi Cristianos: tandem apud Strigoniam ex apoplexia obiit. quo tẽpore apud Atrebatas ut ait Eutropius: uera lana de nubibus pluuię mixta defluit. Rursus eodẽ tempore terręmotus per totũ orbem factus est & mare ita terminos suos ęgressum est. ut Sicilię insulas ac plurimas urbes & populos oppresserit.

Alaricus Secundus Rex Gothorum.

LARICVS secundo loco Gothorũ regnum obtinuit. non illico post Athanaricum. sed aliquãto

tempore post uidelicet anno redēptionis Cristi. ccc. lvi. nam Gothi benignitatem Theodosii Cesaris conspiciētes se eius imperio dederūt. fueruntq; sine rege. xxviii. fere annis: regnauit autem ānis. xxiii. quibus expletis Alaricus Gothoꝝ regnum suscepit. hic Tracias: Pānonias Germanias: diuersis afflixit cladibus. deinde Italiā ingressus: cuncta deuastat: sed Theodosius Gallias eis ab Honorio concessas: iterum confirmat. sed cum a Stilico comite preditus Alaricus in uia impeteretur: eodē extincto comite indignatus Romam rediit: cuncta deuastat: dato tamē prius precepto suis militibus ut siqui in sācta loca precipue sanctoꝝ Petri & Pauli basilicas cōfugissēt. hos securos cū fortunis suis custodirent a sanguine precipue districte precipiens abstinendū. huius Alarici tāta fuit ad sacra limina reuerentia. ut cum in sacrario sancti Petri plurima preciosa iocalia Cristiani saluādi gratia detulissent: Alaricus illesa a suis custodiri iussit dicens. cū Romanis se bellum gerere: non cum apostolis. plurima deinde que eius milites ab ecclesiis abstulerāt illico templis restituens: quemadmodū Augustinus in de ciuitate dei libris testatur. fuit autē ab Alarico Roma capta āno M. clxiiii. ab eadē urbe condita. Itaq; Roma olim cunctarū gentium uictrix sub Alarico Gothorum rege humiliata est. & sue ditioni subiecta: tandem ob innumera mala que Rome a se & suis perpetrata sunt. cū per Italiam cuncta uastaret. subita interiit morte. quem sui incōsolabiliter luxerunt: ut tamen uictorie contra Romanos obtēte sempiterna duraret memoria: Alueū cuiusdā magni flumis mutarunt. ibiq; tumulū honorabilē Alarico confecerunt: Rursus aquā fluminis ad eundem Alueum redire fecerunt. ut ignotus esset locus sepulcri alarici sicut alias de sepulcro Moysi sacra historia cōmemorat. quod usq; in hunc diē incognitus est: huius Alarici

tempore sedit Romę Quiricus primus & Anastasius & Innocentius primus. In imperio Gratianus cum fratre Valentino. hic Gratianus quendã uirum strenuum moribus & armis consortem fecit in imperio orientis. sibi uero & fratri suo partes occidentales reseruauit: tandem Maximus Constantini consanguineus rex Britanię ab exercitu suo imperator eligitur. & per tirannidem imperium inuasit & prope Lugdunum Gratianum circumuenit & occidit.

Ataulphus tertius Rex Gothorum.

TAVLPHVS alarici afinis secundũ alios nepos tertio loco regnum Gothorum suscepit. anno saluatoris mundi. cccc. xi. regnauit annis sex. hic Vandalos: Alanos: Sueuos: & Hugnos: quos Astrogothi a Pãnoniis fugauerant & ad Gallias transire coegerant: ualida manu insequitur. illi audito Ataulphi aduentu: dimissis Gallus Hispanias petunt. Ataulphus uero post deuastatas diu Gallias. primus omniũ Gothorum Hispanias ĩgreditur: Vandalos cęterosq; Barbaros cesurus. tandem apud Barchinonã a suis seditiose iugulatur. hoc tempore sedebat Romę Zozimus. In imperio Honorius & Archadius fratres filii Theodosii senioris. Archadius imperabat in oriente. Honorius in occidente.

Sigericus Quartus Rex Gothorum.

IGERICVS Ataulphi cõsanguineus quarto loco regnum Gothorum suscepit anno natiuitatis Christi cccc. xvii. parũ dignũ relatu ęgit: pro eo quia uno uidelicet anno regnauit. cuius tempore pręfuerunt in sede apostolica & in imperio proxime nominati. Circa hęc

tempora Orosius doctor Hispanus doctrina ac eloquẽtia suauitate clarissimus floruit. hic ut Genadius de illustribus uiris refert ęgregia descripsit opuscula. pręsertĩ cõtra querulos cristiani nomis falso asserẽtes eclipsatũ diminutum[que] fuisse imperium & statũ reipub. Romanę per aduentũ Cristi. aduersus quẽ errorem plurima sempiterna cõmemoratione digna descripsit. liquido ac apertissimis testimoniis ostendens. longe maiora grauiora[que] mala. Romanę reipub. ac uniuerso orbi accidisse a pricipio sęculi us[que] ad redemptoris nostri aduentũ [quam] post euangeliũ diuulgatũ. hic Orosius Augustini discipulus fuit secundum eundem Genadiũ & pro discenda animę ratione ad Iherosolimam missus reliquias beati Steffani prothomartiris secum tulit in Affricam. de quarum inumeris uirtutibus & ingentibus miraculis idẽ beatus Augustinus xxii. de ciuitate dei longum agit sermonem.

Vualia quintus Rex Gothorum.

VALIA quĩto loco regnum Gothorum suscepit anno saluatoris mundi. cccc. xviii. regnauit annis iii. Hic Vandalos: Silinguos: ex Bethica fugauit & Hispaniis solus pręfuit. Nam Guisericus rex Vandalorum cum oĩbus Vandalis & familiis suis ad Affricam transire coactus fuit. qui cõtinuo obsederunt Hyponã. cuius obsidionis anno primo beatus Augustinus migrauit ad Cristum. inter ipsos obsidentiũ impetus suos ad martirium confortans. obiit autẽ anno episcopatus sui. xxxv. anno uero. x. post Ieronimi obitum. In hoc Vualia principatus Vandalorum qui & Silingui dicũtur. finem habuit. uocati sunt autem Siligui illi Vandali. qui in Affricam transiere eadem tamen gens erat: Leonogildus tamen eorum uestigia totaliter extirpauit. Huius regis

Vualie tẽpore ĩ Frantia primus omniũ regnauit Faramũ-
dus. hoc tẽpore sed. t Rome Celestinus primus In imperio
predictus Honorius. hoc tẽpore celebrata est sinodus Efe-
sina · cc · Episcoporũ. Cusentinus tamẽ refert cõgregatã
sub Theodosio iuniore in qua sinodo ĩterfuit cirilus Epi-
scopus Alexandrinus. ubi damnatus est Nestorius Epi-
scopus Constantinopolitanus qui impie negabat beatã
uirginem esse uerã Cristi & dei matrẽ quia asserebat duas
in Cristo filiationes. duas personas & duo supposita. q̃
de re sinodus anathemeatiçauit. xiii. capitula in quibus
consistebant blasphemię eius. de quibus latius agitur in
decreto. xvi. di. §. tertia sinodus: Rursus eo tempore
ut ait Martinus apud cretam dyabolus qui se plerunq̧
trãsformat in angelũ lucis in specie Moysi apparẽs dum
iudeos in terrã promissionis per mare pede sicco transire
polliceretur. plurimos inter fluctus necauit. sed qui eua-
serunt ad Cristi fidẽ cõuersi sunt. sic itaq̧ hostis ipse ma-
lignus a seipso uictus est. plus dolens de paucoꝝ uiuẽ-
tiũ fide suscepta q̃ de multorũ morientiũ cęde adepta. sed
uerũ est illud Augustini. quia demon magis dolet de uno
peccatore penitentiam agente q̃ de. C. in peccatis dece-
dẽtibus. plus odit profectũ unius q̃ tormẽta multoꝝ.

Tenderedus sextus Rex Gothorum

ENDEREDVS. vi. loco regnauit. iii. ãnis post
Vualiã ãno dñi. cccc. xxi. hic ab Athilla rege hu-
gnoꝝ ĩ cãpis cathalaũcis ĩterficitur. Alii uero referũt hũc
cęsũ fuisse Teodericũ. ipse tamẽ Athilla uictus est a go-
this & romãis nec legitur a multis sęculis tã illustre ĩmo
tã cruẽtũ bellũ ĩ Europa cõtigisse: nã ut historię habẽt ccc.
milia hoĩm cęsa sũt paulo ãte hoc dirissimũ bellũ terribilia
signa uisa sũt magnã sãguis effusionẽ ĩdicãtia nã post ecli-
pses solis & lune sol uisus est per tres dies sanguinolẽtus
ultra cõmunẽ & solitũ ordinẽ. Athilla uero sic uictus dolo

Ecii ducis Romanorum dimissus est. putauit enim perempto Athilla Romanos opprimi posse a Gothis Athilla uero panonias repetit maioremque congregat exercitum & furibundus Italiam ingreditur: ac primo Aquileiam expugnat triennio: sed cum eius exercitus famem pateretur nec amplius tollerare posset: quadam die Athilla ciuitatem circuit ut uideret qua ex parte facilius oppugnare posset. Et repente Ciconias cernit in turrium fastigiis nidificare solitas uno impetu ex ciuitate migrare: fetusque suos sublatos rostris forinsecus deportare: quo uiso auspicio conspicite inquit ad suos: futurorum aues prescias perituram relinquere ciuitatem: statimque adhibitis machinis ortatur suos acriter pugnare. Vrbem itaque sine mora capit & cuncta igne uastat & gladio: quod cum cerneret quedam nobilissima & pudicissima uirgo: in quadam altissima turri existens: ne sordidissimis Barbaris ludibrum fieret: e summa turri euoluto capite se precipitem dedit & ut ait Eutropius metum amittende pudicitie memorabili exitu terminauit. Demum Athilla inter conuiuia uino soporatus: sanguine per os & nares effuso: suffocatus est: qua nocte Marcialis Imperator Constantinopoli existens uidit in somniis collum Athille esse fractum.

uirgo precipitat se

¶ Turismundus. vii. Rex Gothorum.

TVRISMVNDVS filius Thenderedi. vii. loco regnauit anno. cccc. Lii. & a suis decimo anno regni sui interficitur fratrum consilio.

¶ De Theodorico. viii. rege Gothorum in Hispania regnante

HEODORICVS frater Turismundi post eum viii. loco regnauit anno domini. CCCC. Liiii. hic

extincto apud Rauēnam Odouacre. totius Italię adeptus Ditionem Romam pergit & a Romanis magno cum gaudio susceptus est: tandem Barbaros insequens Hispanias affligentes in Gallicia apud Astoricam rethianū Regem Sueuorum: Hispanorum presidiis prostrauit atq; interfecit. extunc Principes Gothorum effectualiter in Hispania regnarunt & eius Monarchiam tenuerunt non tamen sub Hispanię titulo: sed Gothorum: hunc tamen Theodoricū a fratre occisum ferunt: hoc tempore sedit Romę Ilarius. In imperio uero Martianus qui apud Constantinopolim suorum seditione interfectus est

De Henrrico viiii. Rege Gothorum in Hispania regnante.

ENRRICVS post necem fratris Theodorici. ix. loco successit in regno anno domini. cccc. lvii. regnauit annis. xvii. hic primus leges Gothorum scriptis redegit populisq; tradidit: quemadmodum Foroneus leges primus Grecis dedit. Solon Atheniensibus Lycurgus Lacedemoniis: Numa Pompilius Romanis secundum ysidorū: hoc tempore sedit Romę Simplicius: in imperio uero Leo primus: qui quendam filiolum suum nomine Leonem fecit in imperio consortem secundum Sicardum

De Alarico. ii. decimo rege Gothorū in Hispania regnante.

LARICVS. ii. Henrrici filius. x. loco apud Tholosam regnū Gothorū assumpsit anno domini. cccc. Lxxxv. regnauit annis. xxiii. sed anno. xii. regni sui accidit q Transmundus tyrannus Affricę fautor heresis Arrianę omnes episcopos ultra. cc. xx. ex Affrica exulare

fecit qui dispersi per orbem recurrerũt ad Simacum Papam ille pietate motus aliquos Episcopos transmisit ad Hispaniam : fuerũtq̧ humaniter recepti tamẽ paulopost Iustinianus imperator misit Belisarium qui deuicit eundẽ Transmundum & eum interfecit . Hic igitur Alaricus apud Pictauium in Gallia a Fludignino Galliarum prĩcipe uictus & occisus est . Hoc tempore sedit Rome Felix tercius & Gelagius & Simacus successiue . In imperio uero ꝣenon . Hic apud Constantinopolim regnauit annis . xx . Hic ꝣenon Leonem puerum Augusti filium interficere querens mater eius hoc sciens alium sibi similẽ obtulit filiumq̧ Leonem occulte clericum fecit ordinari qui in clericatu usq̧ ad tempora Iustini uixit . Hic ꝣenon misit Theodericũ cum Gothis in Italiam contra Odouacrem tandem post multa bella uictus est . Odouacer uero a Theoderico est Rauennę peremptus secundum Sicardum & Vincentium

¶ De Gesselarico . xi . Rege Gothorum in Hispania regnante

ESSELARICVS Henrrici filius ex cõcubina . xi loco regnauit ãno domini . Dviii . prȩfuit regno Gothoꝝ annis . iiii . Hic Alarico fratre defuncto : qui filium Amalaricum ex filia Theoderici regis genuerat : qui in Italiã regnabat ad regnũ Gothorũ per tyrãnidẽ assumitur . Sed tandem uictus & fugatus a quodã duce Theoderici Regis AstroGothorum & in Affricam transire pulsus est : Ibiq̧ morte propria obiit . Sedit eo tempore Romę Ormiꝣa In imperio uero Anastasius primus : hic Imperator infectus fuit heresi Heuthitiana & Arriana & monitus per papam Ormiꝣam : ut ab heresi resiliret cum non discederet subito diuino iudicio

a fulmine percussus est : hoc tempore Vandali in Affricã transierunt ecclesias claudunt : Episcopos exilio mittunt

De Theoderico . xii . Rege Gothorum in Hispania regnante.

THEODERICVS patruus Alarici . xii . loco regnauit non iure proprio sed q̃diu nepos Alaricus puer fuit : cępit regnare Anno domini . DXii . Hic ex Italia celeri gressu ueniens regnum Hispanie Alarico nepoti dimisit : regnauit annis . x . Mensibus . vii . Nam audito ꝙ Gesselaricus sua ignauia fugatus & per diuersas orbis plagas uagaretur & regnum Gothorum ad Amalaricum nepotem suum pertineret : uenit in Hispaniam & cum esset bellicosissimus & magnificus licet Arrianis deditus unanimiter ab omnibus rex assumitur : qui tamen renuit nisi solum durante pueritia nepotis sui : quo adueniente illico regnum ei dimisit : & Italiam peciit : & sic aliquo tempore in Italia & Hispania regnauit . hic Theodericus Arrianus fuit ecclesiam persequitur : misitq; Iohannem Papam & uiros consulares ad Iustinum Imperatorẽ ut ecclesias Arrianis restitueret : alias Christianos per totam Italiam trucidaret : quod audiẽs Iustinus paululum supersedit persequi Arrianos : interim idem Theodericus Boetium Senatorem & alios claros uiros quos tenebat in carcere iussit interfici . hic Theodericus pater fuit excellentissimi principis Seueriani ducis Carthaginensis : qui ex nobili Theodora genuit sanctissimos ac clarissimos filios | uidelicet Leandrum & Isidorum Archiepiscopos Hispalenses & Fulgentium Episcopum Tingitanie ac Theodosiam uxorem Lenogildi Regis : genuit & Florentiam uirginem . Hoc tempore sedit Romę Iohãnes primus & in imperio Iustinus . I . prędictus

¶ De Amalarico. xiii. Rege Gothorũ in Hispania regnante

MALARICVS Alarici filius. xiii. loco regnũ Gothorum suscepit anno domini. Dxxiiii. regnauit annis. v. Hic a Gilberto Rege Francorum in bello occiditur mansit regnum matri suę dicte Amalasente fi. Le Theodorici Regis : illa uero ex Italia euocauit Tẽdiũ eius consobrinum : quem in regno Italie & Hispanię heredem instituit: qui tamen ei ingratissimus fuit ut statim dicemus sub eodem Tendio : hoc tempore sedit in cathedra Petri Felix. iiii. & Bonifacius. ii. In Imperio uero Iustinianus primus : hic. xxxviii. annis imperauit leges cõdidit & consumauit Codicem & digesta. eo tẽpore floruit beatus Benedictus apud montem Casinum: Hic Iustinianus per Belisarium plurima prospere expleuit tam contra Vandalos q̃ Gothos : signanter trãsiens in Affricam multis cladibus Vandalos afflixit

¶ De Tendio. xiiii. Rege Gothorum in Hispania regnante.

ENDIVS Amalasente Regine & quondam filii eius tutor. xiiii. loco regnauit anno domini. Dxxii. prefuit regno annis. xvii. qui eandem matrem Amalarici & consanguineam suam. Postea in balneo mori fecit : & quia illa se & filium Imperatori Iustiniano commiserat : ipse Cristianissimus Imperator misit Belisarium in Hispaniam ut in eundem Tendium tantum facinus uindicaret : sed ante eius aduentum quadam singulari morte interfectus est. Cum enim Tendius quadam die in regio Palatio maneret presentibus plurimis regni Magnatibus unus homo uilis cõdinonis buffonis artẽ

exercens secꝫ stultum simulans : Tendium Regē gladio perfodit & illico extinxit : ille uero Barones ortatur : ne buffonem lederent:quia dei erat executor & digne penas luebat. Hoc tempore sedit Romę Iohannes Papa. ii. & Siluerius. In Imperio predictus Iustinianus : qui post multa preclara opera templum construxit apud Constātinopolim mira structione ad honorem sancte Sophie ibicꝫ in multa pace sepultus est.

De Theudiselo. xv. Rege Gothorum in Hispania regnante

THEVDISELVS dux exercitus Gothorum & Thendii consanguineus. xv. Rex fuit. Incepit regnare anno domini. Dxl. regnauit anno uno | postquā a Gothis Rex eligitur : hic pessimus fuit & ultra cōmunem modum ualde luxurie deditus. Nam nobiliū uxores rapiebat qua de re apud Hispalim suorum coniuratione strangulatus est : ac paruo tempore regnauit : Ferunt hispanica annalia quia Regina huius Theudiseli uxor cū illum dulciter argueret de extraneis libidinibus Ille dixisse fertur nil tue dignitati detrabit mea luxuries nec meum ad te minuit amorem. Imitatus Helium comodum cesarem apud quem cum uxor conquereretur propter aliarum feminarum concubitus. Ille patere inquit me per alias exercere cupiditates meas : uxor enim dignitatis nomen est : non uoluptatis : Suocꝫ tempore concurrerunt Iohannes & Siluerius Romę : & in Imperio predictus Iustinianus | de qbus sub Tendio diximus.

De Agila. xvi. Rege Gothorum in Hispania regnante.

AGILA a Gothis Rex eligitur &. xvi. loco regnauit anno domini. DL. regnauit ānis. v. Hic aduersus

Cordubam bellum mouit & sanctorum Acisclę & uictorię tumulos prophanauit: tandem in bello contra ciues Cordubenses uindictam diuine ultionis sensit: nam in eo conflictu filius eius interfectus & thesaurus suus ablatus / nec multum post apud ciuitatem Emeritam a suis occisus est. Hoc tempore sedit Romę Pelagius Papa primus. In imperio Iustinianus primus de quo paulo ante diximus. Hoc tempore Armeni fidem Catholicam receperunt. Eo etiam tempore secundum Martinum propter terribilem pestem apud Constantinopolim instituta est festiuitas purificationis beate Marię. Purificationis festi institutio.

De Athenagildo.xvii. Rege Gothorum in Hispania regnante

THENAGILDVS. post mortem Agile .xvii. loco per tyrannidem regnauit: anno domini.Dlv. regnauit annis .xiiii. hic apud Toletum morte propria obiit / tempore huius Regis horrēda auspitia acciderunt nam prope flumē dictum Tedon unus altissimus mons prope Hispaniam Gothicam per tres dies ullulatus lacrimabiles effudit: & statim alius uicinus mons submersus est: nec manserunt uestigia illius nec aliquorum populorum ei proximorum: sepe enim occurrunt prodigia ex diuina dispositione: aut ut homines corrigantur, aut puniantur: sicut in Egipto fecit signa & prodigia magna & pessima iuxta illud Vide opera domini qui posuit prodigia magna: & iterum ipse fecit prodigia in medio tui Egipte. Hoc tempore sedit in Cathedra Petri Iohannes .iii. In imperio uero Iustinus secundus Iustiniani nepos: hic bonum initium habuit: deinde cupiditati & plurimis se uiciis dedit: Eo tempore Narses Patricius cum Longobardis regnum Italicum a Iustino mons submergit.

& Iugo Constantinopolitano eripuit: & ab illo tempore ut refert Martinus romani per patricios ceperūt regere

De Limba .xviii. Rege Gothorum in Hispania regnante.

IMBA alias Liuba post Athenagildum .xviii. loco Rex Gothorum eligitur anno domini .DLxi. regnauit annis tribus: hic Leonogildum fratrem suum non solum regni successorem sed participem fecit & Hispanię gubernatorē: ipse uero Gallie Gothice regno fuit contentus. Hoc tempore sedit Romę Benedictus .v. In imperio uero Tiberius .ii. Eo tempore secūdum Martinum magna pars gentis Gothice Christianam fidem suscepit dimissis cunctis heresibus. Hic Tiberius Christianissimus fuit & plurimum pauperibus compatiens.

De Leonogildo .xix. Rege Gothorum in Hispania regnante.

EONOGILDVS post Luibam fratrem Hispanię & Gallie .xix. loco regnum adeptus est anno domini .D.Lxxii. regnauit annis .xviii. hic habuit uxorem Theodosiam Theoderici neptem filiam Seueriani ducis Carthaginensis: filii Regis Theoderici. Seuerianus uero ex uxore Theodora ex regum sanguine descendente: genuit clarissimos filios Leandrum & Isidorum Archiepiscopos Hispalenses: & Fulgentium Tingnitanum Episcopum: & duas filias Florentiā monialem & Theodosiam Reginam: quam diximus uxorem Leonogildi qui ex illa genuit Hemogildum qui fuit Christi Martir & Recaredum qui fuit Rex: hic Leonogildus bellicosus fuit & accepit Cantabriā Sabaudiā & nonnullas

alias Gallię urbes & plurimum Hispaniam ampliauit:
Nam ante eum gens Gothorum angustis terminis artabatur & aliquam partem Hispanię obtinebat. Eo tempore regnum Sueuorum intra Hispaniam penitus deletum est: quoniam hic Leonogildus contra Andecam Regem Sueuorum in Gallicia pugnauit: illumque deuicit & extunc cessauit regnum Sueuorum: quod centūseptuaginta & septem annis principatum tenuerat: illudque regno Gothorum additum est. Deinde hic Leonogildus Romanos apud urbem legionem fudit: urbem cepit & suo nomine legionem uocauit. Hic Arriana heresi infectus fuit & quia Hermegildus eius filius heresi non assensit Martirem propria manu consecrauit. Nam assumpta occasione quod Hermegildus accepent uxorem filiā Gidiberti regis Francorum contra eum exercitum congregauit: & apud Hispalim eum obsedit & cepit & carceribus trusit cui suasit: ut catholicam fidem desereret: & regna illi tanquam primogenito dimitteret: cui Hermegildus ait se non curare si ei in terreno regno non succederet. Si aliud longe felicius regnum obtineret in cęlis Tandem post plurima supplicia ipse impius pater securi caput filii elisit: hoc tempore sedit Romę Pelagius. ii. & Gregorius primus. In imperio uero Mauritius primus ex gręcorum gente: hic fuit gener Tyberii: & fuit catholicus & deuotus: Persas & Armeniam deuicit: hoc tempore beatus Gregorius in Papam eligitur: cum quo Mauritius discors fuit adeo ut imperator mortē ei cōminaretur: sed tandem de cunctis penituit: hic imperator in oriente cōstitutus cum a rapinis & furtis suos cohiberet & puniret prouocati milites Focam Cęsarem elegerunt: qui Mauritium in quandam insulam cum uxore & filiis fugauerunt & tandem peremerunt.

De Recharedo . xx . Rege Gothorum in Hispania regnante .

ECAREDVS filius Leonogildi . xx . loco regnauit anno domini . dxc . hic regnauit annis . xv .. Cristianissimus fuit & patri : fide & moribus ualde dissimilis . Nam hic gloriosus princeps bello promptus erat in pace preclarus longe plus fide q̄ pater armis : regnū dilatauit . hic a sanctis uiris Leandro & Fulgentio a cunabulis eius in fide instructus fuit & a populis suis arrianam heresim in concilio Toletano congregatis multis catholicis Episcopis extirpauit . Nam ipse Cristianissimus princeps personaliter in eodem concilio Toletano interfuit : gestaq; in eo sua subscriptione firmauit : damnans perfidiam Arrianam : quam pro magna parte Gothi tenuerant : & proprio ore predicauit trium personarum unitatem : unum deum filium consubstantialē genitum : spiritum sanctum inseperabiliter a patre & filio procedentem . Postq̄ fidei professionem ac heresis damnationem : Ipse princeps religiosissimus : fidei armis munitus apud linguam occitanam . xl . milia Francorum prostrauit atq; deuicit : quo bello preter illud in montibus Cathalanicis cōmissum nullum acrius cōmissum in Gallia legitur : sepe hic Rex Romanos & diuersas alias gentes deuicit & fugauit : ex huius regis tempore nulla heresis reperitur in Hispania orta aut defensa Hoc tempore sedebat Romę Sauinianus primus | & Bonifacius tertius | & Bonifacius quartus . In imperio uero Focas | hic ut diximus seditione militari creatus est cōtra Mauritium . hic Focas concessit beato Bonifacio : ut templum Pantheon in ecclesiam consecraretur : contra hunc Focam Heraclius bellum mouit : & eum uita & regno priuauit .

De Luiba .xxi . rege Gothorum in Hispania regnãte

VIBA . ii . Recharedi filius .xxi . loco regnauit anno domini . dcvi . regnauit annis duobus mẽsibus quinqꝫ . Hic sedecim annorum erat cum a uiterico per seditionem est occisus propter regni breuitatem non ponitur concursus Romani Pontificis nec Imperatoris : nisi id unũ . Nam eo tempore maxima bella exorta sunt aduersus Regem Persarum : & Romani Ierosolimam & plurimas prouintias dimittere coacti sunt .

De Viterico . xxii . rege gothorum in Hispania regnãte

ITERICVS occiso Luiba . xxii . loco per tyrannidem regnum assumpsit anno domini . dcvii . regnauit annis septem . Hic multa illicita fecit & tãdem qui interemit Luibam ab eius consanguineis est gladio interemptus : Hoc tempore sedit Romę Deusdedit natione Romanus . In imperio uero Heraclius cum Cõstantio filio suo : hic filius fuit Heracliani Cõsularis Affricę & duos filios genuit Heraclionem & Constantinũ qui Cõstantinus Heraclio mortuo imperiũ suscepit : huius Heraclii tempore Machometus impius propheta Sarracenorum surrexit : causamqꝫ huic sectę non paruam attulit tyrannis & iniqua gubernatio Heraclii in partibus orientis : qui plurimos grauabat & affligebat Tallíis & exactionibus : quare subditi ab eo recesserunt & ut rebellio eo magis duraret : fecerunt scisma & diuisionem in secta ut egit Ieroboan qui ut perduraret rebellio contra Roboam & regnũ Israel : recessit a cultu ueri dei & de hoc alibi diximus latius .

De Gũdamiro . xxiii . rege gothorum ĩ hispaña regnãte

VNDAMIRVS post Vitericum . xxiii . loco regnauit anno domini . dcxiiii . hic præfuit regno annis duobus : ipse Vascones domauit . Romanos fugauit apud Toletum obiit : statuit plurimas leges in fauorem ecclesiarum : signanter ꝙ nullus inuitus extrahatur a sacris templis . hoc tempore sedit Romę Honorius prędictus . In imperio uero idem Heraclius a quo Cosdroe rex Persarum uictus & cęsus est & populus Christianus cum sancta cruce a captiuitate liberatus : & ex eo tempore instituta est festiuitas exaltationis sanctę crucis

De Sissebuto . xxiiii . Rege Gothorum in Hispania regnante .

ISSEBVTVS post Gundamirum . xxiiii . loco regnauit anno domini . dcvi . regnauit annis . ix . mensibus . vi . Hic Christianissimus & Religiosissimus appellatur . Hic inter plurima opera sua çelo fidei accensus : interfuit concilio Toletano : ubi eo instante statutũ fuit : ut illi qui hactenus ad Christianismum fuerant coacti : quia iam fidei catholicę sociati fuerant compellerẽtur : fidem seruare . Licet illam necessitate susceperint ut habetur in . c . de iudeis . xlv . di . Sunt tamen qui asserunt hunc Sissebutum in pricipio regni sui compulisse iudeos omnes ad baptismũ . Postea uero cernẽs multos ex eis recidiuasse & iudaiçasse assensit ut in concilio Toletano statueretur : quia deinceps nullus inuitus baptiçaretur . licet qui iam taliter fidem susceperant eam seruare cogerentur sub hoc Sissebuto gloriosus Isidorus apud Hispalim concilium celebrauit contra heresim Acephalorum . Hic Sissebutus in propria persona bis contra Romanos triumphauit : & aliquas eorum urbes expugnauit deinde in Affrica trans fretum nauigãs plurimas

gentes sibi & dominio Gothorum subiecit fuit mire clementię & benignitatis; & in redemptione captiuorū thesauros expendit non paruos; obiit ut quidam asserūt ueneno: cuius obitus toti Hispanię plurimū fuit dispēdiosus. Hoc tempore sedit Romę Seuerinus & P. iii. In imperio predictus Heraclius de quo paulo ante diximus.

De Recaredo .xxv. Rege Gothorum in Hispania regnante.

ECAREDVS huius nominis .iii. Sissebuti filius .xxv. loco regnauit anno domini .Dcxxv. solum mensibus sex prefuit. Hic Rex paruo tempore regnauit: Ideo non fit mentio de Romano Pontifice & Imperatore suo tempore concurrentibus.

De Suintilla .xxvi. Rege Gothorum in Hispania regnante.

VINTILLA primus filius Recaredi primi Regis gloriosissimi .xxv. loco regnauit annis .x. incipiens anno domini .Dcxxvi. Hic sub Sisseburo Dux fuit & Romanos bis domuit. Hic totius Hispanię monarchiā exclusis omnibus uestigiis Romanorū primus obtinuit; fuit bello uictoriosus; & ut ait Luchas Tudēn inter Reges Gothorum auxit principatum Hispanię miro modo non tam prudentia singulari: quam uirtute prelii: hic filium suum Rachimirum in cōsortio regni assumpsit: & simul cum patre regnauit. Sed illico aut parum post mortem patris obiit; & māserunt duo alteri filii Suintilla & Sisenandus: quos Suintilla pater susceperat: ex Theodora filia Sissebuti: hic Suintilla belli & pacis tēpore moderatissimus fuit deo & hoibus dilectus

Hoc tempore beatus Isidorus obiit in Cristo: Circa illa tempora sedit Romę Theodorus primus & Martinus primus. In imperio uero Constantinus tertius: hic secundum quosdã filius Heraclii dicitur secundum alios filius fuit Constantini: unde a quibusdam appellatur Constans: sub hoc magna pars reipublicę a Machometis desolata est. Hic pessimus fuit: suo etiam tempore Sarraceni Affricam occupant: sub hoc Imperatore: Papa Martinus concilium congregat ad delendum heresim: quadere commotus Constantinus Papam capit & in exilium mori fecit: hic Imperator omnibus fuit exosus: & in Sicilia apud Siracusas a suis occisus est post cuius obitum milites quendã Armenum nomine Mezenciurn elegerunt: sed paulo post Constantinus filius Constantini occisi applicuit & imperialem purpuram sumpsit interfectis tyranno & patris occisoribus.

De Sisenando .xxvii. Rege Gothorum in Hispania regnante.

ISENANDVS Suintille filius .xxvii. loco regnauit anno domini .Dccv. Hic regnauit annis quinq; Mensibus septem per tyrannidem regnum obtinuit cum regnum deberetur Suintille fratri suo primogenito apud Toletum obiit morte propria. Eo tempore Romę Martinns primus. In imperio uero sedebat Cõstantinus tertius de quo supra diximus.

De Suintilla .xxviii. Rege Gothorum in Hispania regnante.

VINTILLA .ii. filius Sisenandi uicesimoctauo loco regnauit anno domini .Dcc. xl. Regnauit

annis . iiii . cuius tempore concilia Toletana fuerūt frequentata sub beato Eugenio sedis Toletane Archiepiscopo hispaniarum primate . subscribentibus Narbonensi & Terraconensi Archiepiscopis Metropolitannis sub eadem Toletana primatia : Hoc tempore sedit in cathedra Petri Eugenius primus . In Imperio uero idē Constantinus tercius de quo paulo ante diximus .

De Tulga . xxix .Rege Gothorum in Hispania regnante

VLGAS ex Gothico regio sanguine descendens regnauit . xxix . loco anno domini . Dcc.xlv . regnauit annis duobus : Hic Catholicus & optimus Rex fuit humilis liberalis cultor iustitie dilectus a clero & populo confirmauit publicus legibus quecunq; decreta fuerant in conciliis Toletanis : sed peccatis Cristiani populi :Hic Cristianissimus princeps intempestiue moritur Hoc tempore sedit Romę Vytilianus . In Imperio uero idē Cōstantinus tercius de quo sub Suintilla prio diximus

De Vindasuindo.xxx.Rege Gothorū in Hispania regnante .

INDASVINDVS post Tulgā per tyrānidē.xxx loco regnasse perhibetur anno domini . Dcc.xlvii. regnauit annis decem cuius tempore duo apud Toletū fuerunt concilia congregata . Hoc tempore sedit Romę Deodatus . In Imperio uero Constantinus quartus qui filius fuit Constantini tercii . Hic fuit fide Catholicus & deuotus restaurauit ecclesias per hereticos dirruptas : presertim tempore Heraclii atauī sui . Demum propter hereses insurgentes congregauit sextā sinodū uniuersalē

Constantinopolitanam & insurrexit contra Manicheos quos pater & auus suus protexerunt: eo autem feliciter mortuo filius eius Iustinianus eligitur. huius Imperatoris tempore: regina Persarum nomine Cesarea clam uenit Constātinopolim. ubi baptizata fuit nec ad uirū rediuit quousqꝫ uir eius etiam baptisma gloriose suscepit secundum Martinum & sicardum.

De Recinsuindo .xxxi. Rege Gothoꝝ ī Hispania regnante

ECINSVINDVS filius Cindasuindi. xxxi. loco regnauit anno domini. Dcc.lvii. regnauit annis decē & octo. Mensibus undecim. Hic procurauit sub suo tempore sub Eugenio tria concilia Toletana cōgregarētur cuius tempore defuncto Eugenio Illefonsus prefuit sedi Toletane genere scientia & moribus preclarus: Virgini Marię deuotus: de cuius uirginitate preclare scripsit cōtra quosdam hereticos Elidium & Pelagium quos sua melliflua doctrina mirabiliter confutauit: Quare beata Virgo apud Toletum eidem Alfonso matutinale officiū celebranti apparuit: choro Virginum comitata inquiēs quia fide certa & recta conscientia: lumbos tuos Virginitate cinxisti & Virginitatis mee gloriam cordibus fidelium depinxisti accipe uestem de thesauris filii mei: qua in festis solempnibus uestieris. quo munere Alfōsus letus remansit: Hoc tempore sedit Romę Paulus primus natione Romanus: In Imperio uero Constantinus quintus filius Leonis: Hic annis: xv: imperauit simul cum patre: fuit autem pessimus nā sacrificauit demonibus habebat consultorem Anastasium falsum Patriarcham Cōstantinopolitanum:

archieps toletanꝰ

¶ De Bamba . xxxii . Rege Gothorum in Hispania regnante .

AMBA de Gothorum genere descẽdens strenuus & mansuetus . xxxii . loco in Regem Gothorum assumitur defũcto Recisuindo Anno domini . dcclxxvi . regnauit annis . ix . mẽse uno . hic Paulũ grecũ rebellantẽ captiuũ duxit Toletũ : hũc Paulũ magno exercitu cõgregato obsedit apud Neumasũ tũc ciuitatẽ Hispanico principatui subditam quę in Gallia Gothica sita est : illumq; cępit ac eius complices carceribus mancipauit : cuius tẽpore . cclxx . naues Maurorum . littora petunt Hispanie sed Bambe Regis prouidentia & strenuitate cremantur hic liuore inuidorum ueneno creditur infectus per Erigium consobrinum Vindasuindi Regis qua pestifera potione Regis memoria necnon prudentia confusa est sed Quiricus Archiepiscopus Toletanus & regni optimates causam nescientes regi ecclesie sacramenta ut deuote susciperet procurarunt : tandem paululum ad se reuersus : habitum religionis assumpsit apud cenobiũ opidi de Pampliega Burgensis districtus quod postea trãslatum est ad monasterium sancti Petri de Arlança : ibiq; uitam inmaculatã finiuit . uixit autem in monasterio annis septem . Nonnulle uero histone Hispanorum quas pias fabulas aliqui putant : asserunt hunc Bambã regem ex aratro assumptum esse ad sceptrum regni . Nam aiunt post mortem Recinsuĩdi Regis : omnes regnicole supplicarũt Pape Leoni : ut pręces deo porrigeret quẽ idoneũ ad regendum Hispaniam electuri essent . Leoni igitur summo pontifici oranti reuelatũ est ut eligerent quẽdam commorantem in partibus Occiduis nominę Bambam rusticum qui quęsitus per omnes Hispanias : tandem diuino iudicio repertus est in finibus Portugalie in agro

quem cum bobus suis arabat: cum igitur duo milites eum reuerenter salutassent: dixissent ei a deo celi ordinatum esse ut Rex Hispanię futurus esset. ille putans sibi illudere uelle: Post multa ait ad milites: quando hic baculus cum quo boues percutiebat germinabit frondes & fructum: tūc ego Rex uester ero: quo dicto miraculose uirgula illa radices folia & fructum produxit: omnes igitur perterriti diuine uoluntati non resistentes Bābam ad urbem Toleti perducunt: ibiq per Quiritiū Archiepiscopum unctus & coronatus est. hęc est uulgata Hispanorum opinio: quę pro eo q miraculo iuuatur a multis comprobatur auctentice tamen historię Bambā ex Gothorum genere descendisse perhibent quod tamen huic diuine assumptioni nō repugnat potuit enim ex Gothorum genere descendisse: pleruncq enim utilius ad regimen populorum quis assu nitur ex laboribus rusticanis q̄ ex delitiis urbanis: quare diuina dispositione quę nouit quid cuicq populorum & prouintiarum congruat sępe ex agro & pastura Reges assumpsit. sic Saul patris asinos pascens Rex eligitur: sic & Dauid depost fetantes ad regni sceptrum diuino iussu acceptus est. sed apud Romanos Quintius Cincinatus dictator ex aratro ad dictaturā uocatus est: sic & Tullus Hostilius: qui inpascēdo pecore diligens fuit diligentius atcq salubrius Romanum rexit imperium. Adeo ut teste Valerio trita illa in agricultura etas altissimo magestatis fastigio fulsit. Sic & Attilius cum a Senatu quęreretur ad imperium semina agris spargens non inter urbium illecebras repertus est. Quare ut idem Valerius subdit: ille ex aratro atrite manus salutem publicam stabilierunt atcq ingentes hostium copias fuderunt. Hoc tempore Bambe regis sedit Romę Leo Papa. iiii. In imperio uero idem Constantinus de quo paulo antediximus.

De Eringio . xxxiii . Rege Gothorum in Hispania regnante .

RINGIUS Recisuindi nepos . xxxiii . loco regnauit anno domini . Dcc . lxxxv . hic regnauit annis septem tyrannice intrauit : erat enim superstes Theophredus filius Recensuindi . cui regnū debebatur. hic Cisilonē filiam suam uxorem dedit Egiçe cōsobrino Regis Bambę in odium Theophredi . ne impediretur in regno : Hoc tempore tria concilia Toletana fuerunt congregata sub Iuliano Pomerio primate . uiro scientia & moribus pręclaro . His temporibus ualida fames Hispaniam inuasit : adeo ut multi cogerētur per mundū ut profugi peregrinari : Hoc tempore sedit Romę Benedictus secundus & Iohannes quartus . In imperio uero Iustinianus . ii . Hic Imperator fuit fide Catholicus : plurimum honorauit ecclesias & diuinum officium frequentauit : contra hunc conspirauit Leo Patricius cum pręsidiis Tiberii Principis : qui eundem Iustinianum imperio priuauit . eumq; lingua & naso truncatum in exilium mittit . postea uero populo acclamāte Iustinianus recuperauit imperium Leonēq; & Tiberium usurpatores imperii iugulat . quinimmo ut Martinus refert tantam in rebelles uindictam exercet : ut quotiens sibi a naso pręciso aqua deflueret totiēs aliquē aduersariorum occideret

De Egiça . xxxiiii . Rege Gothorum in Hispania regnante .

Giça gener & heres Eringii . xxxiiii . loco Gothorum regnum suscepit anno domini . Dcc . xcii . regnauit annis decem hic postq̄ Rex assumptus est . filiam Eringii Regis uxorem suscepit . sed comperto q̄ dictus

Heringus in mortem Bambę conspirasset: eandē uxorē suam a se abiecit: hic tandē cōmuni morte apud Toletū obiit: Hoc tempore sedit Romę Papa Sergius primus & Leo tertius: hunc Leonem ab imperio expulit & in exilium misit. Alię historię habent: ꝙ uinctum in urbe detinuit. eo tempore secundum Martinum. magnum scisma fuit & synodus congregatur apud Aquilegiam.

De Vitiça. xxxv. Rege Gothoꝝ in Hispania regnante.

Itiça filius Egiçę post patris obitum. xxxv. loco regnauit anno domini. Dccc. ii. hic regnauit annis nouem nimium tamen bonis uixit. pessimus nāqꝫ fuit & flagitiosissimus. Nam Theofredū filium Recinsuindi Regis exilio relegauit & oculos effodit: hic Theofredus ex Recilene uxore sua regio genere descendenti genuit Costam & Rodericum: & secundum alios Pelagium: prefatus Vitiça itaqꝫ uoluit occidere Pelagium: cuius patrem peremerat: sed ad Cantabriā fugit euadēs furiam persequentis: quia per illum diuina prouidentia decreuerat a clade miseram Hispaniam liberare: hic Vitiça post multa scelera ab eo commissa penas luit. Nam Rodericus filius Theofredi quem Vitiça interficere uoluerat fauore Romani Senatus: cui Recinsuindus amicus erat contra Vitiçam rebellauit & tandem eum cępit regnoqꝫ priuauit: Alii dicunt Costam fratrem Roderici id egisse: Inter cętera flagitia Vitiça hoc addidit. Nam spreta propria uxore plurimis cōcubinis adhesit & omni luxurię se dedit dicens illud sapientis non sit pratū quod non pertranseat luxuria nostra & ut multitudinē haberet sociam tante libidinis auctoritatem dedit pręceptum ut clerici possent publice ducere quotquot mulieres ualerēt

nutrire nec obedirent preceptis apostolicis contrarium iubentibus deniq; restituit iudeos . quos Cristianissimus Sisebutus a regno expulerat . quorum flagitiorum penas persoluit : quia ut diximus oculis simul & uita mulctatus est : iuxta sententiam prophete Disperdam habitātes in domo uoluptatis & luxurie : hic Vitiça cum a multis argueretur q; quendam sceleratum uirum sibi acceptum omnibus odio habitum ad magnas dignitates peruexisset : Ad illos mentitur inquit uulgus . qui me omniū mortalium pessimum arbitratur . Imitatns Dionisium seniorem tyrannum . qui eum accusantibus q; hominem iniquissimum ciuibus molestum ad summos magistratus uocasset . Volo inquit . eum esse . quem magis q̄ me ciues odiant : funestum uerbum tali auctore dignum . Ferunt deniq; Hispanorum annalia quendam Buffonē facetum Vitiçe . ioco aut serio dixisse . cum filius Regis & Rex ipse existas cur ita agis ut regnum perdas . At ille ut alter Dionisius Siracusanus : pater inquit sua mihi regna reliquit non fortunam : ad quem iterum Buffo ait fallens in hoc ueluti in aliis : dum putas fortunā tibi uitia & scelera induxisse : que potius ad bonum q̄ malū impellit : Hoc tempore sedit Romę Iohannes sextus & Iohannes septimus . In imperio uero Iustinianus secundus . Item ex exilio reuersus de quo diximus supra cū de Eringto egimus hunc Iustinianum de iniuriis sibi illatis uindicantem homines prouinnę ab imperio expulerunt & quendam Filippum elegerunt . qui Constantinopolim ueniens Iustinianum cum filio peremit

¶ De Costa Theoderici filio . xxxvi . Rege Gothorum in Hispania regante

OSTA Theofredi filius & frater Roderici.xxxvi. loco regnum Gothorum suscepit anno domini. Dccc.xi.regnauit annis quinq; Mesibus septem : hunc Rex Vitiça .solita malitia sicut patrem Theofredum uoluit obcecare . sed Costa restitit . etiam patre uiuente & eum execari iussit . sicut ipse fecerat Teofredo patri suo attulit autē auxilia Coste Senatus & populus Romanus ob amicitiam quam cum Recinsuindo auo suo habuerāt Nam in bello campestri eundē Vitiçam deuicit & oculis ac regno priuatum Cordubam misit . ubi miseram sed debitam uitam finiuit : Nonnulli historici ut Rodericus Toletanus nullam de regno Coste faciunt mentionē . sed inmediate post Vitiçā Rodericum regnasse perhibent : alii Costam licet paruo tempore tamen post Vitiçā regnasse affirmāt . qui ut aiunt propria morte obiit relictis duobus filiis impuberibus : Sub hoc Costa prefuit Romę predictus Iohannes . vii . & in Imperio sedit Iustinianus secundus de quo hactenus diximus

¶ De Roderico . xxxvii. & ultimo Rege Gothorū in Hispania regnāte & de infelici clade Hispanię eiusdem Roderici tēpore occurrente & de causis prefate irruptionis & de malis que ex uindicta procedunt & quare Rodericus dicitur ultimus Rex Gothorum & de aliis occurrentibus

ODERICVS ultimus Rex Gothorum ante irruptionem & cladem Hispanię filius Theofredi & frater Coste . xxxvii . sed ultimo loco regnauit anno domini .Dcccix. regnauit annis duobus cū Vitiça & uno solus . Hic regnauit uiuente Vitiça : fuit autem Rodericus agibilis ualde:sed in bellis infortunatus moribus nō satis ornatus : hic Rodericus filiam Iuliani Comitis in

suo regio Palatio enutritam uiolenter oppressit dũ pater in Affricam legationis officio fungeretur : Erat Iulianus ipse uir nobilis & de Gothorum prosapia descendens . consanguineus Vitiçe . Set & plurimũ . audax & armis strenuus cuius filie infelix stuprum infelicissimã Hispaniç cladem attulit : Nec solam huius preclare regionis irruptionem . hec fornicaria pestis adduxit : Nã ut Methodius uoluit . quid aliud q̃ stupra & libidines mũdũ ipsum diluuio diluere : Quid Gomorram & socias uillas incendit : Equidem raptus simul & stuprũ Helene Troie euersionem peperit . greciamq̧ uiris preclaris orbauit : Sed & raptus Dine filie Iacob regni Sichen desolationem pertulit : Verum quia ut aiunt sacri interpretes . altissimus deus iustus malorum uindex est & corruptos hominum mores : stupra ac funesta flagitia solet bellis plerumq̧ emendare . nõnunq̃ conterere : Igitur huius Roderici & aliorum regum Gothorum peccata . tyrannides / iniustas successiones / cedes / rapinas : & alia scelera uindicare uoluit : Non enim durabilis est scelere quesitus principatus . unde noster Lucius Seneca in Tragediis. uiolata nemo imperia continuat . diu moderata durant : Cũ igitur ad perditionem & Hispanie euersionem festinarent tempora Iulianus ipse ex legatione rediens . stuprumq̧ filie comperiens . ire stimulis accenditur lingua confunditur . cor palpitat . facies ignoscit exasperantur oculi . nequaq̃ cognoscit notos superiorem non uidet . nihil nisi de uindicta cogitat ad quam properat : quare uxorem filios ac res suas ad urbem cepte in Affricã traducit : ibiq̧ habita coniuratione cum arabibus . tandem optinuit filius ipse perditionis a Miramomelino principe Affrice . ut quidã Muça princeps Affrice & alter dictus Tarif . cum Iuliano magnis arabum copiis suffulti in Hispaniam trãsirẽt : q̧bus Iulianus plurimis nequissimis

Cristianis sociatus aditum prębuit & Tarifam . Algęçirā pleraq; alia loca occuparunt . ingentēq; prędā in Affricā attulerunt.que res maiorem Muçe iterum transeundi fiduciam tribuit : Quare idem Tarif . Iuliano comitatus cum infinita multitudine arabum . secundo in Hispaniā transfectat . contra quos Rodericus Rex . sanciū nepotē suum mittit . qui uictus & interfectus est : tūc Sarraceni dilatantes potentiam suam Betbicam & Lusitaniam iā diuina indignatione animis & uiribus distitutas . sibi subiecerunt . Cumq; Rodericus Rex cognouisset stragē suorum patrie deniq; inuasionem . congregatis copiis suis arabibus se obiecit . & prope Xerittum diuersa & acerrima bella commissa sunt : In quibus ut refert Lucas Tudensis . Dccc.vi . millia arabum diuersis bellis ceciderunt : sed tandem die quadam dominica anno domini Dccc.xiiii . Iuliano & ceteris perfidis Cristianis ac Mauris fortiter dimicantibus & nouis eis copiis aduenientibus ut deo placuit franguntur acies Cristianorum & Rex Rodericus ut putatur extinctus est . nō enim nisi uestigia corone & uestium sunt reperta . Tandem Sarraceni per omnes Hispanias debachantes omnia diruerunt : Nam infra biennium principatum Hispanię obtinuerūt preter Asturias . quousq; ita dei permisit . que propter populi Cristiani peccata magisq; manus hostium pugnabat . nec solum Hispania eam diruptionem passa est : sed magna pars Gallie presertim Aquitania : Vasconia : & tota Narbonensis prouintia . In qua lingua Occitana . que olim Hispanica Gothica appellata est : Nec facile dici posse quantus illo infelici tempore seuit in Cristianos Sarracenorum gladius : Vbiq; enim per omnes Hispanias Mauri passim seuiebant etenim interficiebant fideles ut pecudes paratus erat ad cedendum gladius parati qui cederentur : Vnde Steffanus Papa interpellatus a

Rege Rodenco pro auxilio eidem ut aiunt . In hec la/
crimosa uerba scripsit . Tue excellentie litteras tristis ac/
cepi : letus relegi : quis enim inquit tam miseram terre
tue cladem non lugeat : que Barbarorum gladiis tradita
pene iam non habet qui in ea uiuat & tamen habet qui
cotidie in domino . imo pro domino moriantur : Que
omnia funesta mala unius hominis uindicte rabies in/
duxit : O infelix uindicta . que ab ipso uindicante inci/
pit & ad se uindicta retorquetur . dum primo penas in
se exigit . q̃ aliis exsoluat . O infelix ulciscendi libido que
hostis iniurias in se uindicat & suas hostibus offert ul/
ciscendas . O iterum infelix uindicandi rabies . que in
suos seuit . ut hostes liberet . suos expilat . ut hostes ditet
O infelix hominis religio que deum immortalem deserit
& sceleratum machomentum colit & fidem negat ut per/
fidiam induat . O infelix inpietas que suam patriam pro/
dit ut alienam conciliet . ac suos filios uilissima mācipia
facit . ut hostes simul & seruos . non modo liberos . sed
dominos constituat : O rursus infelix ad dulcem patriā
crudelitas . que proprios expellit ciues ut hostes inhabi/
tent . ac propinquos interimit ut exteris uitam donet .
fugat domesticos . ut admittat Barbaros . & ut paucis
agamus . O infelicissima omniū uictoria . qua qui uictor
putatur uictus euadit : Cetera huius infelicissimi Iuliani
scelera ac tante cladis & diruptionis calamitates . Rode/
ricus Toletanus sapienti . sed mesto ac lugubri stilo de/
plorat/uerum Iulianus ipse perfidissimus penas in hoc
seculo non euasit acerbiores apud inferos recepturus .
Nam ab ipsis Mauris . iuste trucidatus creditur suspi/
tionis & Cristianitatis ɩ notam fingentibus . ut uerum
sit quod propheta ait Impii consumentur ab idolis qbus
sacrificarunt . & iterum in se experiretur . quod sapiens
ait in Ecclesiastico qui uidicari uult a deo inueniet uidictā

& rursus i Ezechiele pro eo quod fecit ultionē in ydumea ut se uindicaret ulciscar & ego in eum | Sic Ieremias ait Vlciscar ultionem tuam . destruit enim deus omnem inimicum & ultorem : sed precipue in eos parata est uindicta . qui in patrie perniciem ulciscuntur . dicente propheta ulciscar in eos qui destruunt regionem suam.hinc Gregorius si ob illatas nobis contumelias inplacabiles summus . uindicte furor in nos ipsos reuertitur .& inde punimur unde alios puniri sperabamus . fuisset satius maledicto Iuliano . iniuriam contemnere q̄ in se uīdictā agere : q̄a iuxta Ambrosium . Sapientior est qui contemnit q̄ qui dolet . qui enim contemnit . quasi non sentiat ita despicit . qui autem dolet . ideo dolet quia sētit: Sed iam ad Rodericum redeamus ultimum Regē Gothorū|appellatur aūt ut putamus ultimus Rex Gothoꝝ. non q̄ Pelagius & sequentes Reges ex Gothorū genere non descendant . sed quia reges omnes ab Athanarico qui primus ex Gothis ut diximus regnauit usq̄ ad istum Rodericum solo nomine regio Gothorum appellati sunt nec enim intitulati sunt Reges Hispanię aut castelle uel legionis . sed Reges Gothoꝝ simpliciter . qui & arma atq̄ insignia deferebant . non Hispanię quidem sed gētis Gothice . aut originalis prouintię Gothice a qua processerunt . que Dacia & Nurbeia putatur in qua & Gothia est ut latius in prima parte tactū est . post Rodericū uero Pelagius & ceteri qui ei in principatu Hispanico successerunt & si ex sanguine Gothorum ut diximus descenderunt tamen non Gothorum titulis sed Hispanię . primo . Deinde legionis & Asturiarum . Rursus castelle regiis intitulationibus sunt appellati.quamq̄ substātia principatus eadem in utrisq̄ fuerit : ea igitur causa fuit cur Rodericus ultimus rex Gothorū cōmuniter appellari solet post cuius infelicem cędem & occupatas Hispanias

predicti arabes Muçe & Tarif duces Regis Miramo-
molini transfretarunt in Affricam constituentes Regem
principatus Hispanię Bellaçim filium Muçe. qui par-
uo ad modum tempore regnauit & a suis est interfectus
post illum uero regnarunt in Hispania quindecim Re-
ges infra uiginti annos. omnes enim occidebantur ab
eisdem Sarracenis usq ad principatum acabar filii la-
get. quem Sarraceni in Regem elegerunt apud Hispa-
lim. Hic Acabat astutus & solers admodum fuit. In-
uenit enim remedium. quo & principatus eius duraret &
preteritorum regum interfectores puniret. Ea enim die
qua Rex electus fuit. decreuit potius ingratus uiuere.
q̃ gratus mori. iussit enim electores ut paululum in Pa-
latio spectarent. interim uero. quibusdam sibi fidissi-
mis ad cameram uocatis. Satis inquit. quia inter hos
omnes qui me elegerunt. partialitates & discidia sunt.
& quilibet uoluit Regem ad sui uoluntatem eligere. deo
tamen placuit ut illi prudentia & consilio parentum &
amicorum meorum uota sua in me direxerũt Si igitur de
meut de ceteris Regibus disponunt. Satius mihi foret
uiuere. ut priuatus. q̃ cito Rex mori. Deliberauit itaq
eos omnes electores gladio cedere. paratis igitur licto-
ribus singulos aut binos ac binos ad se euocat & tandẽ
eos eadem hora numero tre centos interficit quo facto ce-
teri de regno perriti fuere necin eum conspirarunt.
Regnauit autem longo tẽpore & plurimas clades Cristi-
anis intulit: Tempore Roderici prefati. sedit in Cathe-
dra Petri Constantinus secundus qui ex laico factus est
presbiter & tandem per tyrannicam ambitionem papa
tus inuasor fuit secundum Martinum. Sed tandem a
fidelibus oculis priuatur. Sedit etiam post eum Steffa
nus tercius. Hic ex Gallia & Italia conuocata synodo.
omnia a Constantino predecessore ordinata deordinauit

Et omnes per eum ordinatos degradauit. huius Pontificis tempore ut refert Sicardus. In partibus Ligurię uir magnę sanctitatis Boadinus nomine Floruit qui sępe futura predixit: absentia quoq; quasi presentia nūtiabat. Nam cum Rex Luprandus uenaretur in silua; alter ex familiaribus putans ceruum percutere: nepotem Regis Anfusum nomine sagitta sauciauit. quem cum Rex unice diligeret: sancto uiro recomisit. ille uero ad Regis seruitorem ait. scito quid Rex optat: sed hac hora puer obit in Cristo. significa ergo Regi magis sibi proficiet mortuus q̄ uiuus. Rex itaq; licet doluerit de obitu nepotis: tamen sustinuit equo animo deo gratias agens q̄ suo tempore uir dei spiritu prophecie lustraretur. Eo denique tempore sedit in Imperio Philipus secundus qui ut diximus Iustinianum Imperatorem iugulans Imperauit annis duobus. parum uero post eundem Philipū Anastasius Imperator secundus qui & Arthemius dictus est oculis & Imperio priuauit. Hic secundum Martinum & Vincentium hereticus & nequissimus fuit: omnesq; picturas & imagines ab ecclesiis precepit abradi: propter quod Romani imaginem ciuitatis ipsius recipere noluerunt.

¶ Explicit Secunda Pars

[illegible] pars tercia [illegible] Hispanie [illegible] In qua Regū [illegible] successiones & successus ac clara [illegible] enarrantur compendio incipiendo a [illegible] in Hispania regnauit [illegible] continuantur [illegible] tertium [illegible] lucro [illegible] antiquorum Romanorum [illegible] orum

Preparatio & introductio [illegible] que in hac tertia parte [illegible]

IN SVPERIORIBVS HVIVS HIStorię partibus ex multis pauca cōplectētes de salubritate aure Hispanice eiusq; terre feracitate . auri denicq; argenti ceterorumq; Metallorū diuiciis & ubertate . nec non gentis fide religione . strenuitate amicitia & humanitate breui egimus . Sitū rursus & eiusdem preclare prouintię descriptionem respectu aliarum orbis nationū : Sed & prouintiaꝝ sub ea cōtentarum succincte contexuimus : Postremo regnoꝝ in ea erectorum originem : tempora . diuisiones & uniones summatim ostendimus : Verum quia inter cetera que fideliter retulimus ysidorum . Lucam . Tudensem . Rodericum denicq; Toletanum Historiographos clarissimos sequentes . id constāter diximus quoniam ab Athanarico qui & Gothis primus in Hispania regnauit . Henricus quartus Rex Castelle & legionis modernus . lxxxii . gradibus condēcq; successionibus per rectas lineas distat quarum successionū . gradus . xlv . numerātur supputādo

quem libet Regem pro una successione siue gradu incipiendo a Pelagio . qui primus regnauit post infelicem calamitatem miseramque Hispanię cladem . peccatis populi Cristiani diuinitus permissam uertus iuste inflictam. qua omnes fere Hispanię & nõ parua Gallię pars sub machometi seruitute miserabiliter subacte fuerunt . usque ad Henricum quartũ predictũ nunc feliciter regnantem : ueridica computatione constat quia predicte . lxxii . successiones totidemque regnandi gradus infra eandem familiam continuati fuerunt . intra eandem stirpẽ eandem denique domum. idemque genus nec in eodẽ Hispanię principatu alterius extranee familie interpolatio inuenta est . que res in nullo ceterarum orbis nationum principatu alterius reperitur facile potest : dignum duximus sub quodam epilogo omnes reges eorumque successiones & regnandi ordines illorum successus & clariora gesta a Pelagio predicto usque ad inclitum Fernandũ tertiũ qui uandaliam & Bethicam a Mauris recuperauit breuissime recensere Rursus pro maiore historie ornamento aliqua preclara gesta ac similia exempla & memorabilia dicta & facta inseremus . tam ex sacra scriptura q̃ ex ueterũ Romanorum & Grecorum annalibus addentes insuper quedam moralia documẽta rerum narrationi congruentia : Latiorem rerũ Hispanarum narrationem historię Roderici Toletani relinquentes : qui res Hispanicas usque ad fernandũ predictum inclusiue sapienti & graui stilo perstrinxit . Deinde paulo extensius subsequentium post predictũ Fernandum in Hispaniis regnantiũ generationes successiones . & regnandi ordines . necnon successus & clariora gesta describemus .

Incipiunt Capitula tercie partis

¶ Capitulum primũ de Pelagio primo Rege in Hispania

Capitulum.xxvii. de nobilitate & exstrenuitate Roderici de Biuar cidi appellati & de uictoriis & preclariis gestis suis & quomodo a Mauris recuperauit Valentiam
Capitulum uicesimũ octauũ de Sancio.ii. qui.xxvii. loco post cladẽ Hispanię regnauit & de gestis tẽpore suo
Capitulum.xxix. de Alfonso sexto qui.xxviii. loco post cladem Hispanię regnauit. & quomodo ab isto incepit regnũ Portugalie & de preclaris uirtutibus & gestis eius
Capitulum.xxx. de Geloyra & Vrraca filiabus Alfonsi sexti & de prole earum. & quomodo Alfonsus Rex Aragonum eandem Vrracam duxit uxorem. & de illius impudicitia. & qualiter uterq̃ coniunx propter irreuerẽtiã ecclesię pessima morte obierunt & quomodo Aragonenses quẽdã petrũ a se in regẽ electũ regno priuarũt & Ramirũ monachum erexerũt & de his que propterea acciderunt
Capitulum.xxxi. de Alfonso septimo intitulato imperatore qui.xxxi. loco post cladem regnauit & quomodo regna iterum diuisit & de clarissimis gestis suis
Capitulum.xxxii. de Sancio tercio desiderato appellato qui post irruptionem Hispanię.xxx. loco regnauit & de uirtutibus & gestis suis
Capitulũ.xxxiii. de Fernando secũdo qui post cladem Hispanię.xxxi. loco regnauit in legione & frater eius Sancius in castella
Capitulum.xxxiiii. de Alfonso octauo qui post cladẽ Hispanię tricesimosecundo loco regnauit & de clarissima eius prole & bellis & uictoriis suo tempore occurrẽtibus
Capitulum.xxxv. de gloriosissima uictoria Alfonsi.viii. contra Sarracenos in famoso bello nauiũ tolose. & quomodo crux Cristi uisibiliter opem Cristianis tulit. & de innumera multitudine Mauroꝝ qui occubuerũt inserũtur etiam ingentes copie eorum qui ceciderunt in nonnullis bellis exterarum nationum

¶ Capitulum tricesimũsextum de his que acciderunt Regi Alfonso octauo post famosum bellum prope naues tolose & de ciuitatibus & locis que acquisiuit & preclaro facinore habito circa arcem de ꝯorita & de obitu eiusdẽ alfōsi
¶ Capitulũ . xxxvii . de Alfonso nono qui post destructionem Hispanię . xxxiii . loco regnauit & quomodo in isto Alfonso iterum regna fuerunt unita
¶ Capitulum . xxxviii . de Henrico primo qui post cladem Hispanię xxxiiii . loco regnauit & de tẽpestiua eius morte
¶ Capitulum . xxxviiii de gloriosissimo Rege Fernando q post cladem Hispanię . xxxv . regnauit in castella & legione & qualiter in eius persona utrũq regnũ fuit unitũ & quomodo Bethicam totam recuperauit & de uictoriis & clarissimis eius operibus
¶ Capitulũ . xl . de nonnullis incidentibus dignis relatu que huius Fernandi tempore occurerũt & de ortu pestifere parcialitatis in Italia . uidelicet guelforũ & gebelinorũ & quomodo Fernãdi tẽpore . per Iacobũ Regẽ Aragonum .maiorica & insulę Baleares lucro fidei acreuerũt & de felici obitu Fernandi & de diuisione in imperio & qualiter in discordia electus est . Alfonsus . x . filius huius Fernãdi .

¶ Capitulũ primũ de Pelagio primo Rege in Hispania post eius cladẽ & desolatiõe a Mauris & de genealogia eius & Regibus Gothorum & de gestis suo tempore

PELAGIVS primus Rex Hispanię fuit post eius cladem & . xxxvii . ab Athanarico primo Rege Gothoꝝ incepit regnare anno domini : Dccxii.regnauit annis . xx . hic ut historię perhibent . filius Theofredi fuisse creditur . ipse uero Theofredus filius extitit recesuindi Regis Gothoꝝ . qui fuit pulsus in exiliũ per Egiçã patrẽ Vitiçe.& hic Theofredus pater fuit Regis Roderici

& per cõsequẽs Pelagius fuit frater Roderici ultimi Regis
Gothorũ: Alii historiografi aiũt Pelagiũ ipsũ fuisse filiũ
Fafille ducis Cãtabrie . oẽs tamẽ concordãt Pelagiũ per
rectã lineã a Regibus Gothoꝝ descendisse: Adde quia
Alfõsus dictus Catholicus filius Petri ducis Cãtabrie :
Ex progenie gloriosissimi pricipis Recaredi Regis Go/
thoꝝ . gener fuit Pelagii . quo fit ut ex omni successione .
Pelagius & ab eo descẽdẽtes ueꝝ Hispanię pricipatum
obtinuerũt: hic igitur Pelagius primus post cladẽ hispanię
pricipatũ in ea tenuit . saltẽ iure licet nõ plene defacto ut
dictũ est.tũ quia in eo uno represẽtabatur ius & successio
pricipatus hispanię: ceteris Regibus Gothoꝝ & preserti
Roderico fratre mortuis atq; cęsis tũ quia ut ait Roderi/
cus in cronica sua populi cristianoꝝ q in asturiis latitabãt
in qbus residebat ius eligẽdi pricipẽ . eundẽ Pelagiũ in
pricipẽ elegerũt . q̃q̃ illa electio . fuit q̃si quedã iuris cõti/
nuatio potius q̃ noui dominii assũpptio . Hic Pelagius di/
uina pietate preseruatus creditur ut miseras Hispanias
peccatis Cristiani populi afflictas . & pene euersas restau/
raret . ne inclite gentis Gothice lucerna in orbe penitus
extingueretur . ut de roboã legimus quẽ ob merita dauid &
patrũ suoꝝ deus in regno iuda preseruauit : postq̃ igitur
apud Asturias latuit diuino cõfortatus auxilio . paucoꝝ
Catholicoꝝ copia fretus . Mauros qbus ũdiq; circũseptus
erat. paulatĩ insequtur : tãdẽ eo magis respirãs . incredibilia
& plusq̃ humana bella gessit adeo ut paucis interiectis ãnis
nõ mediocrẽ terraꝝ perditarũ partẽ iuuante domino recu/
perauit . Hic recte primus liberator & patrię instaurator di/
cendus ymo lustrandus est . huic sacerrimo principi cedat
Romanus Camillus.qui ut aiũt Romã captã agallis libera/
uit . Cedat & quintus Fabius . M . q Imperiũ Italię Ro/
manis restituit ac sępe cõseruauit . Hamilchar quoq; sileat
pater Hanibalis . q Imperium Carthaginensibus restituit

Pelopidas item q tyrãnos ex urbe Thebaꝝ expulit. Brutus denicꝗ q Tarqnũ Regẽ superbũ a patria ignominiose de-iecit. Sed & Dion Siracusanus q patriã a manibus Dionisii tyrãni liberauit: Trasibulus quoqꝫ Pelagio inferior est .licet Athenas patriã a.xxx.tyrãnis liberauit & Themistocles q Greciã a manibus Persaꝝ tutatus est: Pelagius igitur de quo sermo est.postq̃ magnã Hispanię obtinuit partẽ. cõtra Mauros ĩgẽtia bella deuicit & de cetero successores sui nõ fuerũt intitulati Reges Gothoꝝ. sed Reges legionis & as-turiarũ. Genuit duos filios Fafillã q post eum regnauit & Ormisebã reginã uxorẽ Alfõsi Regis Catholici: Hoc tẽpore sedebat Romę Gregorius Papa.ii. In Imperio Anastasius & post eũ Theodosius .iii. hic Anastasius nequissimus fuit q Philippũ Imperatorẽ predecessorẽ suũ iugulauit. Theodo-sius uero Anastasiũ deposuit & fecit presbiterũ ordinari. hic gesta.vi.synodoꝝ fecit describi. tãdẽ a Leone Papa depositus clericus effectus in pace quieuit

Capitulũ.ii. de Fafilla .ii. Rege Hispanię post dictã cladẽ & de gestis suo tẽpore

AFILLA filius Pelagii .ii. Rex fuit in principatu Hispanię post illius cladem & .xxxix. ab Athanarico primo Rege Gothoꝝ. ĩcepit regnare ãno domini. Dccxxx. regnauit ãnis .ii. hic magnus uenator fuit & a quodã urso quẽ ĩsequebatur occisus: nõ parua dementia est sese periculis exponere: cũ necesse nõ sit: maxime uero cũ feris uolũtarie cõtẽdere: ut de Adonide legimus ab apro ĩterfecto & Atis Cresi filio q Adrasti hospitis hasta trãsfigitur, dũ aprũ petit q eni feras ĩseqtur dignũ uidetur ut a feris ledatur. fera eni bestia se natura tuetur cũ persequẽtẽ ferit. homo uero cõtra naturã agit cũ bestiã nõ ledẽtẽ persequtur. Cuius tẽpore Gre-gorius.iii. Romę sedebat: In iperio uero Leo .iii. quo tẽpore Sarraceni Cõstãtinopoli obsederũt & plurima dãna ĩtule-rũt: huic Leoni Imperatori successit filius eius Cõstãtinus .v.

Capi. iii. de Alfōso prīo dicto catholico.iii.rege post cladē hispaniȩ & de eius genealogia & gestis

LFONSVS primus dictus catholicus.iii.rex fuit ī principatu hispaniȩ.post eius irruptionē.xl.uero ab athanarico prīo rege Gothoꝝ.regnauit.xix.ānis.hic gener Pelagii ex regū Gothoꝝ genere descēdens.fuit enī ipse Alfōsus filius Petri ducis Cātabrie de genere Recharedi gloriosi Regis Gothoꝝ.q āte cladē Hispaniȩ heresim Arrianā extirpauit: ueluti enī fide & opera cōstātini magni in.vi.synodo precisa ē heresis Manicheoꝝ.in oriēte:sic in occidēte eadē religiōe & fide.Alfōsus Arrianā heresim extirpauit.In Italia uero gratianū cesarē heresim extirpasse legimus & ad rectā fidē perduxisse.q libros beati Ambrosii cōtra eādē heresim ab omnibus recipi obtinuit: Incepit aūt regnare āno domini. Dccxxxi. dictus est Catholicus.quia fidei documēta obseruabat. Hic in oī parte Hispaniȩ multa oppida & castra obtinuit a Mauris. Deinde Astoricā.rursus legionē ubi sedē regiā posuit.Cāpos etiā Gothicos & plurima castra ī castella deuicit. Sed qd hec minima cōmemoramus.fuit gloriosissimus & uictoriosissimus nā igētes uictorias cōtra Sarracenos obtinuit. & plurimas prouincias ciuitates & oppida a Mauris occupata mira animositate lucro fidei adiecit.īter cetera recuperauit portū/bracchā uiseū/in Portugallia/deīde Beiar:ledesma:çamorā:salamācā: Simācas/duēnas/Saldanā/mirādā/Segobiā/Curugnā:In Galitia:rrāsmierā/Garnicā:& prouītiā Bardulie que nūc castella uetus appellatur.ordunā: uiscaiā: bitoriā:pāpilonā & nauarrā/Pācoruo:& q̄si usq ad mōtes pyreneos. deīde Alfōsus re & noīe Catholicus oēs ecclesias a Mauris destructas reparauit.qbus calices & ornamēta donauit. Merito igitur hic excellētissimus rex post irruptionē Hispaniȩ ac post Pelagiū. ii. instaurator patriȩ recte dici potest.ut alter Camillus Romanus q urbē a Gallis obsessā liberauit etiā illos recipiētes aurū pro tributo expulit & adepta libertate uocatus ē alter Romulus ut ait Liuius. Rursus idē Alfōsus ut alter Iosue amissa patrū suorū hereditate ut scriptura cōmemorat expugnauit īsurgētes

hostes ut cōsequeretur hereditatē perditā.īuocauit altissimū & ipugnauit īimicos ūdiq; & ut alter Natā ornauit tēpla usq; ad cōsumationē uitę ut laudarēt sacerdotes nomē sāctū domini: Denicq; Alfōsus ipse tā feruētissimi zeli fuit ad augēdā remp. Cristianā:ut sepe dissimulato habitu castra mauroꝝ explorare.q plerūq; cognitus fuit.sed mira strenuitate euasit.imitatus mutiū sceuolāq obsessa urbe porsena a rege etruscoꝝ iuit ī castra regis ut eū īterficeret.loco cuius occidit secretariū. Captus igitur & ad regē ductus cōstāti aīmo affirmauit peccasse.quia regē occidere decreuerat.manūq; in igne positā cōbussit.q aīmi cōstātia rex ab obsidiōe recessit:sed iā regis Alfōsi prolē referamus. Igitur ipse Alfōsus ex filia Pelagii genuit Froilā & Aureliū.q regnauerūt post eū successiue.genuit & Egmadam que fuit uxor Silonis.& propter eā regnauit.& Ilmaraū patrē ueremūdi regis & maure gatū ex cōcubina: Incepit regnare āno domini.Dccxxxi.fuit piissimus & deo & hoībus dilectus Suo tēpore sedit Romę zachanas.pp. In īperio Cōstātinus.v. hic fuit patre peior quia sacrificia demonibus īmolauit.tandē pessimi īcēdii plaga percutitur.& clamās adhuc uiuus igni simul inextiguibili traditus miserabiliter moritur.

Ca. iiii. de Froila prīo q.iiii.loco post cladē hispanię regnauit & de eius genealogia & gestis.

FROILA huius noīs primus Alfōsi filius .iiii. rex fuit post Pelagiū sed.xli.post athanaricū primū regē Gothorū: Incepit regnare āno domini. Dcclii.regnauit ānis.xiii. hic cōtra Sarracenos galeciā īfestātes bella felicia egit. Liiii.milibus arabū cęsis.a qbus ditissima spolia & diuitias cōsecutus est. maiorē certe inea re laudē cōsecutus:quā cesar q totidē Galloꝝ: Item quā marius q cimbroꝝ multa milia imperādi gratia occidit. Cū hic religionis nō ābitionis causa hoc fecerit. nauarros rebellātes īuasit: Vascones īfestos subdidit: tādē in asturiis ab Aurelio fratre suo īiuste regnādi gratia propriis manibus occiditur: Ideq; frater filiū īterfecti fratris noīe Veremūdū q̄si pro satisfactione adoptauit: Imitatus ptolomeū q teste Valerio menesitē filiū suū quē ex cleopatra eadē sorore sua &

uxore sustulerat opriã spe puerũ in cõspectu suo occadi iussit necea seuitia cõtẽtus: capud manus & pedes eius abscisos manibus cõtrectauit. naribusq̧ applicãs: dicebat: optīe olere filiũ hostẽq̧ occisũ. Tãdẽ mẽbra ipsa īcisa clamide coperta pro munere natalitio matri suę misit: demũ tãtũ flagitiũ arbitrãs beneficio delere alterũ filiũ parti regni prefecit similis regnãdi cupiditas Romulũ: atreũ: polinicẽ: ad tale facinus īpulit. Ferũt hispanorũ ãnalia quẽdã ueterãꝝ militẽ dixisse Alfõso Catholico patri huius Froile: ut modũ daret in successione regni. uidebat enī aureliũ oẽ periculũ subiturũ regnãdi gratia. Ad quẽ Alfõsus uerba magni Alexãdri retulit. ut ait quītus Curcius designãs enī Froilã. nefas īqt est forti uiro aliũ q̃ uirũ fortẽ succedere aut tãti regni opes aliis q̃ fortibus & probatis uiris reliqui & subdit talẽ qppe uobis in regno dimitto. sed futuri periculi timorẽ nõ aufero. Tẽpore suo in cathedra Petri sedebat Stephanus. ii. In īperio Cõstãtinus. vi. cũ filio Leone. iiii. Hic Leo cupiditate ductus a crucifixo cuiusdã ecclesię coronã habentẽ lapides preciosos asportauit. Cũ igitur eãdẽ coronã in capite portaret exierũt lapides & gẽme. Ipseq̧ febre mortuus est post quẽ deuenit īperiũ in manus uxoris Hirene dicte & Cõstãtini filii secũdũ Sicardum.

Ca. v: de Aurelio. v. Rege Hispanie post cladẽ.

VRELIVS filius Alfõsi catholici. v. loco regnauit post cladẽ Hispanię sed. xlii. Rex fuit ab Athanarico prīo rege Gothoꝝ regnauit ãnis sex. hic post īterfectionẽ fratris sui cępit regnare ãno domini. Dcclxvi. huius Aurelii tẽpore serui per oẽs Hispanias cõtra dominos surrexerũt. sed Aurelii industria uerberati in pristinã seruitutẽ sũt redacti: uoluerũt enī imitari scythas de qbus Herodotus ait quia cũ persequerẽtur gẽtes Cimerias Asiã īgressi sũt & Medos īperio eiecerũt quod xxviii. ãnis tenuere reuersi itaq̧ in patriã īueuerũt uxores inpatiẽtia libidinis cũ seruis cõcubuisse: quare opus fuit: ut serui cõtra dominos arma summerẽt. q superari nõ potuerũt. nisi

domini eos uerberibus nõ gladiis cõprimerẽt . fuerũtq; eiecti cũ prole extra patriã : Ex his originẽ ducũt populi q appellãtur Sindi: De qbus Valerius Flaccus ait degenerescq; ruũt Sĩdi glomerãtq; paterno crimine nũc etiã metuẽtes uerbera turmas hac de causa scythe quoscũq; capiũt seruos occidũt: sic & ĩ Sicilia ĩgẽs seditio seruilis insurrexit cõtra dominos plusq̃.xxx.milia quoꝝ ĩsolẽtiã Fuluius & Rutilius represserũt. & teste Iustino. xx.milia ex eis trucidarũt . In Miturnis uero . cccel. serui in cruce suspẽsi fuere|apud Suesã quoq;.iiii.milia seruoꝝ tumultuãtiũ a. Q . Metello & Gneo Seruilio oppressa sũt. Regnante aũt eodẽ Aurelio. sedebat romę Paulus primus ĩ ĩpeno Leo.iiii.

Capi . vi de Silo . vi . Rege Hispanię post cladẽ .

ILO frater Aurelii gener Alfõsi Catholici post Aurelii obitũ.vi.loco regnauit post pelagiũ. sed post Athanaricũ primũ Regẽ Gothoꝝ.xliii.loco regnũ suscepit. regnauit ãnis viii . hic uxorẽ duxit Odisindã sororẽ regis Froile . & Alfõsi filiã: propter quã regnũ simul & pacẽ obtinuit|nuptię eñi sępe ex Regia stirpe cõciliãt regnũ ut olim accidit multis Regibus Syrię Macedonię & totius orbis : Incepit aũt regnare ãno domini. Dcc.lxxii. hic pacẽ ignobilẽ|firmauit cũ arabibus sed tãdẽ male ei fuit obseruata. ut in eo uerificaretur: quia qui turpẽ pacẽ cõficit honestum bellũ patitur : In penam quidem perniciose pacis . iusto dei iuditio graue bellum & improuisum a Mauris sustinuit . ut de eo propheta dicere uisus sit : decepisti populum tuum . dicens Pax erit uobis & ecce gladius : & iterum Curabant contricionem populi cum ignominia & dixerunt pax & nõ est pax|tandem correctus de turpi pace . utiliter postea cõtra Mauros bellauit . Deniq; Galeciam rebellantem domuit . Eo tempore sedit in Cathedra Petri Constãtinus secundus natione Romaus|& Stephanus natione Syrus . In Imperio prefuit Constantinus septimus

hic Constantinus cum matre sua Hierene nomine imperauit annis . x . quorum tempore congregata est Nicena synodus . cccl . patrum . Hic Constantinus matrē priuat imperio & solus imperat ut Ninus iunior matrem Semiramim regno Babilonie . Ipsa uero Hierene mater erepto sibi imperio rancore stimulata Constantinum filium exoculans . uita & imperio priuat & sola tribus annis imperat . Hanc Hierenē quia Carolo nubere uoluit greci in monasteriū intruserūt & Nichoforū imperatorē elegerūt

Capitulum . vii . de Mauregato septimo rege Hispanie post eius cladē & de gestis suo tēpore

AVREGATVS Alfonsi catholici naturalis filius Silone defuncto per tyrannidē regnū occupat: nam Sarracenis cōfederatus eorum auxilio fretus regnum optinuit: & sic numeratur . vii . rex a Pelagio primo rege post cladem Hispanie sed . xliiii . ab Athanarico primo rege Gothorum . regnauit annis tribus . Hic Mauregatus Pseudo Philippo similis fuit: qui licet spurius: regnum tamē per tyrannidem occupare conatus est. Alfonso catholico patri suo ualde dissimilis: ille enim talis fuit ut nullus clarioribus uiris fuerit deditior: iste uero nullus turpioribus coniunctior . Illo nullus principum melior: isto nullus hostis deterior . illo nullus principū suo tempore castior . isto nullus uoluptatibus inclinatior . illo nullus liberalior . isto nullus rapacitate auarior . illo nullus animosior: isto nullus timidior: ipse enim quadā animi malicie in dei offensam ut Sarracenis placeret: certas uirgines pro tributo annuatim mittebat . qua de re deo & hominibus ingratus est . & in quinto anno regni prauus in prauia astune prouintia mortuus & sepultus est . Cum enim uariis uoluptatibus & deliciis deditus

foret : euenit ut ignauus imbecillis ac pusillanimis euaderet . Nã qui tam turpibus seruiebat uitiis . necesse erat tam turpia tributa prestaret . Scriptũ est enim per sapientẽ manus fortium dominabitur . quę autem remissa fuerit seruiet ignobiliter : hoc est certe illud funestum tributum de quo Hieremias propheta lamẽtabatur inquiens contrite sunt uirgines populi mei & sequitur quis audiuit talia horribilia ! & iterum uirgines eius squalide oppresse : amaritudine . Nec aliud tributũ deplorabat Ieremias . audite īquit obsecro uniuersi populi & uidete dolorẽ meũ . Virgines mee abierunt in captiuitatẽ inimicorũ suorum Eo tẽpore sedebat : Romę Adrianus primus : In imperio Nicephorus cesar . hic imperauit apud Constantinopolĩ ãnis . ix . & post eũ Stauratius filius eius secundũ Sicardũ

Capitulum . viii . d . Veremũdo primo qui . viii loco in Hispania regnauit post cladem & de gestis suo tempore

EREMVNDVS huius nominis primus . filius Bilmarai filii Alfonsi regis catholici fuit . viii . rex a Pelagio ab Athanarico primo rege Gothorũ . xlv hic regnare incepit . Anno domini . dcclxxxiii . regnauit ãnis duobus . Hic Mauregato mortuo in regẽ assumitur . Fuit magnanimus . recolens tamen ordinẽ diaconatus suscepisse . regno sponte cessit post duos annos . & consobrinũ suũ Alfonsum qui ad Nauarros cõfugerat in regno substituit successorẽ . relicta uxore sua in religione Ex qua duos filios susceperat Ramirũ postea regẽ effectũ & Garsiam : Hic Veremundus imperatorem Lotharium imitatus est . qui partito inter filios regno . seculo renũtiauit . ut ante animo conceperat & monachus effectus est . magisq; orationibus suis quam filiorum armis regno

profuit

Imitatus est deniq Lycurgum qui filio fratris . facto ad-ulto regnū restituit : hoc tempore sedebat Romę . Papa Leo . iii . in imperio Michael apud Cōstantinopoli ānis duobus . huius imperatoris & duorum prędecessorum uidelicet Nichofori & Stauratii imperium orientale ut inquit Sicardus ad nihilum reddatus est .

Capitulum . ix . de Alfonso . ii . cognominato casto qui fuit . ix . rex post Hispanie desolationē & de gestis suo tempore .

LFONSUS . ii . cognominatus castus filius regis Froile filii Alfonsi catholici . Incepit regnare Anno domini . dcccv . hic . ix . rex fuit a Pelagio primo rege Gothorum post cladē Hispanie . fet . xlvi . ab Athanarico primo rege Gothorū regnauit ānis . xli . Sobrius autē & pudicus admodū fuit pius & humilis ideo recte nomē casti sortitus est : quare deus ei precipuas contulit uictorias : quia scriptum est uir humilis loquetur uictorias . Nam magna arabum multitudo asturias ingressa est quā Alfonsus deo duce prostrauit . lxx . milibus arabū cesis edificator fuit precipuus ecclesiarū iter quas ouetēn . & Astoricēn . cōstruxit & dotauit . & ut cultus dei augeretur plurimū fuit sollicitus . quare auxit deus domū & regnū suum : gratissima est enim deo templorū edificatio & reparatio . Nam ut sacra scriptura cōmemorat . Abrahā qprimū edificauit in terra Cham altare domino . illico audire meruit . tibi & semini tuo dabo terrā hanc Sed & Salomon quia prius edificauit domum dei . q palaciū regiū : auxit deus regnū suū & siluerūt corā eo oēs inimici eius . Demū hic Alfonsus Gothorum pristinam gloriā pene extinctā ad hominū memoriā reduxit . & ad eandem ecclesiam Ouetēn . reliquias sanctas ex Toleto &

aliis partibus honorifice transportauit. Hic rursus ut a multis fertur: uicit Carolum magnũ regem Francorum & Rolandum: & ceteros a seculo famosos dictos pares apud montes Pyreneos in ualle quę hodie: hospita uallis dicitur. Iste Alfonsus religione & pietate Constantinum magnũ imitatus fuit. Numã Pompiliũ superans: nec mirum si exteriores deuicit hostes: qui interiores supera/uit: carnẽ uidelicet ad libidines prouocantẽ. Nam Hye/ronymo teste Iudith castitas hostem Olofernem uincere meruit: quę seuissimũ sui hostem superare potuit. Hoc tẽ/pore sedit Romę Stephanus. iiii. & Pascasius & Euge/nius: in imperio Carolus magnus filius Pipini. ii. hic Carolus fuit coronatus a Leone papa. iii. in Basilica san/cti Petri. Cum regnasset super Francos annis. xxxiii. hic primus Francorũ romanis imperauit annis. xiiii. & cum Michaele & Nichoforo imperatõribus apud Constã/tinopolim cõcordauit: & inuicẽ se iuuarent & fratres ap/pellarẽtur: & gręcus imperator haberet orientem Caro/lus uero & successores occidentem.

Capitulum. x. de Ramiro primo qui fuit. x. rex post Hispanię cladem & de gestis suo tempore

AMIRVS huius nominis primus filius Vere/mũdi regis prędicti. x. rex fuit a Pelagio sed. xlvii ab Athanarico primo rege Gothorum: regnauit annis sex mensibus. ix. Incepit autẽ regnare Anno do/mini. dcccxxiii. hic dum in castella pro accipiẽda uxore morã traxisset. quidã Nepotianus comes palatinus tẽp/tauit regnum occupare: cui Ramirus festina & armata manu restitit & tandẽ eum fugauit: quẽ iterũ bello cępit & in monasterio uitam finire fecit. Hic Ramirus adeo dilexit Garsiam infantẽ fratrem suum propter uirtutes &

menta sua . ut eum secū conregnare fecit & ita cuncta gu/
bernabat ut Ramirus inter quos fuit singularis unitas :
Nec unq̄ audita est scintilla discordię . Suo etiā tempore
gens Normānorū in numera littoribus Galitię applicuit
cui Ramirus occurrit : & cum eis conflixit . Tandem .
lxx . nauibus Normānorū succensis & copiis eius fusis .
qui euaserunt inglorii abierūt : iustus est enim deus : cui
ysaya teste ingrata est omnis uiolenta prędatio & ut ait
Iob iudicat opera & scelera aliena occupantiū : quia dig/
num est ut propriis careat qui aliena rapere conatur : ut
illud prophete . in se experiatur . ue qui deprędaris quia
deprędaberis . Hic felix rex cum Sarracenis apud Cala/
gurrā decertauit : in quo bello sanctus Iacobus apparuit :
& cęsa sunt multa milia Arabū & Calagurra cum adia/
centibus partibus in deditionē Ramiri deuenit . bello in/
quam apparuit sanctus Iacobus . nō ficte ut olim de ca/
store & poluce finxere Romani . merētur catholici princi/
pes diuina auxilia . cum infideles persecūtur çelo ampli/
andi legē dei . nō augēdi regna tēporalia . Sic Machabei
pro lege dei sui certantes contra Thimotheum . uisus est
sensibiliter de celo . uir dei : iudeis auxilia prębēs & iudā
incolumem seruans : & iterum contra Lisiam apparuit
sanctus dei de celo in ueste candida bastam contra hostes
uibrans : tandem obiit Ramirus in domino . Tempore
huius regis pręfuit : sedi Romane . Valentinus deinde
Gregorius . iiii . in imperio sedit Lodouicus primus cog/
nomento pius Caroli magni filius . Hic fuit natura ipsa
clemētissimus ideo uocatus est pius imperauit ānis . xxvi

Capitulū xi . de Ordonio primo qui in Hispania
xi . loco regnauit post eius cladem & de gestis suo
tempore

RDONIVS Ramiri filius regnauit Anno domini. dcccxxvii. & fuit. xi. rex a Pelagio ab Athanarico uero primo rege Gothorũ. xlviii. regnauit annis. x. Hic genuit quinq̃ filios. Alfonsum. Veremũdum. Numiũ. Ordoniũ & Froilã. Hic aduersus Vascones rebellantes exercitũ congregauit. quo simul & patriã subiugauit. quã paululũ seuere rexit. Regẽ quendã iuda imitatus qui populũ Edon rebellãtem & ne ei foret subiectus summopere conantẽ graui seruitute afflixit. dignũ iudicãs ut qui humanitatis dulcedinẽ. non sapiũt. acerbitatis pocula degustẽt: hic Ordonius in reditu Arabes inuenit patriã depopulãtes. quos uicit atq̃ fugauit: & iterũ Muçã principẽ Sarracenorũ. patriã infestantẽ deuicit. x. milibus militaribus cęsis. & Lupus filius Muçe qui in Toleto pricipabatur Ordonio se subiecit. hic Cauriã Salamanticã recuperauit: huius Ordonii tẽpore sedit Romę Seruius: in imperio Lotharius huius nominis primus Lodouici filius qui solus imperare temptauit. Sed fratres eius Carolus & Lodouicus cõtra eum insurgũt. & magna utrinq̃ strage secuta pax initur. Nã regno diuiso Carolus in Frantia. Ludouicus in Germania. Lotharius uero qui maior natu erat. tenuit Italiã & eã partem Frantie quę dicitur Lothoringia ab eodẽ Lothario sic dicta. Deinde Lotharius seculo ab renuntiato habitũ monachalem suscepit & regnum filiis diuisit.

¶Capitulũ. xii. de Alfonso cognominato magno qui. xii. fuit post illius cladẽ & gestis suo tẽpore

LFONSVS huius nominis. iii. cognominatus magnus. filius Ordonii. xii. rex fuit a Pelagio: ab Athanarico uero. xlix. incepit autem regnare Anno domini. dcccxxxiii. regnauit annis. xl. genuit

quatuor filios: Garsiam Ordoniū & Froilam. & hii tres successiue regnarūt: genuit & Gundisaluū archidiaconū ouetensem. Contra Sarracenos uictoriosus fuit: & plurimi sibi loca subiecit. Inter cętera subiugauit Alabā. Colimbriā cępit atq; uiseum & alias urbes in Portugalia & catholicos terminos dilatauit. Hic amator fuit pietatis & iustitię & bella cōtra Arabes assiduo gessit. & Galliā Gothicā & populos Vasconū & Nauarrorū non paruas terras quas Arabes detinebāt flāma & cędibus coartauit ecclesias plurimas edificauit: Constantinum & plurimos christianissimos imitatus. qui firmamētū imperii in religione & fide collocarūt: quod & gentiles cęsares egerūt: falsos deos colētes: illi enim teste Valerio ita se humanarum rerū comertia gentiūq; cuncta imperia se obtinere existimarūt si diuine potentię bene atq; constāter fuissent famulati. Tandē hic Alfonsus filiū Garsiā sibi recōciliauit: & cōtra Arabes eum misit. qui. xii. milia cecidit. Hic pricéps Alfōsus & si catholicus & animosus fuerit: crudelitate tamē simul & īgratitudine nō caruit. quēdā ex regibus israhel. imitatus de quo scriptura commemorat quia pietatē & religionē sua crudelitate maculauit. Nam Veremūdū Nūniū Ordoniū & Froilā fratres suos oculis priuauit: quia ut fertur in eius necē cōspirabāt. Sub hoc Alfonso militauit: extrenuus ac nominatissimus miles Bernardus de Carpio. Cuius ad regē fides ac ad parētes pietas. & clarissimarū uictoriaꝝ fęlicitas. nulla obliuione delebitur. Huius Bernardi patrē nomine Sandias Comitē uirum prępstantissimū. Rex Alfonsus quorūdam emulorū suoꝝ suggestione captiuauit: tanq̄ parum sibi fidum. Nam teste Emilio probo est hoc cōmune uitium apud magnos principes liberasq; ciuitates. Vt inuidia glorię Comes sit: & libenter his detrahūt quos uirtute eminere altius uident. Tanta enim erat patris & filii in

rebus bellicis & omnium uirtutum genere prestantia ut
ceteri magnates equo animo eum non intuerentur . quare
regi de eis obloquebātur . Bernardus igitur sepe regem
suppliciter exorauit : ut eius genitorē libertati donaret :
nec inuidis suis aures daret : id etiā expetebāt ingentia
patris & nati obsequia eidem regi prestita : Illud precipue
quo idem rex fidei Bernardi exploratissimū argumentū
agnouit . Nam cum apud Benauentū Alfonsus contra
Mauros prelium cōfereret : quippe qui īterfecto eius equo
& in terra prostratus : & multitudine hostiū obsessus : ex/
tremo foret periculo adductus : nihilominus fidelissimus
Bernadus de suo equo descendēs regi assignauit : quo
egregio facinore & insigni fidei experimento : e manibus
Arabum regē exemit ut alter Ionathas qui se tunica spoli/
auit sua & eam Dauid dedit : ne iminens periculū incur/
reret : imitatus illum fidelissimū seruū quē Valerius cō/
memorat : qui ut dominū proscriptum a morte liberaret :
permutatis cum eo uestibus & domino per Posticū misso
sese dominū quē hostes querebāt finxit : imitatus deniq
amicum bruti qui uidens hostes : brutū inuestigasse : ille
falso se brutum aseruit ut uere brutū liberaret . Sed uerū
est quod sapiens ait : quia ingratus sensu : derelinquit li/
berantem se : & uix dimidiū reddet : qui solidum debet .
Rursus Bernardus recolebat aliud nō inferius benefi/
cium . Cum enim ciuitas çamorēsis a Sarracenis obside/
retur : presidiis copiis ac strenuitate Bernardi ab hostibus
liberata est : quo tempore rex Alfonsus eidem Bernardo
patrem liberaturū pollicitus fuerat : uerum quia ingrati
animus causas semper inuenit : ne referat & nūq dered/
dendo recolit qui semper denocendo cogitat : quia scrip/
tum est per sapientem : ingratus etiam si potuerit reddere
aduersabitur . Rex ipse post plurimas preces . Respon/
dit Bernardo nullo pacto patrem uelle liberare ipseq

Bernardus ut alter quintus Crispinus quem Valerius cōmemorat: qui ingratum contra se principē prius mo/nere q̄ uincere maluit: Iterum regem hortatur ut patrem relaxet. Rex uero cominationē et mortis indixit si de ea re amplius loqueretur ut de eo sapiens loqui uideretur: quia ingratus cōuitia & maledicta reddet et & pro bo/nore & beneficio reddet contumeliā: Bernardus igitur suis & amicoꝝ copiis fretus terras regias uastat & inui/ctus sed uoluntaria pietate motus maximas deprędatio/nes subditis regis infert. Contra quem Rex exercitum mittit: sed quia pietas ad omnia ualet. Bernardus regis exercitum deuicit & duces exercitus captiuauit: quos eo pacto regi trāsmisit ut patris liberationē obtineret: quo/rum precibus simul & omniū regni magnatuū instantia Rex ipse deuictus: annuit & solēniter pollicitus est patrē Bernardi liberare: si Bernardus castrū del Carpio regi assignaret. Idq̄ egit Bernardus illico libens. Rex uero misit ad urbē Legionēses ut pater Bernardi duceretur: Sed quatuor ante diebus obierat: quę res cū regi secreto inotuisset: iussit corpus examine certis unguētis & aquis calidis perungi & optimis pannis uestiri supra equū ut uiuus crederetur: putans promissioni fecisse satis mor/tuum reddere qui uiuū dare promiserat. Cum igitur rex intelligeret aduentū eius obuiā ei fecit & Bernardo patrē assignauit: qui ut primū eum mortuū cognouit: incōso/labiliter lacrimatus est: cui rex loco consolationis quę pro causa & tempore debita erat: grauiter cominatus est: ut omni mora postposita a regno exiret: quod sine mora expleuit Bernardus & ad Carolum dictū caluum regem Frātie se trāstulit. Sed nec inuidiā fugit a suoꝝ cōspectu recedēdo. Quinimo quāto maior fuit eius gloria tanto amplius emulos comparauit: eumq̄ absentē persequebā/tur. Ille tamen tantam ingratitudinē dicam in auditam

inuidiam passus a caritate patrię recedere non potuit: in gallijs enim militans saluberrima auxilia patrię contra Mauros tulit: maiorem consecutus gloriā: odio q̄ obsequio emuloꝝ: non parua fuit huius principis ingratitudo. Nec aliter Themistodi accidit qui cum principi gręcie tantum pręsidijs & consilijs impedisset: ut per eū rex uitam simul & gręciā recepisset: tamē eo usq̄ ingratū eū Themistodes sensit: ut pro cuius uita & regno paulo ante triumphauerat: non debitā sibi uicem sed nec misericordiā reperiens ab eo effugere cogeretur. Sic rursus ut apud Machabeos legitur Demetrius egit: qui cum de manu hostiū Anthiocenoꝝ a Ionatha sępe liberatus esset: paulopost se ab eo alienauit: quē ualide persecutus est: Sic & Ioas rex iuda pro maximo a Ioiada pontifice recepto beneficio: maximā ingratitudinē persoluit: cum filiū eius occidit: ut apud Paralipo. Scriptura sacra cōmemorat: habēt tamen quędā Hispanoꝝ annalia Alfōsum regē post hęc omnia sibi Bernardum ob sua ingētia merita recōciliasse amboseq̄ contra Sarracenos gloriosa simul bella gessisse. Nec aliter Salinatori & Neroni accidisse Valerius refert: cum enim inuidia Neronis per ingratum senatum missus esset in exiliū. Senatus cognoscēs ingrate egisse aduersus Salinatorē qui plurima Ro. reip. beneficia pręstiterat: illum cum honore reuocauit. Atq̄ simul & Neronem cōsules creauit: qui pristine inimicitię obliti apud Methaurū fluuiū. l. milia penoꝝ captiuarunt. Sic Marchus Lepidus & Fuluius. Sic Scipio & Tiberius depositis grauissimis inimicitijs in mirā utriusq̄ reipu. amicitiā deuenere. Refert Lucas Tudensis tēpore huius Alfonsi. iii. apud Cordubam a Sarracenis tunc occupatā: regnasse quendā Machometū nomine qui cū quadam die ad amenissimū uiridariū uarijs & odoriferis arboribus & rosis consitum diuertisset: ait ad eum unus

miles. O quam pulcher quã dulcis sapidus & delectabilis est hic mũdus: si homines non essent morituri. Ad quẽ Rex erras: inquit grauiter in eo quod loqueris: si enim non esset mors utiq; ego non regnassem. Ad quẽ rursus quidam sapiens qui aderat: grauius inquit: tu erras. O rex dum ideo carã habes mortẽ quia tibi regnũ attulit odias ergo mortẽ necesse est quia tibi breui regnũ auferet. Quare tu magis pre cęteris timere debes mortẽ qui magis cęteris perditurus es per mortem. Adde quia si dulce putas regnare: amarissimã puta & mortẽ quę ne regnes efficiet. Mihi igitur crede O rex mortem minus timet: teste Romano Vegetio qui minus delectationis minusq; terrene habet fęlicitatis mors enim quęq; suauia spernit: odit alta fastigia quę diu stare non sinit. Ad quẽ rex quid igitur regnare iuuat? At ille ut honore rex solũ fruatur & gloria: cui autem teste Aristotele hec non sufficiunt: tyrannidem exercere non regnare dicendus est: nec regnat quẽ ratio non regit. Eo tempore sedit Romę Leo. iiii. & Iohannes. viii. demum Benedictus. iii. & Nicolaus primus in imperio pręfuit Lodouicus. ii. Lotharii filius de quo paulo ante diximus.

Cap. xiii. de Garsia primo qui fuit in Hispania xiii. rex post eius desolationẽ & de gestis suo tẽpore

ARSIAS primogenitus Alfonsi. xiii. rex fuit post cladem Hispanie post Athanaricum uero primum regem Gothorum quinquagesimus. Incepit autem regnare Anno domini. dccclxxxiii. regnauit annis. iii. Hic Arabũ terras duris incursionibus afflixit: & breui tempore pręclara bella contra Arabes confecit: inter cętera deuicit: & captiuauit Aiolas Regem Maurorũ & cũ magna pręda rediuit ad propria & cũ religiosissimus

& catholicus foret preciosiora spolia ecclesię sancti Saluatoris Ouetensis contulit. Imitatus Gratianum cęsarem qui uota sua deo dirigens : inextimabilem hostiū multitudinem apud Argentariam Galliarum oppidum incredibili fęlicitate prostrauit : & Romam rediens liminibus sancti Petri partem spoliorum dedicauit quam siquidem uictoriam cultura recte fidei & eximie religionis tribuit. Sic & Iosue ob eius religionem & ad deum deuotū cultū Gabaonitas mirabiliter cecidit : Gedeon quoq religione plusq̄ armis deuicit : Garsias igitur post tres annos propria morte obiit : sepultus apud Ouetū. Eo tēpore sedit apud sedem apostolicam Adrianus. ii. in imperio Carolus. ii. cognomento caluus rex Francorum Ludouici ii. filius. Hic audita morte imperatoris nepotis sui properat : & Iohannem papam. viii. & romanos sibi conciliàns : imperator efficitur : secundum Vincentium cōtra eum tamen a Ludouico fratre suo rege Germanie bellū paratur : quia eo inconsulto imperium usurpauit tandem cū ab Italia rediret in Franciā creditur ueneno extinctus

Capitulum. xiiii. de Ordonio. ii. qui. xiiii. loco in Hispania regnauit post cladem & de gestis suo tempore.

RDONIVS. ii. frater Garsie prędicti. xiiii. rex fuit &. li. post Athanaricum primū regē Gothorū Incepit regnare Anno domini. dccclxxxvii. regnauit annis. viii. mensibus. vi. hunc Ordonium Alfonsus prefecerat Galetie adhuc uiuens. Hic prudens & sagax fuit in bello captiuum duxit principem exercitus regis Cordube & plurimas alias uictorias contra Arabes obtinuit : totam fere Lusitaniam deuastauit : & castrum Alarum occupauit : ecclesiā Legionēn. plurimū decorauit

& dotauit: semel tantum fuit uictus a Mauris: quo bello fuerunt captiuati Legionenses & Astoricenses Episcopi hic Astoricēsis Episcopus Pelagiū nepotem obsidē dedit & tandem apud Cordubam per Abderrame regē Sarracenorum martirio coronatus est: Ordonius ipse a principio tam pius & mansuetus fuit. Vt Tito & Vespasiano & Anthonino comparari potuerit. Verum quia insolens est regia dignitas & festinata prosperitas gloriam suam appetitu uindicte maculauit: & non mediocribus uitiis uirtutes pristinas dehonestauit: sed uerum est quia ut inquit Valerius: sicut aliqui degenerant a parentum nobilitate & dignitate: sic aliqui degenerant a seipsis & pristina uirtute & probitate: sicut Nero de quo q̃tum ad sui principatus initium dicit Seneca in libro de clementia: Nemo uiuens homo uni homini tam carus fuit: sicut tu populo Romano difficile hoc fuisset: nisi naturalis tibi bonitas inesset: qui tandem omnium nequissimus euasit. Ordonius ergo uitiis accessit: sed infęliciter ei successit. Nam pro eo ꝙ impleuit iram suam iniquitate & dolo ac loquutus est in fraude pacifica: regni Legionensi honorem & pręeminentiam perdere meruit: ut alter Tnfon quem scriptura recolit: ne ueritas fallat: quę ait propter iniustitias & dolos regna transferri de gente in gentem. Hic enim Ordonius crudeliter & impie agens Comites castellę qui tunc regi legioni subiiciebātur: subsecuritate uocatos apud Carrionē dolo cępit: & tandem apud legionem in carceribus occidi iussit: fuerunt autē quatuor Comites sic interfecti: Nunius Fernandi & Donus Almudo Aluo Didacus filius suus & Fernandus ęul quę res plurimum displicuit deo & hominibus & non parū uirtutes Ordonii obtenebrauit. Fatendum est enim iusta fuit regis indignatio contra Comites: qui uocati a rege suo pro iusto & pio bello uenire contempserūt: uerūtamē

tam acrem uindictā inferre non debuit: prǽsertim cum uiolatione fidei a se prǽstite. Nam cum scriptum sit: quia iustus ex fide uiuit; non recte iustitiam exercet qui fidē a se oblatam uiolat: quę etiam hostibus seruanda est. Hęc aliter fecit Ioab ut scriptura cōmemorat: qui uocauit in pace Amasen ad colloquium: & quasi osculari uellet: in dolo eū percussit. Sic & Antbiochus rex locutus est uerba pacifica cōmorantibus in ierusalem: & illico in dolo irruit super eos & percussit plaga magna. Sed & Ismael ut apud Machabeos legitur go-Doliā ducem Egechie regis apud Massad a se inuitatum insidione occidisse. Sed tanta fidei uiolatio per Ordoniū perpetrata perpetua uindicta punita est. Nam ob eam causam prouintia castelle: quę hactenus regibus legionis subiiciebatur ob illud scelus a subiectione prędicta se subtraxit. Castellani enim regibus legionis deinceps rebellarunt: & iudices de nobilioribus patrię elegerunt uidelicet Nunium rasura auum nobilissimi principis Fernandi Gundisalui Comitis & Lainum Caluum proauum ęgregii bellatoris roderici cidi: ex quibus descendunt reges castellę. Dictus uero Ordonius genuit: Alfonsum & Ramirum. Huius tēpore sedit Romę Iohannes. viii. in solio uero imperii iii. Ludouici Germanie filius ac nepos ex fratre Caroli Calui. Hic annuentibus sibi quibusdam Romanis imperium adeptus est. Hic Carolus corpore & animo deficiens ab optimatibus repudiatur & Arnulphum in imperatorem eligunt.

Capitulum. xv. de Froila. ii. qui fuit. xv. rex in Hispania post cladem & de gestis suo tempore

FROILA. ii. frater Ordonii & filius Alfonsi. iii. xv. rex fuit post cladem Hispanie. Sed. lii. post

Athanaricum primum regem Gothorum. regnare autē incepit Anno domini. dccclxxxxiiii. uno āno & duobus mensibus regnauit: genuit quatuor filios Alfonsum. iiii & Ramirū. ii. uterq; fuit rex. Item Ordonium & Froilam. Hic seuus fuit occidit enim multos nobiles: & tandem lepra percussus est: ut alter Sylla Romanus qui ob eius crudelitatē pediculari morbo percussus extitit: digne quidem a uilissimis animalibus uita priuatur: qui nobilissimos homines morte affecit: nihil egit memoria dignum. Eo tempore sedit Romę Martinus. ii. in imperio Arnulphus filius Caroli magni nepotis ex fratre Caroli. iii. hic Arnulphus filius Caroli non tamen legitimus tandem imperator efficitur & pediculis moritur: nam irremediabiliter ut fertur ab eius corpore scaturiebant uermes qua afflictione obiit: huius tempore Franci imperium perdiderunt: quod apud eos fuerat circiter. cxx. annos.

Capitulum. xvi. de Alfonso quarto qui in Hispania. xvi. loco post cladem regnauit & de gestis suo tempore.

LFONSVS. iiii. filius Froile xvi. rex fuit a Pelagio primo rege post cladē Hispanie &. liii. post Athanaricum primum regem Gothorum cępit autem regnare Anno domini. dccclxcv. regnauit ānis quinq; mensibus. vii. Hic ex Ximena genuit Ordoniū uocatū malum: ipse uero Alfonsus monachus effectus regnū Ramiro fratri dimisit: & tandem penituit. Nam apostatauit a religione & monasterio sancti Facundi tandē iuit legionē ubi in regē erexit. Sed a fratre Ramiro captus & excecatus fuit. Ramirus imitatus Ludouicū regē Francorum qui Carolum magnum filium suum pro eo

cp apostatauit & plurimis scelenbus genus regnū maculabat: carcenbus trusit atq; execauit. Alter enī Iulianus apostata effectus erat: Ordonius uero filius huius Alfonsi apud Cordubā iterfectus est: hoc tēpore prefuit sedi apostolice Stephanus. v. & formosus & successiue Bonifacius. iii. in imperio uero Ludouicus. ii. filius Arnulphi i istoLudouico cepit deficere progenies Caroli magni & cessauit imperiū Francorū & huius Ludouici tēpore italici ceperunt imperare. Hic Ludouicus propter tyrannorū Italię insolentiam nō habuit benedictionē imperialē

Cap. xvii. de Ramiro. ii. qui in Hispania. xvii. rex fuit post cladem & de gestis suo tempore

AMIRVS. ii. frater Alfonsi & filius Froile. xvii. rex fuit post cladem Hispanie. Sed. liiii. ab Athanarico: cępit autem regnare Anno domini. dcccci regnauit ānis. xix. mensibus. ii. Hic genuit duos filios Ordonium & Santium qui ambo fuerunt reges. Hic bellis deditus contra Arabes uictorias obtinuit. Nam sociatus nobili Fernando Gundissalui Comite castellę: apud Osmam cōtra Arabes gloriosam obtinuit uictoriā huic Ramiro Abenaye rex cęsar auguste obedientiam & tributa dabat qui tandem fiducia regis Cordube medum rebellauit: sed castellam ingressus est: usq; ad Simancas ubi grauissimo bello cōmisso. Tandē. lxxx. milia Arabum ceciderunt & Abenaye proditor captus est. Vix tot milia hominum uno prelio cęsa reperimus non a romanis non a Carthaginēsibus: non deniq; ab Alexādro quare putandum est pieq; credendum angelo duce ut in castris Senacherib tantā cędem contigisse: clariores tamē uictorias ac cęsorum numerum latius infra tangemus cum de Alfonso. viii. agemus ferūt Hispanoꝝ annalia

ꝙ cum Abenaye rex Maurorũ prędictus cum magnis copiis castellam intrasset: nõnulli Barones Ramiro per/suadebant stipendiis admittendos esse quosdam Barba/ros dictos Alarabes inimicos Abenaye. Illicꝗ se uelle cristianos iuuare pollicebãtur: si eis salaria militaria sol/uerẽtur: plures uero ex militibus Ramiri negabant Bar/baris stipendia danda fore: Ramirus uero ut alter Cato senior errare ultimos grauiter aseruit. Si enim Barbari inquit uicerint: non a nobis sed ab hostibus mercedem exigent illis soluendam ꝙ si uicti fuerint: nec a quibus stipendium petatur: nec qui petent erunt futuri. Cęterũ cum parta uictoria contra Abenaye regem Maurorum milites Ramiri de diuidendo spolia contenderent: quę pauca admodum erant: Ramirus singulis militibus: singulos nũmos argenteos solum distribuit: dicẽs quod apud Quintum Curtium Alexandrũ in pari casu dixisse fertur: longe melius fore pauperes domũ redire: q̃ diui/tes extra eam mori. Sic & Catonem seniorem dixisse: ait Polibius. Nam cum librã argenti militibus suis distri/buisset: ait fęlicius esse ut multi cum argento q̃ pauci cum auro a bello reuerterẽtur. Habẽt annalia Hispanie cõtra hunc regem Ramirum rebellasse duos nobiles de regno legionis uocatos Fernandum yuanẽ̃s & Didacum Nu/nii. Adeo ut Ramirus nullo pacto posset eos a seditio/nibus retrahere: immo facti sunt uassalli Aceffe regis Sarracenorũ: qui ab eisdem militibus instigatus congre/gato exercitu terras Ramiri hostiliter inuasit. Cui Ra/mirus adunatis gẽtibus suis animose occurrit & ut deo placuit Sarraceni uicti & cęsi sunt. Sed & capti illi duo nobiles contra quos uennlato iuridico processu fertur ca/pitalis sententia. Sed illico plurimi nobiles regni regi supplicarunt: ut eis ea uice indulgeret: supponentes ca/pita sua si amplius rebellarent: quibus rex Ramirus ut

erat natura clementissimus dono inquit uobis uitã illorũ experiarq; an uincã beneficiis quos minis & terroribus flectere non ualui. Quare sua illis bona restituo ac certas illi uillas regio munere tribuo: ipsi itaq; milites cõspecta tanta ergo eos regis clementia: & benificentia deinceps fidelissimi omniũ fuerunt: imitatus est Ramirus illum principẽ quẽ Seneca in debeneficiis recolit: qui cum non posset quendam potentem militem sibi satis concilian: uxorem consuluit: quę dixit ei: fac quod medici solent facere: qui ubi usitata remedia prodesse non possunt: temptant contraria: tu ergo si seueritate nihil profecisti: nunc tempta per uiam clementię. Ille igitur uxoris consilium sequens ei nedũ indulsit sed munera dedit: fuitq; deinceps sibi fidissimus adeo ut illum heredem faceret: hic itaq; actus Ramiri clementia & beneficentia plenus plures uite Ramiri insidiantes sibi deuotissimos & fidelissimos reddidit: ut uerum sit: quod idem Seneca ait: quia grauiter errat siquis extimat ibi tutum esse principẽ ubi nihil est tutum a principe: securitas enim securitate pensanda est. Rursus hic Rex Ramirus majores uictorias obtinuisset: sed a fratre Alfonso impeditus est: quẽ quia excecauit penitentia ductus monasteriũ sancti Iuliani construxit: ibiq; fratrẽ sepeliuit: salubri cõsilio ductus penitentiam egit: ne cominata sibi celitus penas lueret: ut a quodam sancto uiro dicitur habuisse: dicente saluatore: si dixero impio morte moriens & egerit penitentiã a peccato suo cõuertar ad eum & si penituerit: ego penitentiam agam super malo quod cogitaui. Hoc tempore sedit Romę papa Romanus & Theodorus & Iohannes ix. & Leo. v. & Cristoforus in imperio Berengadus & Cõradus Alamanus hujus nominis primus: hic successit Ludouico tertio in Germania: Hic coram principibus regni instituit Regem Henricum filium Ottonis ducis

Saxonum quo effectum est ut cessaret progenies Caroli in regno Germanie.

Capitulum. xviii. de Ordonio tertio qui in Hispania. xviii. loco post cladem regnauit & de gestis suo tempore.

RDONIVS. iii. filius Ramiri. xviii. rex fuit a Pelagio primo Rege post cladẽ Hispanie &. lv. ab Athanarico primo Rege Gothorum: cępit autem regnare Anno domini. dcccccxx. regnauit annis quinqꝫ. Hic genuit Veremundum paulo post Regem. Hic prudens fuit: uerũptamen frater eius Santius quẽ Ramirus ex sorore Garsie Regis Nauarre susceperat: fauore & auxilio eiusdem Garsie & Fernandi Gundissalui Comitis Castellani attemptauit eundem Ordoniũ fratrem a regno expellere. Sed Ordonius derelicta Vrraca uxore sua: quia pater eius Fernandus Gundissalui Comes fratri fauebat. Duxit aliam in uxorem in nullo Pompeium imitatus qui Iuliam uxorem licet Cęsaris hostis filiam non modo non repudiauit: sed eo tenatius dilexit: maioreqꝫ honori habuit: sed nec animum Iulie patris nec mariti odium mutauit: tam tenere itaqꝫ maritum amauit: ut cũ Pompei uestem cruore respersam de castris adductam uidisset: de salute mariti territa exanimis concidit: partũ edidit: quem uentre conceperat: & cum magno dolore expirauit: Illa deniqꝫ uiuente dissidia inter Cęsarẽ & maritum quieuerunt. Mortua uero tranquillitas orbis & urbis sua parta uirtute truculentissimo cruore perturbata est: Cęterũ quia Galitia fauebat fratri: Santio Ordonius cõgregato exercitu Galetos perdomuit: usqꝫ ad ulis bonam. Tandem facta est concordia inter Ordonium & Comitem Fernandum. Hoc tempore pręfuit Romane

sedi Sergius & Anastasius in imperio uero Berengarius de isto Berengario primo & de secundo ac de Hugone & Berengario . iii . nulla fit mentio in Cronica Vincentii

Capitulum . xix . de Ordonio quarto qui in Hispania . xix . loco regnauit post cladem.

RDONIVS . iiii . cognomento malus filius Alfonsi excecati . xix . rex fuit & . lvi . ab Athanarico primo Rege Gothorum . Hic tyrannice regnum usurpauit: ideo non attribuütur ei anni regni nec cõcurrẽtia quia omnia supputantur sub Santio : hunc Ordonium cum nõnulli hortarentur : ut etiam infesta tyrãnide abstineret & cum Santio componeret. Ad quos Ordonius dixisse fertur: quia regnãdi auiditas nõ nisi gladio amittitur: imitatus est Ordonius immo secutus Adriani imperatoris sententiam : qui ut ait Volcatius Gallicanus dicebat: quia misera conditio regnãtiũ de affectata tyrãnide non aliter q̃ eis occisis credi potest : hic Ordonius duxit uxorem filiam Fernandi Gundissalui Comitis Castellę Sed propter scelera eius eã sibi abstulit & fugatus a regno per Santium apud Cordubã occisus est recte quidem ab hoste infideli occiditur : qui infidelis & hostis auxiliũ inuocat ut illud prophete experiatur qui ait consumẽtur impii ab idolis quibus sacrificarunt : dignum enim uidetur ut abexteris cedatur qui suos cedere conatur : hoc tempore sedit in cathedra Petri Anastasius in imperium Berengarius secundus

Capitulum . xx . de Sãtio primo qui primus rex fuit legionis & magne partis Hispanie & quomodo Castella fuit liberata a subiectione legionis

ANCIVS huius nominis primus nominatus groſſius filius Ramiri & frater Ordonii . xx . rex fuit a Pelagio primo Rege Hiſpanie : poſt cladem & .lvii ab Athanarico primo Rege Gothorum : cepit autem regnare Anno domini . dccccxxvi . Hic regnauit annis xiii . fuit intolerabili pinguedine grauatus : quare pacem fecit cum Abderame Sarraceno Rege Cordube : qui co/piam medicorum habebat : Cordubam igitur adueniēs & magnifice ſuſceptus : conuocatis medicis Antidoto cuiuſdam herbe a grauitate pinguedinis eſt liberatus : Intolerabilis pinguedo pro morbo habetur iuxta illud iuuenalis . Montani quoq; uenter adeſt abdomine tardus Hunc annalia tradunt : herba curatum : uerius dicerem maturius necatum . Nam in iudicum . li . dicebat unus ex Regibus Egipti nūquid poſſum deſerere pinguedinē meam : dum uero Santius apud Cordubam moram tra/heret : magnates regni Aſturiarum & Fernandus Gun/diſſalui Comes Caſtellę Ordonium malum in principem elegerunt : qui habuit uxorem Ximenam dicti Comitis Fernandi filiam quo audito Santius fretus auxilio Ara/bum Regis Cordube uenit in Aſturias & Ordonium malum fugauit & domitis rebellibus regnū recuperauit : Ordonius malus uictum ſe exhibuit & in nullo reſtitit : quare Comes Fernandus ei abſtulit uxorem : Hic San/tius deuotus fuit & conſtruxit monaſteria apud legionē qui Rex legionēſis exiſtens : ex pacto facto cum Fernā/do Gūdiſſalui Comite & domino Caſtellę a iuriſdictione Regum legionēſiū quibus hactenus obediebat Caſtellā perpetuo liberauit . Obiit Santius ut creditur ex ueneno adeo enim eſt infida Regū fortuna ut uel gladio crebrius aut ueneno eos mori ſepe contingat : reliquit autem Ra/mirum filium ſuum qui fuit poſtea Rex . Eo tēpore ſedebat Romę Anaſtaſius . iii . & Iohannes . x . in imperio Hen/

ncus primus . Hic primus dicitur inter Reges Theotonicos fuit filius Ottonis ducis Saxonie quo defuncto filius eius Otto primus in Regem coronatur : aliqui non computant in numero imperatorū quia nec benedictionem obtinuit : nec in Italia regnauit.

Capitulū . xxi . de Ramiro tertio qui . xxi . loco regnauit in legione & magna parte Hispanie post cladem & de gestis suo tempore.

RAMIRVS . iii . filius Santii . xxi . rex fuit a Pelagio primo Rege post cladem Hispanię & . lxiii . ab Athanarico primo Rege Gothorum . Cępit autem regnare Anno domini . dcccclxxvii . regnauit annis . xxv . Hic quinq; annorum existens de consilio matris cū Arabibus pacem fecit : interim Normānorū multitudo cum Rege eorum Gundredo : littoribus Galicie applicuerunt : urbes & loca uastantes & cum uellent discedere nobilis Comes Güdissaluus Santii : uocato nomine domini & Iacobi apostoli mirabiliter sunt prostrati & in ore gladii cęsi nauigiis eorū succensis : Interim Arabes rupta pace cum Ramiro : patriam castellę & legionēsis insequuntur cędibus & incendiis cuncta uastantes : & uenientes ȥamoram funditus eam subuerterunt : Ramirus uero duxit uxorem Vrracam : hic etate & actibus puer insolenter regebat : quare Galecii Veremundū filiū Regis Ordonii : in Regem apud Copostellam creauerūt contra quē Ramirus cum magno exercitu uadit : & pręlio cōmisso uterq; inuictus a pręlio discessit non sine graui utriusq; gentis cęde : plurima incommoda hic Rex sua imprudentia expertus est quia Comiti Gundissaluo parum credidit : scriptum est enim Rex sapiens stabilimentum regni & qui spernit consilia perdet populū suum

& iterum apud Danielem consurget Rex imprudens & non prosperabitur. Obiit autem morte communi apud legionē absq liberis. Tempore huius Ramiri Regis legionis erat dominus Castellę Garsias Fernādi filius nobilissimi Comitis Fernādi Gundissalui. Cum igitur iussu eiusdem Garsie Comitis nobiles uiri septem infantes filii Gundissalui gustius de lara. terras Sarracenorum inuaderent: ex insidiis & proditione perfidi auunculi sui Roderici uasti traditi sunt ad manus Sarracenorum. Nam & si horribile atq infaustum auspicium conspexissent in uia. Viderunt enim aquilā seipsam percutientē: multiq eisdem suaderent ne ultra procederent. Illi tamen non acquiescentes illico obuiarunt auunculo proditori: qui sub pacis uelamine eosdem nobiles infantes deduxit ad insidias paratas: eius enim industria latebant: duo Sarracenorum Reges uidelicet Aliquamte & Viara magnis copiis muniti cōmisso itaq bello Tandem uicti pariter & occisi fuerunt infantes predicti. Sepe enim prodigia & auspicia futura indicant. Sic enim ante mortem Iulii Cęsaris ut ait comestor fulgur cecidit iuxta statuam eius quę Iulia dicitur: & de nomine eius. C. litterā capitalē amputauit: mortē eius presignans. Rursus iuxta Martianum. ii. de nugis philosophorum plerunq deus cōmonet mortales uel syderis cursu uel fulminis iaculo: uel prodigiali nouitate sicut excidium Troie stella super domum fascem ducens: uiamq significans in Ida se condidit: quo signabatur Troianos ad domum Anchise fugituros: hęc tamen auspitia siue prodigialia signa terrere sed nec mouere catholicos debent: similes enim actus auium & animalium secundum sanam doctrinam contingere possunt: ex corporum supra celestium dispositione quo casu signa quędam sunt circa naturalia. Non nunq̄ uero accidunt diuina dispositione quę ita disponit: ut per

aliqua animalia certa futura prenoscentur. Veluti cor-uus qui pascebat Heliam: sed plerunq; talia contingunt diaboli illusione: qui per tales actus animalium decipit quos prospicit pronos ad talia credendum: ut tandem inducant ad demonum culturam uel ut ipsos fideles ter-reăt: quo facilius ab infidelibus uincătur: cū fidei iactu-ra: quemadmodum Hispanica annalia referant accidisse tempore nobilis uiri Fernădi Gundissalui Comitis Ca-stelle patris huius Garsie Comitis. Nam cum potentis-simus Rex Sarracenorum Almançor adunatis copiis: terras Cristianorum inuaderet: prefatus Comes Fernan-dus Gundissalui ei uiriliter occurrit. Ea igitur demonū deceptione uisus est ingens draco in aere uolitās ignesq; euomens atq; terribiles ulullatus emittens: cum uero Cristianus exercitus non parum terreretur: Fernandus Comes eos confortans illa demonum esse prestigia ad terrendos decipiendosq; fideles suadens ut in deo spem ponerent: cōmisso igitur sequenti die bello Sarraceni ui-cti fuere: Hoc tempore sedebat Romę Stephanus. vii. & Iohannes. xi. & Leo. vii. & Stephanus. viii. In im-perio sedit Berengarius. iii. hoc tempore graue scisma fuit in Italia.

Capitulum. xxii. de Veremundo. ii. Rege legi-onis & magne partis Hispanie & de uictoriis & de gestis suo tempore

EREMVNDVS. ii. filius Ordonii. xxii. Rex fuit a Pelagio primo Rege post Hispanie cladem & . lix. ab Athanarico primo Rege Gothorū. Hic mor-tuo Santio patruo suo & Ramiro consobrino. regnum legionēn. ad eum deuolutum adeptus est: Anno domini dccccl xii. regnauit ānis. vii. hic binas successiue uxores

duxit. Ex prima Alfonsum genuit postea Regem: hic contra Almançor Regẽ Maurorum qui usq; ad Compostellam cuncta uastabat: uiriliter pugnauit assistente Garsia Fernandi Comite Castellę & eum primo deuicit: deinde Almançor reassumptis uiribus regnum legionis potenter ingreditur: adeo ut Rex Veremundus cogeretur fugere in Asturias sanctis reliquiis in Ouetum transportatis. Tandem Almançor legionẽ obsedit: & ciuitas occupatur muris destructis. Deinde cuncta deuastans faustu & superbia elatus: in patriam rediit Osmam & Berlangã obtinuit. Nec his Almançor contentus. iterũ in Galetiam ingreditur per partem Portugalie Compostellanam cępit ecclesiam eamq; dirupit: sed locum ubi erat corpus Iacobi fulgure territus uiolare non ualuit. Sed statim penam tanti sacrilegii suscepit. Nam incredibili dissinteria percussus uix euasit: reliqui morte subita perierunt: quorum spolia Veremundus colligi fecit. Tuetur enim deus quęsua sunt: tuentur & sancti. Sic enim in libris Iudicum sacra scriptura cõmemorat quia Barbaros sanctum templum domini contaminantes apprehẽdit tremor & horror ne facerent quod cogitarant: quinimmo Machabeorum principes illico post templi uiolationem ingenti uictoria potiti sunt: dixeruntq; uadamus mundare templum domini quod & si Priscorum gentiliũ annalibus credimus sacra offendentes hii multos dimisere. Sic Dionisius tyrannus: quia templum proserpine uiolauit simul & spoliauit: ac Esculapio Barbam euulserat a regno eius filius deiectus est. Sic & Varro quia parum honorauit sacra templa Canensem cladem pati meruit: Itẽ Varro propter sublatas tegulas a tẽplo Iunonis locrine insanus factus est. Sic rursus & Quintus Flaminius quia offendit sacra Romanis suis memorabilẽ illã stragem apud Trasimenum perpessus est. Deniq; Nero

ipse & Domitianus fidei nostre hostes penas luerunt sacrilegiorum in templa commissorū. Valens quoq; perfidus quia sacra & religiosos insequebatur diuino miraculo in bello cōtra Gothos uiuus celesti igne cōsumptus est. legitur deniq; intrpertita q; Pompeio obsidēte Ierosolimā Aristobolus & Hircanus intra urbem plurimū diffidebant dum alter ingressum Pompei impedire alter ut intraret niteretur: quę discordia effecit ut libere Pompeius urbē caperet: captiuatis itaq; Aristobolo & filiis: Hircanū dimisit pontificē & ducē ciuitatis. Interim tamē romani insolentes ex uictoria effecti: sacrū templū irreuerenter polluūt: equosq; in porticu locāt: & sacra multipliciter profanarūt. Qua de re fertur Pompeiū ex illo tēpore infęlicē fuisse & semper uictū qui ante uictoriosissimus fuit. De hac uiolatione sacrorū tangemus infra sub Santio maiore. Tandē igitur reformata pace inter Veremundum & Garsiā Fernādi Comitē Castellę ambo personaliter Almançor insequūtur: qui iam exercitum magnis copiis auxerat: & apud oppidū decanatānaçor prope Soriā bellū est cōmissum: in quo plurimi Mauri ceciderūt: quo dolore prostratus Almançor uitā finiuit apud Medinam celi. Rursus in eodē loco filius eiusdem Almāçor post dies paucos uictus & fugatus est: Veremundus igitur tantis uictoriis plenus rediit gloriosus: hic postea leges Gothorū cōfirmauit: uitiis tamen non caruit facilis enim fuit ad credendum. Ex qua re seuitias exercuit: presertim contra Episcopum Compostellanū in quem thaurum ferocem iniecit: qui māsuetus effectus ad Episcopum innocentē accedens cornua in manibus eius dimisit. Hic Rex etiā Episcopū ouetēn. icarcerauit & tamdiu pluuia cessauit & ingēs siccitas terrā oppressit: quousq; Episcopus liberaretur. Eo itaq; liberato pluuia habundanter de celo descendit quo miraculo Veremūdus

compunctus ecclesiam sancti Iacobi & cetera pia loca per Almāçor dirupta restaurauit & penitētiā de cōsilio prelatorū egit. Cauere catholici pricipes debēt sacrilegas manus in Episcopos domini mittere: qui ait nolite tangere Cristos meos: & in prophetis meis nolite malignari: sed imitari debēt Cōstantinū gloriosum qui teste Eusebio Cesariēn. dicebat: absit ut nos deos iudicemus. Quid enī mirū si nostra pietas eos dignetur honorare: quibus deus in suo eloquio honorē tribuens. Illos deos aliquādo angelos nominauit: & subdit dei ergo solius est eos iudicare: eo per prophetā dicente deus stetit in cōgregatione deoꝝ: in medio autē discernit deus. Ea igitur de re priceps ille deuotissimus felicissimus fuit & uictoriosissimus longe aliter sacra annalia perhibēt de his qui sacerdotes dei inhonorāt. Sic Sedechias Rex cū yeremiā prophetā captiuasset pessima occubuit morte: Ocias itē Rex quia contumelias intulit sacerdotibus: eiusq̧ penas pollicens statim lepra in fronte respersus est: quis enim dubitat iniuriam ministris illatā deo inferri: cuius sunt ministri: qui ait qui uos tangit me tangit: & qui uos spernit me spernit. Tandē Veremundus obiit relicto Alfonso filio & Rege. Hoc tempore sedebat Romę Martinus. iii. & Agapitus. ii. & Iohannes. ii. Et in imperio Lotharius imperator huius nominis. ii. hic imperauit apud Italiā annis duobus.

Capitulū. xxiii. de Alfonso quinto qui. xxiii. Rex fuit in regno legionis & magne partis Hispanie & de uictoriis & de gestis suo tempore.

[A]LFONSVS. v. filius Veremūdi. xxiii. loco post cladem regnauit Anno domini. dccccbxxix. regnauit annis. xxvii. hic genuit Veremundum regni sui

successorem & Santiam quę nupsit Fernando filio regis Nauarre qui & Rex Castellę fuit. Sed & propter eam regnū legionis adeptus est: hic Alfonsus prauo ductus consilio cum esset puer: Therasiā sororē suam cuidā Abdale Sarraceno Regi Toleti uxorē dedit: ut ei auxilium prestaret cōtra Regē Cordube: ipsa autē sancta femina renuens suasit Abdale ne eam tangeret: alias Cristus filius dei eum percuteret. Rex autē impius talia deridēs: eam amplecti tēptauit. Sed illico ab angelo percussus est: quasi ad mortē quare uocatis familiaribus sanctā uirginē auro & argēto ac preciosis uestibus Onustā ad legionē remisit quę in monasterio sancti Pelagii uitā celibē fecit. Quid enim mirū si Cristus castitatis amator uirginitatis sectator uirgines suas tueatur. Cum teste Egisippo gentiles uirgines falsorū deoꝝ patrocinio tute legātur. Claudia enim uirgo uestalis teste Valerio cum insuspitionem stupri uenisset & simulachrū dee matris inuado Tiberis ad probandā suā pudicitiā peteret: fertur cingulo duxisse nauē quam multa hominū millia trahere nequiuerunt. Ex eo tamē Alfonsi tēptato infęlici Cōtubernio quo magis ipse culpe reus arguitur eo magis filie pudicitia lustratur: Hęc enim uirgo imitata est Corneliā Scipionis filiā cunctis seculis cōmēdatissimā: quia spreuit nuptias Ptolomei Regis Egiptioꝝ Barbare religionis ac secte. Pater uero parū imitatus est quosdā Imperatores Romanos qui quanq̄ omnia possent: tamē nequaq̄ cum potentissimis exteꝛaꝝ nationū nuptias fecere & si Cęsar Cleopatre regine Egipti se uinxerit: penas ut putatur eo scelere luit &: M. Antonius interfecto Cęsare non alieno supplitio emēdatus cum eadē Cleopatra fędus nuptiaꝝ iunxit: filiosq͂ suos Regibus iudeoꝝ nuptui dedit. Ex quo flagitio sibi manus inferre coactus est: hic Alfonsus apud Viseum in Portugalia: quę tunc Arabum erat &

quam tenebat obsessam a sagitta cuiusdam Sarraceni letaliter est percussus: & uitā finiuit. Sed paulopost Fernandus primus Rex Castellę Gener eius iterū Visen. ciuitatē obsedit: tandem eam cępit. Sed balistariū Sarracenū qui Regē Alfonsum percusserat diuersis mortis suppliciis affecit atq; in uindictā necis Alfonsi maximā Sarracenoꝝ multitudinē cecidit. Eo tēpore Sanctius Comes Castellę apud Cordubam Arabes famoso prelio deuicit. Sedit eo tēpore Romę Benedictus. v. Leo. viii Iohannes. xiii. & Benedictus. vi. & Benedictus. vii. In imperio uero sedit Otto. ii. Hic Otto primus secūdū Sicardū primus imperator fuit Alemanorū usq; ad tēpus presens. Hic Otto apud Medebruth ecclesiā mirifice edificauit & in ea fuit tumulatus Otto uero secūdus Romę moritur: sepultus apud sanctum Petrum.

Capitulum. xxiiii. de Veremundo. iii. qui in regno legionis. xxiiii. loco regnauit & quomodo post istum Castella in regnum fuit erecta

EREMVNDVS. iiii. filius Alfōsi. xxiiii. loco post cladem Hispanie regnauit: & ab Athanarico primo Rege Gothorū. lxi. Rex fuit: cępit autē regnare Anno domini. M. vi. regnauit annis. x. Hic Veremundus Rex legionis desponsauit Santiam sororē suam infanti Garsie filio Santii Comitis & domini Castellę: qui Garsias apud legionē proditorie est interfectus: ut illud Lucani dici possit nulla fides regni: sociis omnisq; potestas impaciēs cōsortis erit. Deinde eadē Santia desponsata est Fernando filio Santii dicti maioris Regis Nauarre qui postea ut paulo ante diximus fuit primus intitulatus Rex Castellę propter uxorē quę erat filia Santii Comitis Castellę & cū inter hos Fernādū & Beremūdū

dissensio orta fuisset : propter successionem regni bellum inter eos initum est apud Carrionē & Veremūdus regno pariter & uita priuatus : & trāslatū est regnū legionis ad dictū Fernandū propter Sanctā uxorē suā qui etiam fuit Rex Castelle & sic regna Castellę & legionis fuerūt unita in persona Regis Fernandi . Vt olim Romanoꝝ & Albanoꝝ . Item Persaꝝ & Babilonie : Igitur usq; ad istum Regē narrata est genealogia regū legionis nam Castella regebatur per Comites ut prędiximus nec hactenus fuit regio titulo illustrata . Sępe enim sic disponēte dei prouidētia regna aut erigūtur aut subprimūtur . Nam Augo. teste Regna deus distribuit ut ei placet cui nihil iniuste placet : quādo enī uoluit regnū dedit romanis sicut dedit Assiriis uel persis Castella igitur erecta est in regnū cuius sectio siue diuisio a regno legionis deo disponēte facta est queadmodū Alexandrū Macedonē fecisse liber Machabeoꝝ ostēdit : qui prouintias pueris suis diuisit & illi posuerūt sibi diademata sic & prouītia Iuda quę sub regno israhel fuit : postea regio titulo fuit decorata : nec id ingratū fuit deo quod ex eo liquido patet : quoniā Ieroboan primus regnauit in Iuda .Cūq; uellet eam prouītiā tanq̄ per tyrannidē diuisam persequi & regno israhel ut hactenus fuerat subicere : prohibitus est populus iussu dei ne pugnaret contra fratres suos : Vnde subdit Augu. manifeste cōprobari iussu aut uolūtate dei aut uindicatis aut sic occultis nobis causis disponētis : quasdā regiones sic diuidi : ut duo regna efficiātur : non nunq̄ regius titulus supprimatur ut dietim conspicimus in Lombardia & Burgūdia quę antiquo tēpore titulo Regio gaudebāt. Sic & in Hispania / Valentia / Cesaragusta . Item Hispalis Corduba Toletū quę oīa regiis titulis olim lustrabātur Rursus non est obmittendū quia ab Athanarico primo Rege Gothorum in Hispania usq; ad Rodericum cuius

tẽpore Hispania destructa & a Mauris occupata est. Hispania ipsa gubernata fuit sub titulo regio Gothorũ: Postea uero Pelagius qui Hispaniã restaurare & recuperare cępit. Licet degenere descenderet Gothorũ ut diximus. Tamen ipse & posten sui non fuerunt intitulati Reges Gothoꝝ. Sed sumpserũt titulos legionis & Asturiaꝝ: deīde Castellę prout eas a Sarracenis recuperarũt: Huius regis tẽporibus sedit in cathedra Petri Benedictus. vii. & Iohannes. xiiii. & Gregorius. v. & Iohannes. xv In imperio uero sedit Otto. iii. filius Ottonis. ii. Hic coronatus fuit Romę a Gregorio. v. & ut fertur in Italia fuit ueneno extinctus & hiitres Ottones per successionem generis regnarũt. Post eos uero ecclesia romana instituit ut per officiales imperii eligatur Imperator. Vnde uersus Maguntinẽn. Treuerẽn. Coloniẽn. quilibet imperii Cancellarius hoꝝ palatinus dapifer dux portitor ensis Marchio Prępositus Camere Pincerna Bohemus hi statuunt dominum cunctis per secula summum

Cap. xxv. de Santio dicto maiore qui. xv. loco regnauit post cladẽ & quomõ fuit primus rex castellę propter uxorẽ

ANTIVS dictus maior Rex Nauarre filius Garsie tremulẽti regis Nauarre. xxv. rex fuit a Pelagio primo Rege Hispanie post cladẽ &. lxii. ab Athanarico primo Rege Gothoꝝ: huic non cõputantur anni regni quia paruo tẽpore pręfuit tanq̃ Rex Castellę: hũc propter uxorẽ Eluirã filiam Comitis Castellę. aliqui primum Regem Castellę intitularũt. ut supra dictũ est. Alii uero Fernandũ filiũ eius propter matrẽ in Castella & legione primum Regem effectualiter dixerũt. utcũq; sit Santius dici potuit propter uxorẽ primus rex Castelle quia ut iura uolunt. Vir corruscat honore & dignitate uxoris. Sed

Fernandus filius eius ex successione efficatus fuit rex legionis & Castellę: hic Santius ex dicta Eluira genuit Garsiā & ex cōcubina Ramirū bastardū de quibus inferius dicetur: Sātus itaq; instigatus ab uxore Eluira prędicta sorore infantis Garsie. qui fuit dominus Castellę. iustissime condēpnauit Comites Enecū & Didacū ac Roderitū uela filios Comitis uela. quia proditone interfecerunt prefatum infantē Garsiā dominū Castellę. Nā post longā obsiddionē in castro de monçon. Tandem eos cępit & sentētialiter cōburi iussit. Cęterū hic Santius maior bellū graue gessit cōtra Beremūdū regē legionēn. & plurimā castra & loca ab eo euicit: hic cum esset magnus uenator Aprū sequutus est usq; in ecclesiam sancti Antonini. quę tunc in quadam silua nemorosa sita erat. Nec eo tempore aliqua populatio nec ecclesia cathedralis ibi erat. Cū uero aper ad altare sancti martiris confugisset. Sancius rex conatus est illū uenabulo percuttere sed propter irreuerētiā sacri templi & reliquiarū beati martiris diuino flagello percussus illico obriguit brachiū eius. nec potuit bestiā percuttere: Rediēs igitur ad se & prostratus apud altare Tandē precibus beati martiris. uires brachii fuere sibi restitute. ipseq; ecclesiā mirifice edificauit: & opulenter dotauit atq; in cathedralē erigi optinuit & ciuitatē Palentinā edificare & populare incepit. Hic Sātius irreuerēter se habuit uolēs bestiā apud sacrū altare interficere imitatus seuum illū Sillā romanū qui Mutiū Sceuolā ad tēplū ueste quo nihil Santius Romę habebatur obfugiētē arāq; ipsam amplexantē irreuerēter gladio perfodit: ut ait Augustinus quod Sacrilegiū inultū dii non permiserunt: summā certe reuerētiā antiqui sacris tēplis prestabāt. Nec uiolētā aut sanguineā effusionē in eisdē templis patiebātur: Nam scriptura sacra quandā securitatē cūctis animantibus polliceri uidetur. dicens ingredietur bestia

latibulum suum & in antro tute morabitur: Adde quia fugiētes prę lassitudine bestias persequi. non est actus fortitudinis. Simile narrat Herodotus decambisse qui in Egipto contēpnēs tēplū in eo uulnerauit Apim bouē quo scelere equo descendēs pugione seipsum trāffodit: Rursus Meleager quia interemit aprū Calidoneū. sacrū Dianę mortis causam sibi prębuit: Cresus quoq; cum aper sacer se ei i uenatione offerret. casu quodā suę quia rem sacrā rex ipse polluisset. filiū suū Atim occidit. dum bastā iacularetur in aprū: Vide quę de irreuerētia tēplorū & sacrorū. Diximus supra sub Veremūdo. ii. Huius regis Santii tēporibus sedebat in cathedra Petri Iohannes xvi. & Benedictus. viii. qui fuit a papatu eiectus & fuit teterrimū scisma in ecclesia. de quo alibi dicemus. In imperio uero sedit Henricus. ii. hic secūdum Richardum filius fuit Conradi

Cap. xxvi. de Fernādo primo qui. xxvi. loco post cladē regnauit & quomō ... regna castellę & legionis fuerunt unita

FERNANDVS huius nominis primus filius Santii maioris prędicti. xxvi. rex fuit a Pelagio primo rege Hispanię post cladē &. lxiii. ab Athanarico primo rege Gothoꝝ: Cępit autē regnare Anno domini M. xvii. regnauit ānis. xl. Hic ut diximus duxit uxorem Santiā filiā Alfōsi regis legionis sororē Beremūdi. quo sine filiis decedēte Fernādus prędictus propter uxorem Santiam regnū legionis optinuit. quo euenit ut iste Fernādus uirtualiter & ex successione. primus rex intitularetur in castella & legione: hic genuit ex Sātia uxore Santiū Alfōsum Garsiā & Eluirā & ex cōcubina Fernādū qui fuit sanctę romanę ecclesię cardinalis: hic Fernādus optimus prīceps fuit & ualde bellicosus Colimbriā in Portugalia ab Arabibus occupatam sancto Iacobo

uifibiliter apparēte optinuit & maiorem Portugalie partem sue dictioni subiecit: Nam ut ait Lucas Tuden. dū hic Fernādus eandē ciuitatē Colimbrie a Mauris detētā obsideret. accidit quendā Episcopū grecū nomine hostianū limina sancti Iacobi uisitasse. & cum multis referētibus audiret gloriosum apostolum Iacobū ut militē sepe uisum fuisse auxilia Cristianis ferentē deridens noli te inquit. apostolū uocare militē sed pastorē aut piscatorē dum igitur ea nocte dormiret. apparuit ei sanctus Iacobus. dicens noli hostiane dicere me non fore militem. contra Cristi persequutores. quod ut pro explorato habeas: ecce iam equito laturus auxilia regi Fernādo. qui per septem annos obsedit Colimbriā. & ut sis certior cōspice claues quibus cras hora tertia aperiā portas ciuitatis Cristianis qua reuelatione perterritus. facto mane canonicis ecclesie cōpostellane reuelauit. & compertum est ita euenisse. Sępe enim diuino nutu in somniis reuelantur futura. quemadmodū ait Polibius. quia ea nocte qua mortuus fuit Athilla rex Vgnorum. Imperator Martianus. tunc apud Cōstantinopolim residēs. uidit in somniis Archū Athille fratrū. ex quo sequēti die affirmauit mortuū fore Athillā. In domo huius Fernādi nutritus est inclitus uir Rodericus Cidus. qui postea Valentiā a Mauris optinuit. Sic & Philippus prīceps Macedonū nutritus est apud Epaminundā Thebanū. De quo pauca ex multis insequēti capitulo dicemus. Cum autē Garsias rex Nauarre frater Fernādi torqueretur de fratris sublimatione. & apud Anaiarū egrotaret. Fernādus rex eum uisitauit: Sed Garsias eum decreuerat retinere: cuius maliuolam mentē Fernādus agnouit & incolumis ad propria remeauit. quē infirmantē. rex Garsias frater eius similimodo personaliter uisitauit: Fernādus uero uices ei gerēs captū custodiri fecit. Vt de eo illud sapiētis uerum sit: quia qui

fraudem cogitat incidet in eam & iterũ laqueũ aperuit & cadet in ipsum: Sic Andronicus in eodẽ loco occubuit. Vbi alios fecerat trucidari. ut apud Machabeos legitur, sed & Amon eodẽ patibulo quod alteri parauerat est suspẽsus: Postea uero Garsias a carcenbus euadẽs uindictã procurauit & cõgregato exercitu castellã ingreditur. cui occurrit Fernãdus cum copiis suis & inito prelio. Cum Garsias insolens esset & suoꝝ animos non haberet in eo bello uictus & cesus est. ne hostes quantũcunq; debiles cõdẽnamus: Nec aliter Remus egit. cogitauit enim fratrẽ regno pellere: quod ille presentiẽs Remũ non modo regno priuauit sed uita. Fernãdus uero fratre occiso & fugato motus pietate suis iussit ne fugiẽtes lederent. corpusq; Garsie honorifice ad monasteriũ de Anaioro quod ipse cõstruxerat deportari fecit: Sepe enim prosperitas hominis causas inuidẽdi reprobis occasionaliter tribuit. Sibiq; tandẽ in pernitiẽ uertitur. Sic ysaac cũ esset locupletatus paciebatur inuidias simul & insidias a Palestini Sic & fratres Ioseph iuidebãt ei q; prospera ei succederẽt: Non enim propinquis inuidia parcit. Nam & maria atq; Aaron Moysi fratri suo inuidebãt q; dux adeo cõstitutus esset: regno presertim inuidia innata est: cuius dignitati multi inuidẽt. plures etiam cõcupiscũt: quo fit ut plerũq; fratres regnãtes. non libẽter fuerint ante oculos fratrũ suoꝝ: hic igitur Garsias iuste penas inuidie luit: & iniquitas quã fratri inferre cogitauit: in se reuersa est ut puniatur in quo delinquit. Sic Saul cogitauit capere Dauid & ipse in manus eius cadit. Sic & Amasan cogitauit occidere Ioab qui eadem fraude eum percussit. nam quasi osculari eũ uellet gladio effudit intestina illius hic igitur Fernãdus fratre mortuo. regnũ fratris obtinuit & factus est Monarcha Hispanie ulterioris scilicet Castelle & legionis rursus Galetie in qua Portugalia &

Asturiarum terra autē Nauarre inter yberum & Pyreneos montes māsit Sātio regis Garsie filio qui postea occisus est. Aragonia uero cum Ripagorcia Ramiro fuit assignata. Hic Fernādus cōtra Sarracenos qui partē Lusitanie occupabāt. personaliter accedit & multas ciuitates ac oppida fidei lucro dedit. tandem Fernādus ipse ne filii super regnis post mortē cōtenderēt. dum uiueret regna diuisit. Nam primogenito Santio castellā contulit. Alfonso legionē Asturias & trāsmerā. filiabus uero burrace & Eluyre cōtulit çamorā & Taurum Alfonso fratre id petēte. Garsie uero totā Galetiā assignauit cum ea parte quę dicitur Portugalia. Hic multas ecclesias & pia loca construxit & dotauit. huic Arabes celtiberie & carpētanie tributa soluebāt. & instante die mortis sue. quē sibi reuelauit beatus ysidorus. fęliciter obiit. Vir certe fuit cuiuis regū externorū cōparādus. non solum fortuna ei alludēte. Sed magnitudine animi. pietate religione: ac Sobolis fęlicitate: Sepultus est in ecclesia sancti ysidori apud legionem quam ipse construxerat.

Cap. xxvii. de strenuitate & nobilitate Roderici Cidi dicti cāpiatoris & de pręclaris gestis suis & quomodo recuperauit Valentiam

ETERVM quia ut diximus tēpore huius Fernādi floruit eternis uictoriis Rodericus Debiuar cognomēto Cidus Campiator exigūt eius ingētia merita ut paucula ex multis in mediū afferamus de eius strenuitate ac innumeris uirtutibus: Rursus de excellētissimis eius uictoriis quę totū pene orbē replerūt: Duxit itaq originē Rodericus Cidus ex illustribus & antiquis Comitibus castellę signāter a clarissimo uiro Layno Caluo. qui una cū Nūno rasura longo tēpore per se suosq; successores iudicauit castellā. nam prędictus Laynus genuit Fernandum Layni. a quo genitus est Laynus Fernandi

qui genuit Nuniū Layni. a quo genitus Laynus Nunii. a quo genitus est Didacus Layni. qui ex uxore sua Teresa Nunii: que neptis erat ex cōcubina Regis legionis genuit. illustrem bellatorē Rodericū prędictum qui fuit pater Eluire regine Nauarre. ex qua natus est Garsias Rex Nauarre. Pater domine Blanche quę fuit regina Castellę uxor Santii regis dicti desiderati. Ex quo matrimonio genitus est Rex Alfonsus. viii. ex qua breui genealogia aperte cōspicitur excellētissima Roderici Cidi generis claritudo. Verum magnifica ac inclita eius gesta tam excellētia & sempiterna sunt. ut ea magnus non caperet liber: Succincte tamē quedam paucula sumatim tangemus: fuit Rodericus creatus miles per predictū Fernandum Regē legionis ea pręsertim die qua Colimbriā a Mauris recuperauit. Pręfatus igitur Rex cū cognosceret. strenuitatē prudentiā & uirtutes Roderici. sciens quod scriptū est per sapientē quia legatus fidelis sanitas & ipse est protectio fortis. & iterū sicut frigus niuis in die messis. Sic homo fidelis ei qui misit eum. decreuit cōmittere Roderico gubernationē Burgēn. ciuitatis & Castellę: Cum igitur quinq; Reges Sarracenoꝝ terras Cristianoꝝ ei cōmissas hostiliter. ac ualida manu īgressi forēt. Rodericus multitudine Maurorū non perterritus cum quadam animi latitudine & strenuitate eos insequitur in domiño cōfisus. qui ut ait Iob prout ei placet dat fidelibus suis uictoriā. tandē eosdem reges Mauroꝝ & eorum copias gloriose deuicit: atq; plurimos captiuauit: Deinde superauit simul & interfecit. fortissimū militem Martinū Gomecii qui Calagurā nomine Regis Ragonum occupabat. & ciuitatē ipsam regi Fernādo subiecit: pręterea hiis uictoriis non contentus: cecidit maximum exercitū Arabū prope oppidū sancti Stephani de Gormas. qui magna spolia de terris Cristianoꝝ deportabāt:

Demum uero cum Rex Alfonsus . vi . eundē Rodericū ad Regem Sibilie uassallū mitteret . ut solitum tributum reciperet . euenit ut Roderico morā apud Sibiliā trahēte Rex Granate plurimis nobilibus Cristianis sociatus qui erant ab Hispania exules . durissimū bellū contra regem Sibilie prędictū ageret . Rodericus itaq ad defensionem Regis Sibilie uassalli regis Alfonsi uiriliter accessit . tādē regē Granate & prędictos nobiles prostrauit & plurimos captiuauit : Rursus maxima ui & arte castrū fortissimum de Alcoçer a Mauris cępit & parum post duos Reges Sarracenoꝝ eundē Rodericū in dicto castro obsidentes mirifice deuicit . & ingentia spolia reportauit : post prędicta . bellū campestre tribus uicibus gessit cum Raymundo Comite Barchinone . & rege Denie & socīs eū deuicit : & postremo captiuauit : quē tandē liberaliter relaxauit . Deniq Petrum regē Aragonū in campo collatis utrinq signis strenuissime deuicit atq cępit quem cum multis nobilibus domus sue magnifice liberauit : Post has pręclaras uictorias & plurima alia quas enarrare operosum foret . cępit sibiq subiugauit inclitā ciuitatem Valētie . contra quē Rex de Marruecos dictus Vnes . potentissimā ex Africa classem parauit . & tandē obsedit Valentiā quinquagita millibus equitū & centū millibus peditū : Rodericus uero Cidus non expectata longa obsidione ei animose occurrit . cōmissoq durissimo bello . Demum ut deo placuit uicti sunt Arabes magna eorū parte cęsa & captiuata Rex uero Vnes percussus sese & quos adunare potuit ad classem recipiētes . patriā infeliciter petierunt : Ipse uero Rex ex uulneribus post paucos dies uitā mestus finiuit : Iniungens Buchar potentissimo fratri suo . ut tante iniurie non inmemor q̄tocius eam uindicaret : Buchar igitur adunata sua potentia Valentiam petit : tante itaq erant Arabum copie . ut teste

Giliberto qui Africanam historiam contexuit. in castris Regis Buchar magna tentoria quinque millia repeniebantur preter Pampiliones innumeros: Cum igitur exercitus Roderici innumeram Maurorum multitudinē expauescerēt: Rodericus ad suos ait finite timere. armorū enim uarietas non militum strenuitas est. quam conspicitis: adducens illud Titi Quintii consulis Romani qui cum uideret milites suos: ex aduentu exercitus Regis Antiochi in Poloponesum. non parum pauidos ad eos ualde probe & facete ait. Cum Calcide apud hospitem cenarem. mirarerque multitudinē carnium hospes ad me inquit. eas omnes porcinas esse. sed condimentis atque apparatibus differre. proinde ait. nec uos admiremini Antiochi copias. nam sagittarii astati. equites. ac pedites. Siri sunt. quos sępe uicistis: nunc tamen solis armis sunt diferentes: Qua spe confortati hostē uicerunt: His igitur dictis contra hostes Rodericus Cidus uiriliter occurrit. ubi accerrime pugnatum est. nec sine ancipiti fortunę uarietate. Nam Sarraceni de multitudine confidētes ac priorē cladē mestissimis animis recolētes in Cristianos primos impetus plusquā uiriles dederunt. sed diuino auxilio nostris opem ferente. in progressu prelii imbecilles animos & minusquā femineos habuisse rerū euētus demonstrauit. Nam in eodem bello. Sarraceni uicti & prostrati sunt. habent enim illius temporis annalia ultra xxx. millia in bello occubuisse. preter captiuos & eos qui in mari submersi sunt. Ipseque Buchar illorū Rex uictus & fugatus infelix euasit: quem cum sui inproperarent quod non a Rege: sed apriuato homine esset uictus finite inquit talia loqui. non dignitas sed strenuitas uictoriam cōparat. & addit quid enim mirum. si unum Regem uicente qui plures eadem die. superare solet: nec mihi inquit pudori est. ab eo uinci qui meliorem me fratrem deuicit

nam si uinci oportet. preeligerem abhercule uinci q̃ cum Sardanapalo uincere: Imitatus ē in his uerbis Buchar Darium. qui ut ait Quintus Curtius gratum sibi esse aseruit. si Alexandrum uincere non posset. nec sibi de/decori putauit q a tali clarissimo duce uinceretur: Rode/ricus igitur deuictis hostibus ex eo bello ditissima spolia assecutus est. de quibus magnas oblationes ecclesiis & piis locis deuotissime obtulit. Nec in uita hic gloriosus Dux Arabes deuicit. Sed mortuus ut eius habent annalia: Ex huius Roderici nobili stirpe. procedit nobilis domus de Mendoça ut historie ferunt. hic certe Rodericus Cidus nunq̃ reperitur superatus. sed semper uictor eua/sit. non inpar Iulio Cesari qui ut aiũt signis collatis quin/quagies dimicauit & Marco Marcello qui. xxxix. ui/cibus fuit preliatus & totiens uictoria potitus: quibus hic Rodericus inbellãdo par fuit. In uictoria tanto glo/riosior. quãto illi non pro religione sed pro Caduco. im/perio dimicarunt. hic uero non pro terreno incremento sed fide catholice augmento conflixit: Fuit Rodericus tante bonitatis ut quos armis subegit. clementia magis uicerit: Sed ut paucis agamus. quãte excellẽtie & uirtutis predictus Rodericus Cidus fuit. Inter cetera ex honore ei a Rege Alfonso. vi. filio huius Fernandi prestito. fa/cile cognoscitur: Rodericus enim ex Valentia discedens noningentis electis militibus sociatus. ad curiam Al/fonsi Regis apud Toletum accessit. iustitiam petiturus contra infantes Carrionis propter iniurias factas uxori/bus suis filiabus eiusdem Roderici: Alfonsus igitur cog/nito aduentu Cidi, obuiam exiuit ei honorifice: cui ut uberiorem exhiberet honorẽ. leuius semper cum eo per totam uiam & urbem incessit eumq usq ad eius hospi/tium sociauit. cunq sequenti die Rodericus Regem in suo palatio uisitasset. quereretq a Rege quo nam in loco

nuq̃ de mẽdo
Cido pueñit

se & suos sedere uolebat . ad quem Rex non tam urbane q̃ prudenter . tam ingentia inquit sunt merita uestra ut in nullo alio loco nisi mecum uobis sedere cōueniat . Nam merito sedere debet apud Reges qui solet uincere Reges decernimus igitur sedem uestram contiguam imposterū sedi regie in mediatamq; esse debere : lōge certe arbitratu nostro rex Alfōsus moderatior prudētiorq; fuit q̃ Actius poeta . quem maximus Valerius cōmendare nititur . qui Iulio Cęsari amplissimo ac florentissimo imperatori in collegium poetarum uenienti . non assurrexit . quasi in comparatione studiorum . aliquanto inferior esset Cęsaris maiestas : sed nisi fallor istius humanitas & illius petulātia facile ex eo conspicitur : dum iste regia dignitate insignitus priuatā uirtutē honorauit. ac ille infime conditionis uir . tante maiestati inpudēter non assurrexit : Huius Fernandi temporibus sedit in cathedra Petri Romę Iohannes . xviii . & Benedictus . viii . fuit maximum scisma in ecclesia dei de quo alibi dicemus . In imperio uero sedebat Henrricus secundus

Capitulum . xxviii . de Santio . ii . & de pręclaris gestis suis & de cęteris occurrentibus suo tempore & de eius genealogia

ANTIVS . ii . primogenitus Fernandi . xxviii . Rex fuit a Pelagio primo Rege Hispanie post cladem & . lxiiii . ab Athanarico primo Rege Gothorum Cępit autem regnare Anno domini . M . lvii . regnauit annis sex : hic cum Alfonso fratre suo concertans . regnū legionis a patre diuisum ui accepit . Ipse uero Alfonsus metu fratris Santii ad Regem Tolleti Maurum . dictū Habalmone se transtulit . qui solenniter est receptus : Eo autem apud Tolletum manente Garsias alter frater se

transtulit ad Agarenos regni Cordube. quorum presi/
dio incepit Portugaliam Regi Fernando subiectam in/
festare. cui occurrit Santius apud Sanctum Anderium
bello itaq̃ cõmisso Santius uincitur & captiuatur simul
& Nunius de Lara & Garsias de Cabra. plurimis ex
suis cesis. Garsias tamen uolens uictoriã prosequi San/
tium quattuor suis militibus cõmisit custodiendũ. Interĩ
uero nobilis Aluarus Fanes Minaya. qui erat de fide/
lioribus Santii. recollectis gẽtibus quas adunare potuit
circuibat: ut leo rugiens querens dominum suum: quẽ
ut uidit ait. ad milites custodes Santii. dimittite Regẽ
uestrum o proditores: tam animose igitur atq̃ strenue
cum illis conseruit. ut eos uicerit illorumq̃ equos Santio
& ceteris captis assignauit. qui omnes reassumptis uiri/
bus. ceteros Santii milites dispersos congregant. Interĩ
uero nobilis Rodericus Cidus cum tricentis electis mi/
litibus applicuit. opem laturus Santio: Iterũ ergo con/
fligitur. & post multa Garsias uictus est pariter & cap/
tiuatus. fuit deniq̃ interfectus infans Santius Nutricius
& director Garsie & plurimi alii: Garsias utiq̃ sciuit ui/
cere. sed nesciuit uictoria uti: Nec enim parum esse de/
buit uincere. a quo uiribus uinci debuit: sed uerum est
quia ut ait Valerius. sepe uictor ab ipsa uictoria uinci/
tur. Idq̃ accidit cum uictor inmoderate ipsam uictoriã
ad insolentiam uertit. ut enim idem Valerius subdit.
Decet uictorem uictoriam temperare. & insolentes ani/
mositatis impetus. cum pietate & ratione ab animo co/
hibere: quia ut aiunt ipsa optatissima uictoria. modera/
tione temperari desiderat: fatemur uincere egregium
est sed superuincere inuidiosum: Hinc alius ex sapien/
tibus ait. quia uictoriã assequi gloriosum est: sed uicto/
riam insequi periculosum: libuerat enim Regi Garsie.
reliquias ipsas uictorie non persequi. aut humanitatis

intuitu . aut quo testes superessent uictorie sue : sed iuste ab ipsis belli fragmentis fractus & superatus est : qui uicto quippe & captiuato principali hoste : ymo fratre . contentus non est . nec enim modo hostem sed & fratrẽ persequebatur : quare hostilem decuit animum deponere ac aduersam calamitatem . fraternis lacrimis deplorare : non penitus exterminare : memor illius prudentissimi ducis Abner . quem libri Regum cõmemorant . qui ait ad Ioab . nunquid usq̧ ad internitionem tuus mucro deseuiet ! An ignoras ꝙ periculosa sit desperatio ! & subdit usq̧quo non dimittis persequi fratrem tuũ ! sed iam ad Santium reuertamur . qui potitus ultima uictoria : Garsiam captiuum apud Lunam castrum in Asturiis uinculis trudit : Hic Santius terras sororis uoluit occupare . & cum Hurracam sororem conclusam apud ȥamoram teneret a quodam uellido proditore proditorie . est interfectus . proditorem autem ipsum Rodericus Cidus insequens interfecit : Proditor inquam putabat se rem gratam fecisse Hurrace . sorori illius : tamen acerbissime tulit . & uindicte operam dedit imitata magnum Alexandrum qui teste . Q. Curtio familiarẽ proditorem atq̧ interfectorem Darii in uindictam proditionis fratri Darii concessit trucidandum : dicens falli eos qui ab eo proditionis pręmium expectarent . Imo uiolate fidei neminem acriorem fore uindicem q̃ seipsum : Santius itaq̧ sic in regna & fratrum dominia ambiens uita caruit atq̧ regnis : parum imitatus Scipionẽ Africanum qui adeo Lelio caritate fraterna coniunctus erat : ut supplex rogaret Senatum ne prouintie sors : que a frate suo eripienda erat ad eum transiret dicens dignitates fratribus se optare non eripere : Santio itaq̧ sine liberis decedente magnates regnorum Alfonsum qui a facie fratris ad Regem Sarracenorum apud Tolletum confugerat per nuntium

secretissimum reuocarunt. Tandem Alfonsus prestito iuramento qd Regi Tolleti & filio suo amicus esset liber permissus est ad regna accedere qui obtento regno quod perdiderat atq etiam regnũ fratris ac imperii diadema accepit. ut infra dicemus: Huius Santii tempore sedit Romę. Victor. ii. qui imperiali fauore factus est Papa & Stephanus. ix. & Benedictus. x. & Nicolaus. ii. & Alexander. ii. In imperio uero sedebat Henrricus. iiii. hic fuit filius Henrrici. iii. imperatoris: hic suscepto imperio secundum Sicardum patrem suum cępit ac in uinculis mori fecit. Quare iusto dei iudicio punitus est quia patrem dehonestauit: nusq̃ aut raro legitur tale facinus nisi de Ioue qui saturnũ patrem captiuauit & regno spoliauit si fabulis credimus. Mitridates etiam regnandi gratia contra patrem dimicauit. & Sariaster cõtra Tigranem patrem Armenie Regem pugnauit. Decessit enim sine filio successit ei Lotharius Dux Saxonie

Capitulum. xxix. de Alfonso sexto qui. xviii. loco post cladem Hispanie regnauit & quomodo ab eo Reges Portugalie ortum & initium habuerunt & de uxoribus & prole Alfonsi. & quomodo recuperauit Tolletum & alia loca a Mauris & qualiter ecclesia Tolletana ex Mesquita fuit consecrata & de hiis quę ob eam rem acciderunt & de pręclaris uictoriis & uirtutibus eius

[A]LFONSUS. vi. filius Fernandi & frater Santii xxviii. loco regnauit post cladem & lxv. post Athanaricũ primum Regem Gothorum: Incepit autem regnare Anno domini. Mill. lxviii. Regnauit annis xliii. Ex hoc descenderunt Reges Portugalie ut statim dicemus & supra diximus. In prima parte. capitulo xii.

ubi egimus de origine Regum Portugaliç & aliorum Regum Hispanię|hic igitur Alfonsus filium masculum non genuit. Sed plures filias reliquit ex sex uxoribus. Ex prima procreauit Hurracham. ex aliis uero genuit alias filias. ex quarũ una quę fuit Sarracena filia Regis Sibilie uocata çaida ad fidem conuersa maria cognominata genuit infantem Santium qui in quodam prçlio occisus est ut statim dicemus. Ex quadam uero concubina genuit Therasiam quę nupsit Henrrico Comiti Lotoringie & dedit eis in dotem partem Galetie quę nunc Portugalia uocatur ex quibus descendunt Portugalie Reges. Nam ille Henrricus Comes fuit pater primi Regis Portugalie. Hic Alfonsus. vi. Rex Castellę Toletanam urbem uariis uastationibus fatigatam post longam obsidionem obtinuit. modo qui sequitur. Regnabat enim Alfonsi tempore in Tolleto Alemaymon Rex Sarracenorum qui singulari fędere & amicitia Alfonso uinctus erat adeo ut Alfonsus ipse iurauerat eundem Regem & filium suum iuuare & in uita eorum protegere: idq̧ sibi fideliter obseruauit: Verum uita functis eodem Alemaymon & filio Alfonsus solutus a fide prçstita durissimum bellum gessit contra eandem urbem. Tandẽ necessitate famis uenerunt Sarraceni in deditionẽ Alfonsi: eo pacto ut Sarraceni ipsi tanq̃ ciues & uassalli manerẽt in urbe retinerentq̧ domos & agros: Rursus illesa eis maneret Mesquita maior eiusdem urbis. arces uero & cętera omnia ad manus Alfonsi dederunt: Decreuit igitur Alfonsus in eadem urbe dimittere Reginã uxorem suam & Bernardum electum Tolletanum: ipse uero pro occurrentibus rebus ad regnum legionis se trãstulit: Interim itaq̧ Regina ipsa spiritu dei uigorata & Bernardus quadã intempesta nocte multis Cristianis sociata militibus. Mesquitã Sarracenorũ ingrediuntur:

quę ex pulsis cunctis Machometi spurcitiis in ecclesiam sancte Marie dedicata & per Bernardum deuotissime consecrata est. altareq; erectũ & inibi celebrauit Archi/episcopus: Sarraceni uero ruptis uestibus simul & in ternis uiscenbus plurimum fuerunt conturbati: & illico lamentabiles quęrelas per suos Legatos apud Regem fecerunt. Quare Alfonsus accerrime iratus & uehemen/ter contra Reginã & electum indignatus est: Itaq; cun/ctis dimissis rebus Toletum celerrimo gressu petit: de/liberauerat enim & firmo animo fixerat Reginam & Archiepiscopũ publice interficere: Et quia sciebat plu/rimos Barones pro Regina & electo fore exoraturos: Iurauit Rex pręsentibus legans Sarracenorum nihil facere eorum quę pro parte Reginę & Archiepiscopi sibi foret petitum: dicebat enim iniuriam non Sarracenis sed eidem Regi fuisse factam: asserens quia cum omnis rex non nisi pacto & fide subditorum regnet indigne Rex appellari potest: qui pacta & fidem subditis non seruat. tandẽ Regina & electus intelligentes Regem tam acri/ter esse cõmotum. clerum & omnes religiosos processio/naliter & Regis filiam inductã cinere & cilicio in medio processionis incedentem pręmiserunt: quos cum Rex uidisset ut erat deuotissimus descendit de equo ut sacris solitam reuerentiam ageret. & cum filiam conspexisset nulla paterna pietate flexus: Vah. inquit matrem so/ciabis in morte: Iuraui nil agere eorum quę petitura es: Filia uero que iuramentum nouerat instructa quid diceret peto inquit domine mi Rex ut Reginam tibi ter/reno Regi. non parentem sed celesti Regi fidelem simul & Archiepiscopũ illico interficias: tunc Rex obstupuit quinimo tam pia sagacitate deuictus ad filiam ait: libe/rasti o filia a morte matrẽ sed perpetuo maritali carebit consortio. nedum enim uerba expleuit & uidit uniuersos

Sarracenos utrusq; sexus sibi obuiam facientes : qui mutato proposito regi supplicarunt ut omnino regine & Archiepiscopo ueniā daret . asserentes multis retro diebus per certū uaticiniū idipsum nutu diuino futurū esse : tunc Rex penitus placatus acquieuit precibus supplicantiū & letus intrauit ciuitatē primo tamē ecclesiā ex Mesquita cōsecratam deuote uisitans : in medio porte reginā sacco inductā & Archiepiscopū pontificalibus ornatum inuenit : qui regi aiunt peccauimus in te o Rex sed oramus cōsidera peccati causam & finē respice : Rursus quia felix est culpa quę tam insigne templū meruit obtinere : Felix paucorū trāsgressio : qua multoꝝ peccata purgātur Tūc Rex manus presulis deosculās : Reginā amplectēs regale palatiū petiit : cōmendāda est industria filie Regis qua perniciosum Regis iuramētū . in matris beneficium uertit : Imitata Anaximenē preceptorē Alexandri . Cum enī teste maximo Valerio ipse preceptor occurrisset Alexandro festinanti ad excidiū cuiusdā rebellis urbis grecę : cum primū eum Alexander uidit . timēs ne ire sue preces opponeret iurauit non se facturū quod peciisset : tunc Anaximenes obsecro inquit ut urbē dirruas . qua solerti industria ciuitas liberata est : Postq̄ uero Rex Alfonsus Toletū & ad iacētia loca fidei lucro dedisset māsit aliq̄diu apud eandē urbē regiā cum magna nobiliū & militū copia : Verū milites eius balneis & delitiis plus soluto se dedere : queadmodū in eadē urbe Tolletana Sarraceni agere soliti erāt : Cum igitur quidā Barbari dicti Alarabes ex Africa trāsissent uastassentq; prouintiā Carthaginēsem : exercitus Alfōsi eis occurrit & peccatis Cristiani populi . apud Alcaçar de Consuegra uicti & prostrati sunt : Ibiq; īterfectus fuit Sācius infās filius Alfōsi occubuerūt etiam septē nobilissimi Comites a quo tristi euētu locus ille . usq; in hodiernū diē uocatus est septem

comitū: Rex uero filii mortē equanimiter tollerauit: uerū tamē cū inuestigasset Rex solertissime cur nā milites arma & bellicos labores. non satis ferrēt a sapiētibus respōsum est causam fore potissimā. quia plus solito milites luxurie & balneis uacabāt: Iussit igitur Rex ut omnia balnea destruerētur: prohibens libidines ac delitias. quę militum corpora simul & animos effemināt: Demum induxit hastiludia torneamēta & alia bellica exercitia: qua solertia pristinas uires milites recuperarūt: Imitatus est rex Alfonsus Scipionē consulē in Hispania qui ut ait Valerius & recitat Augustinus. ix. de ciuitate dei. ut fortissimos numātinorū spiritus contunderet iussit. ut omnia quę uoluptatis causa cōparata erāt: auferētur: quo effectū est ut duobus millibus Scortorū a castris expulsis sic Romanorū exercitus a tali. luxurie Sentine uacuatus recreata uirtute animosam Numantiam deleuit

¶ Capitulum. xxx. de Geloyra & Hurracha filiabus Alfonsi & de prole earum & quomodo Alfonsus Rex Aragonum duxit uxorē Hurrachā & de eius impudicitia & qualiter uterq̄ cōiunx propter irreuerentiā ecclesię pessima morte obierūt & quomodo Aragonenses quendam a se in Regem electum regno priuarūt & Ramirū monachū in regē erexerūt.

ETERVM Alfōsus cernēs se filiis masculis orbatū auiditatę procreādi filios futuros regni successores quandā nobilē duxit cōcubinā dictā Ximenā nunēs. ex qua genuit Alfonsū Iordanis sic appellatū quia in flumine iordanis fuit baptiçatus: Nā ipsa cū Comite prędicto uiro suo Sirīā transfectauit tēpore illius maximi pasagii. in quo Raymūdo Comite & Duce Iherusalē Tripolim & Antiochiam lucro fidei acreuerūt. Hic igitur Alfōsus

de quo agimus Hispaniarũ decus & lumen fuit dextera eius prẽsidium patrie ut Macedonum Alexander. ut Epirotarũ Pyrrhus ut hebreorum Moyses, Iosue, & Gedeon. ut denics illius antique Hispanie Vrinatus: qui tot cladibus romanos afflixit, & nouissime ut Rodericus Cidus campiator ac Fernandus. iii. de quo in suo loco dicetur: Plurimas denics alias uirtutes Alfonsi narrat Rodericus Archiepiscopus in sua historia: Tempore huius Alfonsi: Rodericus Cidus ualentiã acquisiuit: de cuius uictoriis & clarissimis gestis diximus supra sub Fernãdo primo patre huius Alfonsi: Hic autem Alfonsus iam in senio constitutus cum filios non haberet masculos filiam eius Vrracam uiduam: quam ex Regina cõstantia genuerat & quam Raymundo Comiti Barchione uxorẽ dederat mortuo Comite qui filium Alfonsum reliquit Alfonso Regi Aragonum matrimonio copulauit: ex quo nullum filium suscepit ymo plurimum cum ea discors fuit pro eo quia ut dicitur inhonestam uitam ducebat: q̃ rem tarde intellexit Rex: palã enim de eius impudicitia dicebatur: Ipse tamen ignorabat: quia teste Seneca nouissimi incõmoda domus nostre didicimus: Nec aliter de Metella uxore Sille narrat Ieronymus cuius tam nota erat impudicitia ut Athenis cantaretur quod Sylla ignorabat: quinimo secreta pudenda domus sue. non aliter q̃ hostium conuitio didicit: Nec aliter accidit Gneo Pompeio uictori urbis; qui impudicissimã uxorẽ sortitus est. Ferunt historie quosdam familiares Alfõsi ei suasisse ut Vrracam uxorem tantopere impudicã repudiaret ad quos ille probe & facete ait illud Marci Antonini Cesaris: cum enim uxorem de adulterio suspectam haberet suaderentcs plurimi ut eam repudio daret: Ille dixisse fertur: Si uxorem dimittimus reddamus & dotem: Dos autem erat imperium: Alfonsus igitur post

multa preclara opera ad dei cultum & ad fidei defensionē gesta obiit morte comuni & apud monasterium sancti Facundi una cum çayda alias dicta Maria sepultus est fertur enim eum ante recepisse habitum monachalē: fucte tamen ob fratris sui Santii timorem. Hic magnus edificator fuit ecclesiarū: Reparauit enim ecclesiam Toletanā Instituit burgēn. utranq; mirifice dotauit: Post mortem uero Alfonsi. vi. predicti Regis Castelle. Alfonsus rex Aragonum in regnis Castelle & legionis temptauit regnare propter uxorē & fuit non parua discordia, aliis fauentibus Regi Aragonū: aliis presidia ferentibus Alfonso filio Vrrace. Tandē post plurima dissidia & bella obtinuit Alfonsus filius Comitis & Vrrace: Ferunt Hispanorum annalia hanc Vrracā irreuerentē fuisse ecclesiis & piis locis. Sepe sacra templa spoliando & ecclesie ministros uituperando & capiendo: Quare iustissime acerrimas suorum sacrilegiorū penas soluit: Cum enim bellum gereret contra Alfonsum imperatorem filium suum ingressa est monasteriū sancti ysidori legionēn. atq; a monachis importune petebat pecunias: Cum uero illi dicerent se non habere: Iussit militibus ut ecclesiam spoliarēt ornamentis & calicibus: illi non sunt ausi: Quare ipsa indignata templū cunctis iocalibus spoliauit: Cum uero egrederetur limen ianue media· crepuit cunctis uidentibus & iudicia dei laudātibus: nec dissimili morte interiit: Alfonsus Rex Aragonum. maritus Vrrace: Fertur enim multa sacrilegia perpetrasse: ecclesias spoliasse: & ob eam rem: creditur diuino iudicio punitum esse: Nā ultimo bello quod contra Sarracenos apud fragā conseruit occisus est & ut ait Rodericus Toletanus nulla eius uestigia reperta sunt: eodem Alfonso Rege Aragonū sic interfecto. ut ait Lucas Tudēn. nonnulli proceres & Barones regni Aragonie decreuerunt eligere quendam

nobilem appellatum Petrum Tares : multorum iudicio probũ : Qui ut se uidit in regio trono se supra se extulit : Incepit enim despicere nobiles regni & leges ac consuetudines patrias abrogare : Cum igitur pro more regni curie generales tenerentur essentq̧ Barones & nobiles uocati : plurimi Aragonenses & Nauarri : qui primo uenerant . non exierunt ut est mons Regi nouo obuiam nisi solus unus miles uocatus Petrus Tiçon : ceteri uero pecierunt Regis palatium ut uiderent an aliquod curialitatis signum Rex eis ageret : Ille uero indignatus iussit portas palacii sibi claudi :Barones uero & nobiles sequẽti die curias sine Rege celebrarunt : atq̧ inprimis Petrum Tares titulo & regno pellere decreuerunt quia cum in honore esset . non intellexit ! Sed uerum est illud Aristotelis quia magistratus uirum ostendit : Non parum periculi est priuatos homines in magnis magistratibus nõ expertos subito ad regale fastigium sublimare ; Nam teste philosopho . Nuper ditati & exaltati nesciunt ferre magnas fortunas .Quinymo ut plurimũ sunt despectiui Dedignantur enim amicos priores : notos ignorant : histriones honorant : Comites contempnunt : grandia loquuntur: sublimia meditantur . rationi subesse non paciuntur : preesse moliũtur : sunt deniq̧ subditis honerosi omnibus infesti : Quare ut inquit Seneca talibus repẽte exaltatis facilius est potentiam amittere q̃ acquirere : Expulso igitur Petro Tares regnicole Aragonie cõmuni consensu reuocarunt a monasterio Ramirũ monachum presbiterum filium legitimum Santii Regis Aragonũ & fratrem Alfonsi sine filiis premortui : cui dederunt nobilem uxorem uidelicet filiam Raymundi Comitis Pictauiẽn. optentaq̧ dispensatione apostolica genuit unicam filiam : Sed non putamus alienum a proposito fore breui discerere : quid interim Ramiro & nobilibus suis

accident: Narrant enim Hispanorum annalia Ramirum fuisse probum uirum & penitus diuine contemplationi deditum: sed ualde simplicem agibiliũ inexpertũ: Contigit autem ut necessariũ bellum contra Sarracenos conficeret. Ille uero armorum & equitandi usu expers equũ ascendit: Nobiles uero scutum in manu eius leua posuerunt & lanceam in dextera: Rursus dixerunt ei ut bridam siue frenum caperet: Ille uero ponite inquit in ore quia utraq; manus occupata est: & ita actũ est: Tandem Sarracenos uiriliter aggreditur: & eos strenue deuicit: nihilominus nõnulli Barones de huiusmodi actu & ceteris simplicitatibus tam assiduo & irreuerẽter irridebãt: ut Ramirus ferre equo animo non posset: Quare deposita monachali simplicitate animũ induit plusq̃ militarẽ Nam undecim nobiles ad se apud Hoscã uocatos Gladio ferire fecit: & ad superstites ait in uulgari Hispanico Non Sabe La uolpeia con quien trobeia. quod est dicere Nescit uulpecula cum quo ludit: Quo terribili exemplo ceteri perterriti nedum ab irrisione cessarunt: sed et insidias parabant: Ramirus uero se & regnũ Alfonso. viii Regi Castellę dicto imperatori recõmisit quousq; filia eius fuit nubilis quam accepit uxorem Raymũdus Comes Barchinone: qui postea fuit Rex Aragonum & Comes Barchinone: Deinde dictus Ramirus donauit eidem Regi Castellę Soriam cum districtu: quę ante ad regnum Aragonie pertinebat: Cunctis igitur paccatis Ramirus redit: ad monasterium ubi celibem uitam egit: Barones ergo ac nobiles Aragonie: quo pacto non incusem Regem irridentes non facile inuenio. Scio scriptum esse non irridebis hominem in amaritudine animi sui. Vnde de Regibus uidetur dictum illud ysaye: Illudam illusores eorum & iterum abhominatio domini: omnis illusor: & rursus sapiens irridẽtes

erũt deridẽtes sine honore: Denicꝫ scio iuuenes irridẽtes Helisenm ursi lacerarunt: sed & uiri Sadoch irriserunt principẽ Gedeonem sed luerunt penas: Gezabel quocꝫ irrisit Acab qui pessima morte obiit: Verũtamẽ quomodo Regem a tanta crudelitate excusem ignoro: presertim in monachali innocentia nutritũ: qui sepe illud Senece legerat: nondũ felix es si te turba nõ deriserit si uis beatus esse cogita hoc primũ cõtẽpnere contemni: & iterũ idem Seneca ad honesta uadenti cotemnẽdus est ipse cõtẽptus & Cicero nemo contemni timet. nisi qui se cõtemnendũ arbitratur. Hoc tempore sedit Romę Gregorius. vii. & Victor. iii. & Vrbanus. ii. In sede uero imperii Henricus. v. filius Friderici primi: Hic fuit coronatus a Celestino mortuus est in Sicilia: quo mortuo orta est dissensio in imperio quibusdam eligentibus Ottonẽ filium ducis Saxonie: Aliis uero Philippum fratrẽ quondam Henrrici Imperatoris.

Capitulum. xxxi. de Alfonso. vii. intitulato imperatore qui. xxix. loco post cladem regnauit & quomodo regna iterum diuisit & de clarissimis gestis suis.

LFONSVS. vii. predictus nepos Alfonsi ex filia intitulatus imperator Hispaniarum. xxix. Rex fuit a Pelagio primo rege post Hispanie excidiũ & lxxvi. post Athanaricũ primũ regem Gothoꝝ: Incepit regnare Anno domini. M. cviii. regnauit ãnis. li. hic diuisit iterũ regna: nam in regno Castellę instituit primogenitũ Santiũ: in regno legionis Fernãdũ secũdo natũ Diuisio siue partitio regni & si plerumcꝫ fiat ex uoluntate dei aut uindicãtis aut presentia dissidia tollentis ut inquit Augustinus simpliciter tamen regnorũ diuisio minime ad perpetuitatẽ regni cedere cõpertũ est regnũ quidẽ teste philosopho nõ nisi unitate firmatur: hic pro benedictione

singulari deus in uno principatu unicum pricipem constituit: dicente scriptura per prophetã: adducã uos de medio nationũ ingentẽ unã: & rex unus erit omnibus imperans: queadmodũ pro maledictione datum est ut regnum diuidatur quia ut ait Sapiens: propter peccata populi multi principes eius: Sic propter scelera salomonis & filii Ieroboan eius regnũ diuisum est. fatemur tamẽ quia non nũq̃ ad uitanda inter fratres intestina dissidia expedit regna inter eos partiri idq; plurimi imperatores fecere ut supra diximus: Quę siquidẽ regnorũ particio & si discordiis protunc occurrẽtibus prouidere uideatur. maiores tamen timentur inquietudines: Adde quia facilius partes diuise ab hostibus inuaduntur q̃ totum in unitate roboratũ: Hic igitur Alfonsus regna diuisit: In qua re dum filiis prę̃sentibus prouidit: futura scãdala nõ uitauit: quousq; regna iterũ unita fuere ut infenus tangemus: Hic fuit uir bonus strenuus & mãsuetus multa castra & oppida a Mauris signãter calatrauã cum adiacentibus sue ditioni subiecit: huius Alfonsi tẽpore mortuo Alfonso Rege Aragonum & substituto ei Ramiro monacho fratre suo: Alfonsus Rex Hispaniarum cepit Aragoniã infestare: & ciuitates ac castra citra Hiberum occupauit: tandem in concordiã redierũt: ut Rex Aragonũ prędictã patriam in feudo teneret a Rege Hispaniarũ essetq; ei pro dictis locis uassallus: quod fideliter obseruauit: usq; ad obsidionẽ Conche: in qua fertur Alfõso regi Aragonũ Homagiũ remisisse: hic se imperatorẽ Hispaniarũ appellauit: Nam principatũ tenebat a mari occeano usq; ad mare mediterraneũ: Sortitus est Alfõsus duas uxores Berengariã atq; Vrracã: Ex Berengaria genuit Sanctũ & Ferñadũ: Helisabet & Beatricẽ: Hęc itaq; Beatrix nupsit Ludouico regi Francie: Fuit hic Rex Alfõsus gloriosus & uirtuosus magnas prouintias & urbes

fidei lucro adiecit: usq adeo ut Sarraceni ei seruirent in tributo & ad curias suas ut subditi uenire cogerētur: Huius tempore Ludouicus septimus rex Frantie gener Alfonsi decreuit uisitare limina sancti Iacobi: Deniq uoluit Alfonsi Soceri curiā acersiri: fuerat enim eidē Ludouico falso suggestū. reginā Francoꝝ uxorē suā filiam Alfonsi non esse legittimā: Alfonsus igitur sociatus rege Nauarrorū Ludouicū apud burgēn. ciuitatē solennissime recepit: quē sociauit usq ad Cōpostellā: eumq expleta peregrinatione Toletū cōduxit. ubi rex curias generales indixerat: Interfuit in eisdē curiis. Raymūdus Comes Barchinone. & plurimi alii principes fideles pariter & infideles: Fuitq tanta inibi adunata nobilitas. ut Rex Frantie palā dixerit non fuisse in orbe similē regis curiā Alfonsus uero plurima dona Ludouico & militibus suis cōtulit: Fuitq habūde certificatus uxorē suam legittimā fore filiā Alfonsi imperatoris: Quare plurimū delectatus rediit incolumis & hillaris in Franciā: quē Rex Nauarre & Comes Raymūdus usq ad Baionam sociarūt: Hic Alfonsus iustitie çelātissimus fuit: fertur enim patriā regni sui executores quos Alguaçiles uocamus non indigē: ibiq ministrabatur iusticia: habēt enī gesta huius regis: quendā rusticū Galecū apud Toletum. querelas egisse cōtra unū potentē militē bona sua inuadentē: cui rex Alfonsus breuē litterā concessit: iniungens ut illico miles quę abstulerat rustico assignaret: ille uero pro restitutione minas mortis laboratori intulit: regē itaq rusticus iterū addit: qui cōmotus finxit se egrotū & interim secreto Galetiā peciit celeri gressu domūq militis obsedit: quē tandē cępit & prope eius domū suspendit: quo singulari actu multi perterriti fuere & ab inuasionibus & rapinis abstinuerūt: Hic Alfonsus Cordubam magno exercitu obsedit cui princeps Sarracenus qui eā regebat

de uiribus suis diffidens. exiuit obuiam ciuitatis claues offerēs: Alfonsus ergo accepta ciuitate eam cōmisit cuidam Mauro sibi fideli sub Homagio: randē procedens per maritimā Almeriā obtinuit: deinde Baeçam: ibiq relicto filio suo Sātio obiit in uia ex egritudine sub quadam arbore in monte qui dicitur del muladar: Hoc tēpore sedit in cathedra Petri Innocentius. ii. & post eius obitum Celestinus. ii. & Lucius. iii. quo tempore fuit magnū scisma. In imperio autem fuit Conradus. ii. & Fridericus primus hic Conradus nepos Henrici imperatoris ex sorore benedictionem non habuit.

Cap. xxxii. de Sanctio. iii. desiderato appellato qui post irruptionē Hispanie. xxx. loco regnauit & de uirtutibus & gestis suis.

SANTIVS. iii. cognominatus desideratus primogenitus imperatoris Alfonsi. xxx. rex fuit a Pelagio primo rege post cladē Hispanie &. lxvii. post Athananicū primū regē Gothoꝝ. Cępit autē regnare Anno domini. M. clx. regnauit anno uno. hic cum intelligeret mortē patris concito gressu corpus eius duxit Toletum: ibiq honorifice sepeliuit: Hic uxorē duxit patre uiuēte blancā filiā Garsie regis Nauarre: qui fuit nepos ex filia nobilis Roderici Cidi. Ex qua susceperat Alfonsum qui post eum incunabilis existēs regnauit in Castella Hic rex Santius multis uirtutibus pollebat: & clipeus nobiliū dicebatur: & erat enī humanissimus nulli fides eius: nulli uictus: nulli auxiliū defuit: Imitatus Simonē Atheniēsiū ducē. cuius tanta fuit ad suos caritas & beneficentia: ut nullus inopia rei familiaris mestus esset: multos locupletauit: suoq sumptu extulit: ut eo mortuo nōtam dux q omniū pater extinctus uideretur: Fernādus autē frater Sātii cui pater regnū legionis dimiserat licet pius & benignus tamē quorūdā prauis consiliis abstulit

feuda & castra quibusdā nobilibus : quę pater eius con/
cesserat : Illi uero regē Santiū Castellę adierunt : qui con/
gregato exercitu regnū legionis ingreditur : Fernandus
tamē bello captus est : qui tandē fratris arbitrio se cōmi/
sit : quē frater cōspiciēs nudū regalibus uestibus induit :
Imitatus Pompeiū regē Armenie . qui fratrē bello cap/
tiuatū genibus flexū iacere non permisit sed benignus
fratrē recreauit & diadema quod amiserat : capiti impo/
nere iussit : uitāq; simul & regnū cōtulit : eque pulchrum
iudicās & regē uincere & facere : nec aliter Santius &si
regno fratris imo suo potiri potuisset fratrē sibi cōciliauit
quē futurū heredē in spiritu pręsēsit : Tandē rebus com/
positis unusquisq; in patriam rediit : Rex uero Santius
consumatus in breui compleuit tempora multa : placita
enim erat deo anima illius : Ideo festinauit eū dominus
adducere de medio iniquitatis : Obiit enim apud Toletū
uocatus est etiam desideratus : quia pręmature tam di/
lectus de terra delectus est : Hoc tempore sedit Rome
Lucius . iii . In imperio prędictus Fridericus primus .
Hic dux fuit Sueuorū & nepos Conradi imperatoris .
Hic coronatus fuit ab Adriano Papa . Cum igitur trāsis/
set in orientales partes & fatigatus magno estu in quo/
dā fluuio natasset sumersus est ut dicitur ī Cronica Sicardi

Cap . xxxiii . de Fernādo secūdo qui post cladē His/
panie . xxxi . loco regnauit in legione & frater eius
Santius in Castella .

ERNANDVS . ii . frater Santii & filius Alfon/
si imperatoris . xxxi . rex fuit a Pelagio primo rege
post cladē Hispanie & . lxiii . post Athanaricū primū regē
Gothoꝝ : Cępit autē regnare in regno legionēn . Anno
domini . M . clix . regnauit annis . xxxi . Eodem enim

tempore Santius in Castella regnauit. & Fernandus in legione. sed non equali peryodo in regnis perdurarũt. Santius enĩ uno anno sed Fernãdus. xxxi. prefuit. Sãtius itaq; cum recte pie & iuste regnauerit. licet paucis annis lõgo tamẽ tẽpore uixisse censendus est: Nam etas hominũ bene distributa lõga est. si male breuissima: diu enim uiuit qui diu impie uiuit dicẽte Salomone. si quid impiorũ longe uite fuerit: in nihilũ reputabitur: Vnde Seneca decipitur qui propter canos & rugas in fronte putat: diu uixisse: Hic Fernãdus sic ut permissum est pre-mature mortuo Sãtio rege Castelle eius fratre qui Alfõsum filiũ anniculũ reliquerat: ut quidã aiunt ad regnum aspirabat. aut ut alii uolunt nepotẽ sibi uassallũ subicere tẽptauit. Sed obstitit explorata ac eternis laudibus illustrata erga Alfõsum nobiliũ suorũ fides: preserti duorũ fratrũ Manrici & Nunii Comitũ de lara: Cũ enim ipse Alfonsus mortuo Santio patre incunabulis agens a nobilibus Castelle iure in regẽ electus atq; receptus esset. Fernãdus de quo agimus patruus eius. manu armata regnũ Castelle ingreditur & magnã eius partẽ occupauit persequebatur enim miro odio Manricũ: & Nuniũ Comites predictos: quibus Sãtius rex filiũ cõmiserat: Ipsi igitur nobiles uiri. non ualẽtes aliud efficere. Homagio protunc ab eis prestito assenserũt regis Fernãdi uoto: ut Alfonsum tanq̃ uassallũ sibi traderet Alendũ. Cũ igitur Fernãdus oppidũ Sorie peteret ubi erat puer: esset corã patruo adductus cepit plorare: cui Fernãdus ne ploraret blãdiri cepit: tunc Comes Manrricus sciẽs quod scriptũ est quia in tẽpore tribulationis fidelis agnoscitur omni timore deposito ad regẽ ait: puer inquit lactari cupit. nõ seruire nutricis potius mamillis q̃ patrui obletamẽtis indiget: lõge magis puero opus esset lactãtis solatio q̃ patrui palatio magis optat lac q̃ sanguinem: longe magis

et expedit ablatatus uagire : q̄ coactus seruire : Voluisti hodie[o]Rex efficere quod natura nō patitur. Cupis enim ut tibi prestet Homagii formā : qui formare uerba non didicit : Cupis rursus ut tibi seruire incipiat : qui uix uiuere inchoauit : Optas ut tibi Homagiū dicat : qui quid sit quod petis ignorat : & ut paucis sed ueris tua pace agamus . uis ut tibi fiat uasallus : qui dominus iure fore deberet : Fac igitur quod tibi libet : Sed uide an liceat : nos cedemus tempori non rationi : dum tu respicis pueri etatē : non tui honestatē : Si igitur placet puerū ad nutricem adducā que eū lactabit : postea iocunde uidebit eum Rex . Iterum uero quidā miles dictus Petrus Melēdi : iussu Comitū ascēdit equū & puerū sub mātello absconsum celeri gressu duxit ad oppidum Sancti Stephani de Gormaç idq; cum intimatū esset Regi Fernādo qui Alfōsum auide expectabat nimia ira indignatus est contra Comites . Illi uero quodā rubore perfusi dixerunt se uelle Regē querere & ad Fernādū adducere Comes itaq; de lara Paulū ceteros precedēs ad oppidū pergit Sancti Stephani . puerū q; ad arcem de Atiença attulit . nec putauit ire cōtra Homagiū . ut dominū suū aut a morte aut seruitute liberaret : Fernādus ergo rex . Nuniū diffidauit ille uero statim se regi presentauit : quē Rex toruo oculo conspiciēs proditorē appellauit . Sed Nunius pacienter tulit . dicēs id egisse ut dominū suum liberaret . nec credebat contra regni instituta egisse : Fernādus itaq; rem deduxit ad consilium & a cunctis proceribus iudicatum est . Comites minime contra Homagium quinimo strenue & fideliter egisse . quo preclaro facinore . Rex Santius aut a morte aut a seruitudine liberatus est : Manricus igitur & Nunius eterna sunt laude comēdandi . qui ne dū uitam . sed honorē domini sui . uite proprie pretulerunt : imitati fidelissimos illos Ioiadam[,]& Ioroçabeth . quos scriptura

facra cõmemorat. quia abſconderunt Ioas paruũ filium in uirtute ſua|& in cubiculo ſuo: contra Athaliã & ceteros ſemen regis extinguere molliẽtes: ſic puer Ptolomeus Rex Egipti: quẽ pater eius Ptolomeus Romanoꝝ fidei cõmiſerat. per eorundẽ Romanoꝝ fidem & probitatem ut ait. Valerius defenſus eſt contra patruos & Egiptios regnũ illius eripere molliẽtes: Hic Fernãdus deuicit in prelio Alfõſum qui primus fuit Rex Portugalie: Huius Fernãdi tẽporibus ſedebat Romę prędictus Lucius .iii. In imperio uero Fridericus primus de quo paulo ãte diximus

Capi. xxxiiii. de Alfonſo. viii. qui poſt cladem Hiſpanie. xxxii. loco regnauit & de clariſſima eius prole & bellis & uictoriis ſuo tẽpore occurrẽtibus

LFONSVS. viii. cognomento bonus filius regis Santii. xxxii. Rex fuit a Pelagio primo Rege Hiſpanie poſt cladẽ & . lxix. ab Athanarico primo Rege Gothorum: Incepit autem regnare in regno Caſtellę Anno domini. M. clx. & regnauit ãnis. liii. Hic Alfõſus ut paulo ãteprędiximus patre Sãtio uita fũcto inter ipſos uagitus infantię regnare cępit. Nec parũ fuit miraculi eum intãta euaſiſſe innocẽtia: quẽ tot pectora nocentia inſidiabãtur. Sed nec carebat miſterio illũ incolumem poſſe ſeruari. quem tãta ambitio: aut tanta inuidia inuaſerat: Quare futurũ uidebatur ut quem maxima fides defenderat. maxime ipſe fidem defenderet. & inter multos clariſſimus euaderet. quem clariſſima auſpicia futurum clariſſimũ demõſtrarunt: Hic igitur Alfonſus poſt ãnos ſue adoleſcentię. non ſine conflictu. ſed cum uictoria feliciter exactos: Duxit uxorem Leonoram filiam Richardi Regis Anglię. ex qua genuit tres filios ſcilicet Santium. qui obiit in infantia & Fernandum

Strenuissimum atq excellentissimum Principem : qui cū esset . xxv . annorum : apud Maortum communi morte obiit . Deniq genuit Henricum qui postea regnauit . Genuit rursus plures filias : uidelicet dominam Blancā quę nupsit regi Franciae : ex qua genuit sanctū Ludouicū etiam regem Francię . Nec mirum cum ex generoso se/ mine nascatur i quauis specie : optima proles fuit igitur singularis felicitas . Huius Alfonsi tam egregiam clarāq obtinuisse prolem : quę ipsum pene orbem excellentissi/ mis principibus repleuit . teste enim Aristotile : multi/ tudo & bonitas prolis magnam felicitatem parentibus affert . pro singulari enim munere cōcessit deus Habrahe & Iacob ut uiderent filios : & filios filiorum suorū : pacē super Israhel . Adde quia probitas filiorum plerūq de/ riuatur a patre & transit in filios : quia scriptum est . Iu/ sticia illius in filios filiorum suorum : & sicut teste sapiēte filius insipiens ignominia patris : ita uirtus filiorum gloria & felicitas est patris : nec enim parua fuit gloria Pauli . Q. Mucium & reliquos pręclaros habuisse filios qui in eodem genere laudis : patrem ne dixerim imitari : sed excellere uisi sunt . Sic & Affricanus in re militari paternis laudibus addidit . Id ipsū fecerunt Thimotheus & tres eius fratres Cononis filii qui imbelli laude do/ ctrineq & ingenii : prestantia non inferiores patre fuerūt hii optimam hereditatē a patribus receperunt : tales ui/ delicet patres obtinuisse : patres quoq prestantissimum patrimonium filiis reliquerunt : cum tales filios genuis/ sent . Rursus quid felicius Metelli Romanorum Prin/ cipis felicitate : si prolem respiciamus ? Quid preclarius filiis si patrem non despiciamus ? Hic enim Metellus cō/ sul : imperator : triumphator ex uxore pudica : quatuor inclitos genuit filios : tribus consularibus & censuris & una pretura . Giges deniq Lidorum : rex adeo prole

feliciſſimus fuit ut Apollinis oraculum cõſulere ſit auſus an quiſq̄ ſe filiis felicior foret. Iterum Alfonſus genuit dominã Berenganam quę fuit uxor Alfonſi Regis Legionẽn. Ex qua genitus eſt glorioſiſſimus Fernã. Rex q̄ Hiſpalim Cordubam & totam fere Bethicam & Vãdaliam a Mauris obtinuit. Ex eadem rurſus Berengaria genitus eſt Alfonſus qui dictus eſt infans Moline. Itẽ dictus Alfonſus .viii. genuit Hurracam quę fuit regina Portugalie & Leonoram quę fuit regina Aragonię. Hic Alfonſus a Mauris in prelio deuictus eſt: apud locum de Alarcos. Fuit autem dux Maurorum Miramomelinus qui proſequens uictoriam: multa caſtra acquiſiuit obſeditq̄ arcem delos arcos: preſertim quia cognouerat nobilem uirum Didacum de Haro dominũ de Viſcaya poſt prelium in eadem arce receptum eſſe. Sciebatq̄ obſeſſis uictualia defeciſſe: Miramomelinus itaq̄ iurauit ſuper Alcoranum q̄ ſi Didacus de Haro illico ſibi non aſignaret caſtrum: omnes gladio feriret. Verum cum apud eundem Miramomelinum exularet: nobilis uir Petrus Fernãdi de caſtro: occaſione inimicitiarũ cũ Nunio & Aluaro Comitibus de Lara: generis euiſdem Didaci ſuſcepit idẽ Petrus Fernãdi onus internũdi Didaco uotum regis Sarracenorum. Expoſita igitur legatione Didacus neceſſitate famis compulſus: deliberauit arcem aſignare: eo pacto ut omnes ſecum exiſtentes ſaluarẽtur quod placuit regi exceptis comitibus de Lara: qui debebant capti aſignari Petro Fernandi inimico eorum: pacto igitur inito: rogauit Didacus Petrum Fernãdi ut ſecũ duos milites deferret: ideq̄ Petrus iurauit q̄ aſignato caſtro Mitamolino eadem hora: omnes exiſtentes in arce liberarentur: preter Comites de Lara. Didacus uero mandauit ſuis: ne caſtrum redderent poſt quatuor horas receſſus ſui: ille uero aſſumptis ſecũ eiſdẽ Nunio

& Aluaro generis suis : exuit de castro & infra paucas horas aliud castrum christianorum securus petiit. Cum itaq Petrus Fernandi letus admodum esset putans se habere ad manus Comites de Lara ac inuenisset eos abiisse cum Didaco: doluit se illusum. Nihilominus seruans quod iurauerat : cunctos qui in arce manserāt illesos abire fecit: datis per Didacum duodecim obsidibus de asignando castrum ut statim dicemus : sic itaq auiditas uindicte Petri Fernandi optima arte illusa est. Ceterū non oberrabimus ab incepto proposito: si breui inseruerimus quid huius inclit Alfonsi temporibus eidem nobili Didaco de Haro acciderit. Fuit enim Didacus ut ferunt Hispanorum annalia Alfonso regi carus : plurimumq acceptus : nam erat uir strenuus corporis atq animi uiribus polens. Verumptamen apud semetipsū cunctis fortior uidebatur : quinymo bellandi arte animositate & fide plurimis se prestare arbitrabatur. Vt alter Metelus : quem Salustius in iugurta cōmemorat qui quāq gloria & uirtute clarissimus: tamē erat arrogās atq cōteptor animus : qa arrogantia comune nobilitatis malum est. Ea igitur infelicissima die qua rex Alfonsus confligere debebat cum Miramomelino rege Maurorū prope Alarcos : Didacus ipse quatuor probleumata publice & arroganter deuouit. Erat primum nullo periculo dominum suum in bello dimittere: secundū q nulla necessitate castra aut arces domini sui hostibus traderet Tertium q si unq obsides asignaret : illos omnino redimeret. Quartum q iam conserto prelio: si semel calcaribus equū percuteret contra Sarracenos nullo discrimine respiceret retro. Sed altissimus deus cuius est omnis fortitudo & potentia : fregit arogantiam eius : quia scriptum est: qui se iactat & dilatat: deo displicet & iurgia concitat: & in Ecclesiastico scribitur: Nec te extollas

in cogitatione anime tue: uelud taurus: neforte elidatur uirtus tua per stulticiam & folia tua comedat: & fructus tuos perdat: & relinquaris uelud lignum aridum in heremo. Hinc Augustinus in libro de conflictu uiciorum: desine grandia loqui. Frangit deus omnem arrogantē: magniloqui cadunt: inflata crepant: tumefacta premūtur. Itaq̄ tantam arogantiam Didaci de Haro: deus nō sustinuit: quippe ea die cōtra predicta quatuor: aut metu: aut infelicitate uel necessitate agere coactus est. Nā uicto exercitu cristianorum: ipse Didacus plurimos cristianos fugere conspiciens: ad arcē de Alarcos aufugit at cum cerneret uictualia deesse: exiens de castro suis militibus sociatus: impetum in Arabes fecit ut tandem ut euadere posset. Verum sui eum deseruerunt: cum itaq̄ retro respiceret: neminem prope se uidens: uerecunde satis rediit ad arcem. Rursus eadem die duodecim milites Miramomelino regi Sarracenorū ex pacto obsides asignauit: ipseq̄ sequenti die incolumis sed infelix euasit & arcem infelicius hostibus consignauit. Sic itaq̄ eadē quatuor eadem die nescio an insolentius ac impudentius fregit ac uiolauit: nec defuit qui ei palam iactantiā suā improperaret dicens: O Didace memor esto: quia in quo multa te acturum iactasti: in eo multos offendisti Iactantia enim ut inquit noster Quintilianus: audientibus non modo fastidium: sed etiam odium generat: q̄ enim se iactant hoc facere.tanq̄ superiores aut fortiores sibi uidentur. Quare supra modum ceteros premere & despicere creduntur: hinc & noster Seneca ayt quia magnanimitas si se supra se extollat: facit uirum minātem inflatum: iurgidum: inquietum: cunctis odiosum. Tu ergo: o Didace illud Sapionis utinam animo cogitasses: q̄a militem tacitum esse debere ad exequendum ad faciendum potius: q̄ ad dicendum proniorem. Tu

ergo qua die te uerbis obstētasti : ea te operibus defraudasti : & qua die uouisti : ea uotum fregisti : ut in te illud sapientis impleatur : superbia tua extulit te : & iterum est qui hodie extollitur : & cras decidet : uerba tua te polluerunt : Sed hostes non terruerunt : quia ut poeta ait : nō semper ferit quodcumq minabitur archus : heri uerbis hostes uicisti : a quibus hodie uictus euasisti : Vt imiteris Damasipum quem Macrobius comemorat : qui cum polliceretur aprum solus interficere . Cicero quesiuit an ipsum uenabulo uel uerbis interficere promittebat .

Capitolum . xxxv . de gloriosa uictoria Alfonsi . viii . contra Sarracenos in illo famoso bello de nauibus Tolose : & quomodo crux cristi preciosa uisibiliter opem tulit : & de innumera multitudine cesorum : inseruntur etiā copie interfectorum in antiquis bellis & ceterarum nationum .

LIBET igitur breui disserere gesta Alfonsi . viii . post infelicem cladem peccatis populi cristiani susceptam apud locum delarcos . Postq̄ idem Alfonsus a Miramomelino rege Sarracenorum sic infeliciter uictus fuit : conspiciens peccatis suis id euenisse compunctus corde multa pietatis opera fecit : fundauit enim atq dotauit monasterium de Holgis : & hospitale regis apud Burgēn ciuitatem : & alia plurima monasteria monialiū. Fernandus itaq filius eius cum esset ingentis roboris animi : incessabiliter interpellat patrē Alfonsum ut Miramomelinum regem Maurorum pauloante uictorem agrederetur : pater uero cum conspiceret Sarracenos instructos copiis multis ac in locis saltuosis manere . Ad filium ayt : agrederer o fili hostes libens : si plurimos tibi similes in castris meis conspicerem : & hostiū uires

expertus non essem: imitatus Paulum Fuluium qui cōtra Macedones consul missus cum essent hostes in locis inaccessibilibus: ortante eum Nasica optime indolis iuuene: ut hostes adorirentur: facerem inquit istud: si tua mihi ętas fuisset: aut tibi mea experientia: Verum plures expertus sum non tutum esse: ut recenti infelicicq; clade prostratus: aduersus instructam aciem dimicem. Tandem Alfonsus pręcibus filii atq; sui animi amplitudine roboratus: eundē regem Sarracenorū diffidauit. Interim Rodericum Archiepiscopum Tolletanum Romam misit: pro cruciata quam confestim obtinuit. Adueniente igitur die belli congregato & instructo exercitu Sarraceni in multitudine confidentes ut moris habent clamitabant magnis uocibus & diuersis sonorum & tubarum strepitibus rigebant: ut nostris timorem: suis uero animum darent. Cum uero Alfonsus suos hostiū potentiam formidare conspiceret: ad eos ait quod Salustius in Cathelinario refert. Semper inquit in prętio illis est maximum periculum qui maxime timent: nobis ergo o cristi milites: audatia pro muro: spes pro securitate: gloria pro uictoria: iusticia pro certitudine uincēdi habeatur. Et subdit nec uos conturbent hii hostium clamores: illis enim pauor est in animo: quibus efusa uox est in ore. Imitatus est Alfonsus magnū Alexandrū qui ut Quintus Curtius refert contra Darium pugnaturus in simili casu ad suos formidātes ait: Quid Barbarorum clamoribus turbamini: qui timoris habent testimonium: non confidentie probationem. Nam & canibus infestioribus mos est: quanto plus defecerint uires: eo magis latratibus indulgere. Expletis igitur hiis uerbis. omnes in domino confortati Sarracenos impetunt. Vtrinq; itaq; pugnatum est acerrime & non sine uarietate fortune: eo auxilium ferēte coram quo fortuna

ipsa aut nihil est : aut nihil potest. Tandem Arabes mirabili strage fusi & cęsi sunt : fuit hoc bellū famosū dictum de nauibus Tolose ubi crux cristi uisibiliter opem tulit. Meruit hic Alfonsus sua ad cristi crucem deuotione & reuerentia crucis triumphātissime auxilio uincere ut alter Constantinus Constantii filius : qui ut inquit Casiodorus aduersus Maxētium pugnaturus : uidit per somnium signum crucis in celo : flammeo more rutilare : & angelos assistentes atq; dicentes : In hoc signo uinces Constantine : Triumphauit autem Constantinus in signo crucis ut nec solus unus de suis in bello mortuus atq; captus fuerit : quo effectū est ut crux quę primo apud Romanos supplicium fuerat : in numismatū figuris sit descripta litteris ascribentibus : hoc est inuincibile signū dei uiui. Fuit itaq; tam gloriosum hoc bellū sicut unq̄ in Hispania accidisse legitur. Cęsa enim fuere circiter. cc. milia Arabum. Stupēda clades : inaudita lues tot interfectorum hominum multitudo : quę non miseranda : non deflēda. Sed cum summis gaudiis referenda atq; immortali deo gratulanda est. Quis enim Barbarorū miserebitur : quos cum non ledimus catholicā fidē euertere : nosq; & nostra diripere : sueq; perfide subicere conspicimus : tantam itaq; cęsorum stragem : tantamq; occisorum multitudinem ut eo bello Alfonsus intulit : nulla referunt annalia : Nam & si clariora bella truculentioresq; pręliorum cędes recolimus. huic Alfōsi uictorię non facile comparantur : ut enim refert Orosius in primo congressu Alexandri cum Dario : sexcentum milia Persarum bellantium fuere : quę non minus arte Alexandri : q̄ uirtute Macedōnum ubi magna cędes fuit Persarum. In exercitu uero Alexandri tantū centū uiginti equites : & octo pedites defuere : parum uero post : Darius cum quatuor centum milibus peditum : &

centum milibus equitum in acie prodiit: pugnaq; committitur: amboq; reges uulnerantur: tandem Darius fugit: cęsaq; sunt octuaginta milia peditū: equitū uero decem milia: capta autem quadraginta milia: & rursus Darius spe pacis amissa: quatuor centum milia peditū & centum milia equitum congregauit & Alexandro ab egypto reuertenti apud Tarsum bellum cōponit: raroq; in nullo prelio ut in hoc tantum sanguinis effusus est: totusq; oriens in potestate Alexandri uenit: quantus autem numerus militum Alexandri ceciderit: non tradunt scriptores. Veterum enim mos est ex ea parte quę uincit: occisorum numerum non ponere: ne uictoriam maculent damna uictoris. Deniq; contra Pyrrhū apud Lucaniam Curius consul bellū gessit: ubi octoaginta milia peditum: & septuaginta milia equitū regem Pyrrhum habuisse ferunt: Ex his triginta sex milia cęsa referuntur. Rursus Regulus aduersus duos Hasdrubales & Amilcarem acerrimum bellum gessit: Vbi triginta milia Romanorum ceciderunt: postea uero anno ab urbe condita Quingentesimo sextodecimo apud Aretium comisso prelio. Attilius consul est occasus octoginta milibus Romanorum cęsis. Cęterum Silla Mitridaticum bellum cępit: initoq; prelio cū Archelao conflixit: Vbi nonaginta milia interfecta referuntur: parum uero post cum Mitridates adiutorium Archelao misisset: secūdo prelio quinquaginta milia ex suis interfecta sunt. Item Iulius Cęsar apud Rodanum Gallos bis uicit: Vbi quadraginta milia Gallorum ceciderunt: Sed & Tiberius Preuignus Augusti Germanos bello superauit: Vbi centum uigintiquatuor milia cęsa & captiuata ferūtur: Quod bellum maximum & formidolosum quinquaginta legionibus gestum est: nec fere ullum maius bellum post Punicū fuit. Postremo ut idē Orosius refert

anno urbis condite . dccclxxv . Vespasianus templum Iherosolimis dirrupit : murosq; urbis solo equat : & ibi sexcenta milia iudeorum interfecta : Cornelius & Suetonius asserunt . Iosephus uero undecies centena milia iudeorum gladio & fame perisse : nonaginta uero milia toto orbe dispersa . De Romanis uero uix . xxv . equites ceciderunt .

Capitulum xxxvi . de his quę acciderunt regi Alfonso . viii . post famosum bellum nauium Tolose & de ciuitatibus & locis quę aquisiuit & de singulari facinore circa arcem de çorita & obitu eius .

VPEREST igitur ut ad Alfonsi preclarissima facta & eius tempore gesta redeamus : Postq̃ itaq; bellum predictum de nauibus Tolose toto orbe famosũ Alfousus feliciter expleuit creuit ad maiora animus . Vt enim inquit Ualerius felicitate obtente uictorie : roboratur nobilis animus atq; nutritur ut clariora semper agrediatur : illaq; cum laudũ cumulo perficiat : prosequitur igitur uictoriam sibi a deo missam : & post multa laboriosa bellica certamina : plurima loca a Sarracenis euicit lucroq; fidei adiecit : presertim Calatrauam : Alcaraç : Concham cum districtu Alarcon : castrum dominarum Vbeam Baeçam & innumera alia castra & oppida quę tempore Alfonsi . vi . fuerant a Mauris occupata : nec putamus alienũ a proposito nostro breui referre quoddã non dixerim preclarum facinus . Sed & dolendum pariter & ridendum exemplum quod & si Alfonsum non parum afflixerit . Tandem sua prudentia & industria in eius utilitatem & gloriam uersum est : Rebellauerat cõtra Alfonsum miles quidam dictus Lupus de Arenis : seq; in arcem famosam de çorita inclusit atq; intrusit : ex qua

incomoda plurima finitimis ingerebat. Cupiebat rex q̄ maxime castrum simul & milite ad manus habere. Idq cum quidam mimus siue bufo dictus Dominguellus facetus sed prudens qui apud Lupum erat intellexisset, regem ipsum arcessiuit sibiq castrum & militem se daturu policetur: percunctatus a rege quonam pacto id fieri posse confidebat. Ille ut erat astutus remq diu animo diggesserat: regi utilem: sed funestam maliciam aperuit ut uidelicet pateretur se aliquem ex regis militibus in facie citra mortem percutere: statimq ad castrum fugeret ut Lupo castellano nuntiaret: quendam ab eo militem in regis presentia pro eo interfectum quia de eode Lupo detraheret proditoremq appellasset: Qua occasione grate eum reciperet & tandem castrum ad regis manus deduceret. Annuit rex: sed non reperiebatur qui se percuti a bufone permitteret. Affuit tandem quidam nobilis & grandeuus miles Petrus Didaci. Is ut rex castrum obtineret passus est se a bufone in facie percuti. Expleto igitur concepto facinore: Dominguellus concito gressu ad arcem fugit: castellanoq retulit ob eius honorem in regis conspectu milite occidisse: que res pergrata Lupo fuit: illumq dilectum habuit: & custodibus arcis preposuit. Cum igitur captata die castellanus in camera radderetur oblata opportunitate lancea buffo spatulas eius perfodit. & illico interemit ac per locum ab eo destinatum ex arce exiens ad castra regis deuenit: Cui expleui inquit que promisi: Lupum proditorem interfeci Eoq loquente: Nepos Castellani ad regem accessit: elauesq arcis donauit. Meruit certe Lupi proditio ut alia proditione plecteretur: quia scriptu est: delictum actores insequitur, & dignum fuit ut ei qui fide fregit: fides frangeretur ipsa. Sed dum proditio punitur: illius nobilis fidelitas ad celu usq extollitur qui facie se perpetuo

uulnere truncari permisit ut domini statum incolumem redderet. Fuit hic Alfonsus mire patientie & longanimitatis qui sepe a subditis conuicia impugne ferebat. Aiunt enim annalia Hispanie iuuenem quendam: non satis moribus ornatum licet nobilem: preturam ciuitatis Toletane ab eo postulasse. Rex uero etatem & mores illi impedimento fore dicebat: ad quem iuuenis liberior q̄ modestior: & tu inquit rex mihi etaté improperas: qui in cunabulis regnare cepisti. Demum plures agnosco qui tecum pridie pila & alea luserunt: a te preturis & honoribus exaltatos: sed ut puto ideo illos ad dignitates admisisti: quia simul cum eis lusisti: me uero ideo repellis quia cum rege non lusi: risit rex facetiam iuuenis & libertatem in lacessendo in regem preferentiam qui ludendo atq; ridendo proscribere solet: itaq; nulla ira comotus armis & equo iuuenem donauit. Imitatus Cesaré Marcum Antonium: qui cum quendam adolescentem nō satis moratum: honorem petentem repelleret: moneretq; ut se bonis artibus muniret: quo postulato honore dignus haberetur. Ille libera fronte ad Cesaré ait: multos agnoui o Cesar qui tecum in arena pugnarunt tecūq; gladiatorum arte usi sunt: quos pretores & tribunos euexisti: quod Cesar patientissime tulit. Post predicta igitur clarissima Alfonsi gesta & amplissimas uictorias ipse gloriosus Alfonsus a domino uocatus in quodam rure oppidi de Areualo uocato: gutterre mūnoz graviter infirmatur uitāq; finiuit & secum Hispanie gloriam sepelliuit. Hoc tempore sedit Rome Vrbanus. iii. quo etiam tempore ciuitas sancta Iherusalé a Sarracenis occupata est. hoc etiam tempore Constantinopolis a Francis & Venetis capta est. Eo etiā tempore floruit in Hispania sanctus Dominicus institutor ordinis predicatorum. hoc tēpore sedit in imperio Henrricus. vi. & Otto. iiii.

Hic Otto per industriam Innocentii pape . iii . imperiū obtinuit : Philippo interfecto : hunc Ottonem tandem Innocencius papa excomunicauit & deposuit : quia contra eius uoluntatem ingressus est regnum Apulie : quod conabatur auferre Frederico regi Sicilie . principes Alamanie Fredericum elegerunt:& Otto scismaticus moritur

¶ Capitulum . xxxvii . de Alfonso . ix . qui post destructionē Hispanie . xxxiii . loco regnauit : & quomodo in isto Alfonso iterum regna fuerunt unita .

LFONSVS . ix . filius Fernandi regis Legionis . xxxiii . rex fuit a Pelagio primo rege post cladem & . lxx . ab Athanarico primo rege Gothorum . Cępit autem regnare Anno domini Millesimo . cc . regnauit annis . xxviii . hic ex domina Berengaria filia inclite Alfonsi . viii . regis castelle genuit ut diximus excellentissimum regem Fernandum . iii . fidei catholice propagatorem : qui Hispalim & totam Vandaliam & maiorē partē Bethice : sue dittoni & lucro fidei subdidit : in quo Fernando fuerunt regna Castelle & Legionis iterū unita ut apud Romanos mortuo Lepido & Marcho Antonio qui partiti inter se orbem fuerāt : fuit ergo hęc reintegratio regnorum Castelle & Legionis ad maius firmiusq̧ principatus stabilimentum & quietudinem ingentemq̧ut sub eodem Fernando . iii . dicemus : quia scriptum est in libris regum : unum uirum queras & totus populus erit in pace . Rursus hic Alfonsus . ix . genuit etiam Alfonsum dictum infantem Moline . Tandem Alfōsus rex fedus iniuit & renouauit cum nobilissimo Alfōso . viii . rege Castelle olim socero suo & ab eo plurima castra dono accepit & plurima dissidia inter utrumq̧ regnum seddata fuere . Tēpore huius Alfonsi . ix . accidit

cuiusdam fidelissimi militis preclarum facinus non nisi sempiternis laudibus commemorādum & a cunctis nobilibus arcium custodibus non modo animo figendum sed imitandum :hic enim Alfonsus ab Vrraca Nouerca sua sorore Didaci de Haro domini de Viscaya non parū offensus patre Fernando uita functo : eandem Vrracā etiam sibi non satis fidam simul & Didacum fratrē suū a regno expulit : castrumq famosum de Guiar : septem continuis annis obsedit plurimumq affligit : cui Didacus de Haro quendam fidelissimum castellanum prefecit : uidelicet nobilem uirum Marchum Guetterrii cuius fides : constantia & animi magnitudo : nullis preconiis satis lustrari potest . Cum enim & longa obsidione non modo homines : sed cuncta uictualia deessent:Guterrius Castellanus solus : sed forti animo sociatus in castro permansit . Erantq et cibi animalium : coria : herbe demū ac mures & cuiusuis generis bestia quam occupare poterat : his igitur consumptis : Marchus suspensis ad collū arcis clauibus : inedia fameq consumptus ad portā interiorem turris in medio cardinis fere exanimis prostratus decubuit : sic itaq mansit integra die . Effecit igitur Marchus spiritu & uiribus deficiens : quod incolumis patrare solitus erat . Vnde moriens se se in media porta intrantibus obicem opposuit : ut nemo nisi supra eum intraret : cum nullus dum uiueret contra eum ingredi potuerit . Rex uero solitum impetum ad arcem dirigens neminemq resistentem prospiciēs : apponi iussit ad murum scalas : ascendentes nobilem uirum semiuiuū repe riunt : castrum non se custodientem : arbitrantes igitur qui ascenderant castellanum mortuum ad regis presentiā supra humeros detulerunt : lacrimatus est igitur rex ob uim illius ingentem uirtutē : curamq de eo gessit remediisq adhibitis : paululum conualuit . Cum itaq rex ob

eius egregia gesta ac pertinacissimam fidem plurima ob/
tulisset : absit inquit Marchus ut a te o rex aliquid capiã
qui gloriam qui honorem arripuisti meum . Erat mihi
sempiterna gloria in arce mori : quam tu ut uiuerem ab/
stulisti : ibo si permittis ad dominum meum libens : ut
uitam adimat quam tu in uicto donasti : Sed quid agam
fidem ei prestitisti quam non nisi morte persoluere poterã
perpetuas igitur contra te o rex agam querelas qui ne
fidem persoluerem impedisti : tandem Marchus a rege
dimissus : Didacum eius dominum in Affrica exulantẽ
mestus adiit : a quo gratissime receptus : cumq; rei se/
riem cognouisset : die una percelebri cum a multis nobi/
libus Guterrii fides & constantia ad astra usq; tolleretur
ad eos ait Didacus . Verissimum atq; fidelissimum Gu/
terrium extitisse castellanum nemo ambigit . Verũptamẽ
castrum libenter reciperem meum : Marcho fiducialiter
commissum : quod insulsum atq; seuum & inhumanum
uerbum cum Marchus audisset : seq; de fide incusatum
nec illam satis domino prestitisse putans : illico curiam
regis Legionis petiit : uilissimisq; uestibus inductus pro/
lixam barbam : negligentesq; deferens capillos : inter
canes uenatorios se in regis aula recepit : atq; cum illis
panem anguste in terra pluribus sumpsit diebus . Tandẽ
a quibusdam nobilibus notus relatum est regi . Marchũ
Guterii inter eius canes uitam agere . Admiratus rex
cum eum eflagitasset cur illud egisset : ille rem gestam
apud Didacum dominum suũ enarrauit : effusis lacri/
mis supplicans ne rex ipse pateretur ut profugus & tanq̃
proditor per mundum discurreret : eiq; morem gereret :
ut fidem ipse seruaret castrũq; ei redderet : cui rex pru/
dentissimus : libenter inquit te ab eo periculo liberabo :
effecit igitur illico castrum ut erat armis & uictualibus
munitissimum ei redderetur : illudq; Marchus cũ uellet

domino restitueret ac fidem seruaret: Marchus itaq; le-
tus arcem plene possidens ad Didacũ scripsit ut ueniret
castrum suum recepturus: petens ut fidem homagiũq;
remitteret: cui Didacus fidẽ uiri admirans ei rescripsit
ut arcem regi legionis traderet: eũq; nihilominus a fide-
litate & homagio liberans: consecrãda certe & perpetuo
illustranda est illius immortalis uiri fides: quam non
aliter arbitratus est se plene domino soluere potuisse:
nisi ut castrum redderet aut uitam: nec a fide se uerbis
sed facto: non fame: sed morte liberatũ credidit. sed
nec minus liberalissimi atq; magnificentissimi regis ex-
tollenda est liberalitas quę ut Marchi constãtissimum pe-
petus fidẽ seruaret optatissimũ sibi & a se preciosũ iocale exuit
non modo precio numario: sed multorum sanguine cõ-
paratum: hic nobilis Marchus imitatus est claros uiros
Casilinatos qui cum Hanibalis obsidionem paterentur
alimentorum facultate defecti: lora cotiaq; necessariis
usibus subducta atq; a scutis detractas pelles: feruenti
aqua resolutas ederent: tali cibo uti sustinuerunt: ne
fidei constantiam Romanis prestitam uiolarent. Nec
aliter quidam Cretensium nobilis animus egit: qui in
arce obsessus ad ultimam penuriam compulsus fuit: ac
iumentorum urina sitim correxit: quia dum uinci timuit
id passus est quod uictor eos pati cogere non potuisset
ut ait Iulius Frontinus: sed de eximia fide & constan-
cia antiquorum in custodiendis arcibus lacius tangimus
in libro de Castellanis & bellorũ ducibus quem nuper
edidimus. Hoc tempore sedit in cathedra Petri Innocẽ-
tius. iii. in imperio prefatus Otto de quo paulo ante
diximus.

Capitulum. xxxviii. de Henrrico primo qui post destructionem Hispanie. xxxiiii. loco regnauit: & de intempestiua eius morte.

ENRRICVS huius nominis primus filius incli/tissimi Alfonsi .viii. regis Castelle & Leonore filie Ricardi regis Anglie . xxiiii . rex fuit a Pelagio primo rege post cladem & . lxxi . ab Athanarico primo rege Gothorũ : regnare itaq͡ incepit anno domini Millesimo ccxiiii . regnauit annis duobus : hic cum esset puer . xi . annorum : statim mortuo Alfonso . viii . patre suo : in regem assumitur : matre eius defuncta : regni guberna/tionem suscepit nobilissima domina Berengaria soror sua : parum tamen post Aluarus comes filius Nunnii comitis specialem curam regis pueri suscepit : hic tẽpore Alfonsi : viii . patris Fernandi : potentia : diuiciis & fauoribus existens plurimum creuerat : insoleus ita q͡ ef/fectus non parua dissidia seminauit & contra dominam Berengariam guerrã mouit : & temptauit puerum regẽ filie regis Portugalie nuptui tradere : quinimo Aluarus ipse oblitus fidelitatis : immemor beneficiorum : crude/lis in patriam unitatis hostis plurima discrimina regno attulit & bellum contra regem & matrem Berengariam aperte gessit : quia scriptum est : homo apostota omni tẽ/pore iurgia seminat & iterum semper iurgia querit impi/us & discordias prouocat : & rursus sapiens ait : homi/nes pestilentes dissipant ciuitatẽ : sed uerũ est quia Ari/stotele teste in . iiii . politicorum existentes in excessibus fortune : potentie aut diuiciarum : subici nec uoluntnec sciunt : quod uidere libet in pueris infantili etate gaudẽ/tibus qui propter delicias etiam parentibus & doctori/bus subici nesciunt : quare subdit idẽ philosophus quia non contingit bene principari qui sub principe non fuit aut bene subici non consueuit . Temptauerat enim Al/uarus ut diximus Henricum regem puerum : filie regis Portugalie nuptui tradere : regina & magnatibus regni inuictis : idq͡ de facto obtinuit : & quia se contingebãt

consanguinitatis gradu : nec ad quietem regni expediebat : ab Innocentio papa . iii . celebratum est inter eos legitimum diuortium : super quo emanauit illa famosa decretalis : & si necesse de donationibus inter uirum & uxorem . Sepe unita coniugia inter sanguinis uinculo coniunctos : prauos exitus parturire conspicimus : idq; scriptura sacra nos docet : ait enim Daniel in altera uisionum suarum : se ferrum uidisse mixtum teste fictili: quę licet commiscebantur humano semine : non tamen adherebant : quemadmodum ferrum teste terree commisceri non potest : quod uerbum sacri interpretes de Romano regno exponere uisi sunt . Illud enim diuidendum erat in orientale & in occidentale ut coniungeretur facta sunt plurima conubia : & de Marcho Antonio & Cleopatra Sed & plurimis aliis libet reperire : qui licet humano semine commiscebantur : non tamen amicitie uinculo sibi ipsis adherebant : quinimo eo grauiores surgunt inquietudines . Ut igitur ad Henrricum reddeamus celebrato diuortio cum moram traheret apud Palētiam . casualiter obiit . Nam eo ludente cum ceteris pueris nobilibus tegula cecidit & cerebrum eius illisit : siquidem minus prouide custoditus : quidam ex domicellis tegulam ludi gratia proiciens : regem in capite uulnerauit . Ex quo post duos dies spiritum exalauit : post cuius obitū plurima disturbia Aluarus comes procurauit . Sed tandē inclitus Fernandus filius Berengarie : ut iustum & debitum erat in regem Castelle feliciter est assumptus : quē tamen simul & Berengariam comes Aluarus insequebatur : postea tamen diuino iudicio idem comes per milites Berengarie & regis Fernandi filii sui captus est : & qui multos offenderat & fidelitatem debitam non seruauerat : in offensorū manibus iuste deuenit : carceribusq; mancipatur : quos non euasit : nisi plurima castra quę

alii aiūt qͣ ſinit

occupauerat restituerat : Sic itaq; impletum est in eo illud sapientis : qui in altum mittit lapidem cadet super caput eius : Aluarus itaq; lapidem scandali misit in altum : ut altum uidelicet & eminens sceptrum regis deprimeret : digne igitur cecidit super caput eius : deus enim in la/queo suo humiliauit eum : quia teste sapiente : qui parat alteri scandalum offendetur in eo : superbus Amon & dissipator unitatis qui erat secundus a rege : incidit in scandalum quod regine & Mardocheo parauerat . Sic & Camillo consule faliscos proditionis supplicium luisse comperimus : quod aliis parauerant . Sedit tempore hu/ius Henrici in cathedra Petri Innocentius . iii . in im/perio uero Otto . iiii . de quo paulo ante diximus .

Capitulum . xxxix . de gloriosissimo rege Fernando qui post cladem Hispanie . xxxv . loco regnauit in Castella & Legione : & quomodo utrumq; regnum fuit in eius persona unitum : & declaris eius filiis & quomodo Bethicam totã recuperauit & de uictoriis & clarissimis eius operibus uirtutibus & uictoriis .

ERNANDVS excellentissimus huius nominis . iii . filius Alfonsi regis Legionis & domine Be/rengarie filie inclitissimi Alfonsi . viii . regis Castelle xxxv. rex fuit a Pelagio primo Hispanie post illius cladẽ & lxxii. ab Athanarico primo rege Gothorum : regnauit annis . xxxv . hic mortuo casualiter ut premisimus Hen/rrico auũculo suo : cępit regnare in castella ãno dñi Mil/lesimo.ccxvi.qui uiuente Alfonso rege Legionis patre suo regnare incepit in Castella . postea uero . xvi . anno re/gni sui predictus Alfonsus Fernandi pater decessit : cui Fernandus ipse successit in regno Legionis . In regno uero Castelle successit ex predicta domina Berengaria

filia primogenita inclitissimi . viii . regis Castelle sine li/
beris masculis decedentis . Itaq; regnum Castelle dicte
domine Berengarie naturali optimoq; iure debebatur :
sic igitur Fernandus ex patre in regno legionis ex matre
in Castella regnauit : fueruntq; in eius personam regna
unita:quę unio & reintegracio monarchie Hispanie facta
est anno domini Millesimo . ccxxxii . duxit itaq; duas
uxores successiue Beatricem filiam ducis Barbantie ele/
ctã in Imperatorem Alamanie : ex qua genuit Alfonsũ
x . qui post eum regnauit : genuit deniq; Fredericum &
Hemanuelem & Philippum & Sancium & Henricum
hic Henricus Fernandi filius longo tempore exulauit
tempore fratris sui Alfonsi ut sub eo dicetur . Defuncta
uero Beatrice contraxit cum Iohanna filia comitis de
Pontis : ex qua genuit Ludouicum & Leonoram : hic
Fernandus gloriosus rex fuit qui proprie augustus dici
potest : quia plurimum regna auxit : laudamus Camillũ
pro eo q; patrie fines dilatauerit : sed longe plus Fernã/
dus perpetuis laudibus consecrandus est : qui tante uir/
tutis fuit ut & bona patrie auxerit & mala in hostes trã/
stulerit : licet enim in eius personam regna unita fuerint
postea tamẽ diuino assistente auxilio longe maiora regna
& dominia lucro fidei attulit : uicit enim plurima bella
contra perfidos Machometes : recuperauit deniq; His/
palim : Cordubam & partes adiacẽtes : necnon uniuer/
sam Vandaliam & Bethicam : fuit deniq; Fernãdus re/
ligiosissimus : nec enim tantum laudandus est q; de no/
bilissima & antiqua regum prosapia originem traxerit :
quantũ q; uictorias ingentes consecutus sit : sed de hoc
inter cętera predicandus est : q; inter fulgura palacii &
honorum culmina · deum timuerit : ecclesiam coluerit &
inter regalis sanguinis & diuiciarum affluentiam:materi/
iam uirtutũ non deseruerit : dicente scriptura sic protegit

sapientia|quod non protegit pecunia: hic princeps sacri⸗
ficiis & orationibus assiduus erat: Alexandrum superãs
de quo ait. Q. Curtius quia eo sacrificante omnis homi⸗
num turba deorũ laudibus uacabat: Nec ad bella per⸗
gebat|quin deos suis precibus conciliaret: rediensq; de
castris primo templa quam aulam petebat: Rursus hic
Fernandus armis excitatus fuit: laborum bellicorũ pa⸗
tientissimus: toto fere uite sue tempore bellorum contra
infideles iustissimo exercitio uacabat: sciebat enim quia
ut Cato Censorinus & Vegetius de re militari referunt
ars & exercitium solent prestare uictoriam: non enim
multitudo militum: non numerus annorum: non splẽ⸗
dentia auroq; fulta arma triumphum uincendi compa⸗
rant: sed bellandi exercitatio & frequens usus: nutrit
enim audatiam conferendi frequẽtia|quia eodem Catone
teste: nemo facile metuit quod se fecisse sepe cõfidit: qua⸗
re Fernandus ipse suos milites uerbis sapientissimis: &
congressibus frequentissimis ad armorum exercitium
commonebat: inquiens illud sapientis Vegetii: quia
in pugna amplius solet usus prodesse|q̃ uires: nã si do⸗
ctrina & usus cessat armorũ: nihil uillanus differt a mi⸗
lite: rursus semper illud Augustini. iii. de ciuitate dei
in ore gerebat quia per annos septingentos & unum ab
Hostilio tullio usq; ad Augustum cesarem: una tantum
estate Romana uiscera sanguinem non sudauerunt. de⸗
niq; fuit Fernandus in ordinandis aciebus prudentissi⸗
mus: in congrediendo strenuissimus: deniq; pius|man⸗
suetus|deo & hominibus carus: humillimus quoq; fuit
quare merito uictorissimus fuit: quia scriptum est: uir
humilis loquetur uictorias: sepe enim totius fere Africe
Mauri contra Fernandum transfretauerunt: Hispaniãq;
ualida manu uastantes: quos Fernandus mirabiliter
fregit: & contra eos diuina potentia uictor euasit: hic

Fernandus ut alter Alexander quem Iustinus commemorat: tam gloriosus in preliis fuit: ut cum nullo hoste congressus est: quem non uicerit: nullam urbem obsedit quam non expugnaret: nullam gentem agreditur: quã non calcauerit: fertur in ore eius ille propheticus uersus semper resonabat: dominus mihi adiutor & non timebo quid faciat mihi homo: quia igitur in deo confidit: fugerunt a facie eius inimici illius & requiem dedit illi altissimus & liberauit eum a concussione & afflictione hostium suorum & per eum contriuit dominus baculum impiorum: uirgãq; iniq; dominantiũ confregit: quicquid animo cõcepit ac agere cepit: feliciter deo adiuuãte compleuit: dimisitq; amplissimum principatum Alfonso decimo filio suo a mari occeano usq; ad mediterraneum & quicquid in illa infelicissima clade tempore regis Roderici ultimi regis Gothorum Sarraceni occuparunt: Fernandus ipse post multa annorum spatia felicissime recuperauit: Regem uero Granate tributariũ fecit. nã ut ait Cusentinus omni die mille Morabetinos aureos ei persoluebat & ad illius curias uenire tenebatur & uocatus etiam contra Mauros. ccc. milites mittere astringebatur. fuit deniq; hic gloriosus princeps: tante moderationis & uirtutis ut nunq̃ nisi iustis ex causis cuiq̃ bellum indixent illud Augusti Octauii semper commemorans uidelicet iactantis esse animi & leuissimi ardore triumphandi & ob Lauream id est folia infructuosa in discrimen per incertos euentus certaminum securitatem fidelium ciuium precipitare. & iterum aliud Scipionis semper in ore gerebat: malle se unum ciuem seruare: q̃ mille hostes occidere. hic catholicus Fernandus de tot & tan preclaris uictoriis non intumescẽs: nec de tanta dominiorum amplitudine superbiens: uictorias ipsas deo altissimo tribuebat: & incremẽta fidei ac cristiane religionis

potius q̃ terrene dominationis mente gerebat: atq; pro ea fide assiduis periculis se exponebat: de quo uerius q̃ de Pyrrho dici potest: quia non satis erat illi pro salute pugnare: nisi salutem pro fide contemneret. Hic princeps interrogatus: cur longe plus regni fines auxisset: q̃ multi eius primogenitores. quippe qui recuperauit quę illi perdiderunt: respondisse fertur uerbum suo auctore dignum: & sempiterna commemoratione dignum. patres inquit mei fortassis animo gerebant principatum terrenum exaltare: potius q̃ fidem plantare: augere sibi populum multum: sed non stabilire diuinum cultum. quare decepti sunt in adinuencionibus suis. Itaq; ad celum oculos uertens: tu domine qui scis corda & renes hominũ nosti: quia non meam: sed tuam gloriã quero non tan caducorum regnorum: q̃ fidei tue cristianeq; religionis augmentum desidero. Deniq; semper illud in ore gerebat: quia non propter eius merita: sed propter infidelitatem hostium: omnia prospera ei successissent. Sciebat enim deuotissimus princeps: quia sic Moyses: sic Iosue: sic Dauid uicerunt regna. tunc enim prostrarunt hostes: cum pugnarunt animo tuendi & augendi religionem unius ueri dei. Sic & Iosaphat rex Iuda: dicebat militibus suis: credite in domino pro quo pugnatis: & securi eritis: & nehemias. deus inquit noster pro quo pugnamus: pugnabit pro nobis & dabit uictoriã nos ipsi faciamus opus. Nihil profecto tantum ad uictoriam confert: q̃ recta bellandi intentio in uera iusticia stabilita. Scriptum est enim: iustus iuuabitur in die periculi sua iusticia: & iterum iusticia eleuat gentes. hinc & apostolus bellare admonet per arma iusticie & loricã fidei. Nam ut scriptura commemorat: sancti per fidem uicerunt regna. Iusticia autem belli ex ipsa recta bellãtis intentione procedit: dicente Augustino: illa bella iuste

iuste suscipi posse : in quibus non est nocendi cupiditas: ulciscendi crudelitas : & libido dominandi . tali quippe intentione bellantibus : uictoria promittitur . Nam ut inquit Gregorius : non deerit certātibus optata uictoria si desit in animo humana gloria.hinc Bernardus : ex cor/dis inquit affectu : non belli euentu pensatur uel periculū uel uictoria cristiani hominis : quia si bona fuerit causa pugnantis : pugne exitus malus esse non potest .Rursus Ambrosius : O homo ideo non uicisti :quia de tuo pre/sumsisti . Qui uero bella etiam contra infideles gerit : nō augende aut tuende religionis gratia : sed amplioribus dominiis potiendi aut quadam humana gloria : parum uictoria fruitur . Sic Romani qui ut ait Augustinus nō diligebant gloriam propter iustitiam : sed iustitiā prop/ter humanam & inanem gloriam : ingentes clades passi sunt : & quanq̄ pro puniendis orbis malis aliquando ce/leriter bella confecerunt : ipsam tamen uictoriam celerius perdiderunt : quod facile compenet qui recolet q̄ diutur/na bella a ueteribus gesta fuere : q̄ uarios euētus : q̄ lu/ctuosas clades:& q̄ parū diuturnas uictorias experti sūt.

Capitulū . xl . de nonnullis incidentibus quę huius Fernandi tempore in diuersis partibus occurrerunt & de ortu pestifere parcialitatis in Italia uidelicet Guelforum & Guebelinorum : & quomodo eo tem/pore per Iacobum regem Aragonie Maiorica & ce/tere insule baleares lucro fidei accreuerunt & de felici obitu huius Fernandi : & quomodo prohibuit sibi fieri staturā : & de diuisione in imperio : & qualiter in discordia electus fuit Alfōsus huius Fernādi filius

ERNANDI igitur predicti tempore:uaria in or/be occurrerunt digna relatu : Nam seua est orta

parcialitas in Lombardia inter eos qui fauebant parti ecclesie Romane & fauentes imperio. ex quo tempore incepit pestifera parcialitas Gebellinorum & Guelforum que fuerunt nomina duorum fratrum in Tuscia : qui in has duas partes se diuiserunt . Gebelinus enim sequebatur partes imperiales . Guelfus partes ecclesie ut Cōsentinus ait . Rursus eiusdem Fernandi tempore . Iacobus rex Aragonum : cum Fernandi regis adiutorio summa strenuitate insulas baleares: que Maiorica & Minorica dicuntur a Sarracenis deuicit : & lucro fidei addidit ut Consentinus refert . Postq̄ igitur Fernandus omnia feliciter peregisset. tandem ut deo placuit : licet cum grauissimo cristianitatis damno potius q̄ suo beatum dedit deo spiritum qui eum creauit : quo die audite sunt uoces in celo : en moritur iustus & nemo considerat . Cuncti fideles ob eius obitum incessabiliter flebant dicentes : utinā talis princeps aut nō nasceretur: aut non moreretur quo nullus ante eum bellis felicior fuit aut in pace moderatior. In cunctis liberalissimus: in amicos fidelissimus. Habent enim Hispanorum annalia: quia cum hic gloriosus princeps in agonia mortis esset constitutus: a quodam milite interrogatus est : quale sepulcrū aut statuā sibi iubebat apponi . Cui ille : immaculata inquit ut potui uita mea ac gesta | sint mihi sepulcrum & statua . Imitatus Catonem seniorem ad quem cum amici dicerent plurimorum ubiq principum erecta fore insignia sepulcra & statuas. Ille malo inquit | ut homines flagitent : cur Cathonis statua posita non est : q̄ cur est posita . Rursus cum Fernandus paulo ante eius obitum non ignoraret precium ab infidelibus esse datum pro eius morte : dicebat ad suos . me inquit nō querunt: sed patriam. putāt enim Mauri facile Hispanias obtenturos : si Fernādus moreretur : sed & credunt Hispaniam ipsam uinci non

posse: si Fernandus non uinceretur: nec aliter teste Polibio. Scipio iunior de se dicebat. Recte inquit qui patriam oppugnant|me prius uolunt de medio tollere. Nõ enim Romam casuram putant Scipione superstite. Nec uictum Scipionẽ si Roma cecideret. Huius gloriosi Fernandi regis tempore ut scribit Martinus Cusentinus: quoddam mirabile ad nostre catholice fidei defensionem accidisse fertur. Nam cum apud Toletum quidã iudeus gratia ampliandi uineam suam rupem cominuisset: in medio saxi concauitas reperta est ubi liber erat folia lignea habens: descriptus tribus linguis: Hebreis: Grecis & latinis. scriptura uero quasi unius psalterii uidebatur. Hic liber de triplici mundo disserebat ab Adam usq; ad Antichristum. principium uero tercii libri incipiebat a Cristo sic exordiens. in tercio inquit mundo filius dei nascetur in mundo ex uirgine Maria:pacietur q; pro salute hominũ: quod cum iudeus conspiceret: statim cum familia sua sacro fonte renatus est. In fine itaq; libri dicebatur: q; tempore Fernandi regis inueniri debebat. Sed de huius gloriosissimi Fernandi regis deuotione: religione: pietate: strenuitate: ceterisq; eius innumeris uirtutibus: & triumphantissimis uictoriis parũ a nobis in hoc epilogo dicetur. Exigerent enim preclara gesta eius integrum uolumen. Accedit quia Rodericus Toletanus archipresul in hoc Fernando. iii. etatis sue contemporaneo historiam clausit. Cuius uitam: gesta atq; preclara facinora in calce historie sue diserte contexuit. Temporibus huius Fernãdi sedit in cathedra Petri Innocentius. iii. qui ad peticionem baronum: & totius regni Portugalie: deposuit uerius. suspendit ab administratione regia:regem Portugalie dans illi coadiutorem Alfonsum de quo habetur. in. c. grandi de suplenda negli. prela. libro. vi. post obitum eiusdem

pontificus sedit Honorius . iii . natione Romanus : post cuius obitum sedit Gregorius . ix . natione Campanus & Celestinus . iiii . natione Mediolanẽn . Romanum uero imperium gerebat Fredericus . ii . Henrici quõdã imperatoris nepos qui Ottone iam deposito ab electori/bus imperii:consilio & presidiis Philippi regis Francie imperator est electus anno Millesimo . CCX . ut refert Vincencius . Hic Fredericus coronatus fuit Rome ab Honorio . iii . de facto tamen imperauit non iure : qui tandẽ depositus & obstinatus anathema Apuliam petit quem egrotantem Manfredus filius eius naturalis ad regnum Sicilie ambiens : timens quia conualesceret fecit suffocari . quo mortuo electores imperii in duos se diui/dunt : quidam Alfonsum regem Castelle filium huius Fernandi . iii . alii Ricardum comitem Cornubie : fra/trem regis Anglie : quo scismate longo tempore durãte tandem Alfonsus rex Castelle zelo ut aiunt cristiane pa/cis succensus & Gregorii pape precibus resignauit . Ri/cardo deniq; mortuo electus est Rõdolfus comes Anec/burgensis . Verum licet propositi nostri fuerit genealo/giam & ortum regum & regnorum Hispanie : clarioraq; eorum gesta & successus solum a tempore huius Fernãdi . iii . usq; ad moderna tempora Henrici quarti nunc fe/liciter regnantis contexere : pro eo quia idem Rodericus archiepiscopus in sua cronica precedẽtium regum gene/rationes:gesta atq; successus latiore sermone prosecutus est. Nos tamen quedam preclara ab eo intacta addentes:uo/luimus summatim & sub quodam epilogo genealogiam & successiones omnium regum percurrere qui ante Roma/nos & post eos:in Hispania principatum obtinuerunt : eos etiam qui ex Vandalis : Huguis : Gothis regnarũt incipientes ab Athanarico primo rege Gothorum : & demum sequentium regum qui post miseram cladem

Hispanie : & a tempore Pelagii usq ad hunc Fernandū inclusiue regnarunt. Contexuimus etiam clariora eorū tēporibus gesta: necnon exterorū principū & clarorū uirorū acomōdata exempla breuius q̄ uoluimus : ut tandem ceteros reges qui post eundem Fernandum : usq ad hec nostra tempora in eisdem regnis prefuerunt successiones pariter & successus aptius continuemus .

Explicit Tertia pars huius historie .

[illegible] quarta pars [illegible] Hispanie [illegible] genealogie successionis [illegible] successibus regum Hispanie post Fernādū . iii . usq ad Henricū . iiii . [illegible] Referūtur denicq egregia docum[illegible] memoranda exempla antiquorū Romanorum [illegible] & aliorū [illegible] excellentū uirorū ad legentiū [illegible]

VPEREST VT IVXTA POLLICItum ordinē quartā partem attingamus in qua referūtur genealogie : successiones ac clariora gesta regū Castelle & Legionis & aliorū regū Hispaniarū post Fernādū . iii . qui Bethicā & Vandaliā a Mauris recuperauit usq ad Henricū . iiii . nūc feliciter regnātē & dū Hispanicas res fideliter referimus : Romanorū & exterorū principū similia exēpla pariter & documenta mores & uitā hominū tangentia succinte recolemus & primo de Alfonso . x . filio dicti Fernandi.

¶ Capitula quarte partis historie Hispanie .

ut ad eius curias ueniret: & de maximis scādalis propterea subortis.

¶ Capitulū. iiii. quomodo hic Alfōsus. x. fuit electus imperator Alemanie & de infelici eius rei: & de discordia inter sanctum Ludouicū regē Francie & eundē Alfonsū super iure regni: & de causis discordie: & quomodo fuit dissidium per matrimonium sedatum.

¶ Capitulū. v. quare iste Alfonsus. x. dictus est astrologus: & quomodo de sensu suo presumēs: opera dei dixit melius fieri posse: & qualiter fuit diuinitus correptus de tanta arrogantia: & de infortunis & incomodis que ex ea causa passus est: & de ceteris incidētiis tēpore suo.

¶ Capitulū. vi. de Sancio. iiii. filio Alfonsi: & de uirtutibus & uictoriis eius: & quomodo recuperauit a Mauris Tarifā & alia loca: & cōbussit magnā classē Sarracenorū & qualiter Alfonsū patrē uenientē de imperio non admisit ad regnum.

¶ Capitulū. vii. de quibusdā crudelitatibus Sancii: & de bellis & scādalis ex ea causa secutis: & de singulari fidelitate Alfōsi Petri de Guçman obsessi in Tarifa: qui passus est filiū interfici ne arcē assignaret: & de morte Sācii & de aliis occurrentibus suo tempore.

¶ Capitulū. viii. de Fernando. iiii. rege Castelle & Legionis: & de minsicis uirtutibus domine Marie matris & tutricis eius: & quomodo omnes reges Hispaniarū disidarūt eundē Fernādū impuberē & cōtra omnes obtinuit prudētia & meritis predicte matris eius & nobiliū uirorum.

¶ Capitulū. ix. de uirtutibus Fernandi. iiii. presertim in iusticia ministrāda: & de uictoriis eius: & qualiter recuperauit a Sarracenis Gibraltar & alia castra: & de pulcra fabula quā quidā antiquus Sarracenus sibi retulit: & de subita eius morte ut creditur propter certas indeliberatas & festinas cedes nobilium.

obtinuit

¶ Capitulum . x . de Alfonso . xi . & de filiis & filiabus suis & de uictoriis eius cōtra reges Bellamarini & Granate : & quomodo alcala la real & alia castra & de suis & repentinis cedibus quorundā magnatū & de magna ingratitudine contra eos admissa .

¶ Capitulū . xi . quomodo Alfonsus emēdatus de Senicia plurimū fuit humanus & magnificus . & quomodo sublimauit quendā Aluarū Nunnii de Osorio & de pessimo eius fine propter illius insolentiam .

¶ Capitulū . xii . de preclaris uictoriis Alfonsi . xi . cōtra reges Granate : Bellamarini & Marrochitanū & preciosis spoliis in bello habitis quę Alfonsus per suos oratores Ro. pontifici trāsmisit . & quomodo idē Alfonsus lōgo tēpore & constantissime obsedit las algeçiras quas recuperauit . & qualiter quidā Sarracenꝰ ut liberaret ciuitates ab obsidione tēptauit regē Alfonsū in suo tentorio proditorie interficere . & de singulari clemētia qua erga eum usus est . & quomodo idē Alfōsus easdē urbes populauit

¶ Capitulū . xiii . qualiter Alfonsus . xi . predictus obsedit oppidū de Gibraltar & de peste superueniēti ī castris eius & de singulari perseuerātia in obsidione . In qua tandem peste obiit relicto herede Petro eius primogenito & de lamentabilibus : sed perpetuo memorandis uerbis Alfonsi ad suos tēpore mortis prolatis . ac de aliis prudētissimis sentenciis & futuris uaticiniis cuiusdā greci regis cōsiliarii ad Petrum libere habitis .

¶ Capitulū . xiiii . de Petro primo huius nominis rege Castelle & Legionis . xl . rege post irruptionē Hispanie . & de causis odiorū inter eū & Blācā reginā uxorē suā . & quomodo & per quē rex ipse fuit maleficiatus & de sinistris successibus huius rei & qualiter maleficio & arte demonum similia fieri possint .

¶ Capitulū . xv . de prole regis Petri & de moribus ac uiciis

eius signanter de plurimis crudelitatibus quas in fratres propinquos ac nobiles & regnicolas exercuit. & de quodã sapiẽti respõso regi Petro dato a quodã prudẽti greco.

¶ Capitulũ. xvi. de singulari & detestanda cede iussu regis Petri facta de rege Granate dicto Rubeo ad eũdẽ Petrũ secure & cõfidẽter ueniẽte. & de aliis homicidiis nobiliũ & ciuiũ apud toletũ factis & de irreuerẽtia eius ad matrẽ.

¶ Capitulũ. xvii. quomodo Henrricus & alii fratres regis Petri fugiẽtes eius seuiciã: regẽ Aragonũ petierũt. & de bellis inter dictũ Petrũ & regẽ Aragonũ & fratres Petri quomodo Henrricus regni titulũ assumpsit: & regnũ Castelle potenter ingreditur.

¶ Capitulũ. xviii. quomodo rex Petrus & princeps Degales cũ copiis Anglicorũ pugnauerũt cũ Henrrico qui pro ea uice uictus fuit. & qualiter iuit in franciã & recollectis gentibus Petrũ insequtur: & tãdẽ eũ interfecit apud oppidum demontiel & de aliis dignis rebus que pro tunc acciderunt inter eos.

¶ Capitulũ. xix. de Henrrico. ii. rege Castelle & Legionis & de calamitatibus quas passus est post interfectionẽ fratris. & qualiter predicta fratricidia Petri & sua in eis & eorum posteritate punita creduntur.

¶ Capitulũ. xx. ꝙ regũ delicta pro rei publice quiete plerunqꝫ toleranda sunt non uindicãda. & de malis que secuntur ex talibus homicidiis & uindictis quod ostenditur plurimis documẽtis & exẽplis sacre scripture. & de ceteris incidentibus tempore huius Henrrici.

¶ Capitulũ. xxi. de Iohanne. i. rege Castelle & Legionis dicti Henrrici filio. & de clarissimis uxoribus & filiis eius & de bello cũ Portugalensibus & de causis eius. & de infelici fine eiusdem belli.

¶ Capitulũ. xxii. de secũdo bello inter Iohãnẽ regẽ & ducẽ Alencastrie filiũ regis Anglie. & de causis eiusdẽ belli

uxorẽ inclitã Mariã filiã Fernandi patrui sui. & de ma/
trimonio Henrrici infantis cũ Cathenna sorore Iohannis
& de dissidiis ex ea causa subortis. & de Iohanne rege
Nauarre & Blanca uxore eius. & de Aluaro de Luna
miro modo acceptissimo regi Iohanni. & quomodo Io/
hannes rex Nauarre & fratres Aluarũ persecuti sunt.

¶ Capitulũ. xxix. de intestinis dissidiis inter Iohannẽ regẽ
Castelle & Alfonsũ & Iohãnẽregẽ Aragonũ & Nauarre
& fratres suos occasione Aluari. & quomodo infans
Henrricus a Iohanne rege Castelle fuit bis incarceratus
& tandẽ relaxatus. & de magna congregatione exercitus
utriusq̃ partis & de concordia inter eos facta per mediũ
legati apostolici & inclitarũ reginarũ castelle & aragonie.

¶ Capitulũ. xxx. de clarissima uictoria Iohãnis regis Ca/
stelle cõtra Sarracenos. & de ĩnumera multitudine Ara/
bũ occisorũ. & de iterata discordia inter Iohannẽ regem
Castelle & Iohãnẽ regẽ Nauarre & infãtẽ Henrricũ prop/
ter Aluarũ de Luna & gubernationẽ regni. & quomodo
obsederũt & ingressi sunt oppidũ de medina ubi erat rex
Iohannes. & de reuerentia ei exibita & fuga Aluari.

¶ Capitulũ. xxxi. de reddittu Aluari ad regẽ. & de iterata
discordia. & de bello apud oppidũ de Olmedo in quo
Iohannes rex Nauarre & Henrricus & sibi adherentes
fuerunt uicti: & de confiscatione dominiorũ suorum. &
tandẽ de concordia secuta. & infelici exitu illorum: qui
contra regem arma mouent.

¶ Capitulũ. xxxii. de ingenti affectu Iohãnis regis Castel/
le ad Aluarũ de Luna cuncta regentẽ & cuius sũma di/
lectione nullis monitionibus nec ĩminentibus periculis
retrahi poterat & tandẽ ob Aluari insolentiam: amor in
odiũ mutatus est. & quomodo singulariter corda regum
sũt in manu dei: que facile quo uult ea dirigit. & de no/
bilitate regalis animi & de multis exemplis que ad ema

sublimauit & de ceteris preclaris ab eo & suo tēpore gestis. preserum qualiter fuit magnificus & liberalis. & qualis liberalitas est laudāda uel improbāda in principe.

¶ Capitulū. xxxix. de strenuitate huius Henrrici. iiii. & de eius humanitate: pietate & mansuetudine & ceteris illius uirtutibus: preserum de tēperantia & sobrietate. & quomodo fugiebat ornatū regiū & queuis mollia delicamenta Demū qualiter plurimos nobiles exaltauit. & quomodo delectabatur in uenacionibus & de incomodis huius exercicii frequentati.

¶ Capitulū. xxxx. de his que acciderunt in ecclesia tēpore huius Henrrici & de romanis pōtificibus qui eo regnāte prefuerunt: preserum de eorum laudibus & preclaris gestis & de opusculis auctoris huius historie sub eisdem pontificibus & illorum iussu editis. & de Frederico imperatore & de duplici eius aduentu ad urbem romanam

¶ Prologus in Quarta parte.

Ogit scribēdi racio/ & rerū magnitudo ut ī hac quarta & ultima parte post enarratas breui stilo genealogias successiones simul & successus regū Hispanie/ presertī Castelle & Legionis usq ad gloriosissimū Fernandū huius nominis. iii. qui Hispalī/ Cordubā & totā pene Vādaliā & Bethicā lucro fidei catholice adiecit: historiā ipsā cōtinuemus etiā genealogias: successiones & clariora gesta sequentiū regū post eundē Fernandū usq ad Henrricum. iiii. nunc feliciter regnantē. Verū ut historiā ipsā pulchriorē elegantiorēq reddamus solitū obseruabimus ordinem. Nam ad narraciones rerū Hispanarū aliqua insignia & preclara ac relatu digna gesta & dicta tam ex sacra scriptura: q̄ ex annalibus Romanorū priscorum & Grecorū similia exēpla aptabimus moraliaq documenta

& sapientum sententias addemus ut qui hanc Hispanie historiã percurrerit. ceterarũ etiã partiũ clariora facta legisse letetur. & aliquid ad humane uite informationem attigisse uideatur. Demũ historiã ipsã rerũ Hispanicarum altius repetemus. pro eo maxime quia prefati Roderici Toletani historia. regũ sequentiũ tẽpora nõ attigerit. sed solũ in eodẽ Fernando. iii. narrationẽ clausit. Itaq͂ agemus in hac quarta parte de. xi. regibus qui post Fernãdũ. iii. predictũ in Hispania. Castella uidelicet & Legione regnarũt: atq͂ in prouinciis eidẽ principatui subditis & de eorũdẽ regũ genealogiis & successionibus ac claris gestis: nec omnia particulatim tangemus. sed solũ illustriora. quilibet enim rex pro rerũ occurrentiũ magnitudine & uarietate. unũ expeteret uolumen. si cuncta cõtexeremus. Verum quia in occurrentibus aut recentibus rebus scribere: nõ parũ discriminis & difficultatis uerti solet. pro eo q͂ iuxta scribentiũ uarias passiones plerũq͂ uaria aliquando ficta narrantur. Nos ueritatẽ rerũ gestarũ pro scuto sumẽtes. nec adulationibus: nec odiis uincemur. Sed prout ex ueridicis Hispanie annalibus carpere potuimus. & ab egregiis & omni exceptione dignis personis ab illis presertim qui nõnullis ex narrandis rebus interfuere didicimus: rerum gestarũ seriẽ describemus. absit enim ut ipsa historiarũ noticia que ad eruendã ueritatẽ inuenta est: contra eandẽ ueritatẽ militet: Nam teste Isidoro. sapientes preterita hominũ gesta ad institutionẽ presentiũ historiis demandarunt que & si sũmis retro tẽporibus acciderũt: si tamen ueritate nituntur q͂maxime nos dirigũt atq͂ quodã certo testimonio admonent que sequi: que rursus uitare debeamus. quosdam enim longe magis priscorũ gesta mouẽt: q͂ uisa recenter. ut enim inquit Gregorius ex transacta priscorũ hominũ uita didicimus qualiter nos in subsequenti conuersari debeamus

& cassiodorus instructus redditur animus ad futura quã/do preteritorũ preclara gesta ad memoriã recolimus .hinc poeta ait preteriti ratio scire futura facit. Ea de re Cicero cũ de oratore agit.historia inquit tẽporũ testis est:ac lux ueritatis : uita memorie : magistra uite. Incipiemus igitur ab Alfonso . x . filio gloriosi Fernandi . iii . de quo paulo ante egimus .

Capitulũ . i . de Alfonso . x . filio Fernandi . iii . & de Violãta eius uxore & quomodo tẽptauit aliã accipere uxorẽ:& de exitu eius rei & de eius nobili prole & de uirtutibus illius presertim de solertia in legibus cõ/dendis .

LFONSVS huius nominis . x . glorioso Fernãdo . iii . patri eius in regnis successit ãno domini Mil/lesimo . cclii . hic . lxxiii . rex fuit post Athanaricũ . i . regẽ Gothorũ . & . xxxviii . a Pelagio . i . rege post cladẽ hispa/nie . Regnauit autẽ . xxxii . annis duxit uxorẽ Violantã filiã Iacobi regis Aragonie.ex qua cũ prolẽ nõ susciperet arbitrans defectũ generandi in ea fore misit oratores ad regẽ Dacie petens in uxorẽ speciosissimã eius filiã dictã Cristianã . Ille uero ob celebritatẽ nominis Alfonsi regis filiã comitatã pluribus nobilibus suis ad eum transmisit & tandẽ Hispalim applicuerũt .Interim uero domina re/gina Violanta ex Alfonso concepit & peperit inclitã Be/ringuelã . postea dominã Guadalfaiare .Cũ igitur Alfõ/sus intelligeret filiã regis Dacie ab eo tãtopere exoptatam aduentasse ingenti rubore & uerecũdia confusus est: nec sciebat quo nã modo tante leuitati cõsuleret : non tamen illius pudicitiã attẽptauit . sed sũmo studio remedia inq/rebat : quod Philippus frater eius conspiciens qui erat abbas Valisoleti & de caueis rubeis aceleetus ecclesie his/palẽn clericatu dimisso : obtulit se Cristianã ducere ĩ uxo/rem : que res gratissima admodũ fuit regi Alfõso:deditq;

in dotē aluā & Valdecornea & alia plurima castra & dominia. sic itaq; perniciosū huius facti initiū accomodato fine reparatur. Alfonsus igitur Violantā plurimū dilexit & genuit ex ea Fernandū primogenitū qui postea cōtraxit matrimoniū cū domina Blanca filia sancti Ludouici regis Franciae: ut inferius tangetur. obiit autē Fernādus ipse uiuente patre. genuit deniq; idē Alfonsus alios filios Sanciū uidelicet qui postea regnauit: ac Iohannē & Iacobū ac Petrū: Berengariā & Leonorā. Ex concubina uero genuit Beatricē que fuit uxor Alfonsi regis Portugalie. Ex qua genuit Dionysium qui fuit rex Portugalie. Iohannes uero secundo natus eiusdem Alfonsi regis fuit ualde strenuus & animosus in armis: duxit uxorem dominā Margaritā filiā magnifici marchionis mōtisferrati: ex qua duos filios genuit: hic Iohannes preclara bella gessit contra Mauros: plurimaq; castra & oppida ab infideliū faucibus eripuit: toto tēpore huius Alfonsi exulauit infans Henrricus frater eius ut ait Cusentinus quia eundē Alfonsū fratrē non satis honorabat nec unq̄ manū regis ut moris est uoluit osculari: quare idē Henricus Rome senator efectus est fauentibus sibi quibusdā nobilibus: Tandē fauēs Corradino contra Carolū regē Sicilie ab eo in regno uictus est. Vt igitur ad Alfonsū redeamus fuit hic princeps excelsi ac magni animi & ad grandia mentē dedit: nā ueluti teste ysidoro: Moises leges hebreis tradidit. Lycurgus Lacedemoniis: Solon Atheniēsibus. Romanis uero Numa Pompilius prout a numinibus acceperat. Sic hic Alfonsus legibus condendis deditissimus fuit. Nam conspiciens per diuersa uolumina plurimorū principū & populorū leges dispersas fore: eadē curiositate qua olim romani usus est. Illi enim Augustino teste post Romā conditā ab Atheniēsibus leges Solonis receperūt: quas tamē postq̄ accepere

meliores ac comodiores facere conati sunt. Idq; et de legibus Lycurgi Lacedemonii ferũt: quis Lycurgus ipse ex Appollinis auctoritate leges illas se instituisse finxerit quod romani credere noluerunt. Qua de re leges ut ab hominibus non a diis latas admisere: Nec aliter Alfõsus effecit. leges enim romanas in regnis suis legi fecit licet minime eis subiiceretur. Demũ ex omnibus sũma moderatione & ratione ac equitatis libramine. septẽ libros quos partitas uocant instituit & salubriter cõpilauit in quibus sacratissime leges non solũ ad causas hominũ decidendas: sed ad diuinũ cultũ dirigendũ augendumq; continentur. Deniq; idẽ Alfonsus rerũ in orbe gestarũ librũ accomodatissimũ per sapientes scribi fecit/quẽ generalẽ historiã hispani appellant. Rursus hic Alfonsus ad arma strenuo se uertens: regnũ Murcie a Carthagine noua usq; ad Chinchilla a sarracenis recuperauit: Murciãq; christianis populauit: quã ciuitatẽ plurimũ dilexit & illa fidelissima ei fuit in aduersitatibus suis ut inferius tangemus:

Capitullum. ii. de liberalitate huius regis Alfonsi & mira ad calamitosos cõpassione & quomodo grandi pecunia redemit imperatorẽ Cõstantinopolitãn captiuatũ a Soldano Babilonie & de claris uictoriis eius contra Mauros.

LVRIMIS quidẽ uirtutibus Alfonsus predictus fuit preserum liberalissimus munificus atq; magnificentissimus erat. inter plurima igitur illius principis magnifica gesta breui aliqua differemus. Cũ enim apud ciuitatẽ Burgẽn solennissimas nuptias celebraret Fernãdo dela cerda primogenito filio suo cum domina Blanca filia sancti Ludouici regis Francorũ interfuerunt inuitati ab eodẽ Alfõso multi pricipes de maioribus orbis. uidelicet Philippus primogenitus eiusdem sancti regis Ludouici

qui postea regnauit in Francia . Rursus Eduardus etiã primogenitus Anglie qui nepos erat filius sororis Alfõsi Itẽ infans Petrus primogenitus Iacobi regis Aragonie Itẽ infãs Sancius frater eius . Itẽ Fredericus & Emanuel & Philippus infantes fratres Alfonsi . Item Sancius ac Petrus & Iohannes infantes filii eiusdem regis Alfonsi eratq; tanta inibi congregata nobilitas.quanta a multis seculis pacis tempore coadunata non reperitur . quibus principibus tam excelsa tanq; assidua parabat conuiuia ut excedere uideretur Cayum Caliculam & Vitellium . q ut ayt Suetonius.prandia & cenas simul regibus pararũt adeo ut in una famosissima cena duo millia electissimorũ magnorũq; piscũ.& septẽ millia auiũ siluestrũ inediliũ preparasset : hic Alfõsus Metellũ excessit qui ut aiũt famosã imo infamẽ fecit cenã.cuius excessum difficilius est referreq̃ intelligere.Itaq; nõ facile credi posset quãta fuit Alfõsi industria in eisdẽ festis atq; cõuiuiis:quãtus ministrorũ ordo: quãta sedulitas obsequii: quanta urbanitas hospitis . ubi Alfonsi iussu uictualibus in foris dimissis . nullus erat custos ut quisq; quibus uellet frueretur . nu- mularii publice aderãt qui omnibus forẽsibus quas petebant pecunias dabãt:& erãt alii deputati ut si quẽ male uestitũ uiderent Illico indumentis iam factus tegerent: ne diferendo negare uiderẽtur . festis uero finitis . incredibilia dona eisdẽ principibus cõtulit nec fuit quisq̃ ita minimus qui regis liberalitate fraudaretur.Vt igitur paucis agã.tãta fuit eius liberalitas ut queãdmodũ de ro . po. Valerius ait sicut tantũ accepisse uix inuidiã uitare potuit: sic tantũ tribuisse gloria carere nõ potuit.Ceterum eisdem nuptialibus festis durantibus allata est oportunitas ut alia Alfonsi regis excelsa magnificentia & ingens pietas toti orbi claresceret . Cum enim Imperator Constantinopolitanus ob cristiani populi dementia a perfido magno

Soldano Babilonię bello uictus & captus foret: & decem milibus marcharum argēti eius relaxato esset composita Imperatrix uxor eius Romanū Pontificem arcessiuit qui partem tertiam redemptioni donauit: Rex deniq; Francię christianissimus certam quotam itidem persoluit: poscebat igitur ipsa Imperatrix ab eodem Alfonso cuius liberalitatem & uirtutes audierat ut sibi atq; tā pio operi subueniret. Alfonsus igitur honorifice Imperatricem suscepit. & in regia aula unacū regina consorte locauit: cumq; conspiceret redemptionem Imperatoris in longum protrahi. considerans illud Ambrosii. quia illa uera est liberalitas ut fratres ac proximos tuos non despicias: si eos in manibus hostium cecidisse cognoscas Quoniam melius est ut ipse subuenias: quibus pudor est ab aliis sumptus deposcere: aut alteri postulare subsidium: attendens deniq;. quia proprium est liberalis & magnifici libēter ac cito facere quia teste Seneca. Duplex est benignitas. cui accedit celeritas: quare idem Alfonsus Imperatori simul & Imperatrici compatiens eam ad prandium cum regina fecit inuitari: illa uero uouisse asseruit. nunq̄ ad mensam sedere: nisi liberato Imperatore pariter & marito. Rex igitur Alfonsus audito tam insigni facinore coniugalis fidei. et simul & infortunio totis uisceribus compatiens ad Imperatricem uerba fecit: exorans ut leta & consolata pranderet: pollicens infra decē dies totam argenti summam liberaliter numeraturum. Addidit deniq; uelle oratores ad Soldanum dimittere q Imperatricem incolumem conducerent & pro liberatione instarent: igitur infra eundem terminum uniuersam argēti summā persoluit: Voluit tamē id q̄d ab Imperatrice summopere petiit. Vt Romano pontifici atq; regi Francię quicquid ab eis exegerat illico restitueret: quod & nobilis Imperatrix effectualiter impleuit. Extollenda

certe & perpetuis laudibus consecranda est huius Prin/cipis liberalitas. quę eni excelsior magnitudo animi esse potest: q̃ magnum Principem a misera magni Principis seruitute abducere: & tantam pecuniam contemnere ut tantum principem redimeret: Nec enim fratrem & pro/ximum licet per multa terrarum spacia remotum atq̧ in/cognitum neglexit: quia ut inquit Gregorius: Vera cō/passio diuidi locis nō potest: & si corpore longe disiun/gitur: mēte tamē quē diligit habet: Hic Alfōsus q̃mdiu humilis fuit|uictor extitit|quia scriptum est: uir humilis loquetur uictorias. Cum uero se supra se extulit & aro/gantiam induit: infelices successus expertus est. Huius enim regis temporibus Rex Granate munitus auxilio Maurorum Africę. rupta treuga quam cum Rege Al/fonso pepigerat|plurima castra regni Murcię ui obtinuit deinde obsedit ciuitatem de Xericio Imbethica & occu/pata ciuitate arcem diuersis machinis debellabat: quam nobilis uir Garsias Gometii Carrillo custodiebat: dirup tis igitur muris interfectisq̧ custodibus: solus Castella/nus mansit: qui ultra humanas uires non dixerim se. sed duo parua mēnia quę intacta restabant. custodiebat. fe/citq̧ grandem stragem in Arabes. quod Rex Granate cōspiciens ne interficeretur sed uiuum omnino caperetur districte pręcepit quodq̧ ut facilius explerent: curuatis ferris eum trahebant: qui carnes trahi undiq̧ maluit q̃ uiuus capi: tādem amplius agere non ualens captiuatus est. Quem rex Granate ob eius ingentem fidem liben/ter cōspexit. eumq̧ de illatis uulneribus sollicite curatum incolumem Regi Alfonso transmisit. Superauit profe/cto hic Gomecius duorum brutorum cōstantiam in ob/sidione Muti nēsēs. Rursus nec illi par fuit L. Antonius Perusie & ·Q· Cicero. qui obsessi ī Gallia fortissime obsi/dionem tulerunt. nec ipsi Cretenses pares fuere Gomecio

qui in obsidione Metelli ad ultimam penuriã compulsi iumentorum urina sitim sedauerunt. Sed Gomecius noster Saguntinos nostros imitatus rores noctis ob aque defectum lambebat Numantinorum quoq; fidem emulatus est. qui a Scipione obsessi ob uictualium defectum humanis carnibus pascebantur nec aliter egeruntur Calaguritani. q a Pompeio circumsepti uxores & filios deuorarunt. Sic & Aquilegienses qui sub duce Menofilo obsessi. a Maximino pro neruis funes ex capillis matronarum ad arcũ & balistarũ usum fecere. idq; teste Liuio Rome actum comperimus: quo euenit ut uenerí calue templum a Senatu constitueretur.

Capitulum iii. quomodo Alfonsus. x. recuperauit oppida de Niebla & del Algarbe & quomodo incõsulte liberauit regnum Portugalie ab eo tributo quo regibus castelle tenebatur & de scandalis propterea subortis

A LFONSUS itaq; . x. de quo sermo est. in regni sui initiis oppidum de Niebla in Vãdalia per Sarracenos diu occupatum mensibus decem obseditq; illudq; machinis continuo debellauit. Occurrit tamen in castris suis innumera quędam muscarũ plaga quę manducare homines non sinebãt: quin & illas unacum cibis commanducarent: Ex qua re omnes fere de castris uenientis fluxum quem dissinteriam uocant incurrerunt. plurimiq; moriebãtur: Cũ barones & milites regi suaderẽt ut ab obsidione discederet. ille tamen perseuerandum dixit. in re incepta ut alter Ioab in obsidione Rabba: qui ut scriptura sacra testatur. suorum suasionibus nõ acquieuit. donec ciuitas licet cum suorum incomodo caperetur Sciebat enim quia ut Hieronimus ait absq; perseuerãtia

nec qui pugnat uictoriam. nec uictor palmam triumphi assequitur. Vix itaq; Alfonsus uerba expleuerat: illico duo monachi ad Regem accesserunt monentes ad perseuerantiam obsidionis. quoniam Mauri uictualibus carebant. muri deniq; rupti erant. plagā uero muscarū pollicebantur cessare. si eorum consilio Rex annueret: persuaserunt enim regi ut publica banna acclamarentur: ut quisquis certam muscarū summam ad quosdam puteos prope castra afferret duos turonenses argenteos pro salario obtineret. qua industria euenit infra biduum tribus profundis puteis muscarum spurcitiis repletis: plaga muscalis simul & dissenterie morbus penitus cessarent: qua re a Sarracenis cognita. non modo Regi oppidum dedere. sed & alia castra & oppida ad comitatū Algarbi spectantia prēserti Gibraleon. Huelua. mora castro Marin. & q̄plura alia: post predicta uero. Hic Alfonsus quandam filiam bastardam uxorem dedit Alfonso regi Portugalie. cui dotis gratia castra & patriam de Algarbe quam pauloante a Mauris euicerat liberaliter assignauit. Ex quo tēpore Reges Portugalie. Algarbi Reges sese intitularunt. Predictus igitur Alfonsus Rex Portugalie ex eadem Alfonsi filia genuit Dyonisium. Hic factus adolescens cum nobilissime indolis ualde prudens atq; decorus foret. Regem Alfonsum auum suum apud Hispalim uisitauit. cui enixe & pro singulari munificentie dono postulauit quatenus regnū Portugalie dignaretur ab eo tributo liberare quo Regibus Castelle & Legionis tenebatur: uidelicet ut ad eorum curias Reges uocati accederent. & demum trecentos Milites contra Mauros requisiti mittere astringerentur: Rex uero Alfonsus & si rem difficilem conspiceret. paululum substitit. Sequtus tamen cuiusdam militis consiliū: ut alter Amō filii Dauid qui consilio Ionadab rem fecit sibi & populo

damnosam.ut erat magnificentissimus nepoti cũ suo. nec minus tocius regni discrimine complacere decreuit. Res igitur ad consilium deducta est. Cum itaq; egregius & nobilis uir Nũnius de Lara quid sibi uideretur dicere moneretur: dignũ est inquit/o/Rex ut plurima huic cla/rissimo nepoti tuo beneficia conferas: id enim natura.id tuorum suorumq; ãtiqua nobilitas expostulat.& tibi in/nata profusa liberalitas. Verum ut regnum Portugalie ab hoc tributo non tam persone tue quam substantie re/gnorum tuorũ debito. tam facile liberes. neq; decere nec te id facere posse uideo. Alfonsus igitur Rex qui iã rem animo conceperat. contra Nunnium uerba non satis de/centia indignatus protulit: eumq; odio habuit. sicut Se/dechias Rex Hieremiam odiuit. pro eo q; rem ingratam sed ueram & utilem ei dixerat. Alfonsus igitur cęteros efflagitat illi uero quo Regis uoluntas tenderet conspi/cientes. Regem nepoti complacere debere. consulebant. quod & Rex sine mora expleuit. Nunnius uero ea hora nec petita nec obtenta Regis licentia discessit. fuit enim res ipsa maioribus regni ingratissima ne dixerim incom/modissima: quippe quę unam pręcipuam causam futuris magnisq; dissidiis attulit. nõ enim paulo post Philippus infans frater Regis. & Nunnius de Lara predictus. ac Lupus Didaci de Haro. & Stephanus Fernandi de Ga/licia. Fernandus item Roderici de Castro ac Ximenus Roderici dominus delos Cameros & Aluarus Didaci de Asturias. ac Lupus de Mendoça. plurimiq; alii Ba/rones ultra numerum trium milium se a naturalitate & fide simul & obedientia Alfonsi Regis expedieruñt. eãq; ei subtraxerunt. ad quos placandos cum Rex Alfonsus quosdam mitteret causamq; discessus quererent. dixerunt illud Michee prophete Volumus restaurare regnum. & restituere sicut erat ãte. Ad Regẽ itaq; granate accesserũt

bellumq; contra Alfonsum Regem acerbissimum gesse-
runt.non sine maximis cladibus quod non paruo tem-
pore durauit. Nec ab re.nã Hieremias propheta pesti-
lentes uocat.eos prĩcipes qui minuunt ciuitatis & regni
iura quare de eis ait. luxit terra & infirmata est pulchri-
tudo populi.quia principes trãsgressi sunt leges patrum
& ius mutauerunt. dissipauerunt pactum: propter hoc
maledictio uorabit terram. Longe aliter dux & princeps
Machabeorum effecit: de quo scriptura ait quia dilectis-
simus & honoratissimus a populo fuit quia dilatauit glo
riam regni sui. Quare dilatatus est honor eius & fines
gentis suę.

Capitulum .iiii. quomodo hic Alfonsus .x. fuit
electus Imperator Almanię & de infelici exitu ei-
us rei.& de discordia inter Sãctum Ludouicum
Regem Francę & eũdem Alfonsum super iure
regni & de pace secuta

Vamq̃ igitur hic Alfonsus .x. ob eius sagax inge-
nium & ingentem liberalitatem & ad omnes mu-
nificentiam per totum fere obem cõmendatissimus
esset. Viciis tamen non caruit. Fuit enim nõ tam magni
quam superbi elatiq; animi arrogans plurimum & qua-
dam sui sensus singularitate confisus. Demum ęgregio-
rum operũ emulator erat.nec enim modo maxima queq;
agredi conabatur. & illorum erat auidus. sed potius in-
uidus uidebatur. quicquid enĩ pulchri quicquid memo-
ria dignum.a quouis gestum cernebat. acerrime delebat
ab eo gestum non fuisse aut effici non potuisse: Imitatus
Iulium Cęsarem ut Suetonius refert.qui cum orbẽ circu-
ens gades Hispanię aduenisset ibiq; Alexandri imaginẽ
uidisset.ingemuit suamq; ignauiam detestãs. quod nihil

a ſe memorabile eſſet actum.ea ętate.qua alexander orbē ſubiecerat.Et ut paucis agamus tam cupidus glorię fuit Alfonſus ut aliquando glorię ſuę.ut ita dixerim indignaretur:ſi alius quouis modo eius particeps erat/plerūq; enim duces ac capitaneos ſuos uictorias inſignes obtinuiſſe dolebat. Imitatus Alexandrum magnum quem Quintus Curcius recolit:qui audiens agis Regem Lacedemoniorum rebellantem. Cum poſtea Antipater eius nomine illū uiciſſet. hoſtes quidem ſuos uictores fore gauiſus eſt:ſed Antipatrum uiciſſe tacitus indignabatur.ſuę glorię detractum arbitrans quicquid accreuiſſet aliene: Cęterum Alfonſus de ſe ſupra ſe plerunq; preſumebat & non nulla non ſatis deliberate temptauit. Eſt enim ut inquit Seneca prudentis Principis.quāta ſit res concupita diſcernere.& non cito facilia iudicare.quę optat.atq; in magnis dubiiſq; rebus.non diffinire.ſed ſuſpenſam tenere ſententiam.Nam Alfonſus ipſe ab aliqua parte electorum imperii Romanorum Imperator electus eſt.Quamq̄ in diſcordia. Tandem cum re indigeſta nec magnitudine eius penſata. ad imperium ſuſcipiendum pergeret. cognita eius elatione imperii ne dixerim cōfirmatione. ſed nec poſſeſſione potitus eſt.licet ut quidā referunt callide actum eſt.ut occaſione uitandi ſciſmatis in imperio Romani Pontificis iuſſu iuri imperii reſignare iuſſus eſſet.idq; egit apud Belicardum prope Auinionem ſic non nullos duces ſub Aureliano per ambitionem imprudenter ad imperium orbis aſpiraſſe legimus nec ad concupitam poteſtatem deuenere.ſed penas ambitus luebant. Fuit deniq; Alfonſus & in cęteris rebus infortunatiſſimus. Nam rediens in Hiſpaniā non paruas perpeſſus eſt perſecutiones. reperit enim plurimas funeſtas nouitates primo inuenit fore mortuum Fernandum eius primogenitum filium. Reperit etiam Reges Granatę

& Belamarini dictū a Benyngaf magnas intulisse clades in Vandalia & Bethica.ubi cesi fuerunt Sancius infans Aragonie & Archiepiscopus Toletanus .Verum cū co/gnouisset Sancium filium eius secundo natum post Fer/nandi primogeniti mortem uiriliter & strenue ac summa cum prudentia & dexteritate patriam ab infidelibus de/fendisse illosq; a Bethica expulisse.obtinuit q omnes sta/tus regni Sancium predictum in primogenitum iurarēt & reciperent.non obstante q ante eius ad imperium dis/cessum Fernandus primogenitus fuerat iuratus & post illum Alfonsus dela cerda eius filius : Aiunt tamen non nulli Sancium preter omnem Alfonsi uoluntatem ad primo genituram fuisse assumptum.quinimo asserunt eundem Sancium Alfonsum eius patrem ex imperio ue/nientem ad regni gubernationem non admisisse.ut infe/rius tangemus . Hic Rursus Alfonsus licet strenuus in armis fuerit nō tamē felix.suo licet tēpore aliqua pars re/gni Murcię regno Castelle cessit : Sed ut quorūdam est opinio. id a patre inclitissimo Fernando effectum fuisse. Rursus hic Alfonsus non caruit uicio crudelitatis sed & ingratitudinis quosdā enim nobiles sibi fidissimos.emu/lorum sugilatione occidi iussit: Huius deniq; Alfonsi tempore nō parua orta est discordia inter Sanctum Lu/douicum Regem Francię & eundem Alfonsum Regem Castelle . Ludouicus enim filius erat ut diximus domine Blance primogenite Alfonsi. viii. Regis Castelle . Ex cu ius successione regna sibi deberi pretendebat .Nam Rex Fernandus .iii. pater eiusdem Alfonsi filius erat Domine Beringuele filie secundo nate Alfonsi viii. predicti . Sed ad sedandam tam pestiferam discordiam matrimonium contractum fuerat inter Fernandum de Lacerda primo/genitum huius Alfonsi .x. Dominam Blancam filiam Sancti Regis Ludouici . Ex qua idem Fernādus genuit

Alfonsum & Fernandum dela cerda neuter tamen in re/gno successit. Sed Sanctius secundo natus eiusdem Al/fonsi .x. quem Alfonsus ipse in Regem sibiq; omnes de Regno iurare obtinuit. Cum tamen ad eum regna mini/me ut aiunt spectabant sed ad predictum infantem Fer/nandum dictum dela cerda primogenitum Fernadi etiã primigenii. Huius Alfonsi .x. nepotem Sancti Ludo/uici ex filia ut diximus.

¶ Capitulum quintũ Quare iste Alfõsus .x. dictus est astrologus & quomodo arroganter opera dei dixit melius fieri posse & qualiter fuit diuinitus correptus & de infortuniis & in cõmodis quę ex ea causa passus est & de ceteris incidentibus tempore suo

Ec solum hic Alfonsus .x. nominis sui gloriam in legibus condendis in effundendis diuitiis ceterisq; magnificis gestis ampliare contentus est: sed aut arro/ganter aut quia natura ad id eum impellebat. Astrono/mia delectabatur. Quare & astrologus appellatus est; cuius nomine nescio an sapiẽtia tabule Alfonsine & alie astrologice considerationes compilate sunt. & sub eius regio nomine lustrantur: Rursus Alfonsus appetitor erat laudum. sed rebus ipsis magnifice gestis. potius q̃ adulatoriis sermonibus letabatur. Cum enim pro adi/piscendo imperio ut diximus in Almaniam pergeret: apud Narbonam quendam eloquentissimum oratorem orationem de eius laudibus habere desiderantẽ perorare prohibuit. dicens exornatas uerbis laudes ad Principes adulationis aut metus fuisse suspectas. addens talia lau/dum preconia non nisi mortuis qui illustria egerunt de/bebãtur. cum scriptum sit. lauda post mortem magnifica

post consumationem : Imitatus Poscenium nigrum im/
peratorem .qui ut Helius sparcianus in eius uita ait .cũ
quidam eximius orator qua die Poscennius Imperator
creatus est. Panigericum laudum suarum recitare uellet .
dixit scribe laudes Marii uel Hannibalis aut cuiuscunq
ducis optimi uita functi .& dic quid ille egerit.ut illum
nos imitemur .Nam uiuentẽ laudare.irrisio est.maxime
Imperatores a qbus beneficia sperãtur.Rursus facile est
eos ad celos usq attollere & diuina de eis scribere . qui
proscribere aut necare possunt . Hic Alfonsus ut tradũt
Hispanorũ annalia.diuina opera quę perfectissima sunt .
& cum summa sapientia pondere numero & mensura
creata iudicare quippe & emendare conatus est : ore enĩ
blasphemo dicebat palam si a principio creationis hu/
mane dei altissimi consilio interfuisset . non nulla melius
ordinatiusq cõdita fuisse|o|uana o|funesta|o|superba atq
inutilia uerba.non sic Dauid sentiebat . dicens mirabilia
opera tua domine & quis cognoscet nimis : & iterum q̃
magnificata sunt opera tua domine . omnia in sapientia
fecisti.& sapiens omnia opera dei bona|nec est qui addat
Nam & redemptoris testimonio ipse Salamon cum tota
sapientia sua.qui cũcta ab Isopo usq ad cedrum perscru/
tatus est.minimum dei opus nec intelligere & longe mi/
nus iudicare est ausus.inquiens Cum me ueterem ad co/
gitandum opera dei.uidi esse afflictionem spiritus & ua/
nitatem.cum non possit homo illa explicare sermone &
iterũ idem sapiens.plurima inquit sunt uerba hominum
multamq in disputando uanitatem habentia.sed & alibi
idem sapiens stolidi inquit hominis est intelligere uiam
suam : quanto ergo stolidior qui opera dei non modo
intelligere .sed emendare conatur : Hinc Apostolus su/
perbiam inquit in tuo sensu nunq̃ dominari permittas :
hic igitur prĩceps de suo sensu cõfidẽs . hęc arrogãtissima

uana atq; superba uerba sepe repetebat. sed non caruerūt diuina ultione. Accidit enim q miles quidam dictus Petrus Martini de Pampliega deum timens. instructor & curam gerens infantis Manuelis. uidit in somniis uisionem quendam pulchrum aspectu hominem angelum uidelicet albis indutum ei dicentem latam esse in diuino Consistorio contra Regem Alfonsum sententiam ut exheredatus moriatur sed & crudeli morte. nisi peniteat. Miles uero de uisione perterritus. causam quesiuit; cui blasphemiam inquit angelus Alfonsi uanamq; temeritatem diuina opera corrigere molientis id meruisse. Monuit ergo eundem militem ut ad Regem accederet. eumq; ad penitētiam hortaretur. miles uero celeri gressu Regem apud Burgis commorantem adiit. cui cum tremore uisionem retulit. atq; ad retractandum. quę tam impie dixerat penitendumq; summopere monuit. Rex uero qui iam preualuerat in uanitate sua. militem deridens a se expulit. Iterum uerba illa sacrilega repetiit. Si tempore creationis humane interfuisset plurima melius ordinari potuisse. Cumq; post paucos dies Rex apud Segobiam moram traheret. quidam heremita uite sanctissime. eandem reuelationem habuit. Regem igitur accessit monetq; ut de peccatis suis presertim tam damnatis sacrilegisq; uerbis penitentiam agat. alias sentiret ultionem. & quia scriptum est in uanitate cordis sui comprehenditur peccator. Rex ipse Alfonsus ut alter Senacherib in blasphemia prestitit & ut alter Nabuchodonosor. confirmatus est ad superbiam. quare testante scriptura Cecidit de solio suo & gloria eius ablata est. Heremitam igitur Rex toruo iratoq; uultu contempsit. & ut insipientem abire iussit. Iterum uerba illa nefanda repetens Holofernem imitatus acbior increpantem. quia soli deo potentiam attribuebat. Ea igitur nocte misit deus tam

horribiles & insolitas tempestates & spiritus procellarũ. tot denicꝫ tonitrua tot fulgura.tot corruscationes & fulmina ut celum cadere putaretur: sed & in cubiculo regis sagipta fulminea uestes Regis atcꝫ Regine comburens. Rex uero attonitus.uix loqui ualens.cubicularios custodesqꝫ monet.ut illico heremitam illum ad se deferãt. Verum tanta erat tempestas ut nullus palacium exire ualeret.ut citius tamen ualuerunt.heremitam adducunt.quẽ ut Rex uidit procidens ad pedes eius. Ego inquit sum qui peccaui.heremita uero illud ecclesiasticꝫ imprimis ad eum ait.homo. accusaris fabula uana & audacia cordis tui.& iterum quis posuit in uiscertbus tuis sapientiam: nunquid consiliarius altissimi tu es: o utinam Rex memor fuisses uerba Regis sapientissimi Salomonis.uanitatem & uerba mendacii aliena fac a me.His igitur uerbis Rex ipse simul& metu instantis mortis cum magno animi merore eidẽ heremite cõfessus est & publice uerba nephanda retractauit: Cum itacꝫ lacrimis plurimis pectus conterebat.incipiebat cessare tempestas: quinimmo quanto artius dolebat.tanto tranquilior serenitas cernebatur.nec ipse a terra oculos leuauit.quousqꝫ plene procellosa rabies conquiesceret. Itacꝫ meruit humilitate consequi.quod superba sui presumptione demeruerat;deinde uero uitam mutauit in melius. Verum tamen ut quidã asserunt.ex ea & aliis causis regno in uita exhereditatus est.a filio.a quo ueniens de infelici conquesta imperii nõ est admissus.ciuitas tamen Murcię quam ille a Sarracenis eiicerat.nunquã ab eius obediam discessit.ob quã causam Alfonsus cum apud Hispalim moreretur cor suum euisceratum iussit & ad Murciam defferri sepelirique in ecclesia Sancte Marie per eum constructa: concedens ciuitati priuilegium.ut in signũ singularis fidelitatis septẽ coronas in armis & insigniis defferret: Hic Alfonsus

obediẽcia

postq̄ dicta uerba nephāda protulerat.infortunatissimus fuit.quippe qui pro eius arrogantia imperium ut aiunt ad quod electus fuerat.perdidit. Adde quia cum rediret plurima infortunia passus est ut prediximus. Nam Sarraceni plurima bella uicerunt atq̄ interfecerunt Sancium infantem Aragonie.nec nō Archiepiscopum Toletanū Nunnium de Lara.& plurimos nobiles & barones regni: Deniq̄ obiit Fernandus dela cerda filius eius primogenitus.& licet ut diximus filium relinqueret.tamen Sancius secundo natus regni sceptrum eodem Alfonso uiuente ut ferunt occupauit.nec eum uenientem admisit. sed apud Hispalim regno priuatus diem clausit extremū. Huius Alfonsi.x. tēporibus prefuit Romane sedi Alexander quartus natioue Campanus.de ordine fratrū minorum.qui in publico Consistorio comburi fecit.quendā libellum inter cętera continentem religiosos pauperes de elemosinis uiuentes non fore in statu saluationis.condēnauitq̄ dictum libellum & auctorem eius uidelicet fratrē Guillmum de sancto amore: Rursus idem Pontifex aliū libellum cōdemnauit.& comburi fecit in quo asserebatur legem euangelii neminem ad perfectum ducere. sed legē spiritus asserebat deniq̄ legem euangelii sic se habere ad legem spiritus.sicut legem ueterem ad legem gratię: addebat deniq̄ legem Cristi finiēdā anno domini .m.cclx. quo tempore lex spiritus subintrare debebat.quę siquidē pestifera heresis ex uerbis.Io.Ioachim originem trahebat & non paucos illis diebus habuit sectatores post eūdem Alexandrum prefuit successiue Vrbanus quartus natione Gallicus.quo mortuo sedit Clemens natione Prouincialis & Rursus Gregorius decimus Lombardus & Innocencius quintus Burgūdus. & Adrianus quītus Gebenen: & Iohannes.xxi. natione Hispanus. & Nicolaus iii. Romanus. & Martinus .iiii. Italicus. In Romano

uero imperio sedit predictus Erendericus . quo defuncto circa partes Basilee . electus est predictus Radulphus quam electionem. Gregorius Papa quartus in fauorem Passagii terre sancte .ad quod plurimi anelabant approbauit : ad cuius instantiam idem Radulphus crucē suscepit.transmarinam.imperauit autem annis .xviii. absq; imperiali diademate

Capitulum sextum de Sancio .iiii. filio Alfonsi xxxvii. Rege post Pelagium & de uirtutibus & uictoriis eius . & quomodo recuperauit a Mauris Tarifam & alia loca & qualiter Alfonsum patrem uenientem de imperio nō admisit ad Regnum.

Ancius huius nominis quartus Alfonso huius nominis decimo patri suo in regnis successit anno domini Millesimoducentesimooctuagesimoquarto .Regnauit autem .lxxxiiii. loco post Athanaricum primum Regem Gothorum . & .xxxvii. post Pelagium primum Regem post Hispanie cladem. regnauit annis.xi. Obtinuit igitur regnum Sancius excluso licet defacto Alfōso dela cerda nepote predicti Alfonsi.ex Fernando primogenito pre mortuo.dum ad imperiū pergeret qui siquidem Alfonsi nepos & filius primogeniti eidem Sancio preferēdus omnium iudicio uidebatur nihilominus aut fortuna sua aut populorū cōsensu uel ut creditur eodem Alfonso propter Sancii uirtutes & ingentia merita id uolente & procurante ut supra diximus : uel ita deo disponente.qui regna transfert atq; concedit pro sua ineffabili prouidentia .Idem Sancius regnorum suscepit sceptrum .regnauit autem .xi. annis . Hic duxit uxorem dominam Mariam filiā infantis Alfonsi dicti de Molina

fratris gloriosissimi Fernādi .iii. Ex qua domina Maria genuit Fernandum .iiii. post regnantem. Petrum. & Phi/lippum. & Henrricum qui fuit mutus. Hic Sancius stre/nuus & animosus fuit. preclaraqꝫ bella contra Macho/metes confecit. eosqꝫ sepe uicit. ac plurima castra & op/pida suę ditioni subiecit: inter cętera cum magna perse/uerantia & longa obsidione insigne oppidum Tarifam a Mauris feliciter recuperauit. Sed & ultra alias precla/ras eius uictorias Regem de feç. Machometem dictum a Benyuçaf singulari uirtute postrauit ille enim maximā classem ut transiret in Hispaniam parauerat. contra quem Sancius Rex transmisit nobilem uirum Benedictum çacharium Almirandum suum: qui uniuersam classem obtinuit. & cęteris nauigiis combustis terdecim galeas omissas Sarracenis armis & equis ad nostra littora inco/lumis deduxit. fugato a Benyuçaf Rege Maurorū. quē nobilis Almirādus insequutus usqꝫ ad littora Affricana dicta Tingitanica. Hic Sancius patrem Alfonsum pa/rum glorię ex imperio reportantem & inde redeuntem ad regni sceptrum non admisit. Quare ut putatur non diutine regnauit ut in se experiretur. id quod Ruben in patrem peccans passus est. cui Iacob pater ait effusus sis sicut aqua nec crescas quia maculasti statum patris tui. & rursus Absolonem imitatus est non tam in regni am bitione q̃ sceleris punitione qui Dauid patrem e regno pellere temptauit. sed infelix fuit eius. conatus dum oc/cubuit insolita morte. Nec Sancius ipse primus in orbe fuit qui patrem regnandi gratia a Principatu pelleret. Cum Darium interfectum legamus a filio Artabano ut ortus regnaret. Sed & alius Darius cum a xerse patre indulgentissimo Rex esset factus. tamen duobus ei fra/tribus assistentibus in patrem conspirauit: ut regno pri/uaret: cuius sceleris penas luit. Rursus Tullia Tarquini

superbi uxor.patrem Seruium Tullium occidit super cu/ius cadauer Carpentum inferri iussit.ut sibi & marito Romanę urbis regnum accresceret denicp si poetis credi/mus Iupiter Saturno patrem regno expulit.

Capitulum septimum de quibusdam crudelita/tibus Sancii & de bellis & de scādalis ex ea cau/sa sequutis & de singulari fidelitate cuiusdam no/bilis obsessi in Tarifa qui passus est filium inter/fici.ne arcem assignaret & de eiusdē Sancii obitu

Ancius .iiii. de quo sermo est.plurimis uirtutibus polluit.quę Reges non mediocriter ornant. preci/pue tamen in bellis disciplinę militaris fuit seuerissimus custoditor.sępe enim pro parua inobedientia militibus uir/gis cęsis manus amputauit: inobedientesq in mediis castris securi iussit percuti. non nunq̄ propria manu ce/cidit: Nam cum contra Sarracenos bellum gereret orta semel seditione & tumultu in exercitu cum per alios seda/ri nō posset: processit Rex Sancius nudus sola indutus camisia ac se in medio suorum inuicē pugnantium in/iecit: dicens o strenui milites. Vbi est fides uestra nō in uestros commilitones.sed in me gladios figite qui uos huc adduxi: ac cum ab armis non cessassent .ille inermis ut erat arrepta lancea duos percussit milites.qui princi/pales in tumultu uidebantur. dicens aut Sarracenos.ue/stros hostes aut me percutite qui uos percussi: nec hodie eiusdem infidelibus tantam detis gloriam & uobisipsis tam funestam ignominiam ut gladiis uestris non hosti/libus pereatis ttunc omnes aut metu aut pudore aut ab armis abstinuerunt: Nec parum regii animi magnitudo extollenda.sed admiranda est. quę eo tempore exigebat obedientiam. ubi obedientia non est.& inter dissentes

gladios Rex ipse milites ferri ausus est. ubi milites Reges suos fenre audent. Imitatus Audium Cassium Imperatorem de quo Volcacus Galicanus pulchre ait. Cũ enim in eius exercitu grauis seditio orta esset ille rustico sagulo tectus. processit. dicens percutite me si audetis. dũ tamen disciplinam militarem nõ deseratis. quo uiso cunctis ab armis quiescentibus. meruit timeri. quia non timuit: quę res tantum militans obedientie Romanis addidit tantumq; hostibus timorem. iniecit ut pacem ab Imperatore peterent: Sancius itaq; Rex dificile putabat Principem uincere posse nisi a suis militibus timeatur. Sẽper enĩ in ore gerebat illud de arcu ducis Lecedemiorum ut recolit Iullius Frontinus Imperatorem aut ducẽ exercitus. potius timendum esse q̃ hostem: Hinc Marcus Cato dicebat. seditionem in exercitu aut inobedientiam: paucorum pena grauiter puniendã fore: Sic Appius Claudius ac Fabius Rutilius sic & Iulius Cęsar sepe egerunt. qui orta seditione inter milites. paucis percussis castra paccasse & fidem militum reparasse referuntur: sed ad Sancium redeuntes a quibusdam uiciis nõ abstinuit: fuit enim iracundus pariter & seuus & ut cętera omittamus apud Pacensem ciuitatem una die quatuor milia ciuium inhumaniter & repentino impetu iussit occidi: pro eo q; ciues ipse eiusdem Sancii timore alios ciues eorum hostes ex ciuitate expulerunt. & quosdam trucidauerunt. Timentes igitur ne Rex in eos seuiret. Alfonsum dela Cerda predictum eiusdem Sancii ex fratre nepotem uitę saluande gratia. in Regem erexerant: Rursus aliam nõ mediocrem: addidit seuiciam. Cum enim apud oppidum de Alfaro moram traheret: celeri iuditio & irato ac turbato animo pariter & uultu occidi iussit nobilem uirum Lupum comitem & dominum Viçaie: Captiuauit deniq; infantem Iohannem fratrem suum. quibus ex

causis maxime clades sequute sunt: Nam Didacus filius eiusdem Lupi comitis & plurimi nobiles & barones et & dicto Iohanni fauentes. ad Iacobum Regem Aragonie confugerunt: apud quem obtinuerunt ut relaxaret Alfonsum dela Cerda filium Fernandi primogeniti Alfonsi .x. quem in uinculis tenebat de quo sub eodē Alfonso decimo egimus quibus Rex Aragonie annuit. Alfonsus igitur dela cerda assumpto titulo regio Castelle regnum armata manu ingressus est. quibus Sancius occurrit & bella grauissima sequuta sunt duraiutq; dissidiū tribus annis. tandē matrimonio pacatū est: Nam idem Iacobus Rex Aragonie Helisabet filiam huius Sancii de quo agimus duxit uxorem: Iohannes uero predictus frater Sancii Regis ab eo lesus. cum se a uinculis liberū conspexit ad uindictam infeliciter properabat. Nā Vlissibonam clam petiit indeq; nauigio transfretat in Affricā & Abeniacob Machometum Regem Bellamarini accersit. a quo honorifice receptus est cui suasit Iohannes. ut si gentes & classem ei cōcederet facile esse oppidum de Tarifa assignaret. quod pauloante Rex Sācius eius frater euicerat: concessit igitur ei abenyuçaf quinq; milia equitum & magnam peditum copiam. applicantes igitur ad littora nostra oppidum predictum Tarifam obsederunt. cuius custodiā gerebat nobilis Alfonsus Petri de Guçman. Quare decreuerunt oppidum expugnare quod sex continuis mensibus. machinis & omni artificio debellabant. cum itaq; infans ipse Iohannes & alius infans Sarracenus frater abenyuçaf uiderent Alfonsi Petri & & obsessorum constantiam. nuncios misere ad eos offerentes pacem. si certam pecunie summam persoluerent & thesauro Alfōsi quem inibi esse putabant. auditis itaq; legatis obsessi omnes quasi uir unus & uno ore dixerūt. dicite his qui uos miserūt turpe admodū esse insignibus

Duabus paratam uictoriam pecunia uẽdere.nec minus turpe est fortibus uiris libertatem suam precio cõparare: quibus auditis uerbis . Iohannes infans ait ad Sarracenos .nosco ego homines.nec prece nec precio flectentur . Imitati sunt Alfonsus Petri & sui Priscos illos Hispanos non minoris fidei & uirtutis uiros .quos cum apud Ciminium sic tunc appellatam ciuitatem Lusitanię. brutus consul Romanus lõga obsidione afflixisset.ipsiq obsessi pertinaciter arma retinerent.temptata redemptione per Bruti legatos . illi responderunt ferrum sibi a maioribus relictum esse quo urbem suam tuerentur non aurũ. quo libertatem ab auaro Imperatore emerent : Cum igitur nec sit Iohannes infans & Sarraceni obsedentes proficerent :opus est inquit .Iohannes sanguine ut Alfonsum Petri uincamus : Manebat enim filius Alfonsi Castellani eo tempore in eiusdem Iohannis obsidentis seruitio missis igitur nunciis ad Alfõsum Petri ut oppidũ simul & a[illegible] Iohanni assignaret .alias filium iugularet Alfõsus [illegible] dei & probitatis magisq̃ uite filii sollicitus imitatusq [illegible]lum Fuluium Romanũ preclarissimum uirũ ad eos qui uenerãt uerba faciens : dicite inquit mittenti uos quia non Iohanni aduersus patriam filium genui . sed patrie aduersus Iohannem omnesq mortales : Dicite rursus .quia si filium Iohannes gladio ceciderit .mihi gloriam .filio ueram uitam tribuet eidem uero seuienti sempiternam ignominiam & ad inferos damnationem : Si uero filius liberatur ut fidem ledam uita eius mors mea est . & indelebilis macula : qua idem filius uiuendo moritur.malo enim orbatus filio q̃ fide uiuere: malo deniq gloriosam filii mortem q̃ turpem utriusq uitam : filios plurimis ex causis inuiti sępe perdimus . fidem uero & honorem nisi uolens nemo perdit .Optat Iohannes ĩmo hostis.ut similis sui fiam.qui parum estimat fidem quam

non habet.nullam infelix ipse putat iacturam honoris. quem diu ante perdidit. Iuguler igitur filium. ut furori atque perfidie sue honorique meo faciat satis: daboque illi gladium quo id triste spectaculum mihi dulcissimum expleat & dum uerba finiret.gladium supra muros in castra Sarracenorum demisit.quo ab impio Iohanne suscepto. nunciisque auditis. illico uidente patre & gladio patris filium transfodit. Consultius profecto Iohannes ipse ob patris ingentem fidem.filio de se bene merito pepercisset Imitatus.M. Antonium qui cum nullo pacto Centurionem a Cesaris fide retrahere potuisset. atque ob eam rem filium eius occidere decreuisset. constanter Centurio ad eum ait.nullo filiorum supplicio adduci posse ut Cesaris miles esse desineret & Antonii esse inciperet: qua perseuerātia ut inquit Liuius quo constantius uitam filiorum contempsit.eo facilius uitam ab Antonio impetrauit: Cum igitur Sarraceni cernerent omnem spem defuisse habendi castrum. infeliciter ab obsidione discesserunt: Ceterum ad Sancium redeuntes.pro sedandis dissidiis inter eundem Sancium & Iacobum Regem Aragonie. que plene perante dictum matrimonium non fuerāt sopita.arbitri electi sunt.pax tamen non pro tunc sequuta est: sed treugua ad tempus indita. Interim Sancius ab hac uita subtrahitur & obiit morte communi.filium suū primogenitum Fernandum reliquit regnorum successorem.quem ex inclita domina Maria eius consorte genuerat quam eidem filio dimisit tutricem ut statim latius tāgimus: Hic Sancius ob repentinas & iniustas cedes q̄s perpetrauit.plures angustias & persequutiões passus est uelut alter abimelech.qui ut secunus regnaret. nedū fratres sed plurimos alios gladio cecidit.sed scriptura sacra testante.paruo tempore regnauit & multa aduersa passus est. Huius Sancii tēpore sedit ī Petri cathedra Honorius

quartus Romanus & successiue Nicolaus quartus Lõbardus. In imperio sedit Radulphus primus comes de Nasone qui pugnauit contra Albertum Ducem Austrie filium Radulphi Regis Romanorum predecessoris sui in qua pugna Rodulphus occiditur anno domini .m.ccxcviii. diademate non est potitus.

Capitulum viii. de Fernando quarto Rege Castelle & Legionis :xxxviii. post cladem Hispanię & de summa pudicicia ac uirtutibus Domine Marie matris & tutricis eius & quomodo obtinuit contra omnes Reges Hispaniarum qui diffidarunt eundem Fernandum impuberem.

ERNANDVS huius nominis .iiii. filius Sancii predicti in Regnis Castelle & Legionis successit anno domini .m.ccxcv. Hic post Athanaricum primũ Regem Gothorum.lxxv. Rex fuit & post Pelagium primum Regem Hispanię post cladem .xxxviii. regnauit autem annis .xv. Hic Fernandus ętatis erat .ix. annorũ cum regnare cepisset. sed excellentissima domina Maria fideliter tutelam gessit: hęc Domina Maria ut paulo ante diximus filia fuit Alfōsi infantis de Molina & neptis clarissime domine Berenguele matris gloriosi Regis Fernandi .iii. qui Hispali & totam Bethicā a Mauris recuperauit. Hęc igitur regina Maria Sancio marito uita functo cum a multis foret monita ut secundas contraheret nuptias cum ętas & forma ingens suffragarētur illa ut alia Iulia Romana quam Valerius cōmemorat neq̃ inquit hoc faciam. si enim maritum bonum sortita fuero ut ante habui nolo timere ne perdam. si scelestum & discolum quid necesse est post bonum pessimum sustinere: subdēs fęlix & pudica matrona nunq̃ pręter semel

nubit quia ut Porcia Romana teste Orosio dicebat mul-
torum connubiorum experientia cuiusdam intemperãtie
signum est. Imitata fuit hęc inclita Regina Valeriã Me-
salorum sororem quam idem Orosius recolit quę amisso
uiro suo cum rennueret secundo nubere & de causa in-
terrogaretur respondit sibi semper maritum suum uiuere
addens eam non esse uiduam quę filium patris imaginē
gestantem pro marito colebat. subdens iterum quia non
prolis sed pocius cupiditate libidinis nubit quę supersti-
tem filium habet. Itaq ad suos reuersa qui ut nuberet
monebãt: ait non satis fidos fuisse Regi talia commonē-
tes. Nam desiderare eã ad secunda uota transire. nil aliud
uidebatur q̄ Regi eorum domino insidias optare. Igitur
illustris ipsa Regina feminea benignitate deposita. ani-
mum plusq̄ uirilem induit: & quamq̄ ut sapientes aiunt
cętere uirtutes multum habent admirationis. sed pietas
ad filios plurimum amoris: tam exuberans fuit in hac
una matre ad filiũ pietatis cura. ut nō minus admirati-
onis q̄ dilectionis habere uideretur: Nã uelut alia Re-
gina Hester omni periculo se exposuit pro liberatiōe po-
puli sibi commissi. Cum igitur prospiceret propter filii
teneram ętatem omnes Hispaniarũ Reges & alios emu-
los contra eam & filium surrexisse siquidem una eadēq
die filius Fernandus predictus a Regibus Aragonie
Nauarre necnō Portugalie ac Granate diffidatus foret
Alfonsus deniq dela cerda se pro Rege Castelle gerebat
Rursus infans Iohannes titulum regni Legionis usur-
passet. qui omnes crudelem guerram diuersis in Regni
partibus mouissent ac ualida manu regna filii uastassent
ipsa tamē Regina Maria iactans curam suam in domi-
no tanta prudentia tantaq dexteritate Harum magna-
rum quidem tempestatum uitauit naufragium ut paulo
post omnes ipsi eius hostes inceptis rebus nō preualerēt

nec modo armis iura filii tuebatur. sed orationibus ieiu/
niis assiduisq; elemosinis ac sue regie persone maceratiōe
Ferunt enim Hispanorum annalia hanc dominam tam
strictam in se et filii sui curia . parsimoniā & paupertatē
seruasse : Vt uasa argentea non haberet sed tantum ficti/
lia & lignea : cuncta enim que habere poterat aut paupe/
ribus aut edificandis sacris templis uel stipendiis mili/
tum pro Regni defensione certantium profusa assiduaq;
manu diffunderet . sed nec procerum & magnatum Re/
gni fidelitas quieuit. ac probitas subditorum . uidentes
enim multitudinem inimicorum . ac Regis sui pueriles
annos intuentes . sua nobilitate & fide confortati illustri
Regine assistentes & presidia ferentes animos plusq; ui/
riles assumpserunt . nam ultra illorum eximiam fidem :
cōmiseratio infantilis etatis regie & materne pietatis eis
animos auxit : quare contra omnes hostes preualuerunt
Imitati Macedones quos Plutarchus commemorat qui
puerulum Regem suum tam fortibus animis tutati sunt
ut ostenderent suis hostibus Regem : non uirtutē Ma/
cedonibus defuisse : quare ob tantam subditorum fidem
& matris pietatē ingentem Regem ipsum ab omnibus
inimicis dominus liberauit & preualuit aduersus eos qui
tribulabant animam suam . Nam acriores hostes eidem
Regine & nobilibus suis pacem optatam ultro optulerūt
alii uero Reges immo hostes breui tempore a regno pulsi
sunt: Rex tamen Aragonie qui Regnum Murcie occu/
pauerat post plurimas guerras & clades. tādem oppida
de Oriuela prope Murciam & aliquāte . elche & quedā
alia castra Regni murcie ex arbitrali sententia usq; in ho/
diernum diem obtinuit : residuum uero regni Murcie
cessit Regi Fernādo tollit autem hoc arbitrium dyonisius
Rex Portugalie pro sedandis dissidiis : quamq; oppida
predicta Regi Aragonie ad iudicata ad regnū Castelle

expectassent. cui arbitrio cessit Regina inclita ne filius sub tenens annis agens. tot simul aduersantium persecutionibus affligeretur Hęc sancta Regina ut alia Noemi sollicita & prudentissima fuit in agendis suis & uelut alia Olda prophetissa quam scriptura commemorat tam prudenter Iosiam Regem direxit ut aduersa uentura sua sapientia inprospera couerteret: post plurima itaq; huius nobilis Regine pia opera Cenobium Sancti Francisci Vallisoleti & septē alia deuota monesteria propriis sumptibus construxit: Fernādus igitur factus adolescēs duxit uxorem Constantiam filiam Dyonisii Regis Portugalie. Ex qua genuit Alfonsum .xi. postea Regem Castelle Itē Leonoram quę uxor data est Alfonso Regi Aragonum Cum igitur deus uocasset Reginam ad illud infallibile Regnum ubi sine tedio & absq; fine regnatur: Illa inter cętera recōmisit filio barones & nobiles qui ī eius tenera ętate contra Reges Aragonum nauarre Portugalię & Granate & cęteros hostes militauerant: & presertim nobilem uirum Iohannem Alfonsi de Haro. qui mira uirtute uicerat Iohānem Nūnii quem captiuum eidem Regine & Fernando eius filio presentauerat: quę una res totalem uictoriam hostiū Fernādo attulit. Nā ut dictus Iohannes Nunnii liberaretur assignauit Fernando Regi oppida de Palençuela quod tunc idem Rex obsidebat & castrum Xeriç duennas tartego. lerma. cannete. moya. & bistar quę omnia effecerūt ut predicti Reges & cęteri hostes Fernandi animum perderent & ad pacem properarent. uerum tamen non satis tam singulare seruitium predicti Iohannis Alfōsi recognitum fuit. per Alfonsum xi. huius Fernandi filium ut statim latius dicetur.

¶ Capitulum. ix. de uirtutibus & uictoriis Fernādi iiii. & qualiter recuperauit a Sarracenis Gibraltar

& alia Castra & quid faceti retulit quidã ãtiquus Sarracenus & de subita eius morte ut creditur propter certas indeliberatas & festinas mortes nobilium

FERNANDVS. igitur sicut ętate sic uirtute cres/cebat erat quidem iustus & rectus curiasq; genera/les pro subleuandis grauaminibus sępe congregabat: cumq; apud Burgis ex omnibus suis regnis curie tene/rentur: applicuit nobilis Maria Didaci de Haro filia Lupi comitis & domini Viçcaie quẽ ut diximus Rex Sancius quartus apud oppidum de Alfaro occidi iusse/rat quę siquidem Maria Didaci infanti Iohãni nupserat Cum igitur dictus Lupus eius genitor sine filio mascu/lo decessisset: dominium Viçcaie ad illã optimo iure per/tinere dicebat: petebatq; sibi iusticiam ministrari: prę/sertim contra Didacum de Haro patruum suum predicte pro/uincie usurpatorem: Rex igitur Fernandus auditis hinc inde plene partibus tullit sententiã qua Didaco de Haro ad eius dumtaxat uitam usum fructum Viçcaie iudica/uit: post mortem uero eius predicta Maria obtineret eandem Viçcaiam:durãgo:& patriam dictam incartati/ones: Rursus Lupus de Haro filius predicti Didaci de Haro obtineret Valmasedã Ordũnam & Villalua & Losa quam sententiam omnes partes emologarunt: post pre/dicta Fernandus Rex bella cõtra Machometos fęliciter gessit: illisq; magnas clades intulit. Nã iter cętera famo/sum oppidũ de Gibraltar & de cannete post longã obsi/dionẽ suę ditioni subiecit. In quorum recuperatione pre/cipue militauit Iohannes Nũnii de Lara: Nec tamẽ pu/taui obmittendam faceciam ridendam simul & notandã cuiusdam Sarraceni quam predicto Fernando retulit: Cum enim oppidum predictum de Gibraltar uenisset

in deditionem Regis Fernandi: ex pacto Sarraceni utriusq̧ sexus exeuntes de castro optabant transfretare in Affricam. inter quos accessit ad Regem quidam Sarracenus uenerandus centũ fere annorum: qui ait ad Regẽ Nescio quid mihi & tibi sit domine Rex: aut cur me tãtopere persequeris. Erã ego quondã ciuis Hispalẽn. & Rex Fernãdus proauus tuus cũ illã ciuitatẽ obtinuit me inde expulit. ego uero contuli me Xericio. Postea superuenit Alfonsus.x.auus tuus & capta ciuitate me inde expulit nudum & percussum tandem applicui oppido de Tarifa ubi domum fabricaui: & dum me tutũ putarem uenit Sancius pater tuus & castrũ ui & armis obtinuit. & simili modo pulsus fui de domo mea: postea considerans q̧ in nullo loco corũ quę Sarraceni in Hispania obtinent: tutius uiuere poterã quã in hoc famoso castro de Gibraltar decreui in eo dies mestos finire meos. nũc uero tãdẽ tu uenisti & castrũ obtinuisti. Exoro igitur excellẽtiã tuã digneris mihi & familię meę scafã aut paruũ aliquod nauigiũ cõcedere: ut in Affricã transeã finiãq̧ dies meos paucos & malos: cũ aliqua quiete: nec dieti uideãt oculi mei tot gẽtis nostre clades: Rex uero Fernãdus subirridẽs simul & cõpatiẽs donauit eũ muneribus cõcessitq̧ nauigiũ pro se & illis miseris quos ipse delegit: quo humanitatis preclaro facinore a uicinis oppidis cognito sese sine sanguinis effusiõe Fernando dedere: nec alia arte Quintum Metellũ celtibricas Hispanię gẽtes expugnasse legimus qui quosdã Celtiberos intercipiens humanitatẽ propinque uictorię preferens nõ solũ eos incolumes remisit. sed ab obsidione discessit. quo tã clementi facto nõ unius ciuitatis męnia. sed omniũ Celtiberorũ urbiũ aĩos cępit effecitq̧ ut ad eas redigẽdas ĩ Romani populi deditionẽ multis obsidionibus opus nõ esset. Postremo hic Fernãdus & si uictoriosus fuit & multis uirtutibus polluit:

quibusdam tamen uiciis nō caruit : fuit enim in credēdo detractoribus promptus. & ex quadam ut putatur rigiditate iusticię impuniēdo celer : Ex qua re a deo punitus creditur. Nā cū apud oppidū de Martos duo nobiles de Caruaial corā eo de proditione accusarētur. Rex ipse precipiti iudicio precipitari eos de altissima rupi iussit. Illi tamē sese innocentes asserebant. quare cū humanū deesset auxiliū ad diuinū recurrerūt: & propter iniustā mortem Regē citarūt ut infra.xxx.dies corā diuino cōpareret tribunali. rationē de tā iniqua morte redditurus. Adueniēte igitur die citatiōis. cū esset Rex apud ciuitatē Gienēn post somnū meredianū repertus est mortuus. Alii ferunt morte cōmuni expirasse: an autē hęc subita mors a casu uel a fortuna an ex predicta obuenerit causa. iudicio diuino relinquendū est. cuius iudicia abyssus multa abstinere profecto debent principes a festino & precipiti iudicio. Hinc Rex & patriarcha Iob. causam inquit quā nesciebā diligentissime in uestigabā. Vbi Gregorius ad ferendam mortis sententiā precipites esse non debemus. nec temere indiscussa iudicare: maiora enī crimina credenda nō sunt mox cū audiūtur. sicut scriptura cōmemorat de Phitifare qui leuibus uerbis cōiugis credulus. sententiā tulit cōtra Ioseph. nec aliter egit tirannus ille quē Seneca in libro de ira cōmemorat qui irato & festino iudicio tres occidit innocētissimos milites. Vnū quia rediit de uia sine socio quē dicebat ab eo interfectū. & cū duceretur ad suppliciū uenit socius quē cū executor iusticię cōspexisset: uiuumq; duxit ad Principē. Ille uero festinus & iratus ait. ad primū te iubeo interfici quia damnatus es. Secūdo dixit te simili sentētia dāno quia causa damnationis socii fuisti. Tertio uidelicet lictori dixit. te quoq; occidi iubeo q; mihi imperanti non paruisti. Huius Fernandi Regis temporibus sedit i cathedra Petri: Celestinus. v. & successiue

Bonifacius .viii. natione Campanus. & deinde Benedi/ctus .xi. Lombardus & clemens .v. Burgūdus. Vacauit sedes duobus annis & totidē mensibus. In Imperio ue/ro prefuit Rodulphus .ii. de quo paulo ante egimus.

Capitulū .x. de Alfonso .xi. qui post cladē His/paniç .xxxix. Rex fuit & de prole sua & de uicto/riis eius contra Reges Bellamarini & Granate & quomodo recuperauit Alcala la real & alia ca/stra & de eius repetinis cedibus quorūdā mag/natū & de magna īgratitudine cōtra eos cōmissa

LFONSVS huius nominis .xi. filius Fernādi .iiii. successit in regnis Castelle & Legionis cepit reg/nare anno domino .m. ccc.x. fuit aūt .lxxvi. rex ab Atha narico primo Rege Gothorū & .xxxix. a Pelagio qui primo regnauit post cladē Hispaniç. Regnauit autē ānis xl. Hic duxit uxorē Mariā filiā Regis Portugaliç ex q̄ genuit Petrū q post eū regnauit sed ex nobili fçmina Le/onora de Guçman. genuit Henricū & Federicū filios naturales. primū fecit comitē de Trastamara alterū ma/gistrū Sancti Iacobi. genuit etiā Sācīū & Teliū comites Petrū & Didacū. quos ultimos paulo post Petrus eius filius occidit: hic Princeps strenuus & ualde animosus fuit: plurima preclara bella contra infideles gessit. Deui/cit enī Almobaçen Machometē & demū yuçef Reges Bellamarini & Granate. nā lucro fidei & suç ditioni ad/iecit alcala de beneay quā nūc regalē appellamus & plu/rima alia castra & oppida: Hic Alfonsus iuuenis satis re gnare cçpit & quorundā prauo consilio aliquos magnos uiros de se & regnis suis bene meritos inhumaniter gla/dio cedi iussit. Oblitus enim maximi & acceptissimi ob/sequii quod Iohannes Alfonsi de Haro dominus Delos

cameros Fernando Regi patri suo paulo ante ī bello cōtra Reges Aragonū & nauarre sedulo & utiliter prestiterat ut supra diximus. eundē Iohannē Alfonsi apud oppidū de Aguseto interfici iussit: ut uerificaretur quod uulgo dici solet: quia sepe magno & peculiari seruitio magna succedit ingratitudo: Rursus nō minor fuit seuicia & ingratitudo quā in nobilē uirū Gundissaluū. Martini magistrū de Calatraua iniuste exercuit: qui cum principalis capitaneus esset: in cōfinibus regni cōtra Mauros. Granatenses bellū cāpestre conseruit cū abomalich uocato infante Picaço filio Regis Almobaçen. qui ex Africa cum magnis copiis ex cōdicto quorūdā perditissimorū cristianorū transierat: ut ciuitates Delas: Algeçiras: & Gibraltar obtineret: Et nō nulla alia cristianorū oppida & castra inuaderet. In quo bello pugnatū est acriter & non sine uarietate fortunę. sed diuino assistente presidio predictus infans Picaço & plurimi Sarraceni occisi sunt. & nō pauci captiui & post tā insignē uictoriā Alfōsus Rex suasu & consilio Alfonsi: Fernandi Coronel: eiusdē Iohānis Alfōsi emuli. Iohānē predictū acerrime persequutus est. Obseditq; in quodā castro suo & tandē idē Iohannes Alfonsi cōfisus de sua innocētia deq; suis seruiciis Regi & regno prestitis inductus uexillis & ceteris Vanderiis quas paulo ante in bello contra infantē Picaço obtinuerat regie pietati īmo morti se obtulit: Rex uero irato nec satis deliberato aīo iniuste & inhumaniter eū occidi iussit Profecto non mediocris fuit Regis Alfonsi ingratitudo nec dissimilis ei quā Solon passus est ab Athenienſibus quibus nō solū leges dedit toti orbi consecrandas sed ciuitatē dominā Grecię fecerat ab ea tamen patria quā defendit profugatus in cyprū exilio datus est nec in ea humatus est quā lustrauerat. Hęc igitur cedes & īgratitudo Alfonsi plurimum honoris & glorię ei abstulerunt quas

quidam potius ex iuuenili impetu emulorumq; consilio. q̄ sui animi prauitate putant accidisse: Verū nō mā̄sit in ultū tam iniquū Alfonsi Fernandi Coronel consiliū: nā pari forma. qua Alfonsus eius persuasione magistrū predictū de Calatraua occidi iusserat. eadē̄ seueritate Petrus huius Alfonsi .xi. filius predictū Alfonsum Fernandi Coronel occidi fecit. apud opppidū de Aguilar dela Frōtera. ut uerū sit quod saluator in euangelio dicit. quia qua mēsura mensi fueritis remicietur. & uobis: Nec aliter euenit superbo & insolenti Aman. sicut scriptura testatur. q precepto Regis Assueri eo supplicio occubuit quod parauerat innocenti Mardocheo: Sed & Andronicus eodem genere pene. quo iniuste occiderat adoniam summū sacerdotē. uita priuatus est. contra similes ait Ieremias ad prophetas Babilonie reddite iuxta opus suū & iuxta ea quę fecerunt facite illis

Capitulū .xi. quomodo Alfonsus emendatus de seuicia plurimū fuit humanus & magnificus & sublimauit quendā aluaruar Nūnii de Osorio & de pessimo eiusdem militis fine.

ERVM licet hic Rex Alfonsus .xi. aut iniquis cōsiliis aut prauorū hominū emulatiōe seu iuuenili calore aliqua iniusta egerit. Postea tamen plurimū penituit & se errare cognouit quinimo deposita crudelitate. humanitatē & benignitatē induit. idq; in eo bello ostēdit quod cōtra Portugalenses gessit. nā offensus a Rege Portugalię. qui ciuitatē Pacensem iniuste obsederat regnum Portugalię ualida manu ingressus est: pietate tamen & humanitate motus militibus iussit. ne pauperes innocentes in aliquo lederent. Cūq; sui cōmilitones. ccc. nobiles Portugalēses bello captiuos cepissent: ipse Alfonsus in propria eos ad castra Portugalensiū incolumes deduxit

ne a suis offenderētur. quod cum uidissent maiores regni Portugalię. tanto beneficio magisq armis uicti suaserunt Regi ut cū Alfōso Rege clemētissimo concordaret. quod & actū est: pax inter eos sequuta est. nec aliter Camillum Romanorū consulem egisse Valerius ait. qui cū quosdam faliscos ex hostiū exercitu interciperet. eos incolumes in patriā remisit: qua animi magnitudine & moderatione. illorū animi sunt capti. quorū mœnia nō nisi magno sanguine expugnari poterant: Deniq dictus Alfonsus liberalis & munificus fuit. & plurimos exaltauit īter quos quendā Aluarū Nūnii de Osorio plurimū & breui tempore sublimauit: Nā inter cętera cōtulit ei plurima castra oppida & uillas. creauitq eū comitē de trastamara a deo ut ex humili statu unū de maioribus regni eū cōstitueret quippe q secūdus post Regē erat: Verūtamē cū dictus Aluarus fortunā suā non satis agnosceret: sed & insolēs esset. temptauit superbo & temerario aīo ducere in uxorē dominā Leonorā Regis Alfonsi sororē: quod Rex ipse conspiciens cernensq non satis prouide Aluarū tā celeri motu ac pręcipiti ascēsu exaltasse. quippe quē iā contumacem in pluribus cōspiciebat. ueluti qui īpīguatus & dilatatus contra eū qui fecit illū calcitrabat: Cōmemorans deniq q eiusdē Aluari consilio occidi iusserat nobilem Iohannē dominū de Viçcaya consanguineū suū: decreuit prudenter deprimere quē leuiter exaltauerat. peciit enim Rex ipse ut Aluarus assignaret castra & fortalicia quę sibi contulerat quod Aluarus pertinacissime renuit. quīmo erectus in superbiā regi resistere temptauit: Vt de eo scriptura in libro Ester dicere uideatur. multi inquit bonitate & principū bonore qui in eos collatus est. ab usi sunt in superbiam nec cōtenti sunt gracias non agere de beneficiis sed in dominū prosiliunt. Alfonsus itaq formato cōtra eum legittimo processu eū fuisse proditorem

publice declarauit. paulopost accidit eundem Aluarum morã trahere in quodã oppido suo de Beluer quod fuerat hereditariũ predicti Iohannis domini de Viçcaya et usdẽ Aluari consilio interfecti. Cumq; dictus Aluarus arcẽ uellet ĩgredi. custos dictus Ramirus flores permisit eũ intrare & claua quã manu gerebat caput Aluari concussit atq; elisit & ex muro demisit cadauer ĩ terra: ueluti idem Aluarus fecerat dicto Iohãni domino Viçcaye quẽ suo consilio apud taurũ Rex interfici iusserat. Ramirus uero illico corpus nudũ ligatũ asino regi obtulit. is plurimũ letatus corpus exanime cõburi fecit bonis suis oĩbus cõfiscatis sic itaq; actũ e st:ut sicut Ieremias ait uices ei redderentur iuxta opus suũ & id sibi fieret quod aliis effecit uelut de Andromico legimus qui propter iniustã cedẽ Adonie sacerdotis eius consilio ad missam Anthiocus illũ purpura exutum fecit uita priuari.

Capitulũ. xii. de preclaris uictoriis Alfonsi. xi. contra Reges Granate & Africe. & de preciosis spoliis quę in bello habuit & Romano Pontifici transmisit & quomodo post longã & cõstantissimã obsidionẽ recuperauit ciuitates Algeçiras & quomodo quidã Sarracenus tẽptauit in tẽptorio Regis Alfonsi eum proditorie interficere & de singulari clementia qua usus est erga eũ. & quomodo populauit predictas ciuitates

LFONSVS itaq; uitam suam recolens & delicta iuuentutis suę ad pia & iusta opera conuertere cupiens. omnipotenti deo per quẽ Reges regnãt solenniter uouit bellũ cõtra infideles indesinenter gerere primiciasq; uictonarũ ei offerre: Cũ igitur Almohaçen Machometus Rex Marrochitanus & Bellamarini sociatus Rege

Granate cum magna pennorum copia obsedisset oppidū nostrū de Tansa &.xxii. machinis muros perforasset.oc/currit illi Rex Alfonsus comitatus Alfonso Portugalie Rege.acerrimo itaq; bello conserto pugnatum est ingenti contencione.cumq; diu utrinq; dubia sorte cederentur. tandē ut diuine bonitati placuit Reges ipsi Maurorum uicti & cesi fuere. In castris uero eorundē Arabū pluri/ma preciosa spolia inuenta sunt.de quibus deuotus Rex Alfonsus recognouit ipsā uictoriā obtinuisse nō uirtibus suis. sed deo eam tribuente. Imitatus patriarchā Habra/ham qui habita quinq; Regum preclara uictoria optulit summo sacerdoti dei altissimi decimam spoliorū belli & uelut alter strenuissimus Gedeon qui deuictis hostibus eorū spoliis in templo oblatis benedixit dominū dicens abs te est domine uictoria ista. & tanq̄ sancta Iudith quę post Olofernis necem atq; uictoriā obtulit in templo dei preciosa spoliorū Dauid quoq; qui gladiū quo superbū Goliā decolauit sanctificauit domino in templo facto suo Horū itaq; sacra uestigia secutus Alfonsus summo Pōti/fici illius temporis donaria ex hostiū spoliis deuotissime transmisit centum uidelicet Mauros in bello captiuos & totidē equos ita ut singuli Sarraceni singulos equos per capistra & in altera manu paruū uexillū deportarēt quos precedebat miles quidā Regis nuncius uexillum Regis Sarraceni bello captū deferēs.quę siquidē preclara ensenia Romanus Pontifex hilari uultu conspexit & sequēti die processione solenniter facta gracias altissimo de tanta ui/ctoria persoluit|quod utiq; uexillū hodiernis temporibus in ecclesia sancti Petri huius alme urbis cernitur: Rur/sum sanctū eius propositū prosequens postq̄ castrum de alcala la real & alia plurima a Mauris recuperauit. forti & cōstanti animo obsedit ciuitates Delas Algeçiras.xxii. mēsibus & in ea obsidiōe gentes suę innumeros labores

perpesse sunt: Nam inter cetera singulis diebus trium mensiū pluit & iterū cessante pluuia.ignis Maurorū ca/liditate in castris Regis Alfonsi proiectus adeo inualuit ut magnā uictualiū & ceterarū rerū partē consumeret.fa/mesq; ob eā rem ualida exercitū Regis affligebat Verū/tamē ut potuit suppleuit regia prouidētia & per mare ali/qūta uictualiū copia exercitus reparatus est: Amonebāt tamen permulti Regē ut saltē uerba bone spei militibus daret quo facilius famē sufferre possent. Ille uero ut erat prōptus in dicendo atq; perfacetus. Cathonis senioris uerbū retulit ī simili casu: dicebat enī dificile esse ad uētrē uacuū orationē habere.qui aures non habet. quippe qui plus delectatur coquorū fumo q̄ oratorū elegantia exerci/tui tamen suo cōpatiens ea uictualia quę mense regie erāt reseruata militibus distribuit hortans ut ea die paruo illo cibo potirētur.ipseq; merito pro eis ieiunaret qui pro eo in tanta fame constituti erant: Cumq; sine intermissione ciuitates debellaret. Sarraceni inter quos erat infans fra/ter Almobaçen uidentes constantiā Alfonsi ueluti.quem nec inundacio aquarū nec flāmarū incendia nec impaci/entissima fames a proposito reuocabant. optulerūt ei ci/uitates eo pacto ut ipsi libere ultra mare trāsfreare pos/sent. Rex igitur Alfōsus easdē Algeçiras muris & fossis reparauit. Ex meçquitis ecclesias fecit. aliasq; de nouo construxit atq; dotauit & urbes ipsas christianis populauit Verū inter cetera huius Alfonsi ęgregia & preclara faci/nora pretermittendū nō putamus illud stupēdū & pene ad mirabile moderatiōis & clemencie signū.quod in eadē obsidiōe delas Algeçiras Alfonsus exercuit. Cū enī ui/dissent Sarraceni Regis constantiā & se fame afflictos & ea de re obsidionē ferre amplius nō posse. Vnus perti/nacissimus Sarracenus ex obsessis ad ceteros loquēs.nūq̄ inquit periculum sine periculo uincitur. Ego igitur pro

legis zelo & uestra salute meam uitam morti exponam. Exiens itaq; de ciuitate gladioq; ancipiti iter deploydem & tunicā absconso. castra Regis Alfonsi petit & cum in manus custodū incidisset. ait ad eos ut se ad Regē deferrent. cui non nulla ut eadē die ciuitates acciperet. locuturus erat. Ante igitur q̄ ad Regē duceretur. ut primū illū uidit quidā grandeuus miles Hispalēn: expoliari eum & perquiri fecit. repertoq; gladio ad Regē ductus est a quo Rex discursū deliberate proditionis intellexit. Cum itaq; grauibus suppliciis plecti cuncti clamarēt: Alfonsus singulari humanitate fretus illū incolumē Regi bellamarini in Africa constituto transmisit. pręmiandū. uelut qui salutē patrię uitę suę preposuit. Rex uero Sarracenorū qui ut creditur rei inscius erat. crudelissima eū morte affecit: Egregiū certe facinus si a catholico esset principe gestum Imitatus est hic Sarracenorū Rex magnū Alexandrum apud quē ut Quintus Curcius ait. Cū unus ex Darii familiaribus qui eundē Dariū prodiderat. quippe & interfecerat duceretur. illū fratri Darii cruciandū tradidit. dicebat enim Alexander falli eos qui proditionis ab eo premiū expectarent. Imo uiolatę fidei neminē acriorem fore ultorē q̄ se ipsū: sed illius Sarraceni q se ultro morti obtulit nescio cur saltem mentē liberā de patrię nō magis comendem. quā Iuliani cristiani perfidissimi. qui tempore Roderici Regis ultimi Gothorū. patriā prodidit. Ille enī ut ait ex Valerio Augustinus de ciuitate dei. uelut alter Paulus decius cū uideret remp. R. pene prostratā caput suū pro eius salute deuouit & in medio hostiū sibi mortē petens. comparuit. Iulianus uero ut alter Silla qui aduersus patriā ita gladiū strinxit ut tantū suorū saguinem oculis uideret. quantū nephas est audire: sed certe utrūq; pulchre sed impari laude. Cicero prīo de officiis. tangere uidetur. omnē inquit caritatē superat ad patriā amor. pro

quã quis bonus uir mortẽ nõ dubitat appetere. si patriẽ mors sua est pro futura: sicut nulla detestabilior inhumanitas quã eorũ qui lacerauerunt cũ scelere patriam & in ea funditus delenda occupati sunt

¶ Capitulum .xiii. qualiter Alfonsus .xi. predictus obsedit famosum oppidũ & castrũ de Gibraltar & de peste superuenienti in eius castris & de singulari perseuerãtia in obsidione in qua tandẽ obiit peste relicto Petro filio regni successore & de lamentabilibus sed memorabilibus uerbis Alfõsi ad suos tempore mortis prolatis ac de aliis prudentissimis sentẽciis & futuris Vaticiniis cuiusdã greci sapiẽtis ad Petrũ cũ sũma libertate habitis

ED IAM ad Alfõsum redire libet porro hic gloriosus princeps cõmemorans q famosum oppidũ de Gibraltar suo tempore in deditionẽ sarracenorũ deuenerat: quidẽ culpa uertus proditiõe sceleratissima cuiusdã uasci Petri de Neyra eiusdẽ oppidi custodis. qui castrum predictũ sarracenis assignauit & in Africam ignominose & infęliciter transierat: Decreuit Rex ipse Alfonsus cum uniuersis copiis suis obsidionẽ ponere dicto oppido. Verum post septẽ mẽses. tam ualida pestis in castris deseuit ut non dixerim die integra sed uix peste percussus. horã finiebat. adeo enim totus exercitus afflictus erat ut aut egris cõpateretur aut suspiraret mortuis: uelut de simili peste Orosius refert sub Fabio maximo & quinto decio consulibus Romę accidisse: Quare cuncti magnates & milites consulebãt Regi ut ab obsidione pro tunc discederet. Rex uero constantissime renuit & uelut alter fortissimus machabeus ait. si appropinquat tempus nostrũ moriamur in uirtute propter nomen domini. melius est

enim nos mori q̃ uidere mala gẽtis nostre & sanctorum: Subdebat rursus Alfõsus ipse uiros magnanimos timo/re mortis non debere ab obsidione ceptisq̧ rebus disce/dere.presertim uictualibus sarracenis deficientibus. non enim equo aĩo audiebat discessum ab obsidiõe. pro eo ꝙ infortunio suo attribuebat.eius tempore castrum illud ad manus uenisse Maurorũ: Tandẽ ĩ dies inualescẽte peste ipse cõstantissimus Rex glandula pestifera percussus est: Ad eũ igitur iam in agonia constitutũ magnates ac sibi dilecti accesserũt & ut fieri solet lacrimosis oculis dicebãt cui nos cõmendatos relinquis quasi dicerent si filio tuo Petro nos cõmendas gladio nos committis: Ille uero sensũ uerborũ intelligens.deo inquit summo Regi uos committo Rursus cũ illi subiicerẽt.cui deniq̧ committis Petrũ filiũ tuũ ille ingemiscens uobis inquit si bonus erit. sed id me pluris q̃ mors angit. Cũ enim qualis futurus sit.non ig/norem.doleo acerbissime talem uobis relinquere heredem & dominum. qui meliorẽ uobis filiũ dimisisse optarẽ: & tandem subdebat.licet enim Adriani Cęsaris sentẽtia fu/erit.quia successorẽ nemo odit. Ego fateor. Petrũ ut filiũ diligo.ut successorẽ non amo. nec ut Regem futurũ letor sed cum natura & sors ipsa tulit. qualiscumq̧ futurus sit necesse uideo Rex uester sit: ea de re uos oẽs ei committã. non quia bono.sed quia filio. Orate igitur deum ut eius mores in melius cõmutet & seuiciam in mansuetudinem uertat quia teste Salomone ipse est qui cor Regis dirigit & quocũq̧ uoluerit uertat illud:ipse rursus Regis Assue/ri crudelitatẽ inclementiã conuertit: Verum cũ nonnulli consolandi uerius assentandi gratia ei dicerẽt noli o Rex contristrari ꝙ hucusq̧ Petrus discolus uisus sit Iuuẽtus quidẽ aliquid insolentie habere solet sed speramus pro uectior etas sed & probitas tua aqua degenerare sibi pu/dori erit ipsa deniq̧ regia dignitas mores mutabũt suos

nouumq; & tibi similem eum reddent : Sed utcunq; sit recordare inquiunt Philippi Alexandri patris sententie. quam Quintus Curcius commendat. nam & si male de filio sentiret moriens tamen ait. minime se egre mortem ferre cum filium superstitem & Regem relinqueret : quibus Alfonsus . errans inquit. ille ut tirannus & tiranni filius locutus est. tirannidis enim illa ut aiunt misera con ditio est . ut auidius eam ad posteros relinquant. q̄ ipsi iocundius exerceant aut deserere possint . Reges enim qui natura regnant filios non tam Reges q̄ bonos relinquere peroptant. quid enim glorię ! quid honoris . patribus accreuit : ex Neronis ex galicole . ex Domiciani imperio : qui parentum memoriam & laudes suis ipsi scelentibus perpetuo macularunt ! scriptum est enim confusio & ignominia patris. impius filius . & iterum dolor patris indisciplinatus filius quibus dictis & ecclesie sacramentis deuote receptis se deo committens . animam beatus afflauit . obiit autem die sancto ueneris quo Cristus crucem ascendit. anno eiusdem Saluatoris Millesimo . ccc. l. Voluit enim Alfonsus licet cum suo periculo reipublicę cristiane consulere ut alter Codrus de quo Valerius commemorat contra quem cum Peloponenses bellum gererent . Athenienses responsis acceperunt illos futuros uictores quorum Dux periret . quod Codrus audiens . scienter se hostibus iniecit ut occideretur . malens mori ut hostes uincerentur q̄ uiuere hostibus non superatis . Alfonso igitur uita functo : cuncti regnicole luxerunt eum planctu amarissimo . Sed auxit merorem quia dissimilem filium susceptum Imo passuri erant : Habent enim illius temporis annalia . quendam sapientissimum grecum eiusdem Alfonsi consiliarium uisa expertaq; ab eo Alfonsi Regis & Petri filii morum disparitate mortuo Alfōso publicę sed lacrimabili uoce super funus

dixisse: desle inquit o misera hesperia. tanto Principe. Imo patre patrię orbata: gemitus incessanter emitte. Vno enim eodemcꝫ tempore agnoscere cogeris. qualem amiseris Principem & qualem habeas. aut qualem habere debueras: utruncꝫ ergo inconsolabiliter deplora. impari tamen dolore. patrem inquam internis singultibus plange. quia talis est a te Princeps ereptus. sed filium uehemētius desle quia talis est super te erectus: patris acerba merito tibi mors fuit. sed filii uita acerbior: pater tue fuit utilitati donatus. filius uero tuę punitioni predestinatus patris uita tibi fuit solacio. filii tedio erit atcꝫ supplicio: patris obitus tibi fuit dolori: filii uero uita tibi erit merori: Sed forte quia patrem piissimum non satis coluisti. tam discolum atcꝫ seuum filium pati meruisti: ut enim talem habere patrem. postulabat ordo suorum meritorum: sed ut talem filium patereris exigebant culpa subditorum: Sepe enim ut sancti interpretes aiunt pro meritis subiectorum deprauatur uita rectorum: quia scriptum est dabo eis Regem in furore meo. Sic & econtra promeritis pręsidentum bene disponitur uita seruientum. sed est quo paululum consoleris si consolatio dici potest. non enim tu sola es quę has bonorū & iniquorum Principum sustines uicissitudines. Sed nec est Petrus solus. qui a preclaris parentibus degenerat. Habraham siquidem dei amicus plures pessimos filios habuit. Dauid quocꝫ pręter Salomonem iniquos filios genuit. Sed & ipse Salomon cui dono dei nemo in sapientia cōparatur flagiciosissimum Roboam filium genuit. Taceo de gentilibus ut de filio Scipionis maioris. qui adeo dissimilis fuit patri ut eum non imitans sed gloriam maculans. a militibus Antiochi Regis contra quem pater pugnabat. se capi permisit: Sic & filius Fabii maximi egit qui tante fuit nequicię. atcꝫ seuicię. ut senatus ipsum

bonis & honore paterno priuaret extimantes indignum ꝙ honores tam honorifice a patre quesiti . causam tantis uiciis in filio preberent : Ea igitur uerba cum Petrus cognouisset . Iratus ad eundem sapientem . incipiam in, quit in te ueritatem quam dixisti exequi.quare gladio eū feriri iussit. Exoratus tamen Petrus .ne in ipsum quasi in patris funus seuiret distulit dicens ; uolo ut in tua uana sapientia menciaris & do tibi ueniam.qua cuncti agno/ scant quia longe insolentior atq̧ imprudencior est . qui talia Principi impugne dicit.ꝙ̃ Princeps ipse qui talia audit & impunita relinquit : ad quem grecus sapiens intrepide ait optarem id ex uirtute ageres.sed quia omnis crudelis timidus est : in me ideo iniuste nō seuis.ne iuste in te populus seuiat : Vtinam mentitus essem in miseris subditis tuis .ut mihi uera dicēti.tuam exerceres nequi/ ciam .sed prothdolor non est illis mentita iniquitas tua Et qui uidebunt. annuncient : tandem iniquitas tua fi, nem dabit.quia scriptum est.qui seminat iniquitatem me tet eam : & iterum iniquitates suę capiunt impiū : Qua, re in uerticem tuam iniquitas tua descendet atq̧ in me/ moriam redibit malicia tua . quia propheticum illud experieris : & ecce crudelitatis tuę ultor erit fraternus gladius .& iterum tradam impium in manu proximi sui quia de te alius propheta ait propter crudelitatem tuam uisitabit deus regnum tuum: & dabit illud proximo tuo meliori te.quibus dictis euanuit a conspectu Sathelitum Regis .& transiuit in Africam ubi plurima ut aiuut ua, ticinatus est de futuris : Sunt qui asserunt ex illa hora Petrum tetendisse insidias cunctis fratribus suis .quorum aliqui impias eius manus nō effugerunt. Qua uero arte Petrus Rex temptauerit grecum predictum ad se redu/ cere & qualia responderit.infra sequenti capitulo habetur Temporibus huius Alfonsi.xi. prefuit in sede Romana

Io. xxii. & successiue Benedictus .xii. & Clemens sextus Gallicus Imperauit autem eo tempore Albertus Dux Austrie filius Rodulphi Regis Romanorum. qui apud oppidum Aquisgrani electus est: Hic misit solemnes oratores ad Bonifacium pro optinenda confirmatione. quam idem Pontifex multis rationibus concedere renuit pro ea uice dicens eum reum lese magestatis tandem in odium Regis Francie eum confirmauit subiciens sibi quantum potuit. regnum Francie hic Albertus regnauit x. annis tamen sine corona tandem occisus fuit a nepote filio fratris anno domini .m.cccviii.

Capitulum xiiii. de Petro huius nominis primo Rege Castelle & Legionis .xl. post irruptionem Hispanie & de causis odiorum inter eũ & Blancam Reginam eius cõsortem & quomodo & per quem fuit maleficiatus & de sinistris successibus huius rei & an maleficio & arte magica odium uel amor induci possit

PETRVS primus huius nois Alfonsi .xi. predicti filius inmediate ei successit in regnis anno Cristi redemptoris natiuitatis .m.ccc.l. Hic lxxvii. Rex fuit ab Athanarico primo Rege post cladem Hispanie & illius miserrimam irruptionem. Regnauit autem annis .xix. qui longissimi regnicolis uisi sunt: Huius Principis uitam gesta atque utinam egregia facinora descripsere nonnulli. non tam ut opinor extollendi quam lacessendi desiderio: Nos uero non libenter hanc assumimus prouinciam. Verum cogit inceptus dicendi ordo ut hystorie ueritas respondeat. & qualis quisque fuerit qualiaue egerit. talem & talia nudo sed uero ac libero calamo describamus. Optaremus quidem eiusdem regis gesta tã clara

forent atq insignia ut clariora nos atq illustriora litteris aut scriptis facere possemus. Sed uerum est quia ut aiunt habent hoc cuiusq principis obscura gesta ut & si excusari forsan aliquando possint. laudari tamen minime. & quod non parum Regum ipsorū miseram conditionem ostendit. Illud est quia quantalibet illorum sint clara facinora. perpauca tamen detestanda aut non fęlicia. propterea ab eis gesta deturpent. ut uerum sit quia in paucis offendens factus sit omnium reus. Hic itaq Petrus donis nature locuplex satis fuit statura procer uultu decorus corporis uiribus prepollens & robustus plusq Regē decet sed & quibusdam animi dotibus non caruit si illis recte uti uoluisset. fuit enim ingenio uelox astutus. & affabilis in persuadendo promptus & dulcis armis deniq strenuus in congrediendo primus. rebus bellicis tritus superbos atq inobedientes. raptores uiarumq insidiatores miro modo persequebatur. Sed ea uirtutū dona preclara quidem eius generis sunt ut ornatum non fęlicem Prīcipem reddant. Quibusdam enim capitalibus uiciis sorduit non utiq a parentibus traductis. sed ut aiunt asceleratis familiaribus inductis. In primis igitur Petrus imitari patrem non studuit. quinimo. nequiuit pater tantam gloriam acquirere. quantam filius fędauit: Duxit igitur Petrus uxorem Blancam filiam ducis Borboni: quam paulo post nuptias apud Vallemoleti dimisit. licet defacto & celeri gressu pergit in Montaluam ubi degebat Maria de Padilla sibi admodum dilecta concubina: Verum quia apud multos non satis note sunt odiorum cause inter Petrum Regem & Blancam eius consortem quę repudio occasionem dedisse uidentur: & a diuersis diuersa narrantur: decreuimus rem ipsam breui contexere sequentes hystorias non modo a scriptoribus Hispanis editas. sed ab exteris famosis historiographis

descriptas: inter quos insignis historicus Prolomeus de Luca rem ipsam luculento. sed lacrimabili stilo describit Petrus igitur eodem Ptolomeo teste Blancam Reginam a principio tenerrime dilexit ueluti quę uenustate corporis & morum integritate pollebat: sed ut aiunt inimico humani generis procurante. Implacabile odium Petrus contra Reginam innocentem conceperat: maleficiatus ut creditur industria Marie de Padilla quam prius concubinam dilexerat: nam illa uidens per Regem cōtemptui habitam. machinata est per tritos in arte magica Regem ipsum in Regine odium deducere: quam rem per certa maleficia demonum quidam iudeus se facturum obtulit. qui etiam singulari odio contra eandem Reginā conspirauerat. pro eo ꝙ deuotissima catholica Regina effecerat apud Regem: ne iudei in Regis curia fauores officia & honores obtinerent: quinimo apud eundem Regem pene concluserat omnes iudeos a regno pellendos. ut in Francia actum erat. Modus autem inducendi odia & maleficia ut aiūt talis fuit: Donauerat Regina Petro pulcherrimam ȥonam auream multis gemmis & preciosis lapillis ornatam: quam Petrus Regine amore sepe deferebat: Maria uero de Padilla Regine emula: calide operata est ut ȥona illa ad manus magici iudei aliquādiu perueniret. quam tali maleficio effecit. ut dum quadam festiua die Rex illa precingeretur a cunctis intuentibus atq; a se ipso non ȥona aurea sed quodam horribili serpente precinctus uideretur. Rex uero merito perterritus cum quereret quid nam res illa esset: a non nullis Regine emulis & forsan factioni assencientibus responsum est. ȥonam Regine talem pulchritudinem peperisse: Ex qua hora Petrus infestissimam Reginam habuit. nec amplius illam uidere nec cum ea conuersari uoluit: ut de eo uerum sit quod de Amon ad Tamar

scriptura cōmemorat. quia maius erat odium quo eam oderat: amore quo ante eam dilexerat: quinimo adeo contra eam inflāmatus Petrus extitit: ut processus in eā formare iuberet: quę res molestissima fuit plurimum & ingrata cūctis regni statibus innocentem Reginam sci-entibus: presertim Henrrico & cęteris Petri fratribus. qui omnes conati sunt ne dum Reginam defendere sed efficere ut ad maritale consorcium reduceretur. sed eo magis animus sui natura seuus ad iram & ad uindictam prouocatur: quare non paucos prelatos & nobiles a re-gno fugauit ac alios gladio percussit: totumq; regnum nobilium sanguine cruentauit ac implacabili dissidio cō turbauit: Ea igitur re ad Innocencii.vi.noticiam deducta Legatum destinauit uidelicet Guillermum sancte Marie in cosmedin diaconum Cardinalem ut Regem ipsum cum Regina atq; regni magnatibus conciliaret. Legatus uero Regem inflexibilem reperiens.parum profecit.Re-gina uero mestissima quę innocenciam suam ostendebat necq; audiebatur.pre tristicia & merore paucis post die-bus uita functa est. Sic igitur in nostra misera Hispania uerificatum est illud Naum prophete uaticinium: ecce corruet ciuitas propter fornicationem meretricis specio-se & grate habentis maleficia.quę uendit ad gentes & familias in maleficiis suis: & sequitur. propterea di-cit dominus exercituum: reuelabo pudenda tua & osten-dam regnis nuditatem tuam: quod ad litteram calami-tosa Hispania experta quippe & passa est; nec id nouum est.ut enim diuine legis interpretū sentencia est.peccatis hominum permittit deus similia fieri: sepe enim ut ait Canon per maleficos occulto sed nunq̄ iniusto iudicio: deo permittente: & diabolo preparante: demones ipsos in humana corpora & illorum cogitationes potestatem ex-ercere compertum est. Fit enim ipsa demonis potestate

quędam in imaginatiua hominis fortis impressio: ex qua amor & cōcupiscencia uiri ad unam mulierem applicatur & ab altera aufertur. Rursus demones operando extra nos & intra nos possunt facere ut una eademq; res sub una figura. & demum sub alia uideatur extra nos enim. nam facile agit demon in aere materiam specularem: constat itaq; ista specula sensibilia fieri posse talis dispositionis ut res aliter refulgeant & sub alia fugura q̃ sint: Cum itaq; demones in aere possint eandem materiam specularem formare secundum similem dispositionem quę est in speculis ostēdentibus rem non secundum figuram quam habent. per consequens poterit efficere ut refulgeat res in materia speculari non secundum figuram quam habet. prohibendo ergo per positionem alicuius obstaculi mihi in sensibus q; linee a re uisibili non ueniant ad oculum meum secundum rectum incessum. sed solum per reflexionem ab eadem natura speculari in aere facta. faciet ut res appareat mihi alterius figure q̃ sit: Hinc pulchre Augustinus li. xviii. de ciuitate dei. nemini dubium est arte demonum effici posse. ut uideantur esse quę non sunt. non quidem realiter cōmutando. sed fantasiam hominis alterando. quę etiam cogitando per rerum innumerabilia signa uariatur. & cum corpus non sit. tamen similes mira celeritate formas capit sopitis ac oppressis hominum sensibus: ad aliorum sensuū nescio quo in effabili modo figuram corpoream posse produci. hec Augustinus: Sed & intra nos idipsum demones agere possunt. quoniam per inordinatum motum spirituum. potest res apparere alterius forme q̃ sit: Constat itaq; demones posse ipsos spiritus mouere inordinato motu & diuerso. quo fiet ut una uice res appareat unius figure. alia alterius. ꝑsona igitur Petri eadem in substantia existente. demonis arte

effici potuit ut serpens uideretur quippe & moueretur. Verum quia ut ait Sapiens in insidiis suis capiuntur iniqui: referunt historie eundem Iudeum ac tanti sceleris complices paulo post iuste ab eodem Petro ob alias causas gladio fuisse cesos. Itaq; inuenit aliquãdo Petrus iuste quos puniret iniustus: quid enim tam iustum q̃ ut odio habeantur. qui odia seminant: ut recte de hiis propheta dicat consumentur ab ydolis quibus sacrificarunt: & iterum inueniatur iniquitas eius ad odium & in Ezechiele scribitur qui oderit sanguinem innocentem sanguis persequitur eum:.

Capitulum .xv. de prole Regis Petri & de moribus & uiciis eius & de plurimis seuiciis quas in fratres propinquos & suos nobiles & regnicolas exercuit

PETRVS ergo Rex de quo agimus prudens satis & bellicosus admodum fuit. sed & in armis strenuus: & quod mirabile dictu est in bellis ipsis plusq̃ expediebat audebat. sed pacis tempore plusq̃ opportuit timebat. quo effectum est ut publicis & campestribus bellis magisq̃ ciuilibus eius potuit laudari fortuna. quã tandem deturpauit. posuitq; maculam in gloria sua. Petrus ergo expulsa ut diximus Regina Blanca cõcubine adherens, aut natura ipsa uel astrorum cõstellatione que eum ad seuiciam impellebat. aut ut diximus maleficio predicto infectus. uel pocius peccatis populi exigẽtibus que plerũq; agunt ut diuina iusticia in prouincias peccatrices seuiat. dicente scriptura per prophetam. tradam eos in manu dominorum crudelium. & Rursus dabo eis Regem in furore meo. & iterum erit eis Rex Assur uirga furoris mei: Postq̃ regno prefuit agere insolentius

cępit : Incredibiles enim cędes & crudelitates in fratres consanguineos & regnicolas exercuit : adeo ut post Neronem aut Gaium Galicolam omnes seuicia & crudelitate uicerit : plurimis denicꝫ aliis uiciis ut aiunt respersus fuit : Ferunt enim nōnulli sibi persuasum fuisse. gladio suorum debere occumbere . quare Petrus ipse ut alter Herodes quem Titus Liuius commemorat Sic in uniuersos efferbuit ut si aliquis superesset suspectus sibi foret . nec putauit se tutum nisi genus deficeret humanum . Domicianum pene imitatus : qui teste Suetonio sic gladii necem pertimescebat.ut non nisi occidendo tutus apud se putaretur : & quod erat omni timore timidius . speculum lapideum . illum quocunqꝫ ibat precedebat: ut a tergo sibi per imagines conspiceret quid retro in eum temptaretur : uerum quia ut sapientum est sentētia.nunq̄ per scelera tutum est iter.quo magis in cūctos Petrus seuiebat.eo magis omnes timebat Vt enim inquit Philosophus cum timor quędam sit tristicia ex fantasia futuri mali qui in alios seuit : futurum est eos timeat quos ledit:Hinc noster Seneca.necesse inquit est multos timeat .quem multi timent : Adde quia scritura teste ob scelera & flagicia mortales uiribus corporis & mentis debilitantur . quia scriptum est peccauit Iherusalem propterea instabilis facta est : Nec aliter Petrus Rex licet uiribus corporis alias robustus fortis ac strenuus extitisset.scelenbus tamen suis animo debilis & sibi ipsi pauidus effectus est : quia teste scriptura . pauor hiis qui operantur malum : Tandem igitur ab ipsa sua seuicia uictus est. Nam scriptura sacra testante sicut clemencia roboratur tronus Regis. sic crudelitate deprimitur: Hinc Seneca.errat siquis extimat ibi tutum esse Regem .ubi nullus est tutus a Rege : Hic itaqꝫ primo cū regnare incepit apud Burgēn ciuitatem quēdam

nobilem Baronem dictum Garsiam lasso dela Vega ac quosdam honorandos ciues uana quadam suspitione impie occidi iussit: Deinde Hispalim adueniens omni pietate nudatus est ut alter Nero qui Britanicum fratrem interemit.& alter Bassianus cognomine Caracalla .qui fratrem Getam regno & uita priuauit . Sed uerum est quod Sapiens ait quia uir crudelis propinquos abiciet. Denique Petrus impie imitatus est Pharaartem Regem Parthorum qui preter patricidia in patrem simul & in filium admissa.triginta insuper proprios fratres trucidasse legitur. non ueritus tanto ac tali sanguine regnum male partum stabilire : Sic Petrus Rex gladio feriri Iussit Fredericum magistrum sancti Iacobi & Iohannem atque Didacum eius fratres impuberes . nullius doli aut culpe conscios.nec hiis contentus seuiciis apud Bilbao oppidum Viçcaye infantem Iohannem de Aragonia fratrem eius consanguineum . occidi iussit ne illi dominium principatus Viçcaye assignaret: eidem siquidem Iohanni principatus ipse optimo iure debebatur uelut qui contraxerat cum Iohana de Lara filia Iohannis Nunnii de Lara domini Viçcaye : Rursus iussit interfici Alfonsum Fernandi Coronel eiusdem Regis timore in castro de Aguilar rebellantem. & nobiles uiros Martinum Egidii filium Iohannis Alfonsi de Alburquerque.& demum Petrum Aluari de Osorio apud oppidum de Villanubla fecit iniuste interimi . Nec hiis seuiciis placatus: Inclitas Reginas Aragonie materteram suam & dominam Blancam eiusdem Petri uxorem quam in arce Xericii captiuam tenebat. Denique Helisabet & Iohanam de Lara sorores eius consanguineas ad quas prouincia Viçcaye ex paterna successione expectabat.uita pariter & principatu priuauit.omnesque gladio iussit occumbere : Quo euenit ut inclitam &

nobilem familiā comitum de Lara penitus extingueret: quę utiq; domus antiqua fuit in Hispania in qua claruerant Gundisaluus Gustius & Mudarra Gundisalui eius filius & plurimi excellentes uiri. & durauit usq; ad tempus huius Regis Petri.qui has duas nobiles feminas solum ex ea familia superstites iussit occidi. cessauit itaq; uerius expirauit eadem domus comitum de Lara. Saltem quo ad dominiū & titulū. Nam predicte nobiles mulieres fuerunt filie Iohannis Nunnii de Lara domini Viçcaye. Licet nobiles domus moderne de Manrrique ex predicta stirpe descendunt: trahunt enim originem a nobili comite Manrrique de Lara domini de Molina. & ea de re Caldaria ferūt in armis & insigniis suis: Rursus ut ad Petri seuicias reddeamus: Occidit apud oppidum de Alfaro nobilem Guterrium Fernādi de Toleto: Fugauitq; dominum Vascum de Toleto archiepiscopum fratrem suum. cuius bona occupans. tandem apud Portugaliam exulem mori fecit: plurimos deniq; alios magnates nobiles & ciues perimi iniuste fecit: adeo ut omnibus Hispanis timori esset atq; tremori. Nam Rex Granate ei tributarius erat atq; uassallus ad illiusq; curias uocatus accedebat. Dum hęc agerentur. Rex Petrus qui nunq̄ iniunę obliuius erat memor illorum uerborum quę grecus Sapiens tempore obitus Alfonsi patris ei libere dixerat. ut sub eodem Alfōso supra retulimus. per nuncios rogauit Regē Tunicii & Feç. quatenus eundem sapientē patris sui cōsiliarum sibiq; acceptum secure transmitteret. quem honorare pollicebatur. idem etiam sapienti predicto significauit: ille uero maiore fretus libertate. Illud Solonis sapientissimi respondisse fertur: qui ut ait Laercius de uita Philosophorum cum plurimū honoraretur a quodam tiranno ut secum maneret. Solon uero migrare in

aliam ciuitatem decreuisset. Interrogatus a pluribus. cur cum Rege habitare nollet a quo tantum honoris sibi offerebatur: Ille inquam sapientes ac uirtute prediti apud tirannos necesse est dediscant philosophiam. que ubiq ueritatem defendere iubet: Demum uero quantalibet sapientia uigeant. qui tiranno obsequuntur similes tamen sunt calculis compotorum. quorū unus quisq quandoq plura quandoq pauciora designat. sic tiranni quandoq magnum & clarum uirum honorant. quandoq autem sublimant indignos honore: sed paulo post utrunq sine distinctione meritorum in bursa recludit non nunq mittit ad ignem.

Capitulum .xvi. de detestanda cede Regis Granate iussu Regis Petri facta. & de aliis homicidiis nobilium & ciuium apud Tolletum factis & de irreuerentia eius ad matrem.

PETRO itaq Rege regnante cum intestina dissensio & iplacabilis discordia esset in regno Granate. quibusdam sarracenis fauētibus Regi dicto Mahomato. aliis opitulantibus Regi dicto Rubeo uassallo & federato eiusdem Petri: Hic Rex Rubeus ad Regem Petrum Hispalim commorantem confidenter accessit: primo quidam ueniam de commissis si aliquādo offendisset. deinde contra hostem suum auxilia petiturus: Petrus uero seuicie auaricie rapacitatem addens: putansq eundem Regem Rubeum magnos attulisse thesauros. de nece eius inique cogitat; sed iniquius necat: iussitq eum turpiter capi ac cuncta sua confiscari. & ut maiori obprobrio esset. illum super asinum per urbem deportari fecit. precone acclamante. eum proditionis causa occidi iussum: Vt igitur Rex ipse Petrus maiorem et

honorem afferret. decreuit eius esse lictorem. cuius decu-
erat esse defensorem: arrepta itaq; lancea. corpus Regis
Rubei perforauit. Ille uero a rabica lingua sed profusa
altaq; uoce funestum inquit triumphum & turpem ui-
ctoriam hac die explesti o Petre dum sanguinis & auri
mei sitibundus armatus inermem ad te confugientem
occidis: quę una turpis cędes ultra cętera Petri Regis
scelera funestissimam et ignominiam attulit: dum cru-
delitati auri cupidinem addidit: Imitatus illũ omnium
mortalium pecunie auidissimum Septumuleum: quem
maximus Valerius commemorat: Is cum Gracci ami-
citie fędere foret coniunctus audiens Opimium sic di-
ctum consulem. spopondisse tantum se auri soluturum
quantum Gracci caput ponderasset si ei a corpore absci-
sum offerretur. Septumuleus lucrorum indagator. nouo-
rum malificiorum inuentor. caput Gracci abscidit liqua-
toq; plumbo cauatã partem capitis ut ponderosior. esset
impleuit atq; per urbem pilo fixum. consuli Opimio ob-
tulit: Quid igitur Petrus turpius aut cogitare aut agere
poterat: q̃ eum occidere qui in eum tutissimum refugiũ
posuerat: & se illi tutãdum prębuit. ne ab aliis lederetur
parum certe imitatus est Augustũ Cęsarem. Ad quem
cum Herodes Rex ab eo uictus supplex uenisset: seq; ei
cum summa fiducia cõmisisset atq; coram eo coronam
deposuisset dicẽs ad te uenio. Auguste spe salutis de tua
uirtute presumens: Ad quem Cęsar ĩmo saluus esto.
& nunc omni timore deposito regnato certius. uolo enĩ
tuum augere non aufferre regnum: cum tu nostrã ami-
citiam tanti fecisti. ut & si nos aliquando offendisti. de
nobis & uirtute nostra confideris: Sunt tamen qui aiũt
Regem Petrum pro sceleris sui defensiõe dicere solitum
Regem ipsum Rubeũ fidem illi fefellisse. quia presidia
non misisset. cum Petrus bellum gereret cõtra Regem

Aragonum : nec solum Petrus ipse Regem Granate predictum auaricie causa interemit. sed plurimos alios presertim dominam Blancam de Villena. quam ut in dominiis eius succederet securi percussit: Rursus quendam ditissimum iudeum appellatum Samuelem leui sibi dilectum Almoxarifum ac thesaurarium gladio feriri iussit. a quo ut aiũt historie sexcentamilia duplarum auri extorsit. Itaq crudelitas quę altera ex tribus causis hominibus iesse solet odio uidelicet. ira. aut cupiditate in Petro omnes simul cause occurrerunt: & odio ire accumori auariciam super addidit quia ut ait ouidius. auaricia ferro & sanguine aurum querit: Sed nec omittendum est aliud non inferius huius Petri facinus: Cum enim predictus Henrricus frater eius ante incepta inter eos intestina bella baronum magnatum ac omnium statuum regni consilio. apud Toletum eundem Petrum Regem moneret ut dominam Blancam uxorem suam ad se reduceret. & Mariam de Padilla concubinam pelleret: Idē Petrus falsa suspitione arbitrans. quosdam honorabiles Toleti ciues seditionis in eum conscios: illos publice occidi impie iussit: pro eo q amicicia coniuncti erant baronibus qui eundem Petrum ut concubinam pelleret monuerunt: Nec aliter scriptura sacra Saulem egisse commemorat. qui cum in Dauid seuire optaret. falso suspicatus est Dauid & filium Ionathan. in illius mortem conspirasse: Tandem inter eos quos Petrus ea die neci dedit. aurifabrum quendam probum & antiquum uirum iugulandum decreuit. cuius filius pietate naturali motus. Regi Petro supplicauit. ne patrem innocentem occideret. aut eũdem filium loco patris morti sustineret: Petrus uero ut erat totus seuus iraq repletus iussit patrē liberari. & filium insontem interfici: quę res non parũ addidit sceleribus huius

Principis a cunctisq; funesta iudicata est: fecissetq; longe consulcius utrūq; liberare q̄ ambos innocentes damnare: longe certe aliter Senatus Romanus effecisse fertur. qui Graccum & Claudium consocios ad se delatos absoluit. pro eo q; Graccus licet absoluendus foret. eandem penam iurauit se subiturum qua Claudius. tanta igitur fidelitate perspecta digne uterq; liberatus est: Nec in hoc quieuit huius Petri Regis crudelitas: Nam cum domina Maria eius mater. metu illius in oppido de Tauro se recepisset: Petrus Rex eam obsedit. Tandem illa descendens de arce pietati filii se commisit: nonnulli uero magnates qui cum ea erant putantes se tutos fore si matrem cōmittarentur. simul cum ea ad Regem uenerunt: Petrus uero deposita omni ad matrem reuerentia, & in eius conspectu iussit occidi nobiles uiros. Videlicet Petrum Stephani magistrum de Calatraua: & Rodericū Gundisalui de Castanneda. & Alfonsum Tellez Giron. & Martinum. & Alfonsum Tello: Regina tantam crudelitatem conspiciens attonita quasi mortua cecidit & perterrita tristis & mesta parum uixit.

nō de cast[illegible]

Capitulum. xvii. quomodo Henrricus & alii fratres Regis Petri fugiētes eius seuiciam Regem Aragonū pecierunt & de bellis inter eos habitis. & qualiter Henrricus regiū titulū assumpsit.

LAMABAT. ad superos tanta hominis seuicia. adeo ut sicut scriptura commemorat ad celos pertingeret tanta crudelitas & quia scriptum est crudelis propinquos abicit: suscitauit deus contra eos propinquos ipsos: Nam & uota populi hoc petebant. ut ab ipsis propinquis & hiis quos leserat ipse abiceretur. dicente sapiente. angelus mittitur contra eum: Henrricus

igitur & Telius ac Sanctus eius fratres & infans Fer/
nandus Marchio de Tortosa frater consanguineus ei/
usdem Petri cōspicientes quia ut in libro Hester legitur.
ferendus non est qui pietatem humanam sua crudelitate
conmaculat: decreuerunt uite eorum consulere & tante
seuicie resistere: illi ergo & nonnulli maiores regni ex/
propinquorum mortibus plurimum ulcerati: ad Re,
gem Aragonum confugerunt: qua ex causa graue ad
modum bellum inter eundem Petrum Regem Castelle
& Petrum Regem Aragonum subortum est/fueruntq̧
acerrime clades ubiq̧ secute: sed Petrus Rex Castelle
grauiora damna regno Aragonie intulit: Nam predi/
ctum regnum personaliter ingressus gladio & igne cun/
cta consumit. ciuitatem Valencie obsedit uineis & arbo/
ribus deuastatis. ac uiridariis & solaciosis undiq̧ domi/
bus diruptis. eandem urbem adeo artauit ut in suam
deditionem perduxisset. nisi miraculose ut aiūt inopina/
tus succursus. aduenisset. plurimiq̧ ex suis ut ab obsidi/
one discederet non suasissent. Tandem inde ad alia loca
se conuertens. Tirasonam cępit: quam Gundisaluo de
Lucio commisit. Is uero non modo imprudenter sed
infideliter agens. ut cuiusdam domicelle caduca tempo/
raliq̧ pulchritudine potiretur. perpetuam indelebilemq̧
turpitudinem & ignominiam incurrit: Nam eandem
Tirasanēn ciuitatem & arcem Regi Aragonum tradi/
dit. eo pacto ut illi daret uxorem eandem pulchram do/
micellam filiam Ximeni de Vrrea cum dote. xl. milium
florenorum. cępit deniq̧ Rex Petrus plura alia castra &
oppida in Aragonia: Tandem Innocencius vi. Papa
legatum misit ad Hispanias pro componenda inter eos
pace: Videlicet dominum Guillermum de Bononia
Cardinalē Is uero cū inter utrūq̧ Regem de pace ageret
addiit Petrum Regem Castelle, qui post multa dixit a

bello uelle cessare si Rex Aragonie iugularet quendam Frances Empellores. qui certas cõtumelias eidem Regi Petro dixerat: Petebat rursus ut ab Aragonia pelleret prefatos Marchionem de Tortosa & Henricum Telium & Sancium fratres eius & ceteros eius uassallos. qui ad eum confugerant & restitueret oppidum de Onuela. & nonnulla alia castra ad Regnum Castelle spectantia. que oĩa legatus predictus Regi Aragonũ exposuit: Sed ille quibusdam annuit uidelicet quia expelleret solum a regno comites fratres Petri Regis Castelle & ceteros eius uassallos. si debita eis stipendia persoluerentur: que cum Petrus Castelle intellexit ita comotus celeri iudicio comites fratres eius & ceteros nobiles in Aragonia degentes condemnauit. bona confiscauit. In qua re plurimum sibi nocuit. quia spem redeũdi quam ante sententiam habuerant. post latum iudicium amiserũt: creuitq acerbius odium & acrius bellum: Rupto igitur omni tractatu pacis Rex Aragonum & Henricus & comites ac ceteri magnates partes eorum fouentes. inito cõsilio ex Galliis quasdam uagantes gẽtes. quas societates siue companias appellant: quantocius euocarunt: quibus aliisq copiis aduentantibus regnum Castelle forti manu ingrediuntur. & Calagurram occupãtes. Henricum in Regem sublimarunt: Cognito igitur per Petrum Castelle Regem q frater regium titulũ assumpsisset. a ciuitate Burgẽn in qua tunc moram trahebat animo prostratus in Vandaliam. deinde in Galliciam se recepit. & quia ut sapiens ait. uiscera impiorum semper crudelia cogitant: cum esset apud Compostellam uenerandus pater Suerus archiepiscopus compostellanus Petro presente nec probibente impie occisus est.

Capitulum. xviii. quomodo Rex Petrus & Priceps de Gales cũ copiis anglicorũ pugnauerũt

cum Henrrico qui tūc uictus ex Francia gentes colligens Petrū insequitur & tandē eū occidit & de aliis dignis rebus pro tūc occurrētibus.

REBVS. Igitur sic fluctuantibus Rex Petrus ad Bayonam urbem in Vasconia tūc dominio Anglie subditam se cōtulit. quesiturus ab Anglicis auxilia Illico igitur applicuit Princeps de gales primogenitus Regis Anglie magnis copiis munitus. Regi Petro presidia allaturus: cuius potenciam non parum uerebantur barones Henrrico fauentes: sed fertur Henrricū forti animo eos ad bellum cōfortasse. dixisseq; uerbum quod Rex agis ad Lacedemonios retulisse Polibius asserit. cum enim apud Mantineam cōtra plures hostes pugnaturus esset. ait eū qui multis uult dominari opus esse ut cum multis quoq; pugnaret: Itaq; Henrricus barones suos bono animo esse rogauit. asserens futurum esse. ut plus laboris in illis spoliandis q̄ uincendis habituri erant: nihilominus fefellit eum opinio sua: Nam contra hostes Henrricus Rex potenti & armata manu prosiliit. bellumq; acerrimum cōmissum est. & tandem Henrrico comitis Telii fratris sui culpa atq; ignauia pugnare nolentis. uictus est. plurimis captiuatis precipue Eneco Lupi de Horosco quem in uinculis trusum ut creditur Regis Petri iussu. quidam miles anglicus indigne imo turpiter interemit: Sic igitur prostratus quippe & fugatus Henrricus Franciam petit: collectis igitur pluribus gentibus sibi a Rege Francie concessis. regnum Castelle potenter ingreditur. cui magna Hispanorum manus occurrit: Tandem non paruam Hispanie partem occupat. Toletumq; obsedit: Cumq; Henrricus intelligeret Regē Petrū in oppido de Montiel moram trahere: Illum ualida manu insequitur &

conserto prelio Petrus uictus est magna utrinq strage secuta. Petrus itaq fugatus in arcem oppidi se recepit. Hērricus uero castrū murari undiq fecit. Petrus tādem iniquā conditionē sortutū itelligēs petiit colloquiū cum Henrrico fratre: uerū ut quidā aiūt obsides postulabat quia lōge pluribus nobilibus Henrricus comitatus erat ad quē Henrricus dici iussit. dicite crudeli tirāno: quia ipse effecit ut & ipse solus esset & ego bene & fideliter so ciatus: Imitatus Titū quinciū consulē Romanū aduersus Philippū Macedonie Regē missū: Nā cū idē Philippus consulem alloqui optasset nec ausus esset quia ut dicebat cū multis Romanis erat: Philippus uero solus erat Macedonibus. Tūc respōdit Quīcius: tu iquit solū te fecisti quoniam fratres cognatos & amicos occidisti: Quare dignū est ut solus maneas quia solus ī orbe esse uoluisti: Cum uero quadā intempesta nocte Petrus ad tēptoria Beltrandi de clarequin comestabilis Frācie clā aduenisset qui ut aiūt uerbū de Petro liberādo dederat: Henrricus inscius eius securitatis. sed cōscius Petrū ibi adesse paucis comitatus sine mora tēptoriū Beltrādi solus īgreditur. eundēq Petrū Regē aggreditur & tādem pugione cōfodit: Alii tamē referūt utrūq beltrandi calliditate & studio actū esse. qui & Petro fictā tribuit securitatē. & Henrricū ut fratrē simul & hostē cederet euocauit: Nec desunt alii asserētes. intra arcē Petrū ab Hērrico eodē beltrando cōscio fuisse occisū. simul & quorūdā suorū factiōe: aiūt historici quēdā sapientē afrum apud eū gracia legatiōis manentē. eo iam mortuo dixisse. Si Petrus Rex fidis ei hoībus quibus se quasi fidētissimis & prudentissimis dederat aut carere potuisset aut probatis uti licuisset indubie nedū īmunis a periculo. sed uictor euasisset. ut cūcq sit libuit diuine iusticie. ut tali morte sed & a propinquo occūberet. qui nec propinquis pepercit.

nec alienis : decebatq; ut tam multi de eius unius nece letarētur.q̄ plures de plurimorū propinquorū mortibus doluerūt: quia ut sapiens ait.qui seminat iniquitatē metet mala.& uirga ire suę cōsumabitur.& Augustinus de ui ta cristiana.q sanguinē innoxiū effuderūt: ita dei iudiciū sensere.ut ipsi postmodū sanguinē fundere cogerētur suū qui fundebāt libēter alienū.Impleta est igitur in eo illa domini sententia.quia qui gladio percutit gladio peribit Super quo uerbo Ciprianus : excusacio nulla est si secū dum tuā sententiam iudiceris.& q̄ feceris ipse paciaris: Hinc noster Seneca mala exempla in caput semper per petrantiū redierūt : quia iustū est ut quod quis alieno ex cogitauit supplicio.sępe excipiat suo : & Ouidius nec est lex equior q̄ necis artifices.arte perire sua. A fratre igi tur occiditur qui fratres occidit.uelut in Tebano bello contigit in quo frater fratrē per insidias interfecit: quare regnū Macedonie & Persarū ob nimiā occidēns crude litatē.illi simul cū uita ablatū est Nec aliter egerūt Gaius & Domicianus. Comodius & Heliogabalus iperatores Romani qui propter cruentā seuiciā.ferro ipsi perierunt Sic & Silla dictator.qui incrudelitate fęlix appellari uo luit: sed illico amissa imperādi potestate.celeri insuetoq; morbo decessit: Sed unnā hic Petrus Rex solus tā seui fratricidii penā luisset:Sed nō parū timendū est ne uelut in altero Caym fratrē Abel occidēte i septuplū puniatur idest usq; ad septimā generationē successorū punicio ex tēdatur . eo sic disponēte.q peccata predecessorū punit in futuras generatiōes: ait eni in Leuitico addā puniciones uestras in septuplū propter peccata uestra : Ferūt aliqui ad Petrū ipsum sic uulneribus confossū & in extremis laborantē accessisse quendā bufonē . aut histrionē eidem Petro familiarissimū.qui nō tam miserās.q̄ uindicās.nec tam męstus q̄ letus . ait ad illū o Petre uelim memor sis

uerborum quę tibi sępe ioco dicebam. quoniam necesse est ut a lupis occidatur. qui lupos occidit. Nec hac deri/sione cõtentus. Iterum ait crede Petre: qui sic uixit ut tu non potuit aliter mori q̃ ut tu: & qui sanguine tuo non pepercisti. a sanguine tuo occubuisti: Seuior Domiciano crudelior Nerone: Irreconciabilis amicis: Incredulus familiaribus: cunctis iniquus tibi iniquior. sicut ergo fecisti sic pateris. dignũ enim est: ut qui omnes occidit. omnes eius morte letentur. & qui in omnem sexum de/seuit: Vterq; sexus de eius cęde congaudeat: cui Petrus quasi ex animis: si aliis inquit fui seuus: tibi tamẽ beni/gnus. qui ĩcestu simul & homicidio te liberaui: sed uerũ ais. me iuste mori. qui te iniuste uiuere feci. patior. itẽ quia in eo te amaui: in quo nequissimus es. Vestiui sępe pre/ciosis indumentis nequiciam tuam: morior deniq; quia non nature donaui. sed tuę arti nequissime. Nam fateor si homo tãtum esses: & histrio adulatorius non fuisses: nõ tibi donassem. Morior rursus quia honoraui inte uiciũ non naturam. Vtinam hic Princeps tam recta in uita egisset: q̃ uera in morte referebat: sed mortis doloribus pressus sapienter loquitur. qui in uitę gaudiis delectatus ĩprudenter operatus est. O infelix Princeps ille perpẽde/bat sans. quod tollerabat: intelligebat: quod amiserat: sed sera fuit eius cognitio: Vtinã memor dũ uiueret fuisset qa misericordia & ueritas custodiũt regẽ. & ut noster seneca ait ĩ quãcũq; domũ ĩgressa fuerit clemẽtia: eã tranquillã fęlicẽq; prestabit Sed ĩ regia domo quo rarior eo securior atq; nobilior: sed ut paucis agamus illud poeticũ semper uerũ fuit qa instabile est regnũ quo nõ clementia regnat. Sic igitur ea Petri acerrima morte finitũ est illud acerrimũ bellum & Henricus in Regem a cunctis populis gra/tanter & cum omnium regnicolarum applausu assumi/tur. A nõnullis asseritur Petrum perpendisse quendam

sibi familiarissimum insidias parare :quare multis audi/entibus dixisse fertur : nihil est cur mori non debeam : Si a me ipso caueri me opportet: ut alter Dion tirannus qui cum a dionisio sibi fidissimo insidias parari intel/lexisset ait mori longe prestătius fore : q̃ uiuere : Vbi nõ hostes solum : sed etiam amicos : atq; coniunctos cauere oporter: Tempore huius Petri Regis Castelle ciuitas nostra de Algeçira ab Arabibus penitus destructa & desolata est. Huius Petri primi temporibus prefuit Ro/mę papa Vrbanus .v. Lombardus . Imperabat autem primo Henrricus comes de Luçenburg strenuus & fortis: qui electus fuit statim Alberto occiso: qui Hen/ricus parum in imperio uixit. Nam rediẽs ab urbe ubi de speciali cõmissione Clementis.v. a tribus Cardinali/bus coronam receperat in Tuscia apud Bonũcõuentũ Obiit anno domini . M.cccxiii. eo igitur mortuo electo res indiscordia duos eligunt. Nam aliqui eligunt Fre/dericum ducem Austrie filium Alberti Regis predicti Alii uero Ludouicum ducem Bauarie inter quos gra/uissima fuit contentio.tandem in quodam bello Frede/ricus captus est: & Ludouicus ius imperii usurpauit. dum hęc agerentur Papa Iohannes .xxii. processum for mat cõtra Ludouicum quia cõfirmationem petere con/tempsit: declarans electionem nullam : ipse tamen Lu/douicus quorundam potentum Italie fauore urbem in/greditur & a prefecto urbis susceptus est. Tandẽ pessimo ductus cõsilio Iohanne Papa uiuente de facto elegi fecit quendã fratrẽ Petrũ de Corbario in Papã post obitum uero Io.xxii.& Benedicti .xii. Clemens .vi. eligitur.qui eundem Ludouicum iterum reprobauit & damnauit precepitq; electoribus ut eligant :qui Carolum primo/genitum Regis Bohemie concorditer elegerunt & Ro/mę coronatus est.

Capitulum . xix . de Henrrico . ii . Castellę rege & legionis . xli . post cladem Hispanię & de calamitatibus quas passus est post interfectionem fratris . & qualiter predicta fratricidia petri & sua in eis & eorum posteritate punita creduntur.

ENRRICVS huius nominis . ii . interfecto ab eo Rege Petro fratre suo : illico a maioribus & a toto fere Hispanię populo Rex cum sūmo gaudio est assumptus : pariter & receptus : Fuit autem ab Athanarico primo Rege Gothoꝝ . lxxviii. & a Pelagio primo Rege post cladem . xli . Cepit autem regnare anno domini . M . ccclxix. & annis viii . regnauit non cōputatis duobus quibus cum fratre simul & discordia prefuit : nobiles aūt aliqui partiales regis Petri qui eius mortis tempore aberant : propter fidem eidem Regi Petro prestitam Henrrico non obedierunt : quinimo Hispanias deserentes maluerunt : ut dicebant non modo patriam : sed uitam q̄ fidem deserere . quosdam tamen ex eis Henricus captiuauit : quibus plurima donaria conferebat si ei obedirent : Illi tamen potius in carceribus mori : q̄ Henrrico subesse prelegerunt . Barones & magnates ei obedientes magnis dominiis donauit : eosq̧ plurimum sublimauit & ex illo turbulento tempore nobiles & Barones Hispanię lōge q̄ ante ditiores & potentiores effecti sunt . non sine regie corone diminutione . Fertur quosdā Barones paulo ante Petro adherentes Henrrico potius metu q̄ affectu obsequentes eisepe exprobrasse : ꝙ eum in Regem recepissent : ad quos ille ait utilius eis fore talē obtinere Regem : q̄ ei tales habere subditos . Nec aliter Paulum Fuluium impari casu respondisse legimus : qui cum a Romanis aut temporis necessitate aut ob eius ingentes uirtutes Consul multis inuitis electus esset : ait

Senatui se gratias non habere: quoniā non ideo electus fuisset Imperator: ut ei imperio opus esset: quin potius illis tali Imperatore: Obtinuit igitur Henricus pacifice oīa regna fratris. Hic Henricus duxit uxorē Iohannam filiā infantis Iohannis Hemanuel quē ex materna linea pronepus fuit infantis Fernandi primogeniti Alfonsi decimi: qui uiuente patre decesserat ex qua genuit Iohānem primū qui post eum regnauit. Rursus etiā genuit dominā Leonorā quę fuit Regina Nauarrę: Cętera gesta & clariora facinora huius Regis Henrici tacta sunt sub Petro fratre eius & aliquid dicetur sub Iohanne primo filio huius Henrici: Obiit autē Henricus apud sanctū Dominicum dela Calçada Calagurritān diocesis. Hic Henricus post interfectionem fratris in se & filiis non paruas calamitates perpessus est: quas utinā regia posteritas & totus regni cōmunitas non sensissent. Nam ut cętera taceamus nō diu nec pacifice regna quinimo bella grauissima cum Portugalensibus: demū cum Anglicis surrexerunt: que Iohānem Henrici filium & regnū acerbissime afflixerūt ut statum dicemus: Clamabat enim ad cęlum tanta utriusq̧ fraterni sanguinis cruenta effusio: sed ut Henrici ultimū fratricidiū tangamus: Quamq̄ ad uindicandas Petri fratris seuicias. illiusq̧ punienda flagicia: a deo ultor Henricus datus esse credatur: ipseq̧ Petrus iuste penas soluit. Henricus tamen ut nonnulli sapientes aiunt: sola ambitione & regnādi gratia iniuste fratrem occidisse creditur. nec illius scelera istius fratricidium excusant. non enim Nabucodonosor infidelis & tyrannus iustus fuit: quia deseuit dei uoluntate in populū Israhel de quo deus ait. Quid dabo seruo meo Nabucodonosor Regi pro eo q̧ seruiuit mihi apud Tyrū? odio enim populi Israhel iusta fuit eius exterminatio: sed iiusta respectu seuiēns. Vnde Gregorius infelix populus

Israhel cuius comparatione Rex infidelis seruus dei appellatus est. Petrus igitur Rex meruit talem ultionem: Sed Henricus regnandi cupiditate fratrem occidere nõ debuit quo ad presentem iustitiam: diuina uero inscrutabilis est: quę plerunq; uindictam exigit delinquentium per eos qui tueri: non occidere tenentur. nihilominus ut aiunt. Vindicta in posteros ne dixerim uerenda. sed infligenda erat. hinc in libris Regum dixisse deum ad prophetam legimus: propter peccata Baasa regis Israhel demetã posteriora eius: sic Regis Ieroboan. Et iterum illud quod proposito simile uidetur. Nam ad Acab regem dixit deus quia occidisti: & possedisti demetã posteriora tua ut Regis Ieroboã infligendo pro pena regni diuisionem & alienationem. qua de re nonnulli aiunt in eo Henricum punitum: in quo deliquit. agit enim plerunq; diuina iustitia: ut qui propinquũ regno priuat & uita: parum ipse regno fruatur & uita. Sic Athalia in tantam exarsit libidinem regnandi: ut omne semen regiũ occideret: illa tandẽ paruo regnauit tẽpore ut alter filius Gedeonis qui interfecit. lxx. fratres suos ut solus regnaret: sed non diu post regnauit: quinimo quędam mulier cerebrum eius ignominiose collisit: ut scriptura sacra cõmemorat. Sic & Ioram filius Iosaphat regnãdi cupiditate occidit omnes fratres suos gladio: sed parum regno potitus est. Sic & Selum Princeps Israhel occidit çachariam Regem sibi propinquum: uno tamen mense solum regno potitus est. Rursus in Henrico eius posteritas & regni unitas mulctata creditur: quia in eo regni diminutio incepit: dum priuatis donationibus regni magnam partem inter nobiles partitus est. ueluti ob Salomonis peccatum regnum Israhel diuisum & diminutum creditur. fatemur cõmendanda est liberalitas in Principe erga benemeritos: sed fugienda prodigalitas

præsertim in principatus diminutionem. Hinc Seneca dabo inquit egenti: sed non ut ipse egeam: succurram perituro: sed ut ipse non peream. Et rursus ea Regis debet esse munificentia: quę dantis honorem non lędat de quo aliquid tangemus sub Henrrico. iiii.

Capitulū xx. q̄ pro rei publice quiete plerunq̄ quędam potius toleranda q̄ uindicāda sunt & de malis quę sequūtur ex talibus uindictis quod ostenditur plurimis auctoritatibus & exemplis.

ROPOSITI nostri non est Petri Regis de quo egimus seua & cruenta excusare flagicia. sed illa pro rei publice quiete nonnunq̄ toleranda asserimus nō ambitione non humana pręsumptione: nec priuata auctoritate uindicanda. dicente Gregorio admonendi sunt subditi: nedū pręsidentiū culpas considerāt: audaciores contra eos fiant. & subdit: Nam si qua enim ualde re/gentium praua opera fuerint: ea apud semetipsos diiu/dicent: ut tandem diuino timore constricti ferre ab eis iugum subiectionis non recusent. facta enim presidentiū a subditis feriēda non sunt: etiam si recte reprębendēda uideantur. Cur enim ferendus non fuit Regis Petri furor? Cur non paululum crudelitas toleranda? non enī diu permanere potest: quod uiolentū est: nam ut quidā sapiens ait: si bonum ciuem patria habeat: malū tamen Principem diutius non habebit: quid enim si populus talem merebatur Principem? Si enim scriptura teste oīs potestas a deo est. Siue ad bonoꝝ exercitiū uel ad ini/quorum penas. illud consequēs est: quia cum seuū Regē populus patitur: diuino imperio non humano paret. fortasse paciētia populi hunc Principem mitescere fecisset. Quę enim patria? quę regio? quę ciuitas seuissimos non

est passa Reges ? Quis enim dubitat Romani multos pertulisse Caliculas : ac Nerones : domicianos : galienos : maximianos : Iulianos denicꝙ & decios pietatis hostes : Sitia Sardanapalū tolerauit. Persia Cyrum. Grçcia atcꝙ Asia Alexandrū tulit. Sicilia dionisios. Non est habendus fidelis subditus qui subici nequit : etiam a principe Iesus. Nam ut ait Seneca. Cum Socrates per medias Athenas pergeret : a quodam Principis Satellite alapa percussus foret : licet pro eius summa auctoritate ad unā illius uocem lapidari Princeps potuisset : substitit : ne sua uindicta populi quietudo turbaretur. ne ue causam aduersus Principes rebellandi quouis modo dedisse uideretur. Illud solum uerbum dixisse fertur : molestū ei fore ꝙ nescirēt homines quādo cum galea uel sine ea prodire deberent. Subdit denicꝙ idem Seneca. quia optimis ciuibus & fidelibus subditis expedit : non omnia regum facta & gesta ad iniuriam recipere : Sed tutum atcꝙ saluberrimum est : ut multe nos iniurie transeāt : Ex quibus plerascꝙ non accepit : qui necessitati parēs tolerare animo duxit. qui enim uult esse quietus : non sit ad maiorum uindictam curiosus. Rursus idem Seneca ad Lucilium inquit. Sic uiuendum est cum Rege : quemadmodum subditos nobiscum uiuere optamus. Si enim in mentē ueniat quantum tibi in seruo liceat : cuius necis & uitę tu dominus es : ueniat in mentem tantum Principi tuo in te licere. Refert enim Valerius : ꝙ cum Siracusanus nobilis plurimas a Dionisio perpessus foret iniurias eumcꝙ amici ad seditionē monerent : pacienter id ferēdū dixit a Principe. forsan inquit quia nos simile egimus cum in dignitate essemus. Sed uerum est quia subici nolunt qui diuitiis habundant : Dicente Aristotile in Politicis. quia qui sunt in excessibus bonorum fortunę potentię & diuitiarum ; subici nec uolunt nec sciūt. quod

pueris accidit. qui propter delicias nec doctoribus nec patribus subiciuntur: Exorandus itaq; & placandus est Rex: non necandus. nullum enim tam ferocem tam seuum natura genuit: qui non assidua obediētia & obsequio liniatur. presertim quia raro seuit Rex absq; cuiuš culpa: quia scriptum est propter peccata populi dat deus Regem hypocritam & iterum dabo inquit uobis Regē in furore meo: Saul enī Rex & si malus seuus & iniquus erat: tamen Dauid ad quem regnū deo iubēte spectabat: non est ausus eum tangere. licet ille uitę eius insidiaretur & iniuste & deo reprobante regnasset: dicens absit ut tangam Cristum domini. Vnde ait Augustinus q; Saul non habebat innocentiam: sed habebat sanctitatē non uitę sed officii & dignitatis. quare subdit q; Dauid Saul Regem honorauit uiuum & uindicauit occisum: Rursus in ueteri testamēto legitur punitos esse: qui occiderunt Ioas Regem Iuda. quamuis idolatrā & iniquū Sed coniurantes contra regem Amon licet reprobum & idolatram iusto tamen dei iudicio percussi sunt. quia in Regem & dominum suum surrexerunt. q; si imensa est seuicia Regis: consulunt sacri interpretes recurrendū esse ad summum Regem: ut cor regis crudelis cōuertat in mansuetudinem. sicut regis Asueri crudelitatem in mansuetudinem uertit. ipse enim ait: liberabo gregem meum de ore eorum. Fatentur tamen nonnulli philosophi mortales: q; si fit excessus aut seuicia intolerabilis Principis effecti tyranni: tunc ad fortum uirorum fortitudinē pertinet; talem tyrānum interimere: seq; pro liberatione multitudinis periculo exponere. cuius rei exemplum in ueteri testamēto facile reperitur. Nam Ayot regē Moab qui graui seruitute populū dei premebat: sagitta infixa in eius femore interemit. & factus est populi iudex. Addunt deniq; q; nonnunq̄ expedit communitati bene

ordinate Principem corrigere: si delinquat & non prin-
cipetur secundũ leges. maxime si id agat per contemptũ.
cum ut aiunt ad cõmunitatẽ multitudinis pertineat illud
agere cuius oppositũ est cõmunitatis destructio. Rursus
asserunt huiusmodi sapiẽtes quẽlibet de populo posse oc-
cidere eum: quẽ scit & uidet procurare desolationẽ totius
cõmunitatis: si non habet aut non potest Principẽ adire
qui id agat: quia ut asserũt. illud non ut priuata persona
sed ut persona cõmunis uel Princeps agit. ista fuit quo-
rundã sententia in. iii. politicoꝝ quibus uens existenti-
bus nonnulli asseruerũt Henricũ licite occidere potuisse
Petrum: in tam periculosa tyrãnide conuersum. presertĩ
quia non ut priuata auctoritate sed ut publica ueluti qui
iam Rex electus & assumptus fuerat: illud egisse licite
potuisse asserũt. sed nisi fallimur: hoc cristianę mãsuetu-
dini non congruit. cum apostolus Petrus nos moneat
non solũ Principibus bonis sed discolis subditos fore:
Supradictã uero opinionẽ philosophoꝝ moralium de
Principe per electionẽ assumpto non utiqꝫ de eo qui per
successionẽ regnat intelligendã fore: non incongrue dici
posset. sed hunc scrupulosum laberinthũ non ingredimur
nec aliquid temere asseueramus sed rem gestam & scri-
bentiũ uarias sententias inserimus: quẽ articulum latius
discutimus in libro monarchię nuper a nobis edito. Vbi
diffuse agimus quando qualiter & per quem Reges &
Principes puniri aut corrigi possint. Vt igitur ad inceptã
historiã redeamus. illud non omittendum est. quia nec
Regis Petri multiplicata homicidia: nec huius Henrici
de quo agimus fratricidiũ inulta mansere. Scriptum est
enim si utiqꝫ est deus iustus: iudicabit eos in terra: atqꝫ
ut paulo ante diximus. Vtinã solos auctores pena teneret:
nec ad posteros transisset: Huius autem Henrici tẽpore
eo apud Burgẽn ciuitatem manente in quodã tumultu

populari infans Sanctus frater Henrrici Regis sagitta interfectus est: Rursus regnante eodem Rege Henrrico anno primo regni sui qui fuit Millesimus . ccc . lxx . Io. Paleologus Imperator Constantinopolitanus plurimis nobilibus & sapientibus uiris sociatus Romã uenit ad Vrbanũ Papam . v . a quo honorifice receptus est . paulo minus ac si Romanorum Imperator fuisset . & post mo/destissimã discussionẽ quorundam articulorũ in quibus deuiare uidebantur ab ecclesia Romana: Tandem deuo/tissime unitatẽ eiusdem Romanę ecclesię acceptarũt & in solẽni processione Gręci ipsi symbolũ decantarũt spirtũ sanctũ a patre & filio procedẽtem asserentes . Iuraruntq; Romano Pontifici obedire & statuta apostolica usq; ad ultimũ apicẽ obseruare: super quo ipse Imperator bullã aureã assignauit: quę in archiuis apostolicis reperitur . Eiusdem Henrrici . ii . tempore post eundẽ Vrbanũ sedit in cathedra Petri Gregorius . xi . natione gallicus post eius obitũ scisma in ecclesia grauissimũ exortũ est . Nam Cardinales qui erant cum Gregorio: post illius mortẽ elegerũt Bartholomeũ archiepiscopũ Barẽn quẽ Vrba/num . vi . appellarũt: Sed paulo post Cardinales cęteri apud Ananiã elegerũt Robertũ Cardinalẽ Gebenẽn . qui uocatus est Clemens . vii . asserẽtes propter uiolentiã electionem primã fuisse nullã . huic Clementi adheserunt Hispani . Exinde uero cõtinuatũ est deterrimũ scisma in dei ecclesia . quod xl . annis durauit usq; ad Constanciẽn conciliũ . quod incepit anno domini . M . cccc xvii . in qua generali sinodo electus est Martinus . v . Imperauit autẽ huius Henrrici tempore Karolus predictus filius Regis Bohemię .

¶ Capitulum xxi . de Iohãne primo Rege Castellę & legionis . xlii . rege post Pelagiũ & de clarissimis

uxoribus & filiis eius & de bello cum Portuga-
lensibus & de causis eius.

OHANNES primus successit Henrrico predicto in regnis Castelle & legionis. Fuit autem. lxxx. Rex ab Athanarico primo Rege Gothorum & xlii a Pelagio primo Rege post cladem Hispanie. Incepit regnare anno domini. M. ccc. lxxix. regnauit annis. xi. hic primo duxit uxorē dominā Leonorā filiā Petri regis Aragonū: deinde illa mortua Beatricē uxorem sortitus est unicā filiam Fernādi Regis Portugalie. quod matrimoniū seminariū & incentiuū fuit grauissimi belli. postea exorti: de quo statim dicetur. licet matrimonii uinculū ad sedāda hominū dissidia augendāq; caritatē institutū sit: ut illico dicemus: grauioribus tamen scandalis sepe causam tribuit presertim si non recto animo fit. Sic enī Saul filiam Michol desponsauit Dauid dicens dabo eam illi: ut fiat ei in scandalū. & ut quidam sapiens ait. sepe coniugii celebritatē infelix deturpat euentus. & cantus & epulas & coreas luctus sequuntur. necnon lacrime & tumultus ut Egistus in filiorum coniugiis expertus est. taceo q; quedā uxores ferro alie ueneno uiros extinxerūt. Sed & genitoribus suis causam mortis dedere. Indeq; inceperūt clades: ubi cessare debuerūt. quod facile est cōspicere: cum inter cōiunctos sanguine cōnubia cōtrahūtur: ut latius sub Henrrico primo diximus: Rursus Iohānes ex Leonora filia regis Petri genuit duos clarissimos uiros Henricū uidelicet primogenitū auum moderni Henrrici Regis ac Fernandū Secūdo natū: qui postea Rex Aragonū effectus est: hi duo excellētissimi fratres Henrricus & Fernādus fuerūt duo orbis luminaria: & omnibus Hispanis Reges & Reginas attulerūt: ut statim subiciemus: Ex Beatrice uero. ii. uxore Iohānis nullū filium

suscepit. Tempore huius regis Iohãnis duo grauissima bella ei & regnis suis successerunt. Primum bellum fuit cum Portugalẽsibus. Nam Iohãnes Rex Castellę regnũ Portugalię ad se & uxorẽ suã Beatricẽ prędictã iure per tinere dicebat: quia aliquẽ legitimũ filiũ Fernãdus Rex Portugalię non dimiserat. Portugalẽses uero nonnulli Iohãnem bastar dũ filiũ regis Portugalię magistꝝ ordinis militaris Dauis: solẽni uoto professum in regẽ uocãt Alii uero eiusdem regni nobiles Regi Castellę adherent. Grauia inde dissidia sequuta sunt. Nam Iohannes Rex Castellę ius uxoris prosequẽs Portugaliam manu potẽti ingressus est: & Vlisbonã obsedit. sed obsistente peste obsidionẽ leuauit. Sequẽti uero anno cum Iohãnes bellũ cõtinuare decreuisset. superueniẽte ei diuturno morbo res belli infeliciter successerũt. Nam eo egrotãte. aliqui magnates cum rege manserũt: nõnulli uero cum aliqua parte exercitus concito atq; improuiso gressu Portugaliã sunt ingressi: qui non spectatis cęteris nobilibus Castellę rege deniq; ignorãte. quadã temeraria audacia ac iuuenili impetu ad bellũ properarũt: putantes in manu sua esse uictoriã: quam dolebãt uẽturis nobilibus attribui. Cum igitur forẽt fessi: uelutí qui ea die longã uiam fecerant: Tandẽ pro parte profugati sunt nõ paucis cęsis. Mento quidem suę arrogãtię penas soluerũt. licet enim a regio nuntio atq; a prudẽtibus expertisq; uiris monerẽtur: ne ea die pręliũ cõsererẽt. illi tamẽ elati animo contẽpserũt dicẽtes. ut alter pharao. nescio dominũ & Israhel non dimittã. Quare confusi sunt in medio castroꝝ inimicoꝝ suoꝝ: tam certos deniq; de hostibus se putabãt ut Portugalenses futuros captiuos uendere posse arbitrarentur. ut alter Nichanor de quo scriptura cõmemorat: quia tã securus de uictoria contra Iudã sibi uidebatur: ut iudeos uenderet anteq̃ eos in campo conspiceret: Sed tandem

superbia eorum humiliata est . quia scriptum est deiecisti eos dum eleuarentur . Sed uerum est quod Valerius ait. quia qui hostes despiciunt sua pericula despicere uidetur nam dum suis confidūt uiribus alienas iusta extimatiōe prosequi non ualent : quare plerunq; sentiūt ultrices . Sic Olofernes egit : qui iurauit omnes de populo Israhel exterminare : Sed ab eis uictus & cęsus est . Sic & Benadab Assirio;ꝝ Rex ut habetur in libris regū dixit ad filios Israhel : hoc faciāt mihi dii & hoc addant . Si sufecerit puluis Samanę pugillis omnis populi qui sequitur me . Verum tamen pulchre respōsum est illi : ne glorietur accintus eque ut discinctus . Itaq; qui in potētia & uiribus gloriabātur experti sunt : quod propheta ait . humiliasti sicut uulneratū superbū . & iterum gemuerunt superbi gigantes : ut cōprehendātur in superbia sua . & Ieremias ait arrogantia tua decepit te & superbia cordis tui qui apprehendere niteris altitudinē . Fertur ꝙ Portugalēses conspicientes bellum tunc potius inchoan q̄ finiri : non tam delectati presenti uictoria q̄ futurā cladem timentes legatos ad Iohānem Regē Castellę egrotātem mittūt pro fędere & pace . Iohannes uero corpore debilis sed animo fortis : uictus uictoribus dixit : non habebitis inquit alias pacis conditiones : nisi aut regnum dimittatis : aut uitam quam uerbo;ꝝ arrogātiam & uindicādi libidinem ingratam fuisse deo putandum est : eamq; non inultam dimisit . dum paulo post ad eandem uindictam suspirās improuisa interiit morte : quia scriptum est qui uindicari uolunt a deo inuenient uindictam . ut statim dicemus in sequenti capitulo .

Capitulum xxii . de Secundo bello inter Iohannem Regem Castellę & ducem Alencastrię & de causis eiusdem belli & de cladibus & malis

ex eo secutis . & tandem de felici concordia per matrimoniũ & de festina morte eiusdem Iohãnis & de illius uirtutibus & accidẽtibus suo tempore in ecclesia dei .

EDATO Igitur hoc intestino & graui cum Portugalẽsibus bello successit aliud cum Anglicis non minus acerbum . Nam dux Alẽcastriȩ & Clocestrie filius Regis angliȩ regna Castellȩ & legionis ad se pertinere dicebat ex parte uxoris Constantiȩ filiȩ Regis Petri quȩ secundũ cõsuetudinem Hispaniȩ succedere debebat . Iohãnes uero Rex sese iure & facto defendebat : dicebat enĩ inter cętera . quia dato ꝙ domina Constãtia ducissa Clocestriȩ fuerit maior filia Regis Petri : constabat tamẽ nec Petrum ipsum sed nec Alfonsum eius genitorem nec Fernãdum . iiii . auum suum aliquo iure fuisse legittimos Reges prędictoꝝ regnoꝝ . pro eo maxime quia Alfonsus . x . qui fuit electus Imperator Almaniȩ pater Sancii iiii . qui Tarifam recuperauit : anteq̃ genuisset eundem Sancium : genuit Fernãdum dela Cerda qui contraxit matrimoniũ cum domina Blanca filia legitima sancti Ludouici Regis Franciȩ : Ex qua genuit duos filios Alfonsum dela Cerda qui se intitulauit Regem & Fernãdũ & cum Alfonsus absq̧ liberis decessisset : successit ei Fernandus frater . qui ex domina Iohanna filia Iohannis Numneȩ de Lara genuit quandam filiam quȩ contraxit cum Iohãne filio infantis Hemanuel : qui ex ea genuit dominam Iohãnam uxorem legitimã Henrici . ii . patris prędicti Iohãnis primi . Ex qua supputatione regna liquido pertinebant ad eundem Iohãnem ex materna successione . nec quouismodo regna expectabãt ad ducissam Clocestriȩ prędictã : nec ad Regem Petrũ per consequens nec ad reges supradictos : Dux uero Alẽcastriȩ & Anglici

plurimorum Hispanorum ac Portugalẽsium turba sociati in iure dicte Constãtę confisi exclusa quauis alia uia iuris defacto Hispanias per partes Galicię ingressi sunt. quibus Rex Iohãnes strenue occurrit: & grauia bella secuta sunt: quę longo tempore durarunt. Tandem inspirante altissimo pacis auctore & per bonoꝝ uiroꝝ mediatiões cõcordia matrimoniali contentio fęliciter fuit sopita. Sic enim Dauid recõciliatus est Isbosseth filio Saulis. quia Michol eius soror Dauid uxor data est. licet a principio in scãdalũ sibi data sit ut supra diximus. Sic deniq̃ inter Herodem Antipatrꝝ & Hircanũ dissidia paccata fuere: quia Mariannẽ Hircani filiam Herodes duxit uxorem. A proposito igitur incepto non discendẽtes pro his grauissimis sedãdis calamitatibus Henrricus. iii. filius primogenitus eiusdem Iohãnis primi cõtraxit cum domina Catherina filia predictoꝝ ducis Clocestrię & dominę Constantię eius uxoris filię regis Petri. Itaq̃ ꝗ Hẽricus predictus appellaretur Princeps Asturiaꝝ: & Catherina Principissa. & sic omni iure regna Castellę & legionis fuerũt cõsolidata in personam Henrrici. iii. filii eiusdem Iohãnis primi. Post prędicta uero fęliciter gesta Iohãnes Rex cum esset apud alcaladehenares quadam dominica die ante prandiũ equitauit equum quendam non satis domitũ. & cum extra opidũ cursum faceret: equus ipse tam fortiter cespitauit: ut supra Regem caderet: taliter eum inter sellam & terrã oppressit: ꝗ infra paucas horas mortuus est: Nec dubitãdũ est displicuisse imortali deo: hunc Principem dominice festiuitati non satis honoris tribuisse. Nam scriptum est: benedixit dominus diei. vii. & sanctificauit illum. nec enĩ solũ ab omni opere cessare prohibuit: Sed & a uenationibus & uanis ioculatioĩbus tanta enim censura septimã diem obseruari deus pręcepit ut hominem depręhensum die sanctificata colligere ligna

licet domui suę necessaria lapidari iussit: Hinc Origenes in die sanctificationis desine ab omnibus singularibus operibus nihilq; mundanum geras. Sed spiritualibus operibus uaca. Adde quia non solum corporea exercitia in his diebus inhibuit: sed ipsas animi cogitationes. dicente propheta. reliquię cogitationum diem festum agent tibi. Igitur nonnunq̃ huius pręcepti transgressores grauiter punit dicens: quiescere faciam omnes dies festos a terra. quod fit temporales infligendo penas. ait enim per prophetam: conuertam festiuitates in luctum uestrum. Et iterum apud Machabeos: dies festi erũt uobis in luctum: tradunt enim annalia Anglorum quia Rex quidam Anglię die dominica ante missarum solennia uenatum pergit: cumq; sacerdos sacris indutus diu Regem expectasset: audite sunt angelorũ uoces summa cum armonię suauitate missam officiãtes. Tandẽ rediit Rex: sed non incolumis. Nam post leporem currens equus cecidit: Regiq; ceruicem simul & tibias fregit. Hic igitur Iohannes Castellę Rex deuotissimus & catholicus fuit: & omnibus ecclesiis cathedralibus donaria & redditus perpetuos contulit. Rursus dolens uehementer de scismate in ecclesia orto: licet Henricus pater suus decreuisset nulli contendentium adherere: hic indignum iudicans catholicum Principem fore acephalum: attendens quia secundum sententiam sanctorum patrum scisma fouere dicitur: qui a communione sedis apostolice se suspendit. Congregari fecit prelatos & uiros in iure diuino & humano doctissimos & ceteros regni status: & post longam concertationem declaratum est: ut Clementi. vii. apud Ananiam electo obedientiam prestaret. Demum uero eo mortuo prefatum Castellę regnum adhesit Petro de Luna appellato Benedicto xiii. usq; ad concilium Constanciẽ. Imperauit autem eo

tempore Carolus filius Regis Bohemię. qui pergens in Italiam imperialem suscepit coronam ab Vrbano. v. Fuit hic Imperator doctus satis & multarum litterarum peritus.

Capitulum. xxiii. de Henrrico. iii. Io. filio. xliii. Rege Castellę & legionis & de clarissimis filiis eius & de infante Fernando eius fratre minore natu postea Rege Aragonum & de inclita eius prole.

ENRRICVS. iii. Iohanuis prędicti primogenitus filius regnorum Castellę & legionis gubernacula illico suscepit. Cępit aūt regnare anno domini. M. ccc. xc. & cōputādo ab Athanarico primo rege Gothorum. lxxxi. a Pelagio uero qui primo regnauit post cladem Hispanię. xliii. regnauit aūt annis. xvi. In cęteris regibus regnādi tempus descripsimus. In hoc uero glorioso Henrrico non tantum regnādi q̄tum uiuēdi ordinē diceremus: nec q̄ multum regnauerit sed q̄ pie q̄ bene & iuste uixerit afferemus: qui & si paruo tempore in mūdo fuit. longissimo tamen tempore uiuere & regnare cēsendus est. paucis enim diebus uitam mortalē sortitus est. qui magnis premiorum cumulis floruit: quo fit ut q̄tenus ad dierum numerum actinet. breuis fuit eius uita: sed quo ad fructum & premiū longissima. ad quē sensum putamus sapiētem dixisse. quia iustus cito perit. Impius aūt multo uiuit tempore in malicia sua: Vnde Ciprianus ait magis letādum est q̄ iustus. breuē sed fructuosam uitā transegerit. q̄ q̄ longam non uiderit: Henrricus igitur xii. annorum erat cum regnare cępit. teneros tamē annos supplebat sūma illius grauitas & prudentia: Cani enim illi sensus erant. Hic tempestiue duxit uxorem uidelicet

dominam Catherinam filiam ducis Clocestriç & Constantię filię Regis Petri. per quod matrimonium pax auctore deo sequuta est inter Hispanos & Anglicos. ut supra diximus: Hic Princeps pacificus fuit quietus & mansuetus. consilio & maturitate ac omni uirtute prçclarus: Vacabat tamē plurimū quietudini regnoꝝ ex prçteritis tumultuationibus non usquequaque sedatis· Cum igitur nonnulli eum hortarētur ut reformaret regnum. uiolētias coherceret. quia ubi iustitia non uigebat. & unusquisque quod libebat non quod decebat ageret. Henricus quesiuit quę nam foret eius rei causa. Illi aiūt. quia in his tui regni initiis. neminē punis flagitiosum: putans decori esse regibus a sanguine abstinere. Verūtamē ut sapiētes uolūt pro salute corporis humani. cuius instar habet cuiusque regni res publica. plerunque modicus sed uiolētus cruor extrahitur ne totius compagis corporis sanguis effundatur: Ad quos Henricus uerum inquit attulistis: sed uidete si a uobis ipsis incipiēdū sit. Videte iterum an uos ipsi uiueretis, si illico peccatoꝝ uos censura plecteret: Nam ut noster Seneca ait seuissime aduersus peccātes erigimur & ipsi eadem cōmittimus. decet igitur ut putamus lenitiuis remediis corpus depurgare ante q̄ igne & ferro ulcera cauterientur: Quare equanimiter a Regibus subditoꝝ errata pro loco & tempore tolerāda sunt; qui meminisse debent quod fortasse ipse aut sibi propinqui & dilecti habeāt in quo tolerari desiderent: quod pulchre Augustinus non negauit. inquiens quia contra omnia uicia humana uel cauēda ne existāt uel sanāda cū extiterint nihil utilius putandū q̄ aliquādo seueritati detrahere: Accedit quia ut sapiētes uolūt. pulchꝝ est principi eos plerūque tolerare quos amat: Verum si ut dicitis plurimū inualuit hominū malicia. non paꝝ discriminis & periculi est repente atque districte punire: Imitatus est

Henrricus Antoninum Pium quem Iullius Capitoli-
nus refert. cui cum in simili euentu a suis suaderetur de
reformãdo rei publice statũ. uideo inquit hoc tempore
paꝝ de iusto paꝝ de honesto hoĩbus inesse. Adeo ut nec
uos ipsi insontes sitis: Verũtamẽ ad id agẽdũ multis opus
est gladiis: multis securibus ut in antiquũ statũ publica
forma redigatur: quippe plurimis carorum modorum
lamẽtis atq; mortibus ad eum statũ quẽ cupitis perue-
niendũ est. si tamen deus uitã donauerit. cum tempore
iniqua purgabimus tempora: Quibus sapiẽtissimis uer-
bis. ad quos loquebatur admonuit. & insontes ad refor-
mationis spem usq; perduxit: Hic igitur Henrricus de
quo sermo est. ex prędicta Catherina Anglica. duas
primo filias uidelicet Mariã & Catherinam genuit: de
ulteriori enim progenię desperatus. quia ualde infirmus
Vxor uero pinguissima erat. tãdem quodã modo mira-
culose. diuina sic disponente clementia. idem Henrricus
pręter omnẽ suã & cunctoꝝ de regno spem. genuit Io-
hannẽ. ii. patrem istius moderni Henrrici regis. de qua
re tota Hispania nimiũ exultauit. Fernãdus uero infans
frater Henrrici minor natu. cõtinuo cum eo erat. habẽs
in regno Castellę amplũ patrimoniũ castroꝝ & uillarum:
quod Iohãnes pater & idem Henrricus frater ei cõcesse-
runt: Sortitus est igitur Fernãdus infra regnũ uxorem
nobilissimã quidem & ditissimã dominã Comitissam de
Alburquecq; eius cõsanguineã filiam Comitis Sancii ex
recta linea regia descendentem: Ex qua dum moram in
Castella trahere. & longe ante q̃ regnũ Aragonię obti-
neret. genuit amplã & gloriosam prolẽ: uidelicet Alfon-
sum postea Aragonũ & Sicilię Regem: Item Iohãnem
modernũ Aragonũ Regem. Tertio infantẽ Henrricum
magistrum sancti Iacobi: Quarto infantem Petrum quĩ
apud Neapolĩ machina interfectus est. Quinto infantẽ

Sanctum. qui magister de Alcantara postea effectus & in iuuenili ętate obiit: Sexto Mariam. Septimo Iohānā clarissimas filias. quę altera Castellę altera Portugalię regnę felicissimę fuerunt. & matres modernorum Regum Castellę & Portugalię. Itaq; ex prędictis duobus fratribus Henrrico uidelicet & Fernādo. progenies admodū gloriosa processit. sed uerum est quia omni glorię atq; fęlicitati proximū est periculum atq; permixtū discrimen ut inde meror plerūq; cōtingat. unde procedit & gaudiū Euenit enim ut Hispania eodem fonte dissidia sentiret: quo quietem quo gloriam putauit suscepisse: Nam tante nobilitatis & uirtutis prolem Hispanię capere nō potuerunt: quo effectum est ut ea ipsa tam excellens & magnifica proles Hispanias omnes plurimū tumultuātes redderet. ut patebit illico. quę res non modo in Hispaniis singularis sępe cōspicitur. sed ubiq; cōmunis: Quocūq; enim in regno plurimi cuiq; regi filii nascuntur. totidem regno futura parantur discrimina: hinc in libris regum scribitur melior est unus q̄ mille filii impii. & Iob ait si multiplicati fuerint filii. erunt in gladio. Rursus scriptū est propter peccata terrę multi principes eius: Rursus ubi multi potentes multi sunt & oppressi: fertur quendā regem Francorū plures genuisse filios: & cum magnates regni in natiuitate cuiuslibet filii: ut moris est publica festa agerent: Primogenitus regis non satis ob eam remletus: interrogatus de causa mestitię: multos inquit uos ipsi festiuanis letantes, quos aliquando pacie mini deuorantes: Ego etiam doleo futura dissidia quia hii omnes non tam fratres. q̄ mihi hostes nascuntur: eruntq; multi bellantes aduersum me ut non mentiatur propheta filius matris meę pugnat contra me: Subdens unus filius Regis. unitas est regno: plures uero plures discordias generant: quia scriptum est, effusa est contentio inter

Principes : Hic Fernandus infans obedientissimus fuit fratri Henrrico Regi nec unq̃ ei loquebatur nisi flexis genibus.

Capitulum . xxiiii . de preclaris uirtutibus huius Henrrici . iii . Demũ de filiabus eius & quibus nupserunt & de tempestiua morte dicti Henrrici & de occurrentibus suo tempore.

D EVNDEM Igitur henrricum . iii . redeuntes paucula quedam ut ex multis eius uirtutibus cõmemorari libet. Fuit siquidẽ hic Princeps deuotissimus & deum timens . orationi ualde assiduus . ecclesiam & eius ministros uenerans . mansuetus . humilis . iustus . & rectus . paruis & magnis iustitiam ministrabat : Raro quempiam puniebat . non utiq̧ ut delicta impunita relinqueret : Sed ut de gente Bragmanorum Policratus ait tã iustus erat : ut opus punitione aut uindicta non esset, ubi nulla fiebat iniuria . ob eius igitur ingentes uirtutes nõ modo a subditis : sed ab extraneis & forensibus plurimum amabatur . Adeo ut tantum auctoritatis famę & nominis . apud exteras gentes nemo habuit . nulla aut rara tributa siue tallias indixit . licet militibus & Baronibus integra stipendia persolueret : ac munifica beneficia conferret . tam liberalis fuit : ut quos non posset officiis & honoribus preponere . locupletes teneret . salaria multa auxit benemerentis. Sed & plura illis subtraxit quos aut inhabiles aut male uersatos uidebat accipere . dicens ut alter Antoninus Pius . quem Iullius Capitolinus refert . nihil esse sordidius . ymo dãnosius q̃ ꝙ res publica grauetur ab his qui nihil in ea suo ingenio aut uirtute conferrent : quia iuxta Aristotelis in politicis sententiam improprię cuius dicitur : qui parum aut nihil

ciuilitatis aut utilitatis rei publice potest afferre: Cuius/
modi sunt sordidi aut futiles homines quos philosophus
ipse banausos uocat: plurimas denicp Henrricus expen/
sas fudit. tam in hedificando q̃ desolata castra reparãdo
presertim in frontena Sarracenorum & regnorum suo/
rum limitibus. Nam fortalicium & arcem Murcie.
palacium denicp de Miraflores prope ciuitatẽ Burgen/
sem & latissimum campum siue parcum murari fecit
ubi postea Iohannes. ii. filius eius. deuotissimum ce/
nobium Cartusiensium construi fecit. & ibi sepeliri uo/
luit: Rursus hic Henrricus munificus atcp magnificus
fuit. presertim in recipiendis & honorandis oratoribus
ad illum uenientibus. quos liberalissime donabat: Adeo
ut nullus in largitione efusior esset: nec in cunctis ho/
minum officiis moderatior. se enim ipsum quo uolebat
uersabat. Nam cum tristibus seuere: cum remissis iocũde
cum senibus grauiter. cum iuuenibus exemplariter &
comiter. Cęterum hic prudentissimus Princeps uiros
doctos atcp consilio & experientia tritos plurimũ dilexit
atcp euexit: Dicebat enim longe plus rei publice cõferre
sapientum consilia q̃ arma fortissima. maiora illustrioracp
intellectu q̃ gladio confici. Vnde sapiens & rex Salomõ
id ipsum expertus ait. melior est sapientia q̃ uires &
uir prudens magis q̃ fortis: Demum idem Henrricus
illud Ciceronis in officiis. semper in ore gerebat. quia
Solonis erudita consilia. non minus Athenienfibus
profuere. q̃ Themistoclis armata uictoria: Nam ille triũ
phus semel ciuitati profuit. sed illa sapientia & consilium
semper proderit. maioris eni uirtutis esse dicebat. cõsilio
prouidere, ne quid aduersũ ciuitati accidat. q̃ armis pro/
hibere ne ueniat. qui eni armis hostes superãt a fortune
uarietate ducũtur. quinimo ut ait Seneca. similes sũt naui/
gãtibus, qui fortune flatibus agitati nõ eũt, sed ferũtur

Quare idem Cicero subdit. qui sapientia & consilio rem publicā dirigunt. plus agūt q̄ qui corpora iaculis hostiū exponunt: Similes enim sunt gubernantibus nauē. qui longe plus agunt in pupi sedendo quiescendo: sed dirigendo: . q̄ laborando remigādo aut bellando: Denique Henricus curiosus plurimum fuit scire cunctorum principum etiam paganorum gesta .ad quos diuersos oratores mittebat: Nam ad Taborlanū Soldanum. Moratum & cunctos utriusque Asię. Sed & Indiarū principes oratores & dona misit: & a quibusdam eorum recepit: in quibus rebus nō paruas fecit inpensas: & quod nō parum admirationi fuit. paruo tempore amplissimū aggregauit thesaurum. non sibi sed bello contra Arabes diffundendum: quamq̄ ad fisci sui comoda .non ad modū esset affectus: dicens illud Coustātini Imperatoris. lōge melius publicas oppes a priuatis possideri: q̄ intra unū claustrum reseruari: Addens ditissimi regni regē. inopē esse non posse: Cum enim miles quidam ab Henrico iocandi gratia quereret: qua nam causa diues euasisset. respondit nulla re errarium cuius uis principis cumulari, us augeri. q̄ si iustitię sit cupidus: non pecunię: Cuius rei Salomon testis erit: de quo scriptura ait quia pro eo q̄ in sapientia & iustitia populos gubernabat. precessit omnes qui ante eum fuerunt reges diuiciis & potentia: usque adeo ut tanta in domo eius argenti habundātia fuerit: quanta & lapidum: nec aurum in precio erat: Denique Henricus tanta caritate subditorū facta gerebat ut & omnia & omnes quasi sua essent curaret. sub eo omnes prouintię & ciuitates floruerūt. bonos iudices & rectores non mutauit. dicebat enī duplicem irrogare iniuriā Si bonis uiuentibus gubernatoribus. alios sustituisset primam ciuitati quam optimo & noto priuabat rectore alteram iudici. qui nō nisi ob eius probitatem remoueri

uideretur: nihilominus sicut prouinciis bonos presides & rectores preponebat: eadem animi uirtute & seueritate in eos acerrime animaduertebat. quos in gerendis magistratibus & officiis nedum delinquentes. sed ditatos conspexit: dicebat enī eos iudices non indigere alio sindicatu/aut alia pessimi regiminis probatione. nisi q̄ pauperes magistratum accepissent. sed locupletes inde euasisset: Imitatus est Henricus Antoninum pium Imperatorem ut Capitolinus ait. qui quendam pretorem designans. paruo tempore in officio ditatum. ad Senatum ayt. audistis pretoris nostri filios inductos purpura quē anteq̄ pretor fieret. mendicum & pauperem nouimus. sed subito diuitem factum. & subdit. Vnde queso nisi de uisceribus reipublice & pauperum sanguine: quare similes in officiis locupletatos. non iudices aut rectores sed spoliatores dixerim. qui creditas sibi ciuitates arbitrātur ut luxurientur. & diuites fiant. ut alios pauperes efficiant: Non sic de Valentio Valerius Maximus narrat qui post tres consulatus Romano populo acceptissimos tam pauper mortuus est ut patrimoniū eius ad explēdas exequias non sufficeret: sic & de Marcho ueneo. qui post plurima officia inmaculate gesta: ob paupertatem sepultura caruit nisi ex colecta publica. funus honorabile habuisset. sic rursus & Scipio. post res felicissime gestas in Hispania. in summa paupertate decessit: Nec tanta pecunia ab eo relicta est. que maritādis filiabus sufecisset: Quales aūt debeāt esse iudices rectores & presides. qui ad regēdas prouītias & urbes a quouis prīcipe uel rep. deputātur & de illoꝝ laude. Si bene prefuīt aut uictuperio si iniq̄. lacius egimus in eo libro quē nuper edidimus dictū speculū uite humanę ad. S. D. Paulū Papā. ii. dedicatū: Ceterum de huius gloriosi Regis prole breui aliquid diserēdū est. de Iohāne igitur eius filio post eum

regnante statum latior erit sermo: De filiabus tamen hoc loco aliquid dicere libet: Maria itaq prima Henrico fuit filia quam sortitus est uxorem inclitus atq perexcellens Alfonsus Rex Aragonum eiusdem marie frater cōsāguineus filius Fernandi. huius Henrici fratris. Hec domina Maria non tam patris effigiem q̄ uirtutum paternarum congeriem imitata est. & quoniam ut uolunt sapientes magistratus & potentia uirū ostendunt: qualis hęc domina fuit: illius regimen & administratio patefecit. Cū enī Alfonsus uir eius assiduis guerris extra Hispanias occuparetur: presertim in Italia circa acquisitionē regni Sicilię: Dicta Maria constituta est gubernatrix. regni Arrogonie. In qua administratione tanta iustitia & moderatione usa est. ut prouintiam sibi decretam in summa pace & iustitia teneret. Certis enī in ebdomada assignatis diebus. Viduas solum: orphanos: pupillos: & oppressos audiebat quibus iustitiam simul & alimoniā ministrabat. Tanta deniq castitate pudicia & honestate flagrauit. ut totius munditię speculū uocaretur: faustus & ornatus. sed & coniunctus nobilium simul & domicellarum suarum strictissima censura per eam castigatus est. & licet Alfonsus. xxv. fere annis ab ea diuertisset. Illa tamen paciens & obsequens fuit: Hec deniq preclara regina. pacem inter Iohannem fratrem suum & Iohānē tunc nauarre regem & fratres eius sepe composuit: Exigeret rursus ordo polictus. ut de altera filia huius Henrici Catherina uidelicet sermo fieret. Verū sub Iohanne secūdo eius fratre. statum de ea aliquid tangemus: Sed iā libet reddire ad eundē Henricū: Cū igitur ut diximus bellū contra Sarracenos animo suo plurimum fixū esset & iter uersus granatā ageret inualescētibus infirmitatibus qbus licet iuuenis assiduo affligebatur relicto filio Iohāne herede & regnorum successore. cui simul & sororibus ut

diximus tutores locupletissimos dederat. susceptis deniq; sacramentis ecclesie . apud Toletum obiit : ipse quidem feliciter : infelicissime tamen eo Hispani populi caruerũt: Raptus enim est ne subditorũ malicia mutaret intellectũ eius : aut emulorum fictio deciperet animum eius:Cuius mors non minus damnosa Hispanis fuit q̃ thebanis regis Epaminũde obitus : Ex quo tanta glorie & honoris regno perditio sequuta est ut non iam perdidisse Regem sed ipsi perisse cum eo uiderentur : Erat autem Hẽricus xxvii . annorum cum deo beatum spiritum reddidit :die uidelicet sanctissime natiuitatis redemptoris nostri : & in breui uite spatio .tempora uirtutum multa compleuit : & ut cum Hieronimo loquar de alio principe agente.Vtinã gloriosi huius iuuenis Regis preconia : ceterorũ principum rugosa senectus ĩmitaretur ; Hic princeps parui corporis .sed magni animi fuit ;grandia cogitabat .Si prematura mors eum non rapuisset : adeo ut illud sibi conuenire uideatur quod quẽdam ex militibus Alexandro dixisse ferunt : si dii inquit corpus tuum exiguum auiditati & desiderio animi tui fecissent par : orbis totus te capere non posset : Hic gloriosus Henricus non tam filio q̃ patri prouidẽs ydoneus & omni exceptione maiores tutores reliquit . uidelicet dominã Katherinã Reginã cõsortem suam & Fernandũ infantem . ut statim lacius dicemus Eidem uero Iohãni filio suo nutricium & persone sue directorem deputauit nobilem & fidelem Baronem Iohannem aluari de Osorio · Cũ igitur ob pupilarẽ . Io . etatem non parum . disturbii timeretur : Fertur Hẽrico in extremis laboranti quosdam fidissimos Barones.cum lacrimis cõmemorasse. non mediocre iminere periculum circa regni successionem . pro eo ꝙ Henricus ipse.Iohãnem filium in cunabulis uagientẽ relinqueret:Fernãdus uero infans Henrrici frater maior natu erat eodẽ Iohãne:

Sed & ab omnibus regni ſtatibus admodum amabatur non ergo abre formidādum erat ne ad regnum aſpiraret ueluti quem nimia proles : Item regnicolarum fauor. ſed & ipſa regnādi auiditas que non imbecilia.ſed fortiſſima pectora temptat . ad eam rem facile impellere poterant . addebant rurſus illud Ariſtofanis preclarū uerbū dicētiſ aut potius fingentis Periclem principem Atheninſium ab inferis remiſſum & publice uaticinantem atq clamātē non oportere in urbe nutriri leonem . qui cum ſe filium leonis conſpiciat ſcit ſibi coronam a natura largitam : Ad quos Henricus moribundus . Sed animo fortis . ſinite inquit timere . ſcio enim neminē eſſe Regis filium . qui non ſe regem decies in nocte ſomniet: nec deſunt qui id ipſum adaugeant dicentes . aut potius blandientes.quia ſi filius . ergo heres nihilq ut aiunt Regis filio ut Rex ſi/at deeſſe . niſi regnandi animum . Ea tamen aliena ſunt a Fernandi integritate : Noſco enim illius ignoſcentiſſimā naturam : Cuius fidem ac ingentem probitatem expertā habeo : Sum quidē certo certior Fernandum fratrem de/generare minime poſſe a parentum nobilitate . ſicut nec a ſe ipſo . quod uero dicitis eum a populo dilectum . id ipſū liquido demōſtrat.quāte ſit fidei & probitatis . nihil enim magis ad amicitiam trahit ꝙ explorata fidelitas.quia ſcriptum eſt fideles in dilectione acquieſcent ei : difficile enim foret Fernandum ab omnibus diligi . niſi quedam naturalis ſibi bonitas & innata fides adeſſet : Illa enim eſt cintorum renuum eius : quare non eſt in Fernando ti/menda improbitas ſed admiranda atq imitāda fidelitas qua conſtanti fiducia Henrricus omnem formidoloſam cunctationem a ſuorum mētibus euulſit : Huius Hērici iii.tēpore ſedit in Cathedra Petri ſciſmate durāte prefatuſ Clemēs ſeptimus & Benedictus . xiii .natione Hiſpanuſ Apud Romam uero prefuerunt predicti Bonifacius.ix.

& Innocentius sextus . In Imperio uero sederunt Carolus antedictus . & eo uiuente Vladislaus preuati Regis Bohemie filius . electus fuit . quem electores ut dilapidatorem deposuerunt . eligentes . Robertum ducem Bauarie Comitem palatinum . hic Vladislaus Imperio priuatus : peruersam heresim usitarum in regno Bohemię fouit . atq; defendit . prefatus uero Robertus sit ut premisimus electus per Bonifacium . ix . confirmatus & coronatus est : Fuit autem iustus & bonus qui Italiam est ingressus . contra Iohannem Galeatium ducē Mediolani : a cuius gentibus fugatus est & inglorius in Alemaniam rediit .

Capitulum . xxv . de Iohanne . ii . Henrrici filio Rege castelle & Legionis . xliiii . post cladē Hispanie & de Katherina matre & Fernādo patruo tutoribus eius . & de preclaris uictoriis Fernādi tempore infantie . Io . & qualiter recuperauit antiqueram & de singulari fide & ingentibus uirtutibus Fernandi .

OHANNES . ii . filius Hērrici predicti . Incepit regnare āno domini . M.CCCCvii . hic ab Athanarico primo Rege Gothorum . lxxxii . Rex fuit Apelagio uero primo Rege post cladem Hispanię . xliiii . hic princeps ex omni parte nobilissimus fuit nec solum ex clarissimo Gothorum genere originem traxit . Sed ex illustri prosapia Imperatorum Romanorum & Grecorum ac nobilissima & sacra domo Francię . Inter cetera quidē matrimonia que inter has inclitas domus sępe celebrata fuere illud unum non parum utramq; familiā lustrauit . Fernandus enim dictus dela cerda Alfonsi . x . Regis Castelle primogenitus uxorem duxit filiā sācti Ludouici

Regis Francorum quem Bonifacius . viii . Canonişauit ex qua genuit Alfonsum dela cerda qui auus fuit Regie Iohanne cõsortis Henrrici secundi que proauia fuit huius Iohannis secundi quo fit ut Iohannes ipse per rectã stirpẽ descendens . vii . gradu distet a sancto Ludouico . Rursus hic Iohannes trahit originem a Regibus Anglię ut enim supra actum est . Iohannes ipse nepos est Iohannis ducis Alencastri filii Eduardi ultimi huius nõis Regis Anglorum . A ceteris uero Hispaniarum Regibus nedum descendit sed ipsi ab eius stirpe descendunt . ex dignitate itaq & excellentia progenitorum & eorum antiquitate ut ait Aristotiles in Rethoricorum libro Cognoscitur summa nobilitas cuiusuis principantis . Accepit autem regni sceptrum cum esset in cunabulis non dum.xx.menses expleuerat : & die natalis domini qua pater obiit in Regẽ eleuatus est . Regnauit autem annis . xlvii . ex dispositione paterna duos idoneos quidem ac solertissimos tutores sortitus est . Katherinam uidelicet matrem . & infantem Fernandum patruum suum|quo postea in Regem Aragonię assumpto tutela ad Katherinam matrem insolidũ rediit : In qua tutela Olimpiadem Pyrrhi Regis Epirotarum filiam imitata est que post mortem mariti Alexãdri filios . Pyrrhum & Ptolomeũ literarum studiis ĩstrui fecit quibus & regnum conseruauit Sic & ҁenobia odenati uxor defuncto marito . regnum Syrie gubernauit . dum filii laudatis studiis & moribus uacarent : Nec modo regnum seruauit sed auxit : Nec solum Regina ipsa Katherina prudẽtissima sedula in filio alendo atq erudiendo erat . Sed in regni gubernatione uigilãtissima : cũcta enim nobilium|Baronum regni ac prelatorum cõsilio agebat . sed presertim duorum fidelium clarissimoꝝ uirorum . nedum fide . sed ętate prudentia & experientia probatissimorum . quos Henrricus Rex eorũ ingentibus

uirtutibus dilexit. uidelicet. Io. de Velasco & didacũ lupi de Astuniga quorũ hodie nobilissima proles parentũ nobilitatem imitatur : quinimo qua fide. qua integritate qua obseruantia patres & aui eorum eadem & nepotes. rempublicam tutati sunt : Nec aliter egerunt ceteri potẽtes & regni magnates. Tandem Katherina ut deo placuit paulopost uita functa est : Iohãnes igitur. xiiii. ętatis suę anno constitutus. sine tutoribus agens de assẽsu prelatorum & omnium statuum regni gubernacula suscepit : Duxit autem uxorem illustrissimam Mariam cõsanguineam suam filiam Fernandi patrui predicti : Ex qua genuit duas filias in infancia defunctas genuit rursus excellentissimum Henrricum. iiii. Nunc feliciter regnantem : Post obitum uero Marię duxit secũdã uxorẽ Helisabeth filiam Iohannis infantis filii Iohannis Regis Portugalię : Ex qua genuit inclitos Alfonsum & Helisabeth : nunc superstites quos altissimus conseruare dignetur. Huius Iohannis tempore dum iocũda infantia gauderet. Fernandus patruus eius atq; fidelissimus tutor & solertissimus militie dux : guerram contra Sarracenos a patre & fratre premortuis inceptam feliciter continuauit & in propria persona proficiscens multis Hispanię nobilibus sociatus. regnum granate potenter ingreditur ubi fructuose admodum & cum summa eius laude pugnatũ est : multasq; Sarracenis clades intulit : Cui & si a Mauris magna auri pondera oblata fuissent. Ille respuit. dicẽs quia sanguinem illorum non aurum sitiebat : & ut alter Scipio Emilianus. non quantũ auri pondus afferre potuisset cogitauit : Sed quantum glorię & amplitudinis. si tantum aurum contempsisset : turpe enim dicebat si q̃d eorũq; fidei & uirtuti debetur pecunia ematur. quo eueniret ut crudeliorem contra eos postea guerram gereret. Tãdẽ urbem dictam Antequera de nobilioribus regni granate

per annum fere obsedit:Cũq; ex Affrica innumera Arabum multitudo transfretasset. ut urbem ab obsidione liberaret. persuadentibus militibus ne uitę suę atq; illorum ea die finem inponeret respondit se ideo uenisse non ut saluti suę. sed ut Cristiane religioni longiores terminos faceret: nec modo illi cura erat de uita.dũ ciuitas esset euicta. Addens quia nec urbis obsese altissima menia. nec terribilis classis copię eum terrebãt.quippe qui uel. urbem ingredi uel prope urbem sepelliri spiritu firmo delegerat honestam mortem extimans turpi miticulosęq; uitę preferendam. Illico igitur urbem expugnata qua cũ Sarraceni non paruo numero egredientes castra ĩpeterẽt Fernandi tamen uirtute & industria captiuantur. suadebant igitur multi eos omnes occidendos ut inclusorum uires frangerentur. Fernandus uero ue alter Lucius papirius quem Plinius cõmemorat. omnes dimittendos fore aseruit ut ipsi beneficio ceteri.humanitate & exemplo obligarentur.tandem armorum ui. eandem adeptus est urbem multis Arabum militibus in expugnatione cęsis ipsamq; urbem Iohannis nepotis sui regno adiecit: Cui uniuersam uictoriam fidelissime attribuit: uelut alter Ioab princeps militie Dauid. qui ut ait scriptura sacra cũ instaret capcio ciuitatis Raba. quam diu Ioab ipse obsederat: misit ad Dauid ut ueniret capere urbem & Regi non sibi honor uictorię deferretur: Eadem deniq; die Sarracenorum copias qui de Affrica ad succursum urbis uenerant: gloriose deuicit. redijtq; felix ad Iohannem Regem:qui nõ paulo post tante fidei & probitati premiũ contulit. presertim in assecutione Regni Aragonię. ut statum tangemus: Iohannes igitur Rex sicut ętate sic uirtutibus crescebat deũ timuit.ecclesiã & uiros ecclesiasticos & religiosos & doctos plurimum amauit & decorauit diuina officia frequentabat. ut stati dicemus.hic Iohãnes

natura mitis & clemens erat: Verumtamen seditionibus & magnatum ambitionibus prouidens. Fredericũ ducẽ benauenti in uinculis trudit Alfonsum etiam euisdem Frederici fratrem exulem fecit a regno: postea uero inualescentibus seditionibus nonnullos Comites & Barones tumultuantes trusit in carceribus: quos postea benigne liberauit. Verum quia huius Iohannis tempore uacatio regni Aragonum occurrit. dignum duxi cõtentiones super regno ipso occurrentes breui inserere.

Capitulum. xxvi. de uacatione regni Aragonie tempore dicti Iohãnis Regis Castelle & de competitoribus in dicto regno. & qualiter Fernãdus idẽ regnũ obtinuit captiuato Comite Vrgelensi.

OHANNE igitur predicto regnãte sub tutoribus prefans agente, uacauit regnũ Arogonie per Regis Martini obitum sine filiis decedentis. Super regno igitur magna admodum contentio & grauissima altercatio orta est. Fueruntq; plures cõpetitores. uidelicet hic Iohannes secũdus, de quo agimus & eius nomine Katherina. eius mater & tutrix: Item Fernandus infans patruus Iohannis. dux etiam Andegabie. Comes deniq; Vrgelii hii omnes ad regnum predictum Aragonie aspirabant: & unusquisq; successionis iure sibi regnum deberi asserebat. omnes tamen ut aiunt ex materna femineaq; stirpe ius pretendebant: Alius successiones antiquas alius propinquiores adducebat. que omnia in presentiarum adducere historię senem de qua intendimus et rationem excederet: Ea tamen contentio que iter ĩfantẽ Fernandum & Iohannem Regem Castelle eius nepotem magis domestica uidebatur cum omni honestate sũmaq; uirtute & prudentia acta est. & modestissime gesta. adeo

ut nulla exterior disputatio aut cōtenciosa altercacio senti/
ta est: & ut paucis agamus ,.facile fuit uincere uolentes .
Tanta enim erat uirtus |tanta Fernandi probitas & fides
& tam ingens ad illū erat caritas Reginę matris Iohā/
nis exuberansq; cunctorum nobilium regni Castelle ad
eum amor . q; nedum Fernandus nullum in adipiscēdo
regnum impedimentum sensit : Sed opimatissima atq;
grātissima pręsidia adeptus est : quibus pacifice regnū
adeptus est : Scriptum est enim Mansueto & fideli da
bonorem iuxta meritum suum . Fatemur non parum re/
bus Fernandi adiumento fuisse: Iohannem nepotem eius
infantia gaudere . Si enim perfecte fuisset ętatis.forte res
ipsa alios habuisset successus: Conclusum est ergo per re/
ginam & magnates regni Castelle inclitum Fernandum
futurum debere & oportere esse Regē Aragonum.quip/
pe potentia thesaurus uires omnia deniq; pręsidia fuere
sibi pollicita & publice proclamata . ut illud Athaxersis
Regis Persarum quod apud Hester legimus de Fernā/
do dictum uideatur .cognoscant inquit omnes qui fide/
liter Regi obediunt . dignam pro fide recipere mercedis
coronam . fretus igitur idem Fernandus his potenciis
facile fuit regnum Aragonie nancisci . quia ut aiunt ce/
dunt regna uictricibus armis adde quia Fernandi in/
gētia merita longe plusq; arma pugnabāt. Teste enī Seneca
Certius uirtutibus q̄ uiribus uictoria comparatur . Re/
sistebant tamen Valentini plurimum & Aragonenses .
simul & Cathalani : quorum plurimi Comiti de Vrgel
fauebāt . uelut intra regnum nato & dilecto . Tandē post
multa prelia hic inde comissa . quod necessario armis fu/
turum erat . Summa cum uirtute per uiam compromissi
& iuris sopitum est . Fuere igitur iudices . olim Papa
Benedictus . sic in sua obedientia nominatus . ac frater
Vincencius Ferrarii postea per Calixtum .ii .canonięatus

sanctus & nonnulli alii : hii uero summa cum sapienna & prudentia.cuncta librantes statum rerum ac pericula prompta . Iura denicp Fernādi Castelle infantis predicti considerantes . eiusc̨ potentiam progeniē uirtutes denicp innumeras . & humanitatem intuentes . eidem Fernādo pro quodam necessario expedienti regnum adiudicaruut. qui regni sceptrum nactus .Comitem Vrgellēsem predictum intra regnum existentem & mangnas habentem se, quelas ui cepit atqȝ icarceravit : Hic Comes Vrgelli auus fuit ex filia Petri de Portugalia.& fratris eius Iacobi Cardinalis sancti Eustachi . proxime defuncti : hunc Comitē Vrgellensem Fernandus sub compedibus ligatum misit in Castellam ad fortalicium de Huruenna prope Palētiā Sic itaqȝ pacifice & feliciter deinceps regnum Aragonie cum adiacentibus partibus obtinuit : & ad dictum regnum se transtulit uxorem filiumqȝ Alfonsum primogenitum & filias dumtaxat secum ducens .ceteros uero filios uidelicet Iohannem.nunc modernum Aragonie Regem . & Henricum magistrum sancti Iacobi . ac Petrū intra regnū Castelle nepoti suo Regi Castelle recōmissos dimittens suumqȝ & uxoris patrimonium eis diuisit .

Capitulum . xxvii . de singulari religione Iohānis Regis Castelle & Fernādi Regis Aragonū circa extirpatōnē scismatis in dei ecclesia & de cōgregatione concilii Constanciensis .

EGNANTE eodem Iohāne secundo in Castella & Legione inualuit plurimum scisma illud pestiferum & inueteratum de quo hactenus diximus . erāt enim in ecclesia tres Romani pontifices intitulati . Benedictus uidelicet Aragonensis de domo lunę . & Iohannes necnō Gregorius sic in suis obedienciis nuncupati : ad cuius

fcifmatis extirpationem : prefati Iohannes Caftelle : Fernandus Aragonie Reges . fumma uigilantia & folercia ftuduerunt : & licet predictum Benedictum . olim Petrū de luna uocatum . intra Hifpaniam natum & ibi manētem cariffimū haberent : & rurfus Benedictus ipfe : Gallie & omnium Hifpaniarum preter Portugaliam obediētia potiretur · Vnionem tamen ipfam cunctis poffibilibus remediis profecuti funt : quinymo unionem & pacem ecclefie affectibus fuis preferentes cum predicto diuo Sigifmundo cefare tractatus inire & actum eft ut predictus Sigifmundus Hifpaniam bis peteret . qui fefe mutuo intelligentes : afiftente deniq Criftianiffimo Rege Frācie nonnulla apud Narbonam concordata capitula cōclufere Ex quibus cōgregatio concilii Conftancienfi fecuta eft : pro quo adunando Sigifmundus Alamaniam rediit : predicti uero Reges . Iohannes & Fernandus iuxta eadē capitula · Benedictum fummopere rogant / monent / atq conteftantur unitati ecclefie confuleret . & ad refignandū titulo Papatus animum daret . uel fe Conftantiā perfonaliter conferret . pollicebantur enim fibi omnimodam fecuritatem : quinymo Alfonfum filium eiufdem Regis Fernandi primogenitum cum eo mittere promittebant : Sed Benedictus ipfe . piis eorumdem Regum precibus durior effectus : utramq uiam renuit . Sed refignandi prefertim quam inpacientiffime audiebat . huius duriciē etiam flectere omnes Hifpanie prelati . & clerus plurimū ftuduerunt : Idq per fuos repetitos oratores poftularūt fed neq profuerunt : quinymo q̄q̄ fubtraccionem obedientie eidē cominati effent : nullo pacto animus eius flecti potuit : confiderantes igitur prefati gloriofi principes . quia tefte Auguftino : Melius eft ut pereat unus . q̄ ut pereat unitas : & iuxta Ambrofiū In corpore Crifti nullā habet focietatē . qui uniuerfum corpus diuidere conatur

Quippe nec ad eternam potest peruenire requiem . qui se ab ecclesia seperat per contentionem . deliberarunt ab uno a cefalo disiungi ut uniuerso iungerentur : Cōcordarunt igitur idem deuotissimi Hispanie principes eūdem Benedictum potius deserere q̄ unitatem ecclesie impedire que in promptu erat / ne per eorum adherentiam quouis modo unitas differretur : Quare decreuerunt ambo Reges publice eidem Benedicto obedientias subtrahere : q hec persentiens per mare furtim ex perpiniano peniscolā petiit : in regno Valentie oppidum intra mare situm : quod ordinis est sancti Iohannis quod per quendā suū nepotem tenebatur . ibiq̄ paucis eum sequentibus . ne dum uitam sed fidem simul & famam amisit . Interum uero congregatur Constancie synodus ycomenica super eodem extirpādo scismate / ad quod solemnes oratores predicti Reges transmisere post quorum accessum & adhesionem concilium plenum robur & firmitatem obtinuit & factis rite & recte processibus eundem Benedictū sepius monitum & citatum damnauit . aliis antipapis libere cedentibus : quo facto patres in eodem synodo cōgregati post plurimas saluberrimasq̄ constitutiones . reformationem ecclesie uniuersalis in capite & membris cōcernētes . mature atq̄ digeste editas : ad electionem Romani Pontificis procedentes . dominum Martinum Papam quintum Romanum de domo Columne . unanimiter elegerūt. Sic igitur unitas ecclesie dei feliciter reddita est .

Capitulum . xxviii . de inclita Maria uxore prima Iohannis Regis Castelle & de grauibus dissidiis inter eum & Iohannem Regem Nauarre & infantem Henrricum & de causis eorum & de Aluaro de luna & miro affectu Iohannis ad eū .

OHANNES igitur Rex Castelle & Fernandus eius patruus ultra naturalem & propinquissimum sanguinis uinculum. quo erant copulati per matrimonia ut diximus longe magis prefatam necessitudinē adauxerunt. Nam Iohannes ipse duxit uxorem Mariam filiam Fernandi: Rursus Alfonsus primogenitus Fernandi. duxit uxorem Mariam Iohannis Regis Castelle sororem. & sic erant omnes fratres consanguinei. Hiis igitur cōpositis Fernādus Rex Aragonum prope Barchinonam in oppido Egualada morte cōmuni obiit: relicto filio Alfonso in regno Aragonie successore qui ex Maria uxore nullum filium genuit: sed ex quadam domicella Valentina procreauit filium Fernandum nūc Regem Sicilie. Iohannes uero Rex Castelle ex Maria uxore ut diximus genuit Henricum quartū nunc regnātē. restabat Iohanni Regi Castelle maritanda alia soror Katherina speciosissima quidem. Alfonso deniq; Regi Aragonum. etiam restabant duo fratres. Iohannes & Henricus & soror Iohanna. Iohannes igitur & Henricus fratres Alfōsi Regis. Residebant in Castella apud curiā Regis Iohannis: Contendebant igitur ad inuicem quis Katherinam uxorem sortiretur utriusq; consanguineam Tandem obtinuit eam Henricus infans. tamen ut paulopost compertum est. preter mentem Iohannis Regis Castelle Katherine fratris. que res in cētuū fuit multoꝝ malorum ut infra patebit sepe tamen graues seditiones in republica oriuntur ex causis similibus. Narrat itaq; Aristotiles Politicoꝝ quinto q; duobus uiris potentibus propter quandam speciosam & locupletem mulierem in quadam grecie ciuitate dissidentibus dum quilibet illā obtinere conaretur. omnes ciues diuersi sunt quibusdam uni: aliis alteri fauentibus. quo euenit ut pollicia ciuitatis mutaretur de aristocracia in oligarchiam. simile narrat

accidisse apud Delphos & iterũ apud Mitilenos. Rursus non paruas seditiones pariunt contracta inuictis parentibus cõnubia & longe maiora dissidia oriuntur si inuictis patribus aut fratribus rapiuntur quẽadmodũ accidit Regi Sichen filiam Iacob inuictis fratribus rapiẽti: Nã & apud Machabeos legitur de qbusdã q cũ clãdestinas nuptias celebrarent. preter mentem domini. nuptie eorum uerse sunt in luctum. Et uox musicorũ in lamentum: Iohannes infans frater Alfonsi predictus sortitus est uxorem dominam Blancam Reginã Nauarre relictã Regis Martini factusq; est Iohannes Rex Nauarre. coruscauit enim titulo Regio ex Regina uxore sua: Ex qua genuit unum filium masculum Carolum principẽ Nauarre: & duas filias. Blancam uidelicet. que data fuit nuptui Henrrico Regi Castelle moderno & alteram que nupsit Comiti de Fuxo: Iohanna uero soror utriusq; Regis Aragonũ & Nauarre. data est uxor Eduardo Regi Portugalię: Ex qua genuit Alfonsum Regem modernũ Iohãnes uero predictus Rex Castelle ex Maria sorore dictorũ Regũ Aragonũ & Nauarre. postq̃ ut diximus genuit Henrricum modernum Regem Castelle. Duas postea filias habuit que in cunabulis obierunt: Hic itaq; Iohannes secundus Rex Castelle cũ esset adolescens carissimũ habuit Aluarũ de luna secum connutritũ ex nobili genere & ãtiqua familia de luna regni Aragonie quõdam Pape Benedicti. alias Petri de luna nepotem: qui adeo fuit ei dilectus gratus & acceptus. ut longissimo tempore Regẽ & regna libere gubernaret. ut latius stati dicemus. Fecitq; primo eum Comitẽ sancti Steffani deinde plura dominia & terras illi donauit: & tandem procurauit ut magister fieret sancti Iacobi. Hic regni magnates & nobiles non satis ut aiunt honorabat. Rursus pręter paucos sibi aut cõiunctos aut fidos nõ permittebat apud

Regem alios familiariter cōmorari. Verū cū inter ceteros conspiceret nobiles uiros Petrum de acunna nunc Comitem de Buendia ac Gomecium Carillo fratres domini Alfonsi Carillo Archiepiscopi Toletani a Rege non parum diligi . eos a regio cōspectu simul & fauore honeste abegit . alios inferioris sed probe fortunę uiros Regis obsequiis subsituens . Et ut paucis agamus idē Aluarus prudens sagax & astutus plurimū fuit . quia ut Redemptor ait Filii huius seculi prudentiores sunt filiis lucis : fuit deniqꝫ simulans ea uelle que nollet . His uero quos oderat afabilis & q̄si beniuolus apparens : balbuciens sed facetus eloquio erat : repentinis respōsionibus aut consiliis melior q̄ meditatis . ut alter Tiberius. Verū fuit in bellis strenuus insuper & animosus: Nec defuerūt qui dicerent eum magis felicem q̄ strenuum aut fortem Deniqꝫ plurimas uirtutes participabat . si eas cū magis expediebat nō deseruisset aut illis recte uti uoluisset. Fauit ei fortuna longo tempore . & tamdiu cuncta ei prospere obuenerunt . quādiu regio honori & bono publico animū dedit : quo tēpore plurima tam bello q̄ pace preclara quidem eius cōsilio . & animi magnitudine acta sunt : Demum uero cum status sui incrementa ut aiunt supra modum quereret : & ut paucis agam cuncta suo arbitrio uellet . uirtutes pristinas sua dominandi cupidine obūbrauit : Nam iuxta . Iero . philosophorum sententia est . moderatas esse uirtutes excessus uero ultra modū atqꝫ mēsuram inter uicia computari Et teste Bernardo Cuiusqꝫ uiri illa summa prudentia est.non supra se extolli.nō euadere inlongius.non extendi in lacius . tenere medium . si non uult perdere finem : Huius Aluari causa multa tumultuosa & misera in dictis regnis acciderūt. Iohānes enī Rex Nauarre . & fratres illū a Rege Castelle expellere conātur. illeqꝫ id ipsum cōtra eos temptabat: Accedit quia

animus Iohannis Regis lesus erat: pro eo quod infans Henrricus cũ tumultu & eo inscio Katherinã sororẽ suã in uxorem ut predictũ est acceperat. quare creuit dissidiũ ueluti scriptura sacra testãte occasione Dine filie Iacob: quã contra mentem patris Sichen rapuit. facta est magna dis/cordia in terra. Alfonsus uero Rex Aragonũ & Iohãnes Rex Nauarre. ac Hẽrricus fratres predicti. etiã implaca/biliter stomacati erãt q Aluarus eo emulus. ita acceptus esset Regi Castelle. & eorũ incomoda procuraret. conabã/turq expulsionẽ Aluari a Regis Iohãnis curia & presẽtia.

Capitulum. xxix. de intestinis dissidiis inter Iohã nem Regem Castelle & Alfonsum & Iohãnem Reges Aragonũ & Nauarre & fratres suos. & quomodo infãs Henrricus fuit bis captiuatus & de cõcordia iter eos facta per mediũ Legati Apos/tolici & inclitarũ Reginarũ Castelle & Aragonie.

ERVM quia sanguis naturaliter sicut cũ turba/tur leuiter. trãsit facile in contrariã speciẽ cruoris ita inter sanguine iunctos cum parũ leditur. ipsa teneri/tudo amoris facile trãsit in graue odiũ rancoris: Vt enim quidã sapiens ait sicut nullus amor equior fraterno: Sic nullũ ubi cęperit iniquius odiũ. nulla acrior inuidia: nullũ deniq periculosius bellũ: Nã teste Valerio. M. Propter priuatas dissensiones cuiuslibet reip. status ruine exponitur: Frustra enim bellũ foris queritur cũ domi & intra menia geritur. Quare idẽ Valerius subdit. quia ubi pertinax inter coniunctos intercidit odiũ. plus alter alteri. q̃ uterq contrariis castris certior hostis efficitur Ex his itaq quas supra enarrauimus & aliis nõ leuibus dissidii causis. animus Iohannis Regis Castelle nõ me/diocriter ulceratus erat. quippe de quibusdã ĩfãtis Hẽrrici

simultatibus commotus. illum diris carceribus captiua .i iussit. creuerunt itaq; dissidia nedum ciuilia & intestina que inter ciues esse solent. sed plusq; ciuilia que inter sanguine deuinctos exonuntur: tale quippe bellū. raro sopitur nisi altera occūbēte parte ut Romę accidit in graciana seditione & demum in cęsaris ac Pompei dissidio: in quibus funestis bellis. sepe parentes in filios seuiunt. filii in patres & fratres in sibi uterinos & Germanos: sed inter hos prīcipes eo magis se alebat cōtencio. quo Hērricus infans strictius carceris uinculis tenebatur. & quo Aluarus a Iohanne Rege arcius amabatur. Quare Alfonsus & Iohannes Reges Argonum & Nauarre instāt monentq; Iohannem Regem Castelle pro liberatione Henrrici fratris & expulsione Aluari ortantes ut Iohānē Regem Nauarre & Henrricum consanguineos suos. secum ferre uellet. eosq; tractaret ut iura sanguinis poscebant. Iohannes uero Rex Castelle eundem Henrricum liberauit & consanguineos predictos complexus est. eos exortans ut a tumulnbus cessarent nec Aluarum persequerētur. Henrricus igitur liberatus a uinculis. eo fortius Aluarum persequebatur & gentium copias agregauit. tam implacabile quidem inter Henrricum & Aluarum erat odium. ut alter eorum illud Ciceronis in Katelinā diceret. Cum enim a quibusdam ciuibus ciceroni dictū foret a Katelina incendium sibi paratum fore ait si aqua non potero. ruina urbis extingam. Execrabile certe uerbum. quo priuata eorum odia reipublice grauia pepersisse excidia liquido annalia Romana ostendunt. longe aliter duos Atheniensium duces de Imperio altercantes egisse Orosius narrat. qui dum ob illorum domesticam discordiam regni periculum inminere conspicerent. cōmuni utriusq; uoto ad Senatum populi rem transferunt: depositis priuatis odiis. Iohannes itaq; Rex animo prospiciēs

Hērricū nullo pacto auerti posse quī Aluarū insequeretur. etiā cū suo & regni discrimine , eū iterū captuare iubet. Sed iteratis precibus & monitionibus Alfōsi & Iohānis rursus liberatur:fertur Hērricū sic relaxatū adductū fuisse ad Iohānis regis Castelle presētiā.quē ut uidit oblitus īiurarū.sic alloqtur precor te cōsāguinee carissime nō sititer nos ciuilis discordia.quos natura cōiūgit:noli rursus īiuste perseq eū q te iuste plectere posset ueniā iterū tibi optiā dono.tu aūt mihi bonā exhibe mētē.Ama īdulgētē tibi. nō ītumescas crebra ueīa mea quā assidua tua·īsolēcia ī ulcionē ducere posses nō te īqd cōturbet ꝙ Aluarū de luna diligā.amor enī nō odiēdo sed obsequēdo queritur. nec a persequēte sed obediēte īuenitur.nemo īuictus amat.raro qs lacessitus diligitur sed & ut.Q.curcius ait nullus fideliter diligit quē sepe fastidit aluarus nō propīquus amat tu cōiunctus odis . fac oro ut te amē.Ego uero agā ne me odias:lōgeplus te q̄Aluarū diligā si plus tu q̄ aluarus diliges:Verba certe optīo prīcipe digna In q̄ re.Io.imitatus est Alteū poetā q ut ait Laercius in uita . philosophoꝝ cū multas īiurias Pithaco philosopho ītulisset Pithacus adeptus prīcipatū ad alteū tremebūdū ait|mihi pro uīdicta. tibi uero pro pena illud solū sufficiat.ꝙ tibi auxilii uel fuge presidio deficiēti ueniā do:cū tamē īiuriarū q̄s mihi sepe ītulisti premia posses reportare|Me igitur parcētē perseq desine:quē iuste pati posses habere ultorē | qbus uerbis finitis Hērricus suplex gracias agit de clemēti uenia oēm obediētiam policetur : nihilominus paulopost Iohānes Rex Nauarre & Hēricus .egre ferētes ꝙ Aluarus in dies magis ac magis exaltaretur·& Iohānes rex castelle in eoꝝ cōtumeliā & despectum Illum totis uiribus defendere conabatur.ītra regnū gētes coadunabāt|et populos commouebāt cōtra Aluarū|que res fieri nō poterat quī scādalū generaretur in regno . Comotus Rex Iohannes maxime

quia aliquas gentes de regno Aragonię in suũ auxilium ducebant: Ea de re cuncta loca castra & dominia predictoꝝ Iohannis & Henrrici ad manus suscepit. Igitur Iohannes & Henrricus ad fratrẽ Alfonsum regẽ Aragonũ recurrerũt: qui adiunctis secum populis Aragonensibus & paucis Castellę magnatibus cũ magno exercitu & potentatu Castellam ingredi deliberat/obtenturus patrimonia fratrum & expulsurus Aluarũ prędictũ. Confidebat enĩ in nonnullis regni Castellę nobilibus/qui tandem ei minime auxilia pręstiterũt: Imo regẽ suũ Castellę secuti sunt. Iohannes uero rex Castellę cũ dicto Aluaro & tota Castellę potẽtia occurrit eidẽ Alfonso regi/quod intuens Alfonsus aliqualiter retrocessit/& quia Alfonsus regnũ Castellę manu potenti ingressus fuerat. Rex Iohãnes eũ insequens regnũ Aragonię ingreditur. Nam apud oppidum Hariça uterq; insedit exercitus magnus ualde: qualis a centũ annis non fuit in Hispaniis congregatus Reginę itaq; Castellę & Aragonię uxores & sorores permixtum utriusq; Regis dolebant interno dolore/quia utroq; euentu non nisi miserum exitum timebant: necesse enim erat unamquanq; de uictoria dolere/cum aut maritum aut fratrem uinci oportebat: & ut de Sabinis fęminis Augustinus cõmemorat: quarũ patres & fratres simul cum maritis bellabant: sic calamitose: sed inclitę Reginę ordinatis aciebus: triste spectaculum mestissimamq; palestram cernere uerebantur: Nec aliud superesse uidebatur: q̃ uel sanguine fratrum dotarentur: uel maritorum cęde uiduarentur: & qui uinceret miserabiles a sororibus amplexus extorqueret: timebant quoq; misere ipse Reginę ne auderent flere fratres deuictos: ne offenderent maritos uictores: quare pro sedandis tam funestis dissidiis summopere laborant: antiquos illos Romanos imitatę/qui teste Valerio maximo

conuentum instituebant & caristia appellarunt: ut si aliqua inter cognatos & affines querela esset orta: a dictis pacis fautoribus tolleretur. Ad pacandum igitur dissidētes maritos simul & fratres preclarissime Reginę omnē adhibent conatum: Iuliam Cęsaris filiam & G. Pompei uxorem imitate: cuius summa uirtute & prudentia patris ac mariti intestina dissidia: quamdiu illa uixit quieuerūt. Ea uero mortua/orbis & urbis trāquillitas perturbata est/ Assistebat tandē eisdē nobilibus Reginis/dominus Cardinalis de Fuxo legatus a bonę memorię domino Martino. V. super hac re ad Hispanias missus: Post multa igitur placuit pacis auctori q inter eos treugę positę sunt/& deputati fuerunt sex iudices ex utraq parte qui eas omnes differentias sua sententia complanarent inter quos pro parte Alfonsi Regis Aragonum: alter ex deputatis fuit beatę memorię Sanctissimus dominus Papa Calistus secundus tunc Episcopus Valentinus/qui per quinq cōtinuos ānos in una dieta apud Agredā cum aliis mansit deputatis: tandem auctore deo conclusa atq firmata est pax perpetua inter eos: Et Iohannes Rex Nauarre & Henrricus redierunt in Castellam. Demum uero eo tempore Eduardus Rex Portugalię moritur relicto paruulo filio Alfonso & tribus filiabus: Alfonsus regnum obtinet: sed super tutela oritur discordia inter Reginam & infantem Petrum fratrem Eduardi Regis: Post multa uero infans Petrus: licet de facto puerum ad se recepit: atq ut tutor gubernat. Regina recedit a Portugalia in Castellam & Reginam sororem & fratres adiit. Interim crescit Alfonsus & ut aiunt de consilio aliorum patruorum qui Petro fratri inuidebant iniuriam matris uendicans in. xv. ętatis suę anno Petrum tutorem a se expellit/qui cum resistere conaretur/per Regem & patruos in bello campestri occiditur: expulsis filiis a

regno inter quos fuit nobilis dominus Iacobus postea Cardinalis Portugalensis :

Capitulum . xxx . de clarissima uictoria Iohānis Regis Castellę contra Sarracenos Granate & de iterata discordia inter Iohānem Regem Castellę & Iohannem Regem Nauarrę & infantem Henricū & de hiis quę acciderunt in oppido de medina & de fuga Aluari de luna .

ACTA ITAQꝫ HAC FOELICI PACE inter Iohannem Regem Castellę : & Alfonsum Regem Aragonum & fratres suos : Alfonsus Rex Aragonum Italiam petit & in conquesta regni Sicilię : Cuius progressum infortunia deinde prospera gesta tam promiscua secundarum ac aduersarū rerum uicissitudine fortuna notauit : ut quemadmodum de Cęsare Augusto Valerius ayt . non sit facile discernere calamitosior an beatior fuerit . Verum quia Alfonsus aduersa infatigabili labore sustinuit : quinymo fortunam ipsam sępe in eum seuientem cum pudore superatam in sui auxiliū summa prudentia & perseuerantia conuertit merito ut putamus inter fęlicissimos computandus est : Cuius latius gesta enarrare modo propositi nō est qui solum de Hispanicis rebus agere decreui : eo maxime quia apud Italos tam recens tam clara tamqꝫ illustris est eius memoria ut non secus de diuo Alfonso q̄ de quodam huius seculi sydereo splendore loquantur . Iohannes uero Rex Castellę cum accepisset perfidos Sarracenos : non parua intulisse dāna terris suis ut erat catholicus & deuotus in propria sacrū templū beatę Marię de Guadalupe uisitauit ubi oblatis deo muneribus ac diuo auxilio confortatus patriā Sarracenorum ualida manu ingreditur . Imitatus Samuelē

qui dum offerret olocausta: filistei castrametati sunt ciuitates Israhel. Sed ueniēte Samuele ad bellū illico intonuit dominus fragore magno super Philistīm & exterruit eos & cęsi sunt a filiis Israhel: Nec aliter Iohānes eosdē Sarracenos magna clade percutit/& plurima castra & oppida ab eis ui & armis obtinuit: inter cętera Huescā: Ximenā & Vellem & plurima alia/deinde urbē Granatā populatissimā obsedit/licet non facile obsidionē patitur: Sarraceni uero ingrādi & incredibili numero sese diuidētes/alii intra muros urbis: alii extra inter ortus difficiles aditus habentes sese receperūt. Cumq exercitus catholici ad męnia urbis Granate accederēt Sarracenosq impeterent. Illi freti comoditate loci in multitudine cōfidentes/diuersis partibus prelium cum nostris cōseruerūt/durissimum quidē. tandē diuino presidio opem ferente occubuerunt ex Sarracenis fere decem milia. Cęteri uero terga nostris ostendētes intra urbē sese muniūt: quia igitur tēpus hyemale appropinquabat/uariisq aliis causis Iohānes Rex Castellę exercitū suū dissoluit & in Castellā cum fęlici & gloriosa uictoria redit. Post hęc quia inuidia hostis humani generis teste Augustino. Semper optima & sancta opera intercipere conatur/ueluti qui de fidei incrementis dolet: in uidēs unitati fideliū in terris/quā ipse uulnerauit in cęlis/nouas intestinasq iterum inter Iohannē Regem Castellę & Iohannē Regē Nauarre & infantē Henricū cōplicesq suos discordias seminat. Illi enim ut prius conabātur Aluarū expellere & regni gubernationi intēdere quibus etiā presidio erat inclitissima nobilis Maria Regina Castellę & filius eius excellētissimus Henricus primogenitus tūc Princeps Castellę cū nōnullis eiusdē regni nobilibus. Congregarūt igitur exercitū prope Metinā. Rex uero Castellę intra oppidū predictū cū Aluaro & paucis se recepit/illi ergo non nisi libertatē Regis prosequi

acclamabant: quam miro modo oppressam|Aluari artibus & potentia asserebāt. Tandē ad nonnulla capitula cōcordie deuenitur. Signāter circa expulsionē Aluari|nō modo personā sed Regis animū ut diximus opprimētis dum itaq tractatus ipse penderet. quadā intēpesta nocte nescitur quo pacto|datus est aditus oppidū obsidētibus Regina igitur Castelle & Princeps filius suus ac Iohānes Rex Nauarre & infans Henricus & ceteri magnates: Rege & Aluaro ignorātibus manu armata sed animis mitissimis absq alicuius offensione oppidū ingressi|Regē humiliter adeūt|quē cū magna salutātes reuerētia|& corā eo genua flectētes|supplicāt moleste ne ferret q Aluarus qui tot dissidiis nō modo causam dabat sed eius regiā personā oppressam tenebat caperetur. Io. uero Rex tumultū presentiens: paulo ante Aluarū auisat: ut illico solus uitā seruet|qui fratre suo Archiepiscopo Toletano comitatus equorū uelocitate fretus euasit: & pro aliquo tēpore Maria regina ac Rex predictus Nauarre & infās Henricus Regē comitati sunt|eūq ut libere gubernet cū summa moderatione effecere: quo effectū est ut inter ipsos tumultus dissidiū cessaret|& ut in simili Augustinus de Graccorū tumultu refert: Eo ipso loco ubi Princeps aut uictus aut captus putabatur ibi uictor liberiorq euaderet & qua die Rex atrocius potuit irritari eadē māsuetior feliciorq quo uellet pergeret.

Capitulū. xxxi. de reditu Aluari ad Regē & de bello apud oppidū de Olmedo in quo Iohannes Rex Nauarre & Henricus & sibi adherētes fusi fuerūt & tandē de cōcordia sequuta & de felici exitu illorū qui cōtra Regem arma mouēt.

ED NEC quieuerūt penitus dissidia: paulo eni post inclita domina Blanca regina Nauarre: uita

functa est|quare Iohãnes rex Nauarrę uxorẽ duxit nobilẽ ac plurimis uirtutibus preditã Iohãnã filiã domini Friderici admirãdi Castellę ex regio orto genere descendẽtis cunctorum Hispaniarum Regum cõsanguinei ex qua genuit Fernandũ ac Iohãnã nũc superstites & alios qui in teneri ętate uita functi sunt|Fernãdus itaq; per obitũ Caroli eius fratris primogenitus : Aragonię Princeps efectus est. Verũ idẽ Io. longe ante genuit plures filios naturales tãtum|inter quos Alfonsum|deinde Io. nũc Cesaragustanũ Archiepiscopũ procreauit|Interim uero Iohãnes rex Castellę angebatur absentia Aluari. anima enĩ eiusdẽ Regis colligata erat Aluaro|fiebãtq; multi tractatus secreti inter Regẽ Castellę & Aluarum & alios Barones regni : ut Aluarus rediret|qui tandẽ assentiẽtibus Regina & fratribus suis ad Regẽ uenit. Rex itaq; Nauarre & Henrricus & cõplices hoc ferre nõ ualẽtes|nouis deniq; succrescẽtibus dissidii causis|iterum exercitũ cõgregãt|idq; & Iohãnes Rex Castellę agit|adunati sunt igitur utriq; exercitus prope oppidũ de Olmedo: Rex uero Nauarre Henrricus infãs & cõplices predicti|nõ cõtra Castellę regẽ : sed cõtra Aluarum pugnare uellẽ dicebãt|tandẽ pręter spem bellãdi|nõnulli iuuenes nobiles utriq; se impetere leui bello incipiũt quod moderni Scaramuçam uocant|paulatiq; sese aluit pręliũ Henrrico id ipsum desiderãte|in quo rex Nauarre infãs Henrricus & sibi adherẽtes fracti & uicti sunt : & aliqui ceciderũt|inter quos infãs ipse Henrricus nobilissimus lętaliter percussus est|ex quo post paucos dies obiit in regno Aragonię uno superstite filio legitimo ex nobili filia Ludouici Pimentel Comitis Benauẽti : Nec potuit Henrricus aduersa fata fugere|& qui ad bellandũ ardẽtior omniũ fuit|primus omniũ occubuit : Fertur Iohãnẽ Nauarre plurimosq; Barones infanti Henrrico suasisse|ne ea die confugerent|ad quos spiritu forti. illud Epamynunde

Grecię Imperatoris dixisse aiunt: si principari uultis hiis ludis uobis utendū est, nō palestris armis, nō minātibus uerbis, quodcꝫ si hodie nō pugnatis ut hosti seruiatis necesse uideo, longe denicꝫ melius fore asserēs animas in acie uiriliter effundere, q̄ in cathenis satis ab eo expertus turpiter cōsūmere. Eo igitur expleto cōgressu, Rex Nauarre ac nōnulli Comites & Barones Castellę et adherētes Aragoniā satis celeri gressu petierūt: Non legimus prosperos illoꝝ exitus, qui cōtra Principē cui fidē dederūt, seditiōes aut bella mouēt. Scriptū est enī Noli stare cōtra faciē regis, & nō coneris cōtra ictū fluuii, & iteꝝ ne dicas quid faciet nobis Rex: Sicut & rugitus leonis, sic & terror regis. Iusta est enī Regis indignatio in eos qui Regē inquietāt q̄q̄ enī Ieroboā filius Ioas, rex Israhel: prauus & idolatra foret, displicuit tamē deo rebellio cōtra eū facta, quinimo acriter punita est: Rursus teste Iosepho, cū alter ex Regibus Egipti, postq̄ Senatui fidē prestasset: arma contra Gneū Pompeiū sumeret, prelio interceptus, arma nō cōtra Senatū sumpsisse asserebat, nec ut aliena caperet, sed sua t ueretur, cui a Pompeio responsum est, nihil sua interesse an Rex Egipti iuste uel iniuste periret, dummodo periret nec satis fidē seruasset, qui bellare tēptasset, sed de fide & obediētia Baronū & militū ad Principes suos latius tangimus in libro speculi uitę humanę in prima parte ubi etiā agimus, quales erga nobiles Pricipes ipsi esse debeāt Scripsimus denicꝫ in commento super bulla depositionis Regis Bohemię. Igitur post predictā uictoriā Iohannes patrimoniis omniū predictoꝝ, qui uicti & fugati fuerāt cōfiscatis, nōnulla Aluaro predicto cęterisqꝫ regni magnatibus donat, aliqua sibi retinēs. Tandem per obitum Henrrici: Magistratus sancti Iacobi uacans: Aluaro cōfertur. Iohānes uero Rex Nauarre, ex eo tēpore Castellam nō est deinceps ingressus, sed in Aragonia mansit

Nota

fratris Alfonsi nomine regnum Aragoniȩ gubernatur. Postea uero per bonoꝝ uiroꝝ meditationes facta est cōcordia inter Iohānē Regē Castellȩ & Regē Nauarrȩ prȩdictū: ut dimisso patrimonio in regno Castellȩ: certā annuā florenoꝝ pensionē a Rege Castellȩ perciperet. Eo tempore nobilissima Maria regina Castellȩ fȩlicem deo spiritū reddidit: De cuius sanctimonia: honestate & humilitate & īmensis uirtutibus ac sempiternis laudibus plurima a me dici possent: quippe & deberēt: nisi pro eo suspectus iudicarer: quia eiusdē dominȩ & Henrici filii obsequentissimus extiti familiaris: quippe qui matris sūptibus litteraꝝ rudimēta: filii quoq; fauoribus & presidiis bonoꝝ ultra condignū incrementa suscepi.

Capitulū xxxii. de ingenti affectu Iohānis Regis Castellȩ ad Aluaꝝ de Luna & quomodo ob Aluari insolentiā: amor in odiū mutatus est & de mobilitate regalis animi & de prȩclaris exemplis ad eam rem.

VGEBATVR indies Iohānis regis ad Aluaꝝ de luna ingens dilectio & incredibilis caritas: nec est facile dictu q̄ tener pariter & tenax ad eū fuerit regis amor. Nam iuxta sapientū sententiā: necessitas amorem indicat: & infās periculū caritatis ardorē ostēdit. Iohānes uero Rex ut Aluaꝝ protegeret atq; efferret nullū personȩ regie periculū: nullū amittendi regnū discrimen pertimuit: quippe quē nulla necessitas: nulla quoq; uxoris filii & coniunctoꝝ instātia: ab illius dilectione retrahere potuerūt. Vt de eo sapiēs dicere uisus sit: quia qui diligit oī tēpore diligit: usq; adeo eū carissimum habuit: ut ipsum mentis eius arbitriū quod libeꝝ deus uocat: quia liberū hominibus nullius uidelicet mortalis uoluntati subiectū concessit: Iohannes ipse in Aluari uoluntate reponeret:

ex qua una re cuncti plurimum mirabantur : quid sibi uellet aut unde procederet tam ingēs ad hominē cantas conïectabātq̄ nō tam fore uirtutis dilectionē q̄ maleficā fascinationē quia ut sapiētes aiunt eadē odisse eadē cupere eadē metuere incertū est : an amicitia sit uel factio ! Arbitrati sunt itaq̄ non ab re . animū Regis fascinatum : aut prauis artibus ab Aluaro diu fuisse oppressum . Noui ergo uiros quidē religiosissimos atq̄ doctissimos qui nō sine mortis metu sępe suaserāt Iohāni Regi ut suo honori consuleret : Addentes quia cum Aluarus ipse pristinos mores & modū mutasset nō obsequēdo ipse rex mutaret animū saltē moderate diligēdo presertī quia ut dicebāt nōnulla illius scelera manifesta uidebātur quare Augustino teste : si talibus hominibus amicitia iungeretur : necesse foret eorū culpis ligaretur : Ad quos Iohānes ipse ut erat doctus dicebat sapientū fore sentētias si eos quos diligimus in uicia ruere cōspicimus non cōfestim dissoluendā fore amicitiā quippe & si incorrigibiles reddātur nō esse rumpēda amoris fędera sed paulatim dissuēda ne ut pulchre inquit Tullius nō solū amor depositus sed odiū susceptū uideatur quare secundū Ciceronē ipsum utilius esse dicebat sensum diluere q̄ repente pręscindere quā sententiā summa prudētia Rex ipse sequutus est : spectabat enī ut Aluarus ad se rediret cerneretq̄ animo q̄ certis q̄q̄ assiduis periculis sint proximi qui regibus assistunt quis enī Regi Dauit acceptior quis pro meritis amatior Ioab Principe militię suę quē tamē testamento cedi iussit dicēs ad Salomonē filiū suū : Nosti quid fecerit mihi Ioab & quid fecerit duobus ducibus scilicet Abner & Amassen quorū sanguinē fudit in pace quare non deduces canicies eius pacifice ad inferos : sed ut sacra liquamus exempla quis acceptior apud Alexandrum q̄ Lisimachus ! quis apud Tiberium q̄ Seranus ! utriusq̄ tamen amplitudo

nota est & ruina: quis Neroni cęsari carior fuit| Seneca nostro|ac nepote Lucano: mox tamen ab eo mori coacti sunt: Gallus Augusto admodũ gratus acceptusq; fuit|cui paulo post capitali odio extitit: Pisonẽ quoq; iussit occidi Otto quo cũ ãtea mira familiaritate coniũctus erat: Bellisarius deniq; ut Cęsarũ ãnalia tradũt|tã carus Iustiniano mento fuit|ut Romã simul & Italiã a Vãdalis & Gothis occupatã: Iustiniano cum ingenti gloria restituit: Affricã sibi subegit: eum deniq; Cęsarẽ mille periculis & seditionibus liberauit|qua re cęsar ipse Bellisanũ ad Constantinopolim accedentẽ singulari triũpho lustrauit. Tandem non secus eum q̃ perfidissimũ hostẽ insequutus est. Sed quod hęc recolimus|annalia plena sunt his periculis quibus uersantur|regũ amicitiis cõfidentes: Nec sapientum sententia fallit|quę ait: quia multis periculosior fuit regis amicitia q̃ odiũ. Illam tamẽ homines sũmopere quęrunt: quo fit teste Petrarcha|ut periculũ ematur periculo: Non enĩ credunt mortales|cum amãtur odiri posse. Sed utinã illud Aristotilis animo gererẽt|quia facilius amor dissoluitur q̃ nascatur: nec enĩ amor nisi uirtutibus nobis utcq; rans cõparatur|sed uictis quę facile sequimur dissoluitur
fit ut quo uticq;|longe promptiores mortales sunt ad cõcipiẽda odia q̃ figendas amicitias: Adde quia teste sapiente corda mortaliũ licet inscrutabilia sint|Regum tamẽ plus q̃ cęterorũ hominũ occultis nobis diuinis iudicis uariabilia atq; uertibilia sunt dicente scriptura sacra: Sicut diuisiões aquarũ|sic cor Regis: Hinc unus ex sapientibus ait|quia ut fortuna|sic uolũtas Regũ uana & incõstãs ac semper incerta: ueluti quę semper a multis cõcutitur: sed tandẽ a deo dirigitur: Nec enim misterio uacat|quia scriptura sacra testante|cor Regis in manu dei est|licet enim iuxta sapientem corda omniũ mortaliũ intueatur deus: ipseq; uisitet & dirigat cogitationes hominum: peculiarius tamẽ

diuina prouidentia iuxta eius beneplacita corda Regum dirigit/& singularius quo uult uertit: illa nõnunq̃ ut per Regum ministerium bonorum/hic merces augeatur aliquando ut hominũ scelera per eos in hoc seculo uindicẽtur: quemadmodũ conuertit cor Regis Nabucodonosor in iram contra iudæos: ut illos propter eorum scelera perderet: sed hęc paucula de hiis qui Regum fauoribus & amicitiis cõfidũt dicta sufficiũt: de qua re latius agimus in eodem libro quem nuper edidimus dicto speculum uitę humanę.

Capitulum xxxiii. Qualiter Aluarus de Luna prędixit ruinã suã: quem tandem Iohãnes Rex Castellę apud ciuitatem Burgẽn. incarcerauit & decollari publice iussit.

TIGITUR ad Aluarum redeamus: in se ille expertus est quod fertur sępe aliis dixisse. Cum enĩ fęlicem cuncti eum prędicarẽt: q̃ Regẽ pariter & regnũ regeret: improuide inquit iudicatis/cũ ędificiũ ante finẽ operis laudatis. Nostis quia maledictus qui confidit in principibus. Sic itaq̃ quodã pręsagio infęlicẽ futurum eius euentũ prędixit: quẽ uenturũ non credebat: quod & si ioco dixerit/serio in se expletũ est: ut de numero illorum esset: de quibus in euangelio dicitur/uidentes non uideãt & intelligentes non intelligant. Paulo enim post iusto iudicio: diuina iustitia animum Regis Aluaro dedisissimum conuertit in iram: iustum enim uidebatur ut qui fauore & gratia principis abutitur: eandem gratiã idem princeps uertat in odium: Veluti in libro Ester scripturę sacrę ĩterpretes de Asuero & Athaxerse & Aman quasi pro hoc casu scribere uisi sunt: quorum summa ad Aman dilectio uersa est in summum odium: ait enim scriptura

in hęc uerba: multa bonitate principum & honore qui in eos collatus est abusi sunt in superbia & non solum sub/iectos Regibus nituntur opprimere: sed datā sibi gloriā non ferentes in ipsos qui dederunt moliuntur insidias: nec contenti sunt gratias non agere de beneficiis & hu/manitate in se collata: sed dei cūcta cernentis arbitrātur se euadere posse sententiā:in tantam uesaniā prorūpentes ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant: & ita cuncta agunt ut omni laude digni sint: fallis sugestio/nibus conentur subuertēdum aures Principum callida fraude decipiūt: ut eorum prauis consiliis Regū studia deprauentur & sequitur: Vnde prouidendū est paci om/niū prouinciaꝝ regni: quod de Aman dictū intelligatis qui pietatē nostrā sua ambitione conmaculās peregrinus a nobis susceptus est: & tantam expertus est humanitatē ut pater noster uocaretur & adoraretur ab omnibus post Regem. ii. quare recepit non a nobis: sed deo reddente quod meruit: hęc sunt ad litteram uerba sacrę scripturę: quę omnia Iohannes Rex quasi pro se & Aluaro scripta reputauit: Conspiciēs denicꝫ Iohānes Rex simul & dolēs ꝙ Aluarus ipse nullū sibi moderationis frenū poneret sed cuncta suo arbitrio regeret: subditos opprimeret. Quippe qui in ipsis sacris Cristi passionis diebus qui/bus homines culpas donare non exigere nec punire solēt Alfonsum Petri de Biuero Regis maiorem compotorū officialem & dilectū Consiliariū: insolito mortis genere uidelicet precipicio mori iusserat: & ut aiunt Regi a quo sublimatus est: debitam & consuetam pręeminentiam & reuerentiā non seruaret: Regisꝗ familia & honor decres/ceret: & suę domus faustus augeretur: fremēnbusꝗ atꝗ instigantibus plurimis regni nobilibus & clamantibus etiam populis decreuit post maturam deliberationem bonum regnorum suorum / uni homini & quidē insolēti

fore preferendum. Quare assistentibus quorundā magnatuū & potentum secretis cōsilijs: & presidijs precipue nobilis uiri Petri de Astuniga Comitis Placentini & Aluari de Astuniga eius primogeniti arcem Burgensis ciuitatis obtinentium prefatum Aluarum eius rei inscium sagaciter & sine aliquo tumultu apud eandem ciuitatem Burgēsem incarcerauit: & tandē facto legittimo processu in oppido Valisoleti publice iugulatur: caputq eius in foro per triduum mansit: Nouimus nos uirum uita & sapientia integerrimū: qui Aluarū in foro ad suppliciū adductū cōsolabatur: Inter cetera dicens ea lege humanā prosperitatem atq uitam ipsam q̄ illico dimissurus esset suscepisset/ut aliquādo ab eo auferri deberet/quia nostro Seneca teste. Nihil fortuna eripit nisi quod dedit: ymo ut Iulius celsus ait. Quosfortuna beneficijs lustrat ad duriorē casum reseruat: Cui Aluarus recolo inquit q mihi alias dixeris: quia hec terrena & humana prospera uelotius atq celerius amittuntur q̄ acquiruntur. Quare ego & si aduersitatē post tantā felicitatē aliqādo timuerim non tamē omnimodā ruinā: & si secundarū rerū iacturā non simul & uite exterminiū: que una res incōsolabiliter me angit atq conturbat: Adeo ut non putem aliquem mortalē unq̄ fuisse aut esse posse miseriorē & tam repente similē casum perpessum: Ad quem uir ille religiosissimus Fallens inquit Aluare: ideo ita credis quia omnia tibi in hanc usq diem ad uotum uenere: Nihil aduersi unq̄ passus es: adeo ut nunq̄ liceret teipsum experiri/sed uerum est quod sapiētes sapiēter aiunt: nam eum omniū miserrimū uocant: qui uitam transegit sine aduersario: pro eo quia nimia felicitate torpescat. Tu ergo felicitatē quam sine morsu in prospera ac longa uita tua habere non potuisti: hac breui uite orula que tibi restat facile comparabis: Si peccata tua memineris/& corde contrito

te deum offendisse doluens: & mens tua ad eterna suspiret: quã tantopere fallacia terrena deceperũt. Rursus uolo cogites plurimos dignitate gradu atq̃ potẽtia te ipso fortunatiores: Longe maiora fortunę iacula repẽte fuisse perpessos: Duos inter innumeros tibi adducam: Nam quidam samiorum potentissimus Rex ut Policratus ait Adeo fortunatus extitit ut aliquid aduersi aliquãdo experiri optaret: die enim quodam anulum preciosum sibi admodum carum uoluntarie in mari proiecit ut qui inuictus nihil aduersi pati poterat: quid tamẽ foret aduersitas libẽs agnosceret: sed illico anulũ ipsum capto pisce qui illum deglutiuerat recuperauit: & ut alii aiunt piscis ipse in mari existens eundẽ anulũ in ore gestans Regiq̃ arridẽs ostẽdit ipse tamẽ Rex nõ multũ post miserabiliter ab orante prefecto Darii in captiuitatẽ ac miserã seruitutẽ redigitur: liberis corã eo occisis: ipseq̃ in altissimo monte cruci affigitur: auibus & feris deuorandus: Huic addamus Alexandrũ uirũ supra omnẽ humanã naturã magnitudine animi prẽditũ: ac ultra cunctos mortales fauẽte fortuna fęlicissimũ cui tantũ eadẽ fortuna cõcessit ut nullius hostis arma etiam ipse inermis timeret. Cum nullo hoste congressus est: quem non uinceret nullã urbẽ obsedit quã non expugnaret nullã gentẽ adiit quam non calcaret: In dimidio tamen dierum suorum: ipsa flante prosperitate ad extremum uictus non uirtute hostili: sed insidiis suorũ & tumultu ciuili ut refert Quintus Curtius quibus uerbis auditis: Aluarus in domino confortatus ac puro corde compunctus oreq̃ deuotissime confessus ceruicem plusq̃ uirili animo lictoribus parat: seq̃ impauidũ ac omnium iudicio libens morti offert quã cuncti formidãt mortales: nec uultu mutatus nec uerbo. Apud quem uiluit prioris uitę prosperitas ut preciosa illi foret imminentis mortis aduersitas. Astantes itaq̃ ut pro eo

preces ad deum funderent enixe precatus est manens deniq; ne fallacibus fortunę fauoribus credant: sed nec Regum mortaliū amicitiis confidant: sed Regi superno se dedant apud quem non est transmutatio: nec in illo aliquis fallitur nisi seipsum fallat. Sic igitur spiritum exalauit securam ac beatam mortem adeptus: qui dubiā periculosamq; uitam sectatus fuerat: quo euenit ut cum eo longe clementius ageret diuina bonitas: q̄ si summo fauoris & maiestatis fastigio obiisset. Nanq; a pena & misera sorte huius seculi liberatus est quē mūdus punisse credidit quinimo felix migrauit ad cęlū quē calamitosum infelicemq; uulgus appellabat. Quantę igitur prudētię Aluarus fuerit dum uiueret: ex eo considerare libet quia tam sapienter mori sciuit: Vt enim beatus inquit Augustinus: quemadmodum uiuere non nouit qui bene mori ignorauit: sic prudenter uixisse censendus est: quē mori in domino certum est: Nec putandum est illum dū uiueret quibusdam meritis caruisse: qui tam beate mori meruit: Dimisit igitur nobilem prolem uidelicet Io. de Luna Comitem sancti Stephani & filiam speciosam quā duxit uxorem nobilis uir Enecus de Mendoça Comes de Saldāna filius clarissimi uiri Didaci Furtado de mēdoça Marchionis sanctę Iullianę. Aluaro igitur uita functo Rex Iohannes prędictus: partem dominiorum suorum filiis prędictis reliquit: partem uero sibi retinuit thesauri uero & iocalium tres sibi partes retinēs quartā uxori Aluari filię Comitis Benauētani & filiis liberaliter & clementer concessit: Cęterū cum Aluarus uiueret capelllam & sepulchrū insigne in sanctissimo templo Toletano mirifice construi fecerat: quod ab infante Henrrico
pene petre diruptum fuerat Iohannes tamen Rex ex humanitate & pietate fretus restaurari permisit: licet plurimi id maxime dissuadebant: ne tam superba statua in eo

emineret templo, in quo Hispaniarum Reges humiliter tumulantur: Addentes indignũ uideri ne capite truncatus inter regio diademate coronatos tam elato sepulchro fungeretur: eo presertim quia sepulchri intitulatio rerum maximarum iactantiam preseferebat. Ad quos Iohãnes uera inquit aut falsa sint: quę de se Aluarus scribere iussit intacta maneant: quia dignum putamus ut monentes cum aliud non possint: quęcꝫ uolunt de se scribãt. Adde quia uolo ut eius non deleatur memoria: qui tam facile a me delectus est: cunctiꝗ agnoscant sagacem atcꝫ potentem Aluarum a me cedi potuisse: sit deniꝗ posteris exemplũ insigne: hominem tam maxime Regi acceptũ ab illo ob eius insolentias uita fuisse interceptũ: Imitatus est Iohannes Seuerum Imperatorẽ de quo Helius Spartianus ait: quia cum iussu Postennii dicti Antonini nigri epigramma Grecum in eius sepulchro Romę apud campum Iouis descriptũ esset: potentiã preclarasꝗ illius res complectens: Seuerus eius successor eradi prohibuit quanꝗ prefecti & officiorum magistri id suaderẽt: addẽs si talis Postennius fuit: sciant omnes qualem sępe deuicimus: si talis non fuit: putent omnes nos talem uicisse effecisseꝗ ne mansuetissimo presideret imperio: qui arrogãtissima de sę quę humilis est descripsit.

in morte

Capitulum xxxiiii. de uirtutibus Regis Iohãnis & de eius fęlici obitu & de erectione Henrici iiii. filii eius in Regem & de obitu Alfonsi Regis Aragonum apud Neapolim.

POSTREMO Iohannes Rex Castellę predictus: cum omnia prospere egisset ut deo placuit postꝗ̃ regnauit fere quinquaginta annis: diem suum clausit: parum tamen bonis regnauit: Qui certe nunꝗ̃ tamdiu regni sceptro potitus esset: aut tam carus suis regnicolis

fuisset: nisi magnis naturę & uirtutis donis habundasset & deo placita foret uita & conuersatio illius: Reliquitq̄ heredem & dominum regnorum suorum serenissimum atq̄ excellentissimum Principem Henrricum iiii. primogenitum suum: quem Iobannes ipse anteq̄ moreretur in Regem assūmi & leuari pręcepit/ & ei thesauros proprios & quos ab Aluaro habuerat ad manus dedit: Fuit hic Iohannes. ii. religiosissimus Princeps catholicus/ac officiis diuinis & contemplationi plurimū deditus/orationi assiduus: prędicationis uerbi dei auidus: gaudebat plurimū sacris ecclesię ceremoniis. Demum diuinis litteris & moralibus disciplinis operā dabat/cū doctis uiris sępe cōferebat/disputationibus letabatur/quibus me sępe sua benignitate interueire iussit. Verū inter disputantes/alteri opinioni quę magis sibi placebat: tenaciter adherebat quo fiebat ut docti uiri sępe contra opinionem propriam cum Rege adulando sentirēt: quemadmodum de Fauorino gramatico/Vicelius Spartanus recolit in uita Adriani. Nam cum Adrianus Imperator acriter reprehendisset quoddam gramatice documentū: illicq̄ Fauorinus cessisset: arguentibus amicis Fauorinū non recte Cęsaris opinioni fauisse: contra gramatice auctores. Ille risum iocundissimum mouens ait: Non recte uos amici suadetis: qui non patimini me Adrianum doctiorem omnibus credere/qui omnibus plus potest: uultisq̄ ut eum errare dicam/qui habet triginta paratas legiones fame celebris: Demum Iobannes historiis instructus fuit calēs ingenio scripturis sacris delectabiliter uacabat/adeo ut plerumq̄ nocumento foret q̄ plusq̄ Regi expediret lectioni operā daret: doctos uiros dilexit atq̄ promouit Nam & simplicia ingenia commendabat: erudita uero mirabatur: execrabatur cum legebat superbiā dominātium: Regiam tamen maiestatem nedum seruauit: sed

auxit: quietis ac pacis amator fuit: cui tanto uigilantius inherebat/quanto maioris est laudis paccatā tenere suā rem publicam: Modestius regnum rexit q̄ fęlicius amplrauerit: sed nec parum est parta tueri: Cessabat in eo rapacitas/procul erat auaricia: illa opes uastat/hęc gloriā dicebat semper male subiectos habundare q̄ fiscū. Quia potentissimi regni Princeps pauper esse non poterat/raro irascebatur: Tardem seuiebat: Demum pauperibus & miseris pius fuit & compaciens: Nec facile coram eo cuiusq̄ Principis: uel maior legitur liberalitas uel pietas iustior: plurimis denicq; uirtutibus fulsit: quibusdam tamen uiciis non caruit: Credulus enim nimium fuit & suspectissimus: obtrectatores non tam alto animo despiciebat q̄ auide audiret: Nec desunt qui glorię eius uulnera inferunt/dicentes minus diligentem fore/q̄ principem expedit/aut tantę rei publicę decuit: quę res illum non latuit: dicebat tamen in tanta tempestate nescire se quid sit diligentia: cum scriptum sit: Qui nimis emūgit elicit sanguinem: Postremo prodigalitatem non penitus cohercuit: imensis enim donationibus regnum affixit: tantoq; sibi ymo regno damnosior: q̄to quibusdā pręter condignum effusior in qua una re/tanto magis detraxit regie maiestati/q̄to minus prouidit subditorum egestati Rursus paulo post mortem eiusdem Regis Iohanuis: Alfonsus Rex Aragonum & Sicilię consobrinus eius ętatis suę anno. Lviii. apud Neapolim uitam finiuit/nō gloriam: relicto regno Aragonię. & partium adiacentiū fratri suo inclitissimo Iohanni prędicto moderno: tunc Nauarre Regi: In regno. uero Sicilię instituto herede successore Fernnando eius filio naturali: sed legitimato nunc fęliciter regnante.

Capitulū xxxv. de scismate in ecclesia dei extirpato apud constanciam tempore huius Regis

Iohãnis & de infelici exitu cõgregationis Basili/ ensis & ceteris occurrentibus suo tempore.

IRCA huius Iohannis .ii. tempora & presertim ab inicio regiminis sui fuerunt in cathedra Petri diuersi & aduersi intitulati Romani Pontifices: uidelicet predictus Benedictus .xiii. scismate durante & in Italia sedebant predicti: Innocencius .vi. Gregorius .x. & Alexander .v. & Iohannes xxiii. tandem in Constãciẽn concilio electus est dominus Martinus .v. natione Ro/ manus ut statim dicemus: fuit autem electus anno do/ mini. M. cccc. xvii. prefuit Romane ecclesie annis xiii. quo diem suum claudente: electus est in summa concor/ dia dominus Eugenius iiii. natione Venetus uir iustus & religiosissimus qui passus est in Papatu plurimas per/ secutiones. Nam tempore suo congregatum est conciliũ apud Basileã in Germania principalius pro extirpatione heresum husitarum & reformatione morum & pace in populo Cristiano componenda. Ad eandẽ igitur synodũ Iohannes Rex predictus ut deuotissimus Princeps misit solẽnes oratores suos uidelicet Aluarum Conchẽn Epis/ copum: Alfonsum Burgẽn spectabilem uirum Iohannẽ de Silua postea Comitem de Cifuentes & quosdam alios insignes & doctos uiros qui pro ecclesie unitate indefesse laborarunt. Tandem preter eorum & omniũ Principũ assensum: nõnulli nomine concilii defacto deposuerunt eundem dominum Eugenium Papam .iiii. & elegerunt Amedeum ducem Subaudie felicem appellantes quam erectionem catholici Reges & Principes non receperunt presertim idem Iohannes Rex Castelle qui pro ueritate & honore & auctoritate Romane ecclesie & eiusdẽ Eu/ genii iusticia & innocentia misit me Rodericũ Episcopũ Palentinum: tunc in minoribus agentem oratorẽ suum

ad Imperatorem Fredericum & plurimos Reges & Principes ubi magne disputationes & altercationes interuenerunt: & ibidem manens librum edidi uidelicet dialogum de auctoritate Ro. Pontificis & iterum aliū librum intitulatum de remedio scismatis: de quibus materiis latius tango in libro defensorii ecclesię nuper a nobis edito iussu Sanctissimi domini Pauli. ii. Pontificis maximi: Prefuit autem idem Eugenius annis. xvi. quo mortuo fuit assumptus Nicolaus. v. natione Ianuē qui ānis viii. prefuit: obiit autem eo anno quo dictus Iohanes Rex Castellę: In Imperio autē tunc sedit Sigismundus filius memorati Caroli de Lucenburgo Rex Vngarię & frater ducis Vladislai alias Vencelai quo superstite: suasu & instantia Papę Iohannis. xxiii. Post obitū fratris Ruberti Imperator est electus & per eūdē Iohannē Papam postea cōfirmatus: Hic Sigismūdus ut prędiximus pręcipuus fuit in congregando conciliū Constanciēn. Nam triplicē funiculum contendentium de Papatu: diuino auxilio & summa subtilitate dissoluit mediante eodem concilio. Nā colligationes impietatis quibus tanq̄ funibus peccatorū circūplexa fuerant ehsit & cū propter duplex & inueteratū scisma: cętera ecclesię membra egritudine laborarēt: hic deuotissimus Imperator sua singulari deuotione & uehementi religione: nullis infortuniis suę periculis: nullis laboribus peregrinationibusq; pepercit: sed propriis cōmoditatibus Cristiane religionis bonum pręponens: ut in unam animorum sententiam in unū uotū tota uniuersalis ecclesia deueniret efficaciter laborauit · assistentibus & eandem unionē promouentibus Carolo cristianissimo Rege Francię & prędictis Iohanne Rege Castellę: & Alfonso Aragonię. Defūcto autē eodē Sigismūdo tēpore huius Iohannis Regis Castellę electus est Rex Romanorum Albertus dux Austrię gener Sigismundi: qui

mira fęlicitate subito eleuatus: intra sex menses Vngarię & Bohemię regna & deinde imperium consecutus est. Fugauitq; ex Vngaria Turchos & in regno Bohemię Husitas cohercuit Polonosq; inde abegit: sed qua celeritate creuit eadem defecit: peponibus enim in Vngaria delectatus dissenteriam incidit: Ex qua secundo imperii anno mortuus est relicta uxore pregnante: ex qua Ladislaus Rex Vngarię & Bohemię genitus est qui hiis proximis diebus: non sine suspitione ueneni interiit. Tempore rursus huius Iohannis. ii. Regis Castellę defuncto prędicto Alberto Rege Romanoꝝ electus est Fredericus dux Austrię nepos Alberti: qui a Nicolao v. Romę est coronatus de quo statim dicemus.

Capitulum xxxvi. de Henrrico iiii. filio Iohãnis xlv. Rege post cladem Hispanię & quomodo in initio regni sui quietauit oẽs differẽtias cum Iohanne Rege Nauarrę & demum quomodo post prestitam reuerentiã Calisto Pape. ii. suo tẽpore assumpto regnum Granate ingreditur.

ENRRICVS huius nominis iiii. successit Iohãni secundo patri suo in regnis Castellę & legionis. hic ab Athanarico primo Rege Gothoꝝ. lxxxiii. Rex est & a Pelagio primo Rege post cladem Hispanię xlv. Incepit autem regnare de mense Iullii. M. cccc liiii quẽ pater uiuens erigi & sublimari in Regem fecit qui regnat depresentiarum cui altissimus diu & fęliciter regnare permittat Erat autem ętatis xxxi. annoꝝ cum regnare incepit hic ante acceptum regnum Princeps erat Asturiaꝝ & plurimas ciuitates castra & oppida a patre obtinebat: quę omnia cum summa subditoꝝ beniuolẽtia gubernauit: deinde in principio regiminis. Vertẽs animo illud sapiẽtũ

Athenienſium qui malis preteritis ſatis docti dixerunt: ſummopere elaborandum eſſe ne tenerum principatum domeſtica diſſidia inuoluãt: que ſi ſe alant difficile ſedatur decreuit paci & regni ſui quieti uacare. Imitatus Dauid Regem: qui in initio regni ſui fecit amicitiam cum Abner & ex eo tempore tranquillum tenuit regnum: Sic & Rex Alexander: in principio regni pepigit fedus cũ Ionatha pro ſtabilimento regni ſui. Igitur Henricus rex non ſine ſingulari quadam prudentia & moderatione: quietauit maximas diſſidii cauſas & differẽtias que bacte nus inceperant: inter Iohannem patrem & Iohannem Regem Nauarre auunculũ ſuũ preſertim ſuper patrimonio & bonis eiuſdẽ Iohannis Regis Nauarre que bactenus in regno Caſtelle obtinuerat: inter cetera enim fuit concordatũ ut eidem Iohanni Regi Nauarre certa aſſignaretur pecuniarum ſumma in Regis Caſtelle redditibus: quoſdam denique nobiles & Barones qui Iohãnis Regis Nauarre partes ſecuti fuerũt & extra regnũ uagabãtur ſibi humaniſſime reconciliauit eiſque bona reſtituit: inter quos fuerunt nobiles uiri Almirandus ac Gomecius de Sandoual Comes de caſtro & eius filii: Verum quia interi uinculis tenebatur nobilis uir Fernãdus Aluari de Toleto Comes de Alua. Pro eius relaxatione nobilis Garſias eius filius primogenitus pluſque humanis conatibus inſudabat plurima quidẽ ut patrem liberaret nedũ ſagacitate ſed uiribus & armis mirabili audatia aggreſſus eſt atque parua militum manu confecit: fateor publicarum legum rigiditate damnata ſed ſumma caritate & paterna pietate luſtrata: tandẽ quia facile fuit ſuperare uolentẽ Henricus rex ĩnata ei humaĩtate fretus & Garſie ſtrẽuitate placatus patrẽ liberauit patriamque reſtituit: In ea igitur magnatuũ & nobiliũ recõciliatione & liberatione plurimũ profuit prudentia & ſagacitas domini Io. Pacheco Marchionis

Vilene|qui pro eisdem componendis rebus|se ad oppidũ de Agreda personaliter cõtulit|ubi & Iohãnes Rex Nauarrę cõuenit: Henrricus igitur his rebus pactatis cum bellũ cõtra Sarracenos institueret|sequutus sapiẽtis cõsiliũ qui in ecclesiastico ait|ante iudiciũ para iustitiã: Decreuit ante bellũ ipsum quod uidetur esse quoddã iudiciũ dubii euentus|parare iustitiã uidelicet deo & sanctę matri ecclesię debitã: Vnde Nicolao v. Ro. Pontifice uita functo & illico fęlicissime recordationis Calisto. ii. ad Põtificatũ electo decreuit sanctę Romanę ecclesię debitã impẽdere reuerẽtiã|& me Rodericũ Episcopũ Palentinũ eius cõsiliariũ tũc decanũ Hispalẽn suũ oratorẽ Romã misit|eidẽ sũmo Pontifici Cristi uicario obedientiã exhibituꝝ|imitatus Samuelẽ qui primo obtulit deo sacrificiũ oblationis & obedientię uictimas|& securus perrexit ad bellũ cõtra Philisteos: Sic & Rex Arad primo uota sua deo obtulit misitq; tura subiectionis & reuerẽtię summo dei sacerdoti deinde castra hostiũ deleuit: Machabeus quoq; oblatis deo uictimis obedientię hostes deuicit: Imitatus deniq; Metellũ & Postumiũ illos pręclarissimos uiros quos Liuius cõmemorat|qui cõtra hostes exercitũ egredi nõ sunt passi|nisi primo religioni morẽ gererẽt dicẽtes q̃ ita maiores sui orbis regimen se habituros existimarũt si diuinę potẽtię bene atq; cõstanter fuissent famulati: Quare non satis tute bellicoso certamini se cõmisisse uidebãtur cerimoniis dei martis desertis. Henrricus igitur auidus cõtra infideles belli gerendi exercitũ parat cõtra Sarracenos & in propria persona regnũ Mauroꝝ ingreditur plurimis Baronibus & regni nobilibus comitatus: fruges messes ac olivueta|necnõ uineas|Granate & malice & locorũ adiacentiũ deuastauit. Demũ aliqua castra suę ditioni subiecit: Cuncta demũ strenue & magnifice egit: quę deuotissimum & religiosissimum Principem in augendo

fidem decet|qua igitur fide qua deuotione & industria catholici Principes bellũ gerere debeãt cõtra infideles & an ad id teneãtur & cõpelli possint per. Ro. Pontificem tangimus in libro cõmenti super bulla cruciate indicte per Sactissimũ.do. Pium Papã. ii. Post predicta Henricus Hispalim rediit|duxitq; uxorẽ dominã Iohãnã filiã Eduardi Regis Portugalię: facto tamen primo diuorcio appostolica auctoritate a domina Blanca filia Iohannis regis Aragonũ cõsanguinea sua|quã prius duxerat uxorẽ expleuit autẽ solẽnia nupcialia dominus Archiepiscopus Turonẽn orator missus per dominũ Carolũ. vi. Regem Francię ad eundẽ regẽ Henricũ. Deinde Henricus ex eadẽ Iohãna regina genuit inclitã filiã Elisabeth: quam cũcti regni status in primogenitã iurarũt simul & receperũt. Rursus Henricus cui animo fixũ erat bellũ cõtra Mauros: Item maioribus copiis regnũ Granate magna nobiliũ comitũ & Baronũ copia munitus poteter aggreditur: Inter quos fuerũt nobiles & inclici uiri Iohãnes de Guçman dux Metine: Iohãnes Pacheco Marchio de Villena: Petrus Girõ eius frater magister Calatrauę|Fredericus admirãdus Enecus lupi de Mendoça Marchio & Comes strẽnuis filiis suis sociatus: Aluarus de Stuniga comes Placẽtinus|Iohãnes Pimentel Comes Benauenti|Fernãdus Aluari de Toleto Comes de Alua. Io. manriq; Comes de Castanẽda|Rodericus manriq; comes de Paredes|Gabriel manriq; Comes de Osorno nec defuerũt nobiles uiri Petrus de Velasco primogenitus Comitis de Haro necnõ Fernãdus de Velasco & Alfonsus etiã de Velasco|frates germani eiusdẽ Comitis de Haro sciẽtia & moribus clari|& plurimi alii comites & Barões quos nominare operosum esset. Manserũt interim regis & regni ordinatione gubernatores dominus Alfonsus Carillo Archiepiscopus Toletanus & Petrus Fernandi

de Velasco Comes de Faro: uiri nobilitate sapiētia & oī uirtutum genere prēstātes|qui singulari prudētia & moderatione creditū gubernationis officiū|cū sūma laude & cōmendatione expleuerūt. Henricus igitur tāta nobiliū societate munitus per totū regnū Granate libere trāsiit Sarraceni sese intra muros urbiū recipiētes multasq; clades & uastatiōes eis intulit ac nonnulla castra & loca sibi subiecit.

Capitulum. xxxvii. de dissidio inter Iohannem regē Nauarre & Carolū filiū suū|cui Henricus fauebat|& quomodo Henricus regnū Nauarre potēter ingreditur & multa loca expugnauit. Deinde qualiter principatū Cathalonię. Io. regi Aragonū rebellantē|Henricus rex Castellę non acceptauit & de causis huius rei & quomodo rex Francie & idē Rex Henricus mutuo se uiderūt & de inutili effectu illius diete.

ETERVM exigentibus: populi Cristiani culpis ac instigante humani generis hoste interceptum est bellū cōtra Mauros & quedā simultates domestice & bellorum noue opiniones insurrexerūt: suborta siquidem fuit quedā intestina dissensio inter eos quos natura ipsa unā personā reputat|uidelicet inter Iohānē regē Aragonū|& Carolū filiū suū Principē Nauarrę: patre dicente dum uiueret: Nauarrę regē intitulari ac libere gubernare debere|filio Carolo asserēte ex dispositione matris|pactis etiā super ea re initis|proprietatē & dominiū regni eiusq; administrationē post pubertatis annos ad eum spectare| Henricus uero rex Castellę|Carolo fauebat: tandē post plurima & uaria|quę in ea re interuenerūt|Carolus apud Barchinonā uita fūctus est; Sed & paulo post soror eius

domina Blanca eandē uiā uniuersę carnis ingressa est.
Ex quo tempore adaucta est super regno Nauarrę dis-
cordia. Rex enī Henrricus ex certis causis ius ad illud
prętēdebat. Iohānes uero rex idipsum ex filiorum succes-
sione asserebat: Comes etiā de Fuxo, Iohānis Regis Na-
uarrę gener: filii sui nomine regnū tuebatur. Henrricus
tandē ualida manu Nauarrā in propria aggressus. Ex-
pugnauit nō paruā Nauarę partē, uidelicet Vianam los
Arcbos, Sanctū Vincenciū, laguardia: lerin, & plura alia
castra, quorum aliqua nunc suę ditioni subdūtur. Dum hęc
agerētur, Cathalani rebellāt cōtra. Io. regē Aragonū, ele-
gerūtq; in regē & dominū eūdē Henrricū Regē Castelle:
cuius uexilla apud Barchinonā erexerūt: monetāq; suo
nomine cuderūt, eundē Henrricū exorātes, ut eos in sub-
ditos acceptaret, gentesq; armatas ad debellandū Iohānē
Regē cōcederet. Ad quos Henrricū dixisse fertur, illud
Alexandri ad Dariū aduersus magnas uires & magnos
hostes, nō aduersus calamitosos uelle pugnare. Ad eos
rursus uerba agēs: bonū inquit Principē habens auun-
culū meū quo sermone ut alter Spartanus quē Valerius
cōmemorat principādi repulsam, summo honori adequauit
& propinquā sanguinis necessitudinē regnādi cupidini
prętulit. Verum Henrricus ipse cōspiciēs Cathalanos sibi
deditos plurimū affligi a Iohāne rege Aragonū & genti-
bus Ludouici Regis Francię, qui eidē. Io. coligatus & fę-
deratus erat eorūdē Barchinonēn & plurimorum Baronū
regni Castellę assiduis precibus instigatus, nōnullas gētes
armorum ad tuitionē eorum in Cathaloniā trāsmisit, pugna-
batur itaq; per totā Cathaloniā: fiebātq; misere cędes
deprędationes & calamitosę clades. Tandē actum est ut
pro his cōponēdis rebus prefati illustrissimi reges Frācię
& Castellę se simul uiderēt & mutuo loquerētur. Venit
ergo rex Francie ad suā Baionēn ciuitatē. Henrricus uero

cum maximo apparatu & fastu plurimis Baronibus & prelatis sociatus apud oppidũ suũ fontis rabide se cõtulit In finibus itaq; utriusq; regni ambo Potentissimi Principes côuenerũt: utinã sic animis sicut corporibus: & aliquãdo inuicẽ sunt locuti. Fuit aũt prima eo℞ cõfabulatio circa dimidiũ aprilis huius presentis ãni domini. M. cccc. lxiii. Ve℞ quia facile fuit suadere uolenti acquieuit Henricus ut Rex Francie arbitraretur in factis Cathalonię cuius arbitriũ Henricus acceptauit. Ferunt tamen nõnulli dietã illã nõ paucas dissidii occasiones inter eosdẽ Reges parturisse|ut re℞ exitus cõprobauit: adeo ut qui pro unitate côuenerãt diuisi discederẽt|& qui licet inuisi & incogniti unanimes accesserũt|cogniti ulceratis tamen animis disiũcti sunt|& qui aliis pacẽ cõponere uenerant: inter se dissidia seminarũt|& dũ alienas lites extinxerunt: suas suscitarũt|& quanq̃ ue℞ sit ut ait Cicero|quia amico℞ presentia côiũctus & cõsilia amorẽ augẽt|plerũq; tamen ex ipsa magno℞ Principũ mutua contractione & cõfabulatione odia nascuntur|presertim cum erga ea & propter illa adunãtur|quę adipisci uterq; nõ potest|ut eni pulchre Scipio dicebat|cũ de honore & gloria agitur infida est regũ amicitia|quippe inimicitias maximas inter amicissimos extitisse sępe cõperimus|Sed & ut idẽ Cicero subdit raro atq; perdifficile amicitia in illis cõseruatur qui in maximis honoribus & principatibus tumescũt. Hinc Plautus|nocitura asserit sępe inter potẽtes & glorię auidos similia colloquia: ait eni côuentus|debachatiões & côuictus nõ quero|ut amorẽ pariãt|utinã nihil odio℞ darent. subdit igitur quia tener ac mollis est Principũ animus & ad querelas procliuior & uelut rosa uel liliũ si negligẽtius tãgatur diutius perdurãt: si uero tenacius manibus cõtractãtur cito liquescũt atq; marcescũt|sic est de Principum amicitia. Verũtamen eorundem Regum summa

uirtute paulo post omnis dissidii causa sopita est & pristina utriusq; regni fraternitas renouata. Sed iã redeamus ad Regẽ Henricũ & eius ingentẽ moderationẽ: quanq̃ enĩ ut diximus Cathalani & nõnulli Aragonẽses ei subiici uellẽt: Nihilominus uertens aĩo excelsa merita quõdã Fernãdi regis Aragonũ patris Iohãnis sed & attẽdens quia magni animi est magna cõtẽnere: eãipsam regnãdi facultatem a cunctis mortalibus tantopere exoptatam. Ille sũma & plusq̃ humana uirtute nõ admisit: quippe collatã ipsam dulcissimã regnãdi cupidinẽ singulari tẽperantia & incredibili moderatione correxit. non utiq; uirtuti & potentię suę diffidens: Sed quia prȩclarum magnificum & magni animi iudicium dicebat. regnandi auiditati modum adhibere. Nam teste uno ex sapientibus. Ea tuta est potentia: quę uiribus suis frenum imponit. asserens illam laudatissimam fore potentiam. ipsam potẽtiã nonnunq̃ temperare: Addebat quia ultra humanitatis & uirtutis prȩmia. illa maxima est potentia. nolle regnare cum posset: Sȩpe illud nostri Senece recensens. quia nulla in Principe prȩclarior splendet uirtus. q̃ ipsa moderatio. quę nil aliud est. q̃ cum summa prudentia. secundas res non statim. nec effuso gaudio apprehẽdere Vertebat enim animo modestissimus Princeps. q̃ inuidiosa ne dixerim periculosa sit regnorum cumulatio: dicente redemptore per Prohetã. Ve uobis qui aggregatis agrum ad agrum. domum ad domum. usq; ad terminos terre. nunquid soli uos estis in terra? Abimelech enim filius Gedeonis. ut sacrę scripturę testatur historia cum ad accumulanda regna aspirasset & per Anthiocos ex matre eum attinentes id iure posse impelleretur: tamẽ ea regnandi ambitio infelicem ei exitum prębuit. de quo sapiens dicere uisus est. eleuatus ad modicum & non subsistet: Quare Henricus oblatam regnandi

promptitudinem cohercuit. Imitatus Publicolam Valerium sempiterna laude & commendatione dignum. qui cum cerneret Imperii insignia populi uoce ad se translata inuidiosum tanti principatus fastigium ingenti moderatione despexit. Imitatus rursus Cęsarem Tiberium qui plurimos sibi delatos summos honores recusauit coronamq; deposuit. Imitatus deniq; Diuum Vespasianum qui cum apud Ierosolimã obsidiones seruaret ad imperium post Galbam & Neronẽ occasos eleuatus est. qui adeo restitit. quousq; gladiis uibrãtibus atq; minantibus compulsus est id inuitus assequi. quod libens respuerat. in qua re ut aiunt magis periculo cessit q̃ uoluntarius accessit: Recolebat quidem Henricus opportere eum offendere quem natura impellebat defendere: fratrem siquidem matris a regno expellendum cogitabat: quo nil scelestius nihilq; inhumanius putabat Imitatus Affricanum Scipionem qui oblatum ei a Senatu regnum. supplex rogauit ne ea prouincię sors fratri suo eriperetur ut ad eum transiret: laudamus superiorem Affricanum q tantum laboris habuerit. in honoribus principatibus recusandis quantum egerat in merendis. Illi tamen Henricum anteponamus qui recusauit regna oblata cum mereretur accepta: quo effectum est ut quãto in ea re fuerit moderatior tanto euasit gloria superior: Verum de Regum & Principum moderatione & temperantia ac reprimenda libidine diximus latius in prędicto libro speculi uite humanę & in libro de remediis afflictę ecclesię militantis & in tractatu de confutatione secte & superstitionis & illius erroribus.

Capitulũ xxxviii. qualiter tempore huius Henrici. iiii. famosa oppida de Gibraltar & archidona & plura alia loca recuperata sunt Mauris

expulsis & de uirtutibus huius Henrrici & piis eius operibus. presertim qualiter fuit magnificus & liberalis. Demum agitur qualis liberalitas est laudanda & qualis improbāda in principibus.

EMPORE huius Henrrici. iiii. sua uigilantia & prope singulari prouidentia inter cetera castra & oppida quę a Sarracenis euicerat & suę ditioni subiecit famosum oppidum de Gibraltar cum arce inexpugnabili lucro fidei catholicę cessit: Maurisq; expulsis christianis populauit quos plurimis beneficiis & priuilegiis donauit: in cuius obsidione & fęlici recuperatione inclitus Iohannes de Guzman dux Metine strenue atq; precipue militauit. tantoq; auidius quanto tenacius animo gerebat. genitorem suum in eiusdem oppidi obsidione uita fuisse priuatum. Rursus eiusdem Henrrici temporibus castrum de Estipona prope Malicam non sine graui discrimine & periculo clarissimi uiri Iohānis Pacheco Marchionis de Villena & suorum e manibus Arabum ereptum est. Deinde oppidum de Archidona post longam obsidionem plurimis Arabibus cęsis strenue cum precipua laude obtinuit nobilis Petrus Giron magister de Calatraua: Hic Henrricus maximos thesauros congregauit. licet longe minores q̄ patris tēpore talias & tributa subditis imponeret. sed quid hęc huius Principis laudes tacere cogor ne familiaritas necnon ingens ad eundem Principem deuocio; fides & obsequendi desiderium suspitionem ingerat. Adde quia sapientis est consilium. ante mortem ne laudes quenq̄ sed laudandus est quis post labores magnificandus post consumationem. Nam scriptum est Septies in die cadit iustus & resurget. & rursus nescit homo an odio uel gratia dignus sit. quę res agit ut non sine timore ac

tremore laudetur qui tot ruinis proximus est: ut latius tetigimus in capitulo. v. huius quartę partis. Verum quia ut ait Plato in re publica bene instituta Principes alendi sunt laudibus. & iuxta Poetam crescit laudata uirtus. sed & Salomon in prouerbiis ait: Vir fidelis multum laudabitur. & iterum qui graditur sapienter ipse laudabitur: non indigne ut putamus Princeps uirtute prędictus laudandus est ut sese uirtutibus alat & sustentet. ut si a uia ueritatis & uirtutis corruat. sciat tam tute ob gesta obscura posse deturpari q̃ ob clara laudari ibiq; molestus accedet uituperator ubi gratus accessit laudator. Ne tamen penitus tacendo ueritatem offendam paucula ex multis breui disseram: In primis hic excellentissimus Rex: ut optimum decet Principem litteris instructus est. diurnisq; officiis plurimum delectatur. ecclesiasticum statũ ac religiosoꝝ ordines diligit ueneratur & colit: ecclesias: monasteria & pia loca construit & habundanter dotat: Inter cętera monasterium de Miraflores prope ciuitatem Burgẽn Cartusiẽn ordinis. in quo Iohannes pater sepulturam elegit mirifice construxit: & habundanter dotauit. Taceo miram structuram a primo lapide deuotissimorum cenobiorum del Partal & reliquũ sancti Antonii prope Segobiam & aliud sancti Ieronimi prope Maioritum. plurimis deniq; aliis monasteriis & piis locis regnorum suorum. non paruos redditus perpetuos contulit. Deniq; magnus est hedificator regaliũ edium castrorum & arcium in diuersis regni partibus in quibus noua construxit edificia. uel uetera restaurat. nec puduit in eis magnum fudisse thesaurum. liberalis deniq; admodum est. multos publice priuatimq; ditans & honoribus augẽs. quos uel mediocri familiaritate cognouit Testes sunt nõ pauci quos plurimum exaltauit: Semper illud ore gent a sapientibus dictum: nullam maiorem

Principis esse felicitatem. q̃ multos fecisse felices: Quę una res & si multorum inuidiam habere potuit. gloria tamem carere non potuit. fatemur tamen non fore commendandum Principem. qui patrimonium regni incõsulte largitur. pręsertim ubi nulla impellit necessitas. nec reipublice suadet utilitas: Nam ut inquit Cicero. quid tam leuius q̃ id agere quod diutius agere non possis? Vnde subdit non est commendanda effusa largitas. si quod alteri largiris. alteri extorqueas illi dare isti nocere Adde quia iuxta sapientum sententiam qui ultra modũ fundit. quę sunt rei publice cito ueniet ad litora paupertatis. quinimo ei assimilatur. qui hostibus contra se dat uictoriam: ut enim pulchre Philippus dicebat ad Alexandrum & Cicero refert. quid tibi ista profusa largitas confert. per quam Macedones non te Regem suum sed ministrum & prębitorem putent. quod sordidum esse Regi non ambigis. & subdit largitiones immoderatas. rapine extorsionesq̧ sequuntur. Cum enim in dando egere ceperis. alienis bonis manus cogeris inferre: non ergo putes laudabile nec magnificum ut beniuolentię comparande gratia. prodigus existas: Non enim tantum amoris assequeris eorum quibus dederis. quantũ illorum odia quibus ademeris. Ea de re Principibus non est ita claudenda res familiaris. ut eam benignitas aperire non possit. tunc enim laudata est liberalitas. cum pro dignitate & uirtute cuiq̧ tribuitur quod est fundamentũ iusticię: quia teste Cicerone nihil est liberale si non sit iustum: Donent ergo Principes ratione & honestate preuia. atq̧ in primis ita largiantur ut nec aliis nec sibi noceant. nec enim liberales aut magnifici sunt. qui cupiditate glorię aliis eripiunt. quod aliis largiuntur: nedum quosdam ymmo multos ledunt ut in paucos profusi existant: Tanta ergo sit in principe

liberalitate

liberalitas . quę teste Didimo ad Alexandrũ . in largi/
entis incommoda non redundet : Sed & tanta existat
ut nescia sit pan dispendium . Ne paulo post idem sit
egens qui fuit largiens : rideatq; qui accepit . Rigeat
qui donauit . sed ea moderatione pensentur beneficia ut
quod transfunditur non minuat . sed augeat donantis
maiestatem . ut in fasce ex qua quanto plura succendis
tanto magis facultatem recipit plus lucendi .

Capitulum . xxxviiii . de strenuitate huius Hen/
rici . iiii . & de eius humanitate pietate & man/
suetudine & de ceteris illius uirtutibus presertim
de tẽperãtia & sobrietate & quomodo fugiebat
ornatũ regiũ & queuis molia delicamenta . De/
inde quomodo plurimos nobiles exaltauit . Rur/
sus qualiter delectabatur uenationibus & de in/
commodis huius exercitii si nimiũ frequẽtatur .

ENRICVS igitur nequaq̃ hiis uirtutibus con/
tentus animosus est atq; strenuus . in bellicis de/
niq; exercitiis plurimum tritus & fortunatus . in con/
gressibus ac bellicis periculis primus : Imitatus alterum
ex Cesaribus de quo annalia ferunt . nunq̃ militibus
dixisse ite . sed uenite : Rursus bellicorum laborum pa/
cientissimus est & longissimas uias sepe incredibili cele/
ritate confecit : armorum & equitandi peritissimis . sepe
inclinantem aciem solus restituit . obsistens fugientibus
singulos nedum retinens : sed in hostes conuertẽs : De/
inde humanus mansuetus ac humilis longe plusq̃ tem/
poris malicia exigit . Deniq; clementissimus ac seuicię
detestator . Errori facile ueniã dat : Pius quoq; & plurí/
mum miseris compatiens . nam ut alter Adrianus im/
perator . seruitores etiam paruę conditionis infimos

ſepe uiſitabat. atq; de ſua menſa cibos miniſtrabat: medicis prouidebat oĩa deniq; pietatis officia ad cuiuſq; optimi priuati hominis officium pertinentia agit. oblitus regii faſtigii: Imitatus deniq; Antonium pium imperatorem de quo ait Iulius Capitolinus. qui cum militem ſecum educatũ egrotũ ſepe uiſitaſſet. atq; uilia obſequia ſed pia preſtaſſet. & propterea multis diſplicuiſſet quaſi Regi hoc non decuiſſet. ille ridens ait. quia nec dignitas nec imperium tollit affectus: nec pietatis opera dignitatis faſtigio derogant. ſed & ultra pietatis opera tantę eſt manſuetudinis. atq; tam placide eſt lenitatis. ut quos maieſtatis quoq; contra ſe reos conſpexerit. non facile punit & aduerſus ſe inſurgentes diuino quodam animo dimittit. in eadem familiaritate quam ante habuerit. & ut paucis agamus. cunctis benignus & cõmunis eſt: adeo ut quemadmdum de Traiano legitur non pauci nec parue auctoritatis uiri eum quia cõmunis plurimum foret ſepe inculpabant dicentes illud Valeni maximi. Reges ſuis ſubditis familiariſſimos ac communes eſſe non oportere. quia quicquid in excelſo faſtigio poſitum eſt ut ſit uenerabilius humili & familiari conſuetudine uacuum eſſe conuenit. Ad quę Henricus reſpondit. talem debere eſſe Principem priuatis. quales eſſe ſibi Principes priuatus optaſſet: Nec putabat humanitate. ipſam quoq; regiam dignitatem perdi. ſed augeri: illis non aſſentiens qui credunt auctoritatem Principis emoliri. ſi familiarem ſe ſuis reddit. cum per eam modeſtam quidem ſubditis carior fit: Cęterũ cum ſepe a multis lepide argueretur ꝙ non regio ſed cõmuni uteretur habitu. reſpondit quia regalis dignitatis. alius debet eſſe teſtis ꝙ̃ purpurea aut precioſa ueſtis: addens quia ſatis turpe uidebatur Principi non rerum aut uirtutis excellentia. ſed ſolo habitu. uelle a priuatis differre.

Rursus Henricus omnibus equus . ad iram tardus ad misericordiam pronus : Vane glorię contemptor rarus in sermone . & loquendo patiens auditor . nullius imprudentiam despicit . prudentiam in quouis homine . etiam humilis conditionis plurimum commendat : Hic Henricus suos secumq; connutritos uehementer dilexit sed inter cęteros dum puerilibus & teneris annis ageret duos secū nutriuit nobiles iuuenes de antiqua & clara familia ortos . Videlicet Iohannem Pacheco & Petrum Giron . quos suis uirtutibus carissimos habuit . naturaliter enim ut inquit Aristotiles : Nobiscum connutritos & conuersatos diligimus nostra eis cōmunicantes : illos itaq; plurimum sublimauit . Nam alteri marchionatum de Villena . deinde magistratum sancti Iacobi de Spata alteri magistratū de Calatraua conferri obtinuit ac plura alia dominia contulit : Nec predictis regia liberalitas & munificentia contenta est . sed & plurimos alios nobiles ut uirtuti deditos uiros exaltauit . inter quos plurimum dilexit Michaelem Lucas & Beltrandum dela Cueua hunc ducem de Alburquerq; alterum comestabilem creauit : Imitatus magnū Alexandrū : qui ut ait Iosephus : & apud Machabeos legimus . licet uxorem pregnantē & cognatos reliqueret . eos tamē nobiles qui secū nutriti fuerant in iuuētute sua . intantum dilexit ut eos ad huc uiuens plurimum exaltauerit : quibus & regna diuisit Sed & Augustum imitatus . de quo aiunt annalia . quia suos tantum dilexit . ut eos tam magnificis euexerit honoribus ut pene suo equaret fastigio . Deniq; hic Henricus elegit sibi consiliarios excellentes uiros in utroq; statu . Inter ecclesiasticos dilexit . plurimum etiā ante q̄ esset assumptus . D . Alfonsum de Fonseca . primo Episcopum Abulēn . demum archiepiscopum Hispalēn. D. Ludouicum de Acūna Episcopum Burgēn & successiue

regnum adeptus acceptum habuit. D. Petrum Gundisalui de Mendoça Episcopum Calagurntān. postea Saguntin. uiros eximie nobilitatis doctrine & prudētie & plurimos alios nobiles prestantes uiros. Rursus ut ceteras Henrrici uirtutes ōmittamus. tēperatus admodū & sobrius est. blandimentorum & balneorum insaius eos plurimum dendens qui capillorum tantam curam gerunt ut pigmentis & assiduis lotionibus licet non sine capitis discrimine tam crebro terguntur. quousq; flauos crines aut calamistratos cōficiāt: & quos natura nigros effecit arte aureos reddere conantur: Damnans Aurelii comodi imperatoris dementiam qui ut ait Iulius Capitolinus tam diligens ut capillos coloris aurei faceret. fuisse fertur. ut capiti aurum respergeret. quo magis coma illuminata flauesceret: sed nec minus uituperat comodum Antoninum etiam imperatorē. qui eodem Iulio teste septies & octies caput in die lauabat atq; in ipsis balneis edebat. quibus delicamentis nihil corporibus humanis funestius atq; crudelius esse potest: ueluti que corpus debilitant: animosq; effeminant atq; ad res bellicas imbecilles & fragiles homines reddunt. Nam ut pulchre Seneca ait. quia blandimētis balneoꝝ ceterisq; corporis delicamētis permademus: cuncta dura & difficilia iudicamus. agunt enim ut quod non diu possumus breui frui desinamus: Demum in sobrietate ciborum & potus Henrricus tanta parsimonia utitur: ut imitetur Augustum Cesarem. qui uulgarem panem & caseum bubalinum manu pressum & cetera lacticinia appetebat: uini potum Henrricus abhorret: Memor quia dei uoce uini usus Regibus prohibetur: eo dicente O Lamuel noli uinum dare Regibus ne forte obliuiscātur iudicioꝝ dei. Idq; agit non repugnante natura. sed suadente uirtute: Interrogatus sepe cur uino non uteretur cum posset

ait nihil pulchrius suauiusq́ in homine q̃ illud summere quod delectat: imitatus Romulum uini parcissimũ qui cum in cõuiuio parum biberet, ei amici dicerẽt o Romule Si omnes sic biberent uilius esset uinum. Imo inquit carius. si quantum & quale quis uellet biberet. Aiunt deniq́ eundem Henricum facetum. sed eterna cõmendatione dignum dixisse uerbum. Cum enim in ualle Granate ubi intẽsi sunt calores in eius exercitu uinũ deficeret. querela ad eum delata. satis inquit a nobis prouisũ est de optimis aquis ne homines sitiant. Simile Augustum dixisse legimus: Rursus Henricus post bellica exercitia armorum ac concentibus musicalibus admodum delectatur. uenationi plurimum deditus. cuius exercitio & pro eius incolumitate ac suę rei publice utilitate utinã parcius insudaret. Nam ut ait ethicus id unumquemq́ decet maxime quod est cuiusq́ maxime. non enim ad siluas aut perturrẽdas aut incollẽdas. sed urbes uisendas atq́ regendas Princeps assumitur. quia ut de Esau Policratus ait ad res politicas uix conuersabilis esse potest actu: qui siluestris est incollatu. Fateor non semper uenatio in culpa est. Plerũq́ enim ocii inhertiam fugiunt qui laboribus membra asuescunt. quare ipsa uenatio ex persona loco & tempore pensanda est. illa profecto in Rege laudanda atq́ lustranda est uenatio. non quę aprũ calidoneum ut meleager aut apim taurum ut Cambises aut ceruas ut Euripides uenabulo percutit. sed quę ut alter Augustus uastatores & hominũ oppressores uenatur atq́ insequitur. Refert enim Polibius Traianum. Augustum dicere solitum illam congruã principãtibus uenationẽ non bestiis aut feris certamen sed hominibus terrorem indicere nec cum innocuis animãtibus dimicare sed cum nocentibus & scelestis hominibus cõfligere illa enim siluas ornant. hii regna & urbes depopulant

Illa fruges uastant. hii uitam moresq̧ hominū dissoluūt preclare igitur Themistodem dixisse Policratus ait a fre/quentibus uenationibus & leuioribus ludis Principes fore arcendos. ne res publica ludere uideatur detrimen/tumq̧ relicta grauitate patiatur.

Capitulum. xxxx. de hiis quę acciderunt in ecclesia tempore huius Henrrici & de Romanis Pontificibus qui eo regnante pręfuerunt presertī de Calixto. Pio ac Paulo. ii. & de eoꝝ laudibus preclarisq̧ gestis & de opusculis auctoris hāc his/toriam compilantis sub eisdem Pontificibus & eorum iussu editis. Tandē agitur de Frederico iii. imperatore & de duplici eius aduentu ad urbem Romanam.

OSTREMO adducenda sunt breui stilo: quę huius Henrrici. iiii. Regis Castellę & legionis temporibus in ecclesia dei & in imperio acciderunt & de Romanis Pontificibus. qui tunc ecclesię Romanę pręfuerunt. Eiusdem igitur Henrrici tempore obiit Ni/colaus Papa. v. & successit Calixtus. iii. natione Hispa/nus de regno Valentię. Hic Pontifex genere nobilis de domo dicta de Bona. doctissimus iurista fuit feruidus admodum in expeditione contra Turcum & plurima compleuisset si dies non defecissent: Sedit autem q̄tuor fere annis; eo itaq̧ in bona senectute uita functo/assūp/tus est Pius. ii. die. xxx. mensis augusti anno domini M. cccc. lviii. hic Pontifex natione Senensis natus in oppido Corsignano. Quod paulo post idem Pontifex ciuitatis titulo lustrauit & Pientiam a Pio nomine suo appellari iussit. ubi ecclesiam cathedralem erexit: con/struxit atq̧ dotauit; palaciumq̧ insigne atq̧ superbum

edificauit : Fuit hic Pontifex orator disertissimus & in aula Alberti demũ Frederici.iii.imperatoris moderni nutritus eiq; acceptus : tandem Cardinalis effectus est & parum post ad summum Pontificatum assumptus : huic Pontifici Henrici Castellę regis prędicti iussu & regnorũ suorum nomine : Ego ipse tunc Episcopus Oueten̄ purã debitam ac solitam reuerentiam & obedientiam pręstiti : Hic Pontifex dum esset in Papatu inter ingentem negociorum molem studio aliqua orula uaccabat : historiãq; refertissimam & aliqua opuscula pręclare ingentiq; elegantia descripsit : eaq; mihi suo referendario anteq̃ edita forẽt cõmunicare dignatus est : Rursus fuit Pontifex ipse zelatissimus belli & expeditionis contra perfidos Turcos & aduersus eorundem impietatem generalẽ & famosam indixit cruciatam & passagium cui se debilem uiribus sed animo fortem personaliter exhibuit : Verum peccatis cristiani populi sed & ignauia atq; diffidia infęliciter res actę sunt : Nam cum apud Anchonam urbẽ maritimã transfretandi animo moram traheret. expectans aduẽtum quorundam Principum & magnatũ qui personaliter uenire aut prę sidia ferre polliciti erant : conspiciens nullã superesse spem de illorum aduentu atq; succursu : Consternatus animo & agrauato morbo corporali ex huiusmodi mestis animi accidentibus : tandem ut deo placuit spiritum exalauit : me tunc in eadem ciuitate manente & ad trãsfretandum cum eodem Pontifice parato : Obiit aũt. xiiii. die augusti anno Cristi incarnationis. M. cccc. lxiiii. prefuit annis. vi. Illico itaq; domini Cardinales cum tota curia Romam se cõferunt super electione futuri Pontificis : qui condaue ingredientes. Sic dispo nente diuina clementia unanimiter & concorditer per uiã spiritus sancti elegerunt Sanctissimũ. D.N. dominum Paulum secundum natione Venetum, qui nunc fęliciter

deo auctore presidet. hic Pontifex genere nobilis atq patricius. sed uita & moribus illustrior. nepos quidem fuit beate memorie Eugenii Pape. iiii. & ita ex una nobili gloriosaq domo duplex pontificatus egressa est dignitas & dum in illo meror uniuersus tenuit q raptus sit in isto gaudium successit. q assumptus est. quo fit ut utriusq Pontificis laudum gloria uniuersa populorum ora cōpleat. Est igitur huic Pontifici uirtus animi ingēs sed & forma corporis uenustissima. illa prestat ut eum opporteret Pontificem maximum fieri: hec ut deceret in principio pontificatus sui Romanam curiam omni simonie & extorsionis labe seuerissime purgauit: cunctosq officiales ac curiales reformauit: domumq habuit mundissimis atq honestissimis uiris refertam: Ceterum cōtra perfidos Turcos Vngarie regi ac pluribus Principibus & communitatibus assidua nec parua presidia elargitur In ecclesie uero gubernatione nedum fortunatissimus est sed summa experientia prudentia & uirtute prestantissimus: deniq clementissimus & omnium indulgētissimus ad pacē deniq pronus: Nam italiam dissidiis plurimis incensam: summa cum industria bis paccauit: Demū quibusdam tirannis a terris ecclesie expulsis non paucas nec paruas urbes & terras ditioni ecclesie Romane adiecit: Hic felicissimus Pontifex qua die apicem summi Pontificatus assumpsit. de sacri collegii assensu non sine singulari confidentia me indignum sed fidum prefectū Castellanum castri sancti angeli de urbe instituit. quippe qui localia & ecclesie Romane thesauros fidei mee cōmisit: deinde pro sua animi nobilitate & munificētissima liberalitate meipsum indignum primo ad çamorēn ecclesiam: deinde ad Calagurritanam. tandem ad Palentinam transtulit: Verū cum iussu sue Sanctitatis pluribus annis Castri prefati sancti angeli curā & administrationē

gererem: ubi satis ocii supererat de eiusdem suę Beatitudinis mandato ad gloriam omnipotentis dei & ecclesię dei exaltationem & decorem ac ueritatis dilucidationem nonnulla opuscula inculto rudiq; eloquio edidi. Primo librum magni uoluminis dictum defensorium status ecclesiastici cōtra querulos emulos & detractores Prelatorum & clericorum diuisum in decem tractatus: Item librum de paupertate Cristi & apostolorum & an Cristus & apostoli mendicarunt & quo sensu dici potest eos mendicasse. Ibi deniq; deducitur Prelatos & clericos modernos non deuiare a uita apostolica. licet obtineant propria; possessiones: & prebendas distinctas & q̄q̄ segregatum in domibus propriis habitent. nihilominus eos uitam communem a sanctis patribus institutam ducere censendos fore: Rursus iussu eiusdem Pontificis edidi librum. Vbi agitur an sine peccato fideles licite fugiant a locis. ubi seuit pestis: Item librum de monarchia orbis in quo ostenditur apud Romanū Pontificem residere ueram orbis monarchiam: Demum in eodem libro in secunda parte deducitur: Reges Hispanię & Francię non fore Imperatori subditos: Agitur etiam per quē quādo & quomodo Reges delinquētes puniri possūt: Item librum defensorium istius libri monarchię contra quosdam detractores super eisdem & aliis utilibus materiis: Item librum apparatus siue commenti super bulla cruciate indicte per Papam Pium contra perfidos Turcos: Item librum super commento bullę depositionis Regis Bohemię per Sanctissimum dominum Paulum secundum publicate: Item librum de remediis afflicte ecclesie militantis: in quo adhibentur remedia contra omnes persecutiones quas ecclesia ab exteris & domesticis patitur. Item librum dictum speculum uitę humanę de prosperis & aduersis dulcibus & amaris omnium

statuum uitę mortalis . tam in statu spirituali q̃ temporali Item librum de regno diuidendo & quando primogenitura sit licita : Item librum de pace & bello & de necessitate & utilitate bellorum : Item librum de eruditione puerorum : Item librum confutatorium secte & superstitionis machometi & quorundam errorum contentorum in quibusdam epistolis per quendam eloquentem oratorem missis perfido Turco : Item librum dialogi de auctoritate Romani Pontificis & generalium conciliorum & de pena subtrahentium obedientiam a sede apostolica & de remediis scismatum : Item plurimos alios tractatus & epistolas . quę siquidem opuscula eidem Sanctissimo Pontifici pro maiore parte dedicata sunt : & sub illius glorioso & eterno nomine potius q̃ studio & ingenio meo conquiescunt : Nec me solum sed ut alter Esdras uel Rex Ptolomeus : plures doctissimos & studiosos uiros ad scribendum inuitat quippe allicit atq̧ remunerat : Sed de huius Pontificis gloriosis gestis laudibus & preconiis : alibi dicimus : huius itaq̧ Pontificis ac Regis Henrrici prefati tempore sedit in imperio Fredericus . iii . Austrię dux : hic ante susceptum imperium Ierosolimam deuote uisitauit Alberto fratre & comitibus Cilię sociatus : Adeptus autem imperium cum germanos quadam neutralitate quę potius subtractio obediēnę uidebatur frui cōspiceret : & diuisam ecclesiam reperisset . conuenticulū apud Basileā congregatū abire iussit : Vnde secuta est totaliter desiderata unio ecclesię : cum Vngaris aliquo tempore bellauit : & aliqua castella obtinuit sed & non parua ab eis damna consequutus est . uxorem duxit sororem Regis Portugalię nomine Leonoram sanguine & moribus inclitam : Hic ut diximus Romam uenit & diadema a Nicolao . v . suscepit . Deinde uisitauit Alfonsum regem Aragonum

& Siciliȩ uxoris auunculum a quo honorifice apud Neapolim receptus : tandem Alemaniam fęliciter rediit : Demum anno domini . M . cccc . lxix . deuotionis & peregrinationis gratia Romam & apostolorum sacra limina uisitauit qui ab eodem Sanctissimo Paulo . ii . sūmo Pontifice solēnissime receptus est : Illūcq in suo apostolico palacio humanissime & curialissime locauit : & quādiu Romę fuit sibi & gentibus suis lautissime expensas ministrauit : & in recessu spiritualibus & temporalibus muneribus eum magnifice donauit : Agimus iam huius historię finem sub eodem Henrrico . iiii . Verum quia septies in die cadit homo : Exorandus est altissimus per quem Reges regnant ut hunc Henrricum . iiii . custodiat protegat & defendat . ut quę fęliciter incepit felicius expleat . illicq intellectum uires & conatum tribuat . quatenus se & subditos in uiā pacis & salutis eterne dirigat eo pręstante . Qui est benedictus in secula . amen .

De mandato . R . P . D . Roderici Episcopi Palentini auctoris huius libri . Ego Vdalricus Gallus sine calamo aut pennis eundem librum impressi .

¶ Incipit tabula materiarum & rererum contentarũ in hac historia Hispanica in qua non solum de situ & ubertate eiusdem prouincie ac inicio principatus necnon regum successione & claris successibus agitur. sed de priscorum romanorum: grecorum & aliorum antiquorum clarissimis gestis dictis & documentis ad cuiuslibet mortalis instructionem.

¶ Incipit Secũda pars in qua adducũtur successiones & successus regum Gothorum qui regnarunt in Hispania usq; ad irruptionem eius & iterum usq; ad Pelagium & de his que eorum temporibus occurrerũt .

¶ Capitula & materie Secunde partis .

Honorius Imperator concessit Galias & Hispanias ut eũ ab Italia pelleret & de sedente in cathedra Petri & in ĩperio

De Alarico . ii . rege Gothorum & quomodo Romam cepit atq; uastauit prohibens ne ecclesiam inuaderent : & de eius deuotione .

De Athanarico . iii . rege Gothorum qui primus ex gẽte Gothica Hispanias arcessiuit & quomodo Vãdalos persequitur & de sedẽtibus in Romana cathedra & imperio

De Sigerico . iiii . rege Gothorum .

De Vualia . v . rege Gothorum & quomodo Affricam afflixit & obsedit yponam sub quo beatus Augustinus feliciter obiit .

De Tẽderedo . vi . rege Gothorũ & quomodo ab Athilla rege Hugnorum fuit interfectus in famoso bello circa cãpos Cathalanicos & tandẽ quomodo Athilla fuit uictus & fugatus & de morte eius .

De Turismũdo . vii . rege Gothorũ in Hispania regnãte.

De Theoderico . viii . rege Gothorũ in Hispania regnãte & quomodo apud Astoricã in Hispania prostrauit Rechiarium regem sueuorũ & quomodo iste Theodericus effectualiter primus inter Gothos in Hispania regnauit & de sedentibus Rome & in imperio .

De Henrrico . ix . rege Gothorum qui primus leges Gothicas scriptis redegit .

De Alarico . ii . decimo rege Gothorum in Hispania regnãte & quomodo fuit uictus a quodã principe Galliarum apud Pictauim & de sedẽtibus Rome & in imperio

De Geselarico . xi . rege Gothorum in Hispania regnãte.

De Theodorico . xii . rege Gothorũ in Hispania regnãte durante pueritia Amalarici nepotis sui cui postea regnũ Hispanie restituit : & quomodo fuit Arrianus & regnauit simul in Italia & Hispania & Boetium senatorẽ iussit interfici & de sedentibus in cathedra Petri & imperio .

Tolletum & quomodo sanctus Illefonsus successit Eugenio in sede Tolletana & de huius presulis scientia & uirtutibus & de sedentibus Rome & in imperio.

¶ De Banba. xxxii. rege Gothorum in Hispania regnãte & quomodo Paulum grecum et rebellantem captiuauit apud Neumasum & quomodo inuidorum emulatione uenenatus fuit: & tandem monachus efectus est. agitur etiam de mirabili eius assumptione & de his principibus qui sepe ex humili loco assumpti sunt.

¶ De Eringio. xxxiii. rege Gothorum in Hispania regnãte quo tempore tria concilia Tolletana sub Iulliano Tolletano presule celebrata sunt & de sedentibus Rome & in imperio.

¶ De Egiça. xxxiiii. rege Gothorum in Hispania regnãte & de occurrentibus suo tempore.

¶ De Vitiça. xxxv. rege Gothorum in Hispania regnãte & de uiciis & iniquitatibus eius & quomodo peremit quosdam ex genere nobili Gothorum descendentes & quomodo se dedit libidinibus & indulsit clericis ut quotquot mulieres uellent reciperent & de facetis & memorãdis uerbis ad eum prolatis.

¶ De Costa. xxxvi. rege Gothorum in Hispania regnãte & quomodo Vitiçam oculis & regno priuauit & de sedentibus Rome & in imperio.

¶ De Roderico. xxxvii. & ultimo Gothorũ rege in Hispania regnante & de infelici diruptione & clade Hispanie tempore suo occurrenti & de causis dicte cladis & de uindicta & malis que ex ea sepe proueniunt & de lacrimosa lamẽtatione prefate desolationis Hispanie & de inuectiua cõtra perfidum Iullianum comitem cepte: & quare Rodericus dicitur ultimus rex Gothorum & de sarracenis qui post eum in Hispania regnarunt usq; ad Pelagium & de pulchra astucia cuiusdã sarraceni regis Sibilie

& de sedentibus in cathedra Petri & imperio.

Incipiunt Capitula & materie huius tercie partis historie Hispanie in qua adducuntur successiones & successus regum Hispanie post eius irruptionem incipiēdo a Pelagio usqꝫ ad tempora Fernandi. iii. qui Betbicam a Mauris recuperauit.

Capitulum primum de Pelagio primo rege in Hispania post eius cladem & de desolatione a Mauris facta & de genealogia eiusdem Pelagii a regibus Gothorum & de preclaris gestis suo tempore.

De exemplis romanorum & aliorum qui patriam a periculis liberarūt & de sedētibus ī Romana sede & imperio.

Capitulum. ii. de Fafila. ii. rege Hispanie post dictam cladem & quomodo ab urso extinctus est.

De exemplis antiquorum qui cum feris imprudenter pugnarunt & de sedentibus in Romana sede & imperio.

Capitulum. iii. de Alfonso primo dicto catholico. iii. rege post cladē Hispanie & de eius genealogia & gestis.

De zelo antiquorum romanorum & aliorum exterorum in restauratione patrie & de sedentibus in Romana sede & imperio.

Capitulum. iiii. de Froila primo qui quarto loco post cladem Hispanie regnauit & de eius genealogia & gestis.

De seuicia quorumdam cesarum romanorum & aliorum priscorum quam in suos regnandi causa exercuerunt & de sedentibus in Romana sede & imperio.

Capitulum. v. de Aurelio Quinto rege hispanie post cladem & qualiter cohercuit seruos rebellantes: & de seueritate antiquorum erga insolentias seruorum.

Capitulū. vi. de Silo Sexto rege Hispanie post eius cladē.

De pena ignobilē pacem facientium & de exemplis antiquis ad hoc.

De preclaris exemplis antiquorum qui spolia hostium deo consecrarunt & de religione principum & de sedentibus in Romana sede & imperio.

¶ Capitulum. xiiii. de Ordonio. ii. qui. xiiii. loco in Hispania regnauit post cladem & de gestis suo tempore. De fide seruanda hostibus & de exemplis antiquorum qui fidem hostibus fregerunt & de sedentibus Rome & in imperio.

¶ Capitulum. xv. de Froila. ii. qui fuit. xv. rex in Hispania post cladem & de sedentibus eo tẽpore in Romana sede & imperio.

¶ Capitulum. xvi. de Alfonso. iiii. qui in Hipania. xvi. loco post cladem regnauit & de gestis suo temp ore & de sedentibus in Romana sede & imperio.

¶ Capitulum. xvii. de Ramiro. ii. qui in Hispania. xvii. rex fuit post cladem & de gestis suo tempore & de innumera multitudine hostium ab eo cesorum.
Quando est utile hostes contra alios hostes conducere & de uitanda cupidine spoliorum hostium.
De clementia erga suos rebellantes & de exemplis antiquorum quomodo begnificẽtia conciliat suspectos & de sedentibus in Romana sede & imperio.

¶ Capitulũ. xviii. de Ordonio. iii. qui in Hispania. xviii. loco post cladem regnauit & de gestis suo tempore.
De fide uxoria & de exemplis antiquorum ad hoc & de sedentibus in Romana sede & imperio.

¶ Capitulũ. xix. de Ordonio. iiii. qui in Hispania. xix. loco per tirannidem regnauit post cladem.
De misera condicione tirannidis & de auiditate regnãdi & de sedentibus Rome & in imperio.

¶ Capitulum. xx. de Sancio primo qui primus rex fuit Legionis & magne partis Hispanie & de excessiua pinguedine illius & quomodo fuit curatus & qualiter Castella

exemplis antiquorum ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxvi . de Fernando primo qui . xxvi . loco post cladem regnauit & quomodo in eo regna Castelle & Legionis fuerunt unita & de gestis tempore suo .

Quomodo sancti inuisibiliter auxiliantur fidelibus sibi deuotis in bellis .

De somniis & qualiter sepe multa reuelantur in somniis .

De inuidia inter fratres & coniunctos gratia regnandi & de exemplis antiquorum ad hoc .

Capitulum . xxvii . de nobilitate & strenuitate Roderici de Biuar Cidi appellati & de uictoriis suis & quomodo a Mauris recuperauit Valentiam .

Et de multitudine hostium non timenda .

De remediis ad timorem expellendum a militibus & de exemplis antiquorum ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxviii . de Sancio secundo qui . xxvii . loco post cladem Hispanie regnauit & de gestis suo tempore .

De moderanda uictoria & de documentis ad hoc .

De proditione cauenda & punienda & contra hostes commissa & de sedentibus in sede apostolica & imperio .

Capitulum . xxix . de Alfonso . vi . qui . xxviii . loco post cladem Hispanie regnauit & quomodo ab isto incepit regnum Portugalie & de gestis eius .

De iureiurando pernicioso in melius mutando .

De exstirpandis & fugiendis blandimentis & balneis a uolentibus militare & de exemplis ad hoc . uide etiam sub Henrrico . iiii . in quarta parte .

Capitulum . xxx . de Geloira & Hurraca filiabus Alfonsi . vi . & de prole earum & quomodo Alfonsus rex Aragonum eandem Vrracam duxit uxorem satis impudicã & qualiter uterq; propter irreuerentiam ecclesie pessima

contra sarracenos in illo famoso bello de nauibus Tolose & quomodo crux cristi uisibiliter opem tulit & de multitudine cesorum in illo bello.

Commemorantur etiam cedes famose & numerose antiquorum bellorum romanorum & aliorum.

¶ Capitulum. xxxvi. de his que acciderunt regi Alfonso. viii. post bellum nauium Tollose & de ciuitatibus quas acquisiuit & de singulari factione circa arcem de çorita & de obitu eius.

Item de patientia principum in audiendis impugne conuiciis a suis & de exemplis ad hoc & de sedentibus in sede Romana & imperio.

¶ Capitulum. xxxvii. de Alfōso. ix. qui post destructionem Hispanie. xxxiii. loco regnauit & quomodo in isto Alfonso regna iterum fuerunt unita.

Item de fide & constanti perseuerantia Castellanorum & arcium custodum & de preclaris exemplis & documētis ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio.

¶ Capitulum. xxxviii. de Henrrico primo qui post cladē Hispanie. xxxiiii. loco regnauit & de intempestina eius morte.

Item de incomodis que plerumqꝫ proueniunt ex coniugiis inter sanguine coniunctos.

¶ Capitulum. xxxix. de gloriosissimo rege Fernando qui post cladem Hispanie. xxxv. loco regnauit in Castella & Legione & quomodo utrūqꝫ regnum fuit in eius persona unitum & de claris eius filiis & qualiter Betbicam totam recuperauit & de uictoriis & clarissimis eius operibus.

Item quales debent esse reges erga diuinū cultum & qua mente debent bella gerere & de preclaris exemplis sacre scripture & antiquorum ad hoc.

Item de utilitate exercitii & usus armorum & de documētis ad hoc.

¶Capitulũ . xl . de nonnullis incidentibus que huius Fernandi tẽpore in diuersis partibus occurrerunt & de ortu pestifere parcialitatis in Italia uidelicet guelforum & gebellinorum & quomodo eo tẽpore per Iacobũ regẽ Aragonie Maiorica & cetere insule Baleares lucro fidei accreuerunt & de felici obitu huius Fernãdi & de diuisione in imperio & fuit electus Alfonsus . x . huius Fernandi filius .

Item quomodo optumi principes non egent statuis manu fabricatis & de exemplis ad hoc & de sedentibus in sede Petri & in imperio .

¶Incipiũt Capitula & materie quarte partis historie Hispanie in qua adducuntur genealogie & successiones & gesta regũ Hispanie post Fernandum . iii . qui Hispalim & totã Bethicam a Mauris recuperauit usq; ad tẽpora Henrrici . iiii . nunc feliciter regnantis . agitur etiam de preclaris documentis & exemplis antiquorum romanorum & grecorum consimilibus ad gesta Hispanorum .

¶Capitulum primum de Alfonso . x . filio Fernandi . iii . & de Violanta eius uxore & quomodo temptauit aliam uxorẽ recipere & de exitu eius rei & de eius nobili prole ac de uirtutibus illius presertim & de solercia in legibus condendis .

Qui fuerunt primi qui grecis & romanis leges dederũt & qua ratione Hispani leges romanas recipiunt .

¶Capitulũ . ii . de liberalitate huius regis Alfonsi & mira ad calamitosos compassione & quomodo grandi pecunia redemit imperatorem Constantinopolitanum a Soldano Babilonie & de claris eius uictoriis contra Mauros .

Qualiter principes se habere debent in largiendo & in conuiuiis & de preclaris exemplis & documẽtis ad hoc .

De compassione ad redimendos captiuos.
De constantia stupenda cuiusdam militis in custodienda arce & de exemplis ad hoc.
¶ Capitulū. iii. quomodo Alfonsus. x. recuperauit oppida de Niebla & de Algarbe post longam obsidionem & singularem perseuerantiam & quomodo inconsulte liberauit regnum Portugalie ab eo tributo quo regibus Castelle tenebatur ut ad eius curias ueniret & de maximis scandalis propterea subortis.
Item quales debēt esse principes in augendo & non minuendo iura & honores regnorum suorum & de exemplis & documentis ad hoc.
¶ Capitulum. iiii. quomodo hic Alfonsus. x. fuit electus Imperator Alamanie & de infelici exitu eius rei & de discordia inter sanctum Ludouicum regem Francie & eundem Alfonsum super iure regni & de causis discordie & quomodo fuit dissidium per matrimonium sedatum.
Item qualiter principes debent esse auidi glorie & magnarum rerum.
De multis inuidis qui doluerunt aliquid egregium ab aliis q̃ a se esse gestum & de exemplis ad hoc.
¶ Capitulum. v. quare iste Alfonsus. x. dictus est astrologus & quomodo de sensu suo presumens opera dei dixit melius fieri posse & qualiter fuit diuinitus correctus & de infortuniis & incomodis que ex ea causa passus est.
Quomodo quis non est laudandus in uita & de exemplis & documentis ad hoc.
De arrogantia uitanda in principibus. uide etiam sub ¶ Henrrico. iiii. penultimo capitulo.
De punitione eorum qui opera dei corrigunt & blasfemant & de exemplis ad hoc & de sedentibus suo tempore Rome & in imperio.
¶ Capitulum Sextum de Sancio. iiii. filio Alfonsi & de

uirtutibus & uictoriis eius & quomodo recuperauit a Mauris Tarifam & alia loca & combussit magnā classē sarracenorum & qualiter Alfonsum patrem uenientem de imperio non admisit ad regnum.

Item de ambicione regnandi & de punitione eorum qui patribus insidiantur in regno & de exemplis & documē/tis ad hoc.

Capitulum . vii . de quibusdam crudelitatibus Sancii & de bellis & scandalis ex ea causa secutis & de singulari fidelitate nobilis Alfonsi Petri de Gusman obsessi in Tarifa qui passus est filium interfici ne arcem assignaret & de morte Sancii.

Item de cauendo tumultu in castris.

De astuciis ad animandū milites etiā suspectos ad bellū.

De disciplina militari seuere tenenda in bellis.

De perseuerantia in sufferenda obsidione.

De fugienda corruptione pecunie & quomodo parentes & filii sunt deserendi ne fides offendatur & de exemplis & documētis ad hoc & de sedētibus Rome & in imperio.

Capitulum . viii . de Fernando . iiii . rege Castelle & Le/gionis & de mirificis uirtutibus domine Marie matris eius & quomodo omnes reges Hispaniarum difidarunt eundē Fernandū impuberem & contra omnes optinuit.

Item de pietate & cura materna ad filios & de documē/tis & exemplis antiquorum ad hoc.

Capitulum . ix . de uirtutibus Fernandi . iiii . presertim circa iusticiā ministrandā & de uictoriis eius & qualiter recuperauit a sarracenis Gibraltar & alia castra & de pul/chra fabula quam quidam antiquus sarracenus sibi retulit & de subita eius morte ut creditur propter certas indeli/beratas & festinas cedes nobilium.

Item de cauenda festinancia in sentenciis principum.

Item de consiliis sequendis per principes & de preclaris

documentis & exemplis ad hoc.

¶Capitulum .x. de Alfōso .xi. & de filiis & filiabus suis & de uictoriis eius contra reges Bellmarini & Granate & quomodo recuperauit a Mauris Alcala Lareal & alia castra & de seuis & repentinis cedibus quorundam magnatum & de ingratitudine contra eos comissa.

Item de ingratitudine principum erga bonos & fideles familiares & de exemplis ad hoc.

¶Capitulum .xi. quomodo Alfonsus emendatus de seuitia plurimum fuit humanus & magnificus & quomodo sublimauit quendam Aluarum Nunii de Osorio & de pessimo eius fine propter illius elationem.

Item de cauenda insolentia & superbia nobilium cum se prosperos uident & de exemplis ad hoc.

¶Capitulum .xii. de preclaris uictoriis Alfonsi .xi. contra reges Granate & Africe & de preciosis spoliis in bello habitis que Alfonsus per suos oratores Romano pōtifici transmisit & quomodo idem Alfonsus longo tempore obsedit las algeziras quas recuperauit & de proditione quam contra eum temptauit quidam sarracenus & de singulari clementia qua erga eum usus est & de exemplis ad hoc.

Quomodo principes debent consecrare deo & sacris tēplis spolia hostium & de preclaris exemplis ad hoc.

Item de perseuerantia principum in iusta obsidione & quomodo famem & omnem aduersitatem debent pati.

Item de zelo naturali ad patriam & per opositum de scelere contra naturam pugnare contra patriam & de exēplis ad hoc.

¶Capitulum .xiii. qualiter Alfonsus .xi. predictus obsedit famosum oppidum de Gibraltar & de peste superueniente in castris & de perseuerantia in obsidione in qua tandem obiit relicto Petro filio suo herede in regnis.

De securitate seruanda a regibus his quos assecurant & de exemplis & documentis ad hoc.

Capitulum. xvii. quomodo Henricus & alii fratres regis Petri fugientes eius seuitiam regem Aragonum petierunt & de bellis inter dictum Petrum & regē Aragonū & fratres Petri & quomodo Henricus regni titulum assumpsit & regnum Castelle potēter ingreditur & de aliis occurrentibus.

Capitulum. xviii. quomodo rex Petrus & princeps de Gales cum copiis Anglicorum pugnauerunt cum Henrico qui pro ea uice uictus fuit & qualiter fugit in Franciam & recollectis gentibus Petrum insequitur & tandē eum interfecit apud oppidum de Montiel & de aliis dignis rebus que pro tunc acciderunt inter eos.

Item quomodo princeps crudelis nunq̄ est tutus & clemens semper est bene sociatus & de exemplis ad hoc.

Qualiter crudelis crudeli morte sepe extinguitur.

Q iniqua opera in caput perpetrantium uertuntur.

Item quomodo homicidia principum puniuntur in futuras generationes.

De preclaris uerbis cuiusdā bufonis ad Petrum iam percussum & de sedentibus Rome & in imperio.

Capitulum. xix. de Henrico. ii. rege Castelle & Legionis & de calamitatibus quas passus est post interfectionē fratris & qualiter predicta fratricidia Petri & sua in eis & eorum posteritate punita creduntur.

Item de obediencia coacta non refutanda & de exemplis ad hoc.

De ambicione punita eorum qui regnandi gratia in fratres seuiunt & de sacris & antiquis exemplis ad hoc.

Capitulum. xx. q̄ regum delicta pro rei publice quiete plerumq̄ aliqua tolleranda sunt non uindicanda & de malis que secūtur ex talibus homicidiis & uindictis quod

ostenditur plurimis auctoritatibus & exéplis sacre scriptture & de ceteris incidentibus tempore huius Henrrici: presertim quomodo imperator Cóstátinopolitanus Romam uenit & fecit unionem cum ecclesia occidétali & de sedentibus Rome & in imperio.

¶Capitulum. xxi. de Iohanne primo rege Castelle & Legionis dicti Henrrici filio & de clarissimis uxoribus & filiis eius & de bello cum Portugalensibus & de causis eius & de infelici fine euisdem belli.

Item de matrimoniis que plerumq prestant causam turbationibus regnorum.

Item quomodo superbia & insolétia facit hostes uictores.

Item non est gloriandum de potentia & fortitudine & de exemplis & documentis ad hoc.

¶Capitulum. xxii. de secundo bello inter Iohannem regé & ducé Alencastrie filiú regis Anglie & de causis euisdé belli & de cladibus & malis & tandem de felici concordia per matrimonium Henrrici filii Iohannis regis cum Catherina filia dicti ducis & de inopinata & festina morte euisdem regis Iohannis & de illius uirtutibus & accidentibus suo tempore in ecclesia dei.

Item quomodo principes debent seruare festa ab ecclesia instituta & de pena transgredientium & de exemplis & documentis ad hoc & de sedentibus in Romana cathedra & imperio.

¶Capitulum. xxiii. de Henrrico. iii. Iohannis filio rege Castelle & Legionis & de clarissimis filiis eius & de infante Fernando eius fratre minore natu postea rege Aragonum & de uxore & inclitis filiis eius.

Item quomodo boni principes licet paruo tépore regnét magno tempore uiuere censendi sunt.

De punicione facienda a principibus cum moderatione & clementia.

Q: non recte flagitiosi alios corrigunt & de exemplis antiquorum & documentis ad hoc.
Item de periculo quod regno iminet ex multis filiis regis.
¶Capitulũ . xxiiii . de uirtutibus huius Henrrici . iii . presertim de ingenti eius religione & de iustitia & liberalitate demum de filiabus eius & quibus nupserunt presertim de uirtutibus Marie que data est uxor regi Aragonum & de tempestiua morte dicti Henrrici & de occurrentibus suo tempore.
Item quomodo principes expellere debent a regno pestilentes & inutiles homines.
Item quomodo principes debent sapientes penes se habere & ꝙ maiora bona consecuntur ex sapientibus q̃ forciter bellantibus & de exemplis & documentis ad hoc.
Item quomodo officiales boni non sunt mutandi in re publica & de exemplis & documentis ad hoc.
Item agitur in eodem capitulo de fidelitate quam fratres & attinentes debent regi & de sedẽtibus Rome & in imperio.
¶Capitulum . xxv . de Iohanne . ii . Henrrici filio rege Castelle & Legionis & de eius magna nobilitate & quomodo descendit ab omnibus principibus orbis.
Item de Catherina matre eius & Fernando patruo tutoribus eius & de uxoribus & filiis & filiabus suis & de preclaris uictoriis Fernandi contra Mauros tempore infãtie Iohannis.
Quomodo cũ maxima strenuitate recuperauit antiquerã & de singulari fide & ingentibus uirtutibus Fernandi infantis.
Item quomodo principes debent esse cupidi glorie non pecunie & de preclaris principibus qui magna auri pondera refutarunt ut gloria uictorie potirentur.
Item de honore uictorie per fideles subditos attribuendo

regi & de exemplis ad hoc :

¶Capitulū . xxvi . de uacatione regni Aragonie per obitū Martini regis tempore dicti Iohannis regis Castelle & de competitoribus in dicto regno & qualiter Fernādus cum presidiis regis & regni Castelle regnum Aragonie obtinuit captiuato Vrgelensi comite .

¶Capitulum . xxvii . de singulari cura & industria Iohānis regis Castelle & Fernandi regis Aragonum pro extirpatione scismatis in dei ecclesia & qualiter pro bono unionis se subtraxerunt a Benedicto . xiii : & quomodo sūmis affectibus laborarunt pro congregatione concilii Constanciēn & de unione inde secuta .

¶Capitulum . xxviii . quomodo Iohannes rex Castelle duxit uxorem inclitam Mariam filiam Fernandi patrui sui & de Matrimonio Henrrici infantis cum Catherina sorore Iohannis & de dissidiis ex ea causa subortis & de Iohanne rege Nauarre & Blanca uxore eius & de Aluaro de Luna miro modo accepto regi Iohanni & quomodo Iohannes rex Nauarre & fratres eundem Aluarum persecuti sunt .

Item de scandalis & malis que secuntur ex conubiis clādestinis inter principes & magnates & de exēplis ad hoc.

Item de moderatione tenenda in prosperitate .

¶Capitulum . xxix . de intestinis dissidiis inter Iohannem regem Castelle & Alfonsum & Iohannem reges Aragonum & Nauarre & fratres suos occasione Aluari & quomodo infans Henrricus a Iohanne rege Castelle fuit bis incarceratus & tandem relaxatus & de magna congregatione exercitus utriusqꝫ partis & de concordia inter eos facta per mediationem legati apostolici & reginarum Castelle & Aragonie .

Item de malis que secūtur ex priuatis dissensionibus potentum & de exemplis ad hoc .

Item quomodo seruientes regibus inuidere non debent ceteris regibus acceptis & de pulchris exemplis & documentis ad hoc.
Itē de periculoso bello & dissidio intestino & domestico.
¶Capitulum. xxx. de clarissima uictoria Iohannis regis Castelle contra sarracenos in ualle Granate & de iterata discordia inter Iohannem regem Castelle & Iohannē regem Nauarre & infantem Henricum propter Aluarum de Luna & quomodo obsederunt oppidum de Medina ubi degebant rex Iohannes & Henricus & multi barones & de reuerentia ei exibita & fuga Aluari.
Item de laudibus Alfonsi regis Aragonum.
¶Capitulum. xxxi. de reddItu Aluari ad regem & iterata discordia & de bello apud oppidum de Olmedo in quo Iohannes rex Nauarre & Henricus & sibi adherentes fuerunt uicti & de confiscatione dominiorum suorum & tandem de concordia secuta & de laudibus regine Marie consorte regis Iohannis.
Itē de infelici exitu illorū qui contra regem arma mouēt.
¶Capitulum. xxxii. de ingenti affectu Iohannis regis Castelle ad Aluarum de Luna & tādem quomodo ob Aluari insolentiam amor in odium mutatus est.
Item quomodo singularius corda regum sunt in manu dei & de mobilitate regalis animi.
Quomodo sepe odiunt quos dilexerunt & de multis exēplis & documentis antiquorum ad hoc.
Item quomodo amici & dilecti non statim abiciendi sūt etiam si delinquant.
Item quomodo est periculosa dilectio regum & de exemplis ad hoc.
¶Capitulum. xxxiii. quomodo Aluarus de Luna predixit ruinam suam quem tandem Iohannes rex Castelle apud ciuitatem Burgēn incarcerauit & facto legittimo

processu decolari publice iussit dominiis & bonis partim confiscatis/partim filiis concessis.
Item de insolentia illorum qui abutūtur amiciciis regum.
Item quomodo prospera parum durant.
Narrantur preclara antiquorum exempla qui post magnas prosperitates graues aduersitates passi sunt.
Item quomodo dicitur uere felix qui bene moritur.
Item quomodo non sunt dirruenda sepulchra eorū quos uincimus.
Capitulum. xxxiiii. de uirtutibus regis Iohannis & de eius felici obitu & de assumptione Henrrici. iiii. filii eius in regem eo uiuente & de obitu Alfonsi regis Aragonū apud Neapolim & de illius uirtutibus.
Item quomodo sapientes sepe contra ueritatem blandiuntur principibus & de exemplis ad hoc.
Capitulum. xxxv. de scismate in ecclesia dei extirpato apud Constantiam tempore huius Iohannis regis Castelle & de Martino papa ibi electo & de Eugenio eius successore & de congregatione concilii Basiliēn tempore eiusdem Eugenii & de infelici exitu illius congregationis & ceteris occurrentibus suo tempore.
Capitulū. xxxvi. de Henrrico. iiii. filio Iohannis moderno rege & quomodo in inicio regni sui quietauit omnes differentias cum Iohanne rege Nauarre sibi reconcilians barones extra regnum existentes & demum quomodo post prestitam obedientiam Calisto pape. ii. nouiter assumpto regnum Granate potenter ingreditur & quomodo duxit uxorem sororem regis Portugalie.
Item quomodo principes anteq̄ congrediantur in bellis debent offerre deo uota & sacrificia & oblationes.
Capitulum. xxxvii. de dissidio inter Iohannem regem Nauarre & Carolum filium suum & qualiter Henrricus rex Castelle ingreditur aliquas terras Nauarre eas sibi

subiiciens . deinde qualiter reges Francie & Castelle se mutuo uiderunt specialiter super facto principatus Cathalonie Iohanni regi Aragonũ rebellantis & quomodo

¶ Henricus rex Castelle sũma moderatione usus dominiũ Cathalonie sibi oblatum non admisit & de causis tante moderationis .

Item quomodo principes debent uti moderatione & nõ sibi subicere cuncta que possunt & de exemplis & documentis antiquorum ad hoc .

Item quomodo sepe ex mutua collocutione magnorum principũ inuidie & dissidia oriuntur & de exẽplis ad hoc.

¶ Capitulum . xxxviii . qualiter tempore huius Henrici . iiii . oppidum de Gibraltar & Archidona & plura alia loca recuperata sunt Mauris expulsis & de uirtutibus & preconiis huius Henrici pius operibus presertim qualiter fuit magnificus & liberalis .

Item de liberalitate que congruit principibus & quomodo debet esse moderata nec uergat in dantis & rei publice damnum & de plurimis documentis & exemplis ad hoc .

¶ Capitulum . xxxix . de strenuitate huius Henrici . iiii . & experientia in rebus bellicis demum de eius humanitate & temperantia : modestia : sobrietate & ceteris uirtutibus & quomodo fugiebat ornatum regium & queuis molia delicamenta & qualiter plurimos nobiles in altum euexit & quomodo delectabatur in uenationibus & musicis concentibus .

Item quando & quomodo principes dum uiuunt sint laudandi .

Item quomodo naturaliter principes diligunt & exaltant eos qui secum sunt connutriti & de exemplis & documẽtis ad hoc .

Item quomodo principes debent esse temperati & sobrii

& de documentis & exemplis antiquorum ad hoc.
Item de incomodis que principibus obueniunt ex immoderata uenatione & de exemplis & documētis ad hoc.
Capitulum. xl. de his que acciderunt in ecclesia tempore huius Henrici. iiii. & de Nicolao: Calixto: Pio & Paulo Secundo romanis pontificibus qui suo tempore prefuerunt & de illorum laudibus ac preclaris gestis.
Item de opusculis & libris editis ab auctore huius libri dedicatis eidem Paulo summo pontifici & de Frederico. iii. imperatore & quomodo bis Romam arcessiuit.

Explicit tabula materiarum & rerum in hoc libro contētarum.

RODERICUS EPI

HISTORIA HISPANICA

1470